Frank McCourt

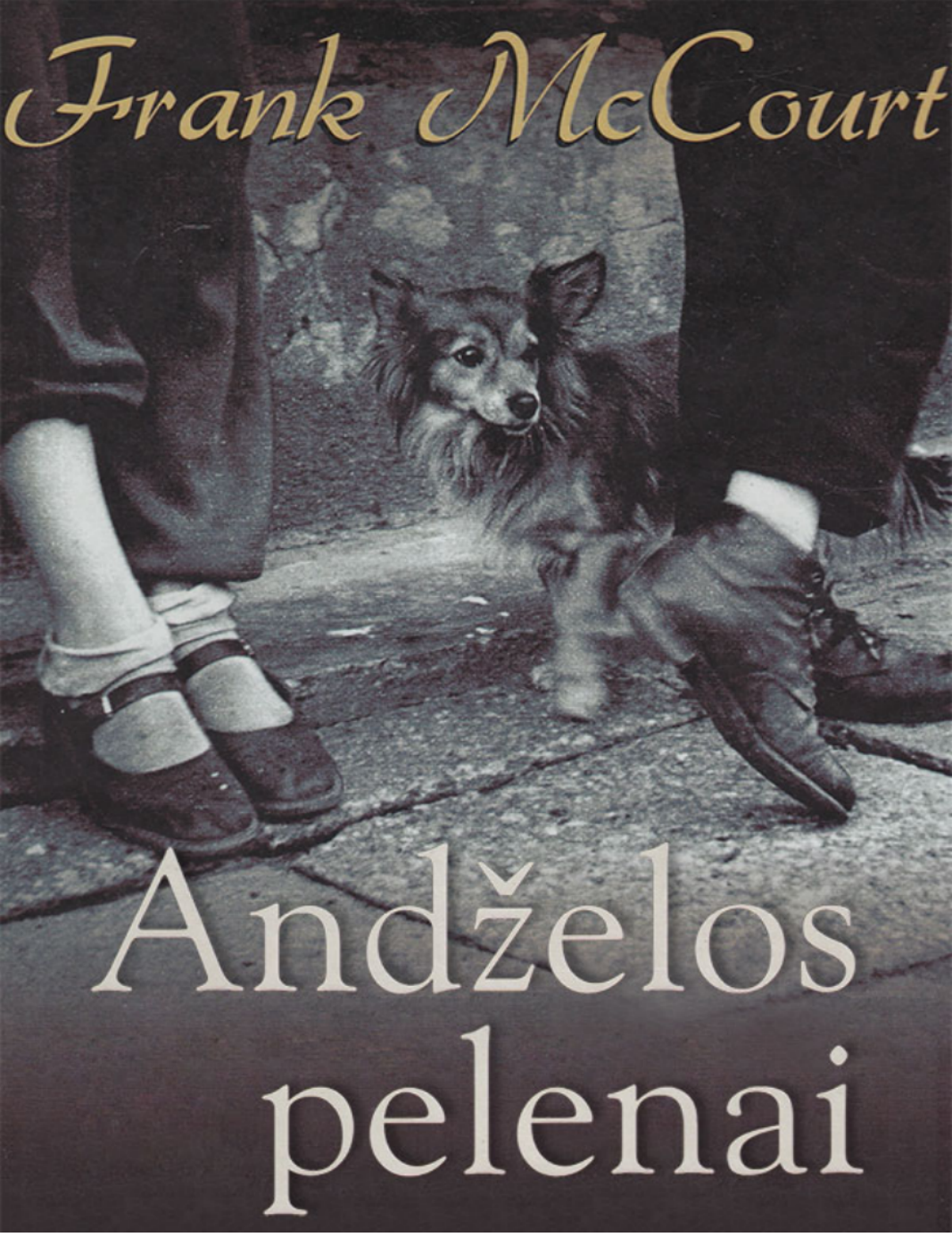

Andželos pelenai

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Žmonės visur giriasi savo ankstyvosios vaikystės bėdomis arba verkšlena dėl jų, bet niekas negali prilygti airiškai versijai: skurdas, tingus ir plepus alkoholikas tėvas, dievobaiminga mušama motina, aimanuojanti prie židinio, pasipūtę kunigai, baimę varantys mokytojai, anglai ir jų baisus elgesys su mumis ilgus aštuonis šimtus metų. Frankas McCourtas gimė 1930 metais Niujorke, Amerikos airių šeimoje. Būdamas ketverių, su tėvais grįžo į Airiją, kur augo skurde iki devyniolikos metų, tuomet vėl išvyko į JAV. Ten baigė Niujorko universitetą ir ilgus metus dėstė literatūrą mokyklose. Parašė tris atsiminimų knygas – „Andželos pelenai“ (Angela‘s Ashes, 1996), Tis (1999) ir Teacher Man (2005). „Andželos pelenai“ – pirmoji ir garsiausia McCourto knyga, apdovanota prestižiškiausiomis Pulitzerio premija ir National Book Award. 1999 metais pagal ją pastatytas filmas. Knygoje pasakojama apie McCourto vaikystės ir paauglystė metus, iš pradžių Niujorke, paskui Limerike. Alkoholiko tėvo ir užguitos motinos šeimoje auga septyni vaikai, trys iš jų miršta visai mažiukai. Likusiems nuolat gresia badas, ligos, pažeminimas ir diskriminacija. Tai graudi istorija, bet McCourtas ją pasakoja su tokia meile ir humoru, kad juoktis ir verkti skaitant tenka beveik po lygiai.

Frank McCourt

Andželos pelenai

Iš anglų kalbos vertė
Rasa Akstinienė

Turinys
Padėkos
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
Išnašos

Ši knyga skiriama mano broliams,
Malachiui, Maiklui, Alfonsui.
Mokiausi iš jūsų, žaviuosi jumis ir myliu jus.

Padėkos

Trumputis himnas moterims išaukštinti R'lene Dahlberg įpūtė žarijas.

Lisa Schwarzbaum skaitė rankraštį ir mane drąsino.

Mary Breasted Smyth, pati elegantiška romaniste, perskaitė pirmąjį trečdalį ir siūlė tęsti.

Molly Friedrich tapo mano agente ir manė, kad Nan Graham, vyriausioji *Scribner* redaktorė, bus tinkamas žmogus knygai į kelią išleisti.

Ir Molly buvo teisi.

Duktė Maggie man parodė, kad gyvenimas gali būti puikus nuotykis, o išskirtinės akimirkos su dukraite Chiara padėjo man prisiminti mažų vaikų stebuklą.

Žmona Eilėn klausėsi, kol skaičiau, ir drąsino mane iki pat paskutinio puslapio.

Esu palaimintas tarp vyrų.

I

Mano tėvas su motina turėjo pasilikti Niujorke, ten jie susitiko, susipažino, ten gimiau aš. Tačiau jie grįžo į Airiją, kai aš buvau ketverių, brolis Malachis trejų, dvynukai Oliveris ir Judžinas vos vienerių metų, o sesuo Margareta jau buvo mirusi.

Kai pažvelgiu į savo vaikystę, stebiuosi, kaip sugebėjau išgyventi. Žinoma, tai buvo nelaiminga vaikystė: laiminga vaikystė vargu ar būtų verta jūsų dėmesio. Blogiau už paprastą nelaimingą vaikystę yra nelaiminga airiška vaikystė, o dar blogiau — nelaiminga airiška katalikiška vaikystė.

Žmonės visur giriasi savo ankstyvosios vaikystės bėdomis arba verkšlena dėl jų, bet niekas negali prilygti airiškai versijai: skurdas, tingus ir plepus alkoholikas tėvas, dievobaiminga mušama motina, aimanuojanti prie ugnies, pasipūtę kunigai, baimę varantys mokytojai, anglai ir jų baisus elgesys su mumis ilgus aštuonis šimtus metų.

Be to... mes buvome permirkę.

Atlanto vandenyne susikaupęs lietus lėtai atslinko Šanono upe ir amžiams įsikūrė Limerike. Lietus merkė miestą nuo Apipjaustymo

šventės iki Naujųjų metų. Jis sukūrė sauso kosulio, bronchitinio gargaliavimo, astminio švilpesio, džiovos krenkštimo kakofoniją. Jis pavertė nosis fontanais, plaučius — bakterijų kempinėmis. Taip atsirado daugybė vaistų: norėdami išsigydyti slogą, virdavomės svogūnų piene su pipirais, jei užkietėdavo viduriai, susitrindavome virtų miltų ir dilgėlių košės, suvyniodavome ją į skudurą ir dar spirgančią dėdavomės ant krūtinės.

Nuo spalio iki balandžio Limeriko sienos žvilgėdavo nuo drėgmės. Drabužiai niekada neišdžiūdavo, tvido ir vilnos paltuose apsigyvendavo visokių gyvių, kartais išdygdavo paslaptingų augalų. Aludėse nuo šlapių kūnų ir drabužių kildavo garas, jį įkvėpdavome su cigarečių ir pypkių dūmais, kylančiais greta aitriai dvokiančio išpilto stipraus porterio ir viskio bei susiliejančiais su myžalų dvoku, sklindančiu iš lauko išviečių, kuriose daugelis vyrų išvemdavo savo savaitės atlyginimus.

Lietus sugindavo mus į bažnyčią — mūsų prieglobstį, mūsų jėgą, mūsų vienintelę sausą vietą. Per mišias, palaiminimus, devyndienius mes šlapi susirinkdavome didelėmis grupėmis, snūduriuodavome, kunigui monotoniškai kalbant, o garas kildavo nuo mūsų drabužių ir sumišdavo su smilkalų, gėlių ir žvakių saldybe.

Limerikas įgijo pamaldaus miesto reputaciją, bet mes žinojome, kad dėl to kaltas tik lietus.

Mano tėvas Malachis Makortas gimė ūkyje Tume, Antrinio grafystėje. Kaip ir kadaise jo tėvas, jis augo palaidai, įsiveldavo į bėdas tai su anglais, tai su airiais, tai su visais iš karto. Jis kovėsi kartu su senąja IRA, dėl kažkokio baisaus poelgio tapo dezertyru, ir už jo galvą buvo pažadėta premija.

Vaikystėje žiūrėdavau į tėvą, į retėjančius jo plaukus, į gendančius dantis ir svarstydavau, kodėl kas nors turėtų mokėti pinigus už tokią galvą. Kai buvau trylikos, tėvo motina išdavė man paslaptį: dar būdamas kūdikis, tavo vargšas tėvas nukrito ant galvos. Tai buvo nelaimingas atsitikimas, po to tėvas tapo kitoks, o tu turi prisiminti, kad žmonės, nukritę ant galvos, gali būti keistoki.

Dėl kainos, paskelbtos už jo galvą, ant kurios jis kadaise nukrito, jam teko skubiai sprukti iš Airijos krovininiu laivu, plaukiančiu iš Golvėjaus. Niujorke, kur įsigaliojo sausasis įstatymas, jam atrodė, kad jis numirė ir už nuodėmes pateko į pragarą. Paskui atrado barus, kuriuose buvo nelegaliai prekiaujama alkoholiu, ir pralinksmėjo.

Po klajonių ir girtavimų Amerikoje bei Anglijoje jis užsitarnavo ramybę senatvėje. Grįžo į Belfastą, kur jį priėmė priešiškai. Jis pyko ir irzo, plepėdavo su Andersontauno damomis. Jos švelniai jį gundydavo, bet jis numodavo į jas ranka ir gerdavo arbatą. Tėvas neberūkė, nebeprisiliesdavo prie taurelės, tad kokia nauda iš tokio gyvenimo?

Buvo laikas išeiti, ir jis numirė Karališkojoje Viktorijos ligoninėje.

Motina, buvusi Andžela Šyhen, augo Limeriko lindynių kvartale su motina, dviem broliais, Tomu ir Patriku, bei seserimi Agnese. Ji niekada nematė savo tėvo, kuris pabėgo į Australiją likus vos kelioms savaitėms iki jos gimimo.

Kiaurą naktį gėręs porterį Limeriko aludėse, jos tėvas svirduliuoja skersgatviu ir traukia savo mėgstamą dainą:

Kas įmerkė apatinius į ponios Merfi žuvienę?
Bet tylėjo visi, ir jis pakartojo garsiau:
Tai bjaurus airių pokštas, tad galiu palaižyt mykoliuką
Tam, kas įmerkė apatinius į ponios Merfi žuvienę.

Jis visiškai geros nuotaikos, jis trupučiuką pažais su mažuoju vienerių metų Patriku. Meilutis berniukėlis. Myli savo tėtuką. Juokiasi, kai tėtukas mėto jį viršun. Opapa, opapa, aukštyn į orą tamsoje, taip tamsu, o Jėzau, jis nesugauna krintančio vaiko, ir vargšytis Patrikas plojasi ant galvos, truputį pagargaliuoja, pažliumbia ir nurimsta. Senelė pakyla iš lovos, apsunkusi nuo pilve nešiojamo kūdikio, mano motinos. Ji vos pakelia mažąjį Patriką nuo grindų. Ilgai aimanuoja prie vaiko ir šaukia ant senelio: „Lauk iš čia. Lauk. Jei liksi čia dar akimirką, užkaposiu tave, tu girtas pamišėli. Prisiekiu Jėzumi, aš užnersiu tau kilpą ant kaklo. Eik lauk“.

Senelis laikosi kaip vyras. Jis sako turįs teisę likti savo namuose.

Ji bėga link jo, ir jis išnyksta, kol prie jo neprilėkė tas dervišas su sužeistu vaiku ant rankų ir su sveikuoju, besispardančiu pilve. Jis išsvirduliuoja iš namų, keliauja skersgatviu ir nesustoja, kol nepasiekia Melburno Australijoje.

Mažasis Patas, mano dėdė, po to pasikeitė. Jis augo minkštagalvis, jo kairė koja eidavo į vieną pusę, o kūnas į kitą. Niekada neišmoko skaityti ar rašyti, bet Dievas jį apdovanojo kitaip. Nuo aštuonerių pradėjęs pardavinėti laikraščius, jis geriau skaičiuodavo pinigus nei pats iždo kancleris. Niekas nežinojo, kodėl jis buvo vadinamas Abu Šyhenu, Abatu, bet visas Limerikas jį mylėjo.

Motinos bėdos prasidėjo tą naktį, kai ji gimė. Štai mano senelė lovoje dūsauja ir aikčioja nuo gimdymo skausmų, meldžiasi šventajam Džerardui Madželai, besilaukiančiųjų motinų globėjui. Čia yra ir O’Haloran, išsipusčiusi pribuvėja bei slaugė. Dabar Naujųjų metų išvakarės, ir ponia O’Haloran nekantriai laukia gimstančio vaikelio, kad galėtų bėgti į vakarėlius ir švęsti. Ji sako mano senelei: „Ar tu stumsi, nagi, stumk. Jėzau, Marija ir šventasis Juozapai, jei nepaskubėsi su šiuo vaikeliu, jis negims iki pat Naujųjų metų, o kam gi tada man ši nauja suknelė? Nekreipk dėmesio į šventąjį Džerardą Madželą. Kuo gali padėti vyras moteriai tokiu metu, net jei jis

šventasis? Džerardas Madžela nė velnio nenuraukia“.

Senelė ima melstis šventajai Onai, sunkių darbų globėjai. Bet vaikas nepasirodo. Slaugė O’Haloran liepia senelei melstis į šventąjį Judą, beviltiškų reikalų globėją.

„Šventasis Judai, beviltiškų reikalų globėjau, padėk man. Man baisu“. Ji kriokia, stumia, pasirodo vaiko galvutė, tik galvutė, tai mano motina, ir laikrodis išmuša vidurnaktį, ateina Naujieji metai. Limerike visi švilpia, pučia ragus, gaudžia sirenos, groja orkestrai, žmonės šūkauja ir dainuoja, linki laimingų Naujųjų. Tebus pamirštos senos pažintys, bažnyčios varpai skambina „Viešpaties angelą“, o slaugė O’Haloran šmurkščioja, apgailestaudama dėl suknelės, tas vaikas vis dar lindi viduje, o aš išsipuošusi. „Ar išeisi, vaikeli, ar išeisi?“ Senelė stipriai stumteli, ir vaikutis pasirodo pasaulyje, miela mergytė juodais garbiniuotais plaukais ir liūdnomis mėlynomis akimis.

„Viešpatie aukštybėse, — atsidūsta slaugė O’Haloran, — ši mergytė pataikė į laiko tarpą, jos galvutė užgimė Naujaisiais metais, o subinytė — senaisiais, o gal galvutė senaisiais, o subinytė — Naujaisiais. Jums reikės parašyti popiežiui, ponia, kad sužinotumėte, kelintais metais gimė jūsų vaikelis, o aš pasilaikysiu šią suknelę kitiems metams“.

Ir mergytė pavadinama Andžela pagal Angelą, kurio garbei buvo skambinama vidurnaktį, sutinkant Naujuosius, tą akimirką, kai ji atėjo, ir dar dėl to, kad ji vis viena buvo mažas angelėlis.

Kaip vaikystėj mylėjai, mylėki tu ją,
Seną, žilą ir silpną nūnai.
Nes motinos meilė lydės tol tave,
Kol žemėje dings palaikai.

Šv. Vincento Pauliečio mokykloje Andžela išmoko skaityti, rašyti ir skaičiuoti, kai jai sukako devyneri, jos mokslai baigėsi. Ji bandė tapti namų darbininke, tarnaite, kambarine, atidarančia duris su maža balta skrybėlaite, bet ji nesugebėjo išmokti privalomųjų reveransų, todėl jos motina pasakė: „Tu nesugebėsi tuo užsiimti. Tu visiškai nepadedi. Kodėl tau neišvykus į Ameriką, kur užtenka vietos visokiems nevykėliams? Aš sumokėsiu už bilietą“.

Ji atvyko į Niujorką kaip tik per pirmąją Padėkos dieną, prasidėjus didžiajai depresijai. Su Malachiu susitiko Deno Makeidorio ir jo žmonos Minės surengtame vakarėlyje Brukline, Klesono aveniu. Malachiui patiko Andžela, jai jis irgi patiko. Jis atrodė įžūliai, toks tapo praleidęs tris mėnesius kalėjime už sunkvežimio pagrobimą. Su draugu Džonu Makerleinu patikėjo tuo, ką išgirdo nelegalių gėrimų bare: kad sunkvežimis iki pat stogo prigrūstas skardinių su troškinta kiauliena ir pupelėmis. Nė vienas nemokėjo jo vairuoti, o kai policija

pamatė, kaip sunkvežimis svirduliuoja ir trūkčioja Mirtų alėja, ėmė jį vytis. Policininkai apieškojo sunkvežimį ir stebėjosi, kodėl kažkas sumanė nuvaryti mašiną, kurioje buvo ne kiauliena ir pupelės, o dėžės su sagomis.

Andželą patraukė įžūli išvaizda, o Malachis jautėsi vienišas po trijų mėnesių kalėjime, tad jiems buvo lemta padrebinti kelius.

Kelių drebėjimas yra aktas, atliekamas atsirėmus į sieną, vyras ir moteris stovi pasistiebę ant pirštų, taip įsitempę, kad jiems nuo susijaudinimo ima drebėti keliai.

Padrebinusi kelius Andžela pastojo, ir, žinoma, pasklido gandai. Andžela turėjo pusseseres, seseris Maknamaras, Deliją ir Filomeną, šios buvo ištekėjusios atitinkamai už Džimio Fotšeno iš Mėjo grafystės ir už Tomio Flino iš paties Bruklino.

Delija su Filomena buvo stambios moterys, didžiakrūtės ir aršios. Kai jos plaukdavo Bruklino šaligatviais, menkesnės būtybės pasitraukdavo į šalį rodydamos pagarbą. Seserys žinojo, kas dera, žinojo, kas nedera, ir kad bet kokias abejones gali išspręsti vienintelė Šventoji apaštalinė Romos katalikų bažnyčia. Jos žinojo, kad netekėjusi Andžela neturi teisės būti nėščia, todėl jos ėmėsi priemonių.

Taigi priemonės. Su Džimiu ir Tomiu, besivelkančiais įkandin, jos nužygiavo į barą Atlanto prospekte, kur penktadieniais būdavo galima rasti Malachį, nes, jei jis turėdavo darbą, tądien gaudavo pinigų. Barmenas, Džojus Kačiamanis, nenorėjo įleisti seserų, bet Filomena pareiškė, kad jei jis nori neprarasti nosies savo veide ir baro durų staktoje, tegu geriau atidaro, nes jos čia atėjo tvarkyti Dievo reikalų. Džojus atsiduso: „Gerai jau, gerai, airės. Jėzau! Vien rūpesčiai“.

Malachis tolimajame baro gale atsisuko, išblyško, liguistai šyptelėjo didžiakrūtėms ir pasiūlė joms išgerti. Jos atsispyrė šypsenai ir su panieka atmetė pasiūlymą. Delija užpuolė: „Mes nežinome, iš kokios Šiaurės Airijos giminės tu atvykai“.

Filomena pridūrė: „Mums kilo įtarimų, kad gal tavo šeimoje yra presbiterijonų, tada paaiškėtų, kodėl taip pasielgei su mūsų pussesere“.

Džimis atsiliepė: „Vaje, vaje. Jei jau mano šeimoje yra presbiterijonų, tai ne mano kaltė“.

Delija pasiūlė jam užsičiaupti.

Tomiui teko įsikišti: „Ką tu padarei tai vargšei nelaimingai mergaitei, yra negarbė airių giminei, turėtum gėdytis“.

„O, aš gėdijuosi, — atsakė Malachis. — Gėdijuosi“.

„Niekas neprašė tavęs kalbėti, — įtūžo Filomena. — Pakankamai žalos pridarei savo plepalais, tad užčiaupk žabtus“.

„O kol tavo žabtai užčiaupti, — įsiterpė Delija, — mes prižiūrėsime, kad deramai pasielgtum su mūsų vargše pussesere, Andžela Šyhen“.

„O, taip, taip, — pritarė Malachis. — Kas dera, tai dera, ir aš mielai nupirksiu jums visiems išgerti, kol paplepėsime“.

„Imk tuos gėrimus, — šūktelėjo Tomis, — ir susikišk juos į subinę“.

Filomena kalbėjo: „Mūsų mažoji pusseserė išsikapstys iš bėdos tik tau padedant. Žinai, mes Limerike esame dorovingi, žinai, dorovingi. Mes ne kaip kiškiai iš Antrimo, kur šliaužioja presbiterijonai“.

„Jis neatrodo kaip presbiterijonas“, — įsiterpė Džimis.

„Užsikimšk“, — liepė Delija.

„Pastebėjome dar kai ką, — tęsė Filomena, — tu labai keistai elgiesi“.

„Iš tiesų?“ — nusišypsojo Malachis.

„Iš tiesų, — atkirto Delija. — Manau, kad iš pat pradžių atkreipėme dėmesį į keistą tavo elgesį, taigi mums labai nejauku“.

„Dar jis čia mat šypsosis kaip koks presbiterijonų niekšas“, — pasipiktino Filomena.

„O, aš tik turiu rūpesčių dėl dantų“, — paaiškino Malachis.

„Dantys ar ne, keistas elgesys ar ne, tu vesi tą merginą, — paskelbė Tomis. — Eisi prie altoriaus“.

„O, — atsiduso Malachis, — žinote, aš neketinau vesti. Neturiu darbo ir negalėsiu išlaikyti...“

„Tu vesi“, — pareiškė Delija.

„Eisi prie altoriaus“, — paaiškino Džimis.

„Užsikimšk“, — užbaigė Delija.

Malachis žiūrėjo, kaip jie išeina. „Įmerkiau uodegą“, — paaiškino Džojui Kačiamaniui.

„Tai jau taip, — pritarė Džojus. — Jei tos moteriškės mane prigriebtų, šokčiau į Hadsono upę“.

Malachis svarstė, į kokią bėdą jis pateko. Kišenėse turėjo keletą dolerių, likusių nuo paskutinio darbo, turėjo dėdę San Franciske ir dar porą Kalifornijoje. Gal jam geriau išrūkti į Kaliforniją, toli nuo didžiakrūčių seserų Maknamarų ir jų niūrių vyrų? Jis taip ir padarys, ir jam reikia lašiuko airiškojo, kad nuspręstų ir atšvęstų kelionę. Džojus įpylė, ir gėrimas nusvilino Malachiui ryklę. Airiškasis, išties! Jis pasakė Džojui, kad sausąjį įstatymą sugalvojo pats velnias savo spirito varykloje. Džojus gūžtelėjo pečiais: „Nieko nežinau. Tik pilstau“. Vis dėlto tai geriau nei nieko, ir Malachis išgers dar vieną, ir vieną tau, Džojau, ir paklausk tų dviejų padorių italų, ko jie norėtų, ką čia šneki, aišku, turiu pinigų už tai sumokėti.

Jis pabudo ant suoliuko Long Ailendo geležinkelio stotyje, faras stukseno į jo batus lazdele, pabėgimui skirtų pinigų nebeliko, seserys Maknamaros buvo pasiruošusios jį gyvą suėsti Brukline.

Per šventojo Juozapo šventę, šaltą kovo dieną, po keturių mėnesių nuo kelių drebinimo, Malachis vedė Andželą, o rugpjūtį gimė vaikas. Lapkritį Malachis pasigėrė ir nusprendė, kad pats laikas įregistruoti vaiko gimimą. Jis pagalvojo, kad galėtų pavadinti sūnų Malachiu, savo vardu, bet jo šiaurietiškas akcentas ir girtas veblenimas taip sutrikdė raštininką, kad jis liudijime paprasčiausiai įrašė vardą Meilas1.

Vėlyvą gruodį jie nusinešė Meilą į Šv. Pauliaus bažnyčią krikštyti, pakrikštijo Frensiu pagal tėvo tėvą ir maloningąjį Asyžiaus šventąjį Pranciškų. Andžela norėjo duoti jam antrą vardą, Munchiną, pagal Limeriko šventąjį globėją, bet Malachis atkirto nieku gyvu nesutiksiąs. Nė vienas jo sūnus neturės Limeriko vardo. Gana sunku eiti per gyvenimą su vienu vardu. Prisirišimas prie antrųjų vardų buvo baisus amerikiečių įprotis, bet jei esi pakrikštytas pagal vyrą iš Asyžiaus, tau nebereikia antro vardo.

Krikštas užtruko, nes krikštatėvis, kurį jie pasirinko, Džonas Makerleinas, pasigėrė bare ir pamiršo savo pareigas. Filomena tarė savo vyrui Tomiui, kad jam teks būti krikštatėviu. Vaiko siela pavojuje, anot jos. Tomis nuleido galvą ir suniurzgėjo: „Gerai. Būsiu krikštatėviu, bet neketinu atsakyti, jei jis užaugs kaip tėvas ir kels rūpesčių, ir eis per gyvenimą krėsdamas kvailystes, nes jei taip atsitiks, jis galės varyti pas Džoną Makerleiną į nelegalų barą“. Kunigas atsiliepė: „Tiesa su tavimi, Tomai, esi padorus žmogus, geras vyras, kuris nė kojos nėra įkėlęs į nelegalų barą“. Malachis, pats ką tik palikęs barą, įsižeidė ir buvo pasiryžęs ginčytis su kunigu, karksėjo vieną šventvagystę po kitos. „Nusiimk tą apykaklę, pažiūrėsim, kas čia vyras“. Jį laikė didžiakrūtės ir niūrūs jų sutuoktiniai. Andžela, naujoji motina, susijaudino, pamiršo, kad laiko kūdikį, ir paleido jį į krikštyklą, visiškai jį panardindama pagal protestantų papročius. Berniukas patarnautojas ištraukė kūdikį iš krikštyklos ir grąžino jį šniurkščiojančiai Andželai, ji varvantį vaiką prisispaudė prie pilvo. Kunigas juokėsi, sakė, kad nėra matęs nieko panašaus, kad dabar vaikelis jau tikras mažasis baptistas ir vargu ar jam reikia kunigo. Malachis vėl įtūžo, rengėsi šokti ant kunigo už tai, kad jis pavadino vaiką protestantu. Kunigas subarė: „Ramiau, žmogau, esi Dievo namuose“. Kai Malachis atkirto, kad tegu jis susikiša tuos Dievo namus į subinę, buvo išmestas lauk į Teismo gatvę, nes Dievo namuose negalima ištarti žodžio „subinė“.

Po krikšto Filomena pareiškė, kad namuose, netoliese, turi arbatos, kumpio ir pyragaičių. Malachis perklausė: „Arbatos?“ Ji patvirtino: „Taip, arbatos, o tu norėjai viskio?“ Jis atsakė, kad arbata bus puiku, bet jis iš pradžių turi eiti ir patvarkyti Džoną Makerleiną, kuris taip nepadoriai pasielgė neatlikdamas krikštatėvio pareigų. Andžela pareiškė: „Tu tiesiog ieškai progos nulėkti į barą“. Malachis atsakė, kad, Dievas liudininkas, gėrimas tėra paskutinis dalykas jo

mintyse. Andžela ėmė verkti. „Tavo sūnaus krikštynos, o tau reikia eiti gerti“. Delija burbtelėjo, kad jis yra šlykštus padaras, bet ko dar galima tikėtis iš Šiaurės Airijos.

Malachis apžvelgė visus, pamindžikavo, užsismaukė kepurę ant akių, giliai susigrūdo rankas į kelnių kišenes ir tarė: „Ak, ak, štai kaip elgiamasi pačiame Antrimo grafystės pakrašty“. Jis apsisuko ir Teismo gatve nuskubėjo į barą Atlanto prospekte, nes buvo įsitikinęs, kad ten jam duos nemokamai išgerti jo sūnaus krikšto proga.

Filomenos namuose seserys su vyrais valgė ir gėrė, o Andžela sėdėjo kamputyje sūpuodama kūdikėlį ir verkdama. Filomena prisikimšo burną duonos, kumpio ir sudundėjo Andželai: „Štai ką gavai už tai, kad buvai tokia kvailė. Vos išlipai iš laivo, ir tas pamišėlis tave pakabino. Tau reikėjo likti vienai, atiduoti kūdikį įvaikinti, ir šiandien būtum laisva moteris“. Andžela ėmė dar smarkiau žliumbti, tada ją užpuolė Delija: „O, liaukis, Andžela, liaukis. Neturi ką kaltinti, pati esi kalta, kad pastojai nuo girtuoklio iš šiaurės, nuo vyro, kuris net neprimena kataliko, kai taip keistai elgiasi. Sakyčiau, kad... kad... Malachis turi pakankamai presbiterijono bruožų. O tu užsikimšk, Džimi“.

„Jei būčiau tavo vietoje, — pridūrė Filomena, — pasisaugočiau, kad daugiau vaikų nebeatsirastų. Jis neturi darbo, taigi, neturi, o kol geria, niekada ir neturės. Taigi... Daugiau jokių vaikų, Andžela. Ar tu manęs klausaisi?“

„Taip, Filomena“.

Po metų gimė antras vaikas. Andžela pavadino jį Malachiu tėvo garbei ir suteikė jam antrą vardą Džerardas, pagal tėvo brolį.

Seserys Maknamaros pareiškė, kad Andžela yra paprasčiausia triušę ir kad jos nenori su ja turėti nieko bendra, kol ji neateis į protą.

Jų vyrai pritarė.

Esu žaidimų aikštelėje Klesono aveniu Brukline su savo broliu Malachiu. Jam dveji, man treji. Mes supamės ant lentos.

Aukštyn žemyn, aukštyn žemyn.

Malachis kyla.

Aš leidžiuosi.

Malachis leidžiasi. Lenta trenkiasi į žemę. Jis klykia. Kiša ranką į burną, ištraukia kruviną.

O, Dieve. Kraujas yra blogai. Motina mane užmuš.

Štai ir ji, atskuba per žaidimų aikštelę. Didelis pilvas jai trukdo.

Ji klykia: ką padarei? Ką padarei vaikui?

Nežinau, ką atsakyti. Nežinau, ką padariau.

Ji užsuka man ausį. Eik namo. Eik į lovą.

Į lovą? Vidury dienos?

Ji stumia mane prie aikštelės vartų. Keliauk.

Motina pakelia Malachį ir iškrypuoja.

Prie mūsų namų matau tėvo draugą poną Makeidorį. Jis stovi ant šaligatvio krašto su žmona Mine ir žiūri į šunį, gulintį nutekamajame griovyje. Šuns galva skendi kraujyje. Tai kraujo iš Malachio burnos spalva.

Malachis turi šuns kraujo, o šuo turi Malachio kraujo.

Timpteliu Makeidorį už rankos. Sakau jam, kad Malachio kraujas kaip šuns.

„O, iš tiesų taip, Frensi. Ir kačių toks kraujas. Ir eskimų. Visų kraujas toks pat“.

„Liaukis, Denai, — bara jį Minė. — Nesuk mažulyčiui proto“.

Ji man sako, kad vargšą šunytį pervažiavo vežimas, kad jis šliaužė nuo pat vidurio gatvės, kol padvėsė. Vargšytis norėjo grįžti namo.

„Geriau eik namo, Frensi, — sako ponas Makeidoris. — Nežinau, ką padarei savo broliukui, bet tavo motina nuvedė jį į ligoninę. Eik namo, vaike“.

„Ar Malachis mirs kaip šuo, pone Makeidori?“

„Jis įsikando liežuvį, — paaiškina Minė. — Jis nemirs“.

„O kodėl mirė šuo?“

„Atėjo jo laikas, Frensi“.

Bute tuščia, aš vaikštinėju po du kambarius, miegamąjį ir virtuvę. Tėvas ieško darbo, o motina ligoninėje su Malachiu. Norėčiau ką nors suvalgyti, bet kambarinėje ledainėje likę tik kopūstų lapų, plaukiojančių ištirpusiame lede. Tėvas liepė niekada nevalgyti nieko, kas plūduriuoja vandenyje, nes tai gali būti supuvę. Užmiegu ant tėvų lovos, ir kai motina mane papurto, jau beveik sutemę. „Tavo mažasis broliukas kiek pamiegos. Vos nenusikando liežuvio. Apsčiai siūlių. Eik į kitą kambarį“.

Tėvas virtuvėje siurbčioja juodą arbatą iš didelio balto emaliuoto puodelio. Jis pasisodina mane ant kelių.

„Tėti, ar papasakosi man apie Ku ku?“

„Kuchulinas2. Kartok paskui mane: Ku-chu-li-nas. Papasakosiu jo istoriją, kai teisingai ištarsi vardą. Ku-chu-li-nas“.

Ištariu teisingai, ir jis pasakoja man istoriją apie Kuchuliną, kuris būdamas berniukas vadinosi kitaip, Setanta. Jis augo Airijoje, Antrinio grafystėje, kur vaikystėje gyveno jo tėtis. Setanta turėjo lazdą ir kamuolį, vieną dieną jis trenkė per kamuolį, o šis nuskrido į didelio šuns, kuris priklausė Kulinui, nasrus, ir šuo užspringo. Kulinas tūžo: „Ką dabar darysiu be didžiulio šuns, kuris saugojo namus, žmoną, dešimt mažų vaikučių bei daugybę kiaulių, vištų ir avių?“

Setanta atsakė: „Man labai gaila. Aš pats saugosiu tavo namus su lazda ir kamuoliu ir pasikeisiu vardą, būsiu Kulino šuo“. Jis taip ir padarė. Jis saugojo namą bei apylinkes ir tapo didžiu herojumi, paties Alsterio šunimi. Tėtis sako, kad jis — garsesnis didvyris už Heraklį ar Achilą, apie kuriuos nuolat tauškia graikai, ir kad jis galėtu sąžiningoje kovoje nugalėti karalių Artūrą ir visus jo riterius, nors, aišku, anglai visada kaunasi nesąžiningai.

Tai mano istorija. Tėtis negali jos pasakoti Malachiui ar kokiam kitam vaikui koridoriuje.

Jis baigia pasakojimą ir leidžia atsigerti jo arbatos. Ji karti, bet aš laimingas ant jo kelių.

Malachio liežuvis vis dar sutinęs, jis vos gali cyptelėti, o ką jau sakyti apie kalbėjimą. Bet jei jis ir galėtų ką ištarti, niekas nekreiptų į jį dėmesio, nes mes turime du naujagimius, kuriuos vidurnaktį atnešė angelas. Kaimynai šūkčioja: ak, ak, kokie mieli berniukai, tik pažiūrėkit, kokios didelės akys.

Malachis stovi kambario vidury, spokso į kiekvieną, rodo liežuvį ir sako: ak, ak. Kai kaimynai pabara: „Ar nematai, kad žiūrime į tavo mažuosius broliukus“, jis ima verkti, o tėtis paglosto jam galvą. „Įtrauk liežuvį, sūnau, ir eik žaisti su Frenkiu. Eik“.

Žaidimų aikštelėje papasakoju Malachiui apie šunį, padvėsusį gatvėje todėl, kad kažkas įgrūdo kamuolį jam į nasrus. Malachis purto galvą. Ne, ak, kamuolys. Vežimas, ak, užmušė šunį. Jis verkia, nes jam skauda liežuvį, jis nelabai gali kalbėti, juk baisu, kai negali kalbėti. Jis neleidžia man pasupti jo ant sūpynių. Jis sako, kad tu, ak, nužudei mane, ak, ant supimosi lentos. Jis leidžia Fredžiui Leibovičiui jį pasupti, jis laimingas, juokiasi kildamas į dangų. Fredis didelis, jam septyneri, aš prašau, kad jis ir mane pasuptų. Jis atsako, kad ne, tu mėginai nužudyti savo brolį.

Bandau pats įsiūbuoti sūpynes, bet galiu tik judinti jas pirmyn atgal, pykstu, nes Fredis su Malachiu juokiasi, kad negaliu įsisupti. Dabar jie didieji draugai, Fredis, septynerių, ir Malachis, dvejų. Jie juokiasi kasdien, o Malachio liežuvis gyja nuo kvatojimo.

Kai jis juokiasi, matosi balti, maži ir gražūs jo dantukai, o jo akys žiba. Jo akys mėlynos, kaip ir motinos. Jo auksiniai plaukai ir rausvi skruostai. Mano akys rudos kaip tėčio. Mano plaukai juodi, o skruostai veidrodyje atrodo balti. Motina pasakoja poniai Leibovič, mūsų kaimynei, kad Malachis — laimingiausias vaikas pasaulyje. Ji pasakoja poniai Leibovič, mūsų kaimynei, kad Frenkis elgiasi keistai kaip ir jo tėvas. Svarstau, koks tas keistas elgesys, bet neklausiu, nes neturėčiau to girdėti.

Norėčiau įsisupti iki dangaus, iki debesų. Galėčiau skristi aplink

pasaulį, kad nebegirdėčiau, kaip naktimis verkia mano broliai, Oliveris ir Judžinas. Motina sako, kad jie nuolat alkani. Ji irgi verkia naktį. Ji sako, kad išseko prižiūrėdama, maitindama ir keisdama vystyklus, kad jai per daug keturių berniukų. Ji norėtų sau turėti mažytę mergytę. Bet ką atiduotų už mergytę.

Esu žaidimų aikštelėje su Malachiu. Man ketveri, jam treji. Jis leidžia pasupti jį ant sūpynių, nes pats jis ne kažin kiek įsisiūbuoja, o Fredis Leibovičius mokykloje. Mes turime būti žaidimų aikštelėje, nes dvyniai miega, o motina sako esanti išsekusi. „Eikit laukan žaisti, — liepia ji, — duokit man pailsėti“. Tėtis vėl išėjęs, ieško darbo, kartais jis grįžta namo kvepėdamas viskiu, dainuodamas dainas apie kenčiančią Airiją. Mama įpyksta, sako, kad airiai gali pabučiuoti jai į subinę. Jis šaiposi: „Kaip gražiai kalbi prie vaikų“, o ji atšauna: „Nekreipiu dėmesio į šnekas, aš noriu maisto ant stalo, o ne kenčiančios Airijos“. Ji sako, kad pasibaigus sausajam įstatymui atėjo liūdnos dienos, nes tėtis pasigeria vaikščiodamas po smukles, siūlydamasis iššluoti grindis ar sukilnoti statines už viskį ar alų. Kartais jis parneša namo likučius nemokamų pietų: ruginės duonos, sūdytos mėsos, raugintų agurkų. Jis padeda maistą ant stalo, o pats geria arbatą. Tėvas tvirtina, kad maistas yra sukrėtimas organizmui, jis nesuprantąs, iš kur mūsų toks apetitas. „Jų toks apetitas, nes pusę laiko jie gyvena pusbadžiu“, — atsako mama.

Kai tėtis gauna darbą, mama būna linksma ir dainuoja:

Kad pabučiuotum, norėjau, ir aišku visiems, kodėl.
Tai neišvengiama juk. Ir taip atsitiko todėl,
Kad paklausčiau širdy: ar gali būti tiesa,
Kad toks kaip tu myli, vis dėlto myli mane?

Kai tėtis parneša namo pirmosios savaitės uždarbį, mama džiaugiasi galėdama sumokėti mielam italui iš bakalėjos krautuvės, ji vėl iškelia galvą, nes nėra nieko blogiau pasaulyje, kaip būti kam nors skolingam ir dėkingam. Ji šveičia virtuvę, plauna puodukus ir lėkštes, šluoja trupinius ir maisto likučius nuo stalo, išvalo ledainę ir užsako naują gabalą ledo iš kito italo. Ji perka tualetinio popieriaus, kurį galime nusinešti į išvietę koridoriuje ir kuris, sako ji, yra geresnis už *Daily News* puslapius, nes nuo jų pajuoduoja užpakaliai. Ji kaičia vandenį ant viryklės ir praleidžia dieną prie didelio skardinio kubilo, skalbia mūsų marškinius ir kojines, dvynių vystyklus, dvi mūsų paklodes, tris rankšluosčius. Sukabina viską ant virvės už namo, ir mes žiūrime, kaip drabužiai šoka vėjyje ir saulėje. Ji sako nenorinti, kad kaimynai matytų, ką tau tenka skalbti, bet nėra nieko mielesnio už saulės džiovinamų drabužių saldų kvapą.

Kai tėtis atneša namo pirmosios savaitės algą penktadienio vakarą, žinome, kad savaitgalis bus nuostabus. Šeštadienio vakare mama užkais vandens ant krosnies ir išmaudys mus dideliame skardiniame kubile, o tėtis mus nušluostys. Malachis apsisuks ir parodys užpakalį. Tėtis apsimes apstulbęs, o mes visi juoksimės. Mama išvirs karštos kakavos, mes galėsime neiti miegoti, kol tėtis pasakos kokią savo išgalvotą istoriją. Mums reikia tik ištarti vardą, pavyzdžiui, mūsų kaimyno pono Makeidorio ar pono Leibovičiaus, ir tėtis privers juodu irkluoti valtį Brazilijos upe, juos persekios indėnai žaliomis nosimis ir rusvais pečiais. Tokiais vakarais galime eiti miegoti žinodami, kad pusryčių sulauksime kiaušinių, keptų pomidorų ir skrudintos duonos, arbatos su gausybe cukraus ir pieno, o vėliau, dieną, gausime sočius pietus su bulvių koše, žirneliais ir kumpiu, o mama dar paruoš saldų patiekalą: ant biskvito, sudrėkinto cheresu, sluoksniais sudės vaisius ir šiltą saldų kremą.

Kai tėtis atneša pirmosios savaitės algą, o oras būna gražus, mama nusiveda mus į žaidimų aikštelę. Ji sėdi ant suoliuko ir plepa su Mine Makeidori. Ji pasakoja Minei apie keistuolius iš Limeriko, o Minė pasakoja jai apie keistuolius iš Belfasto, ir jos juokiasi, nes Airijoje yra keistų žmonių, tiek šiaurėje, tiek pietuose. Paskui jos moko viena kitą liūdnų dainų, mudu su Malachiu nulipame nuo sūpuoklių ir supimosi lentų, atsisėdame su jomis ant suoliuko ir dainuojame:

Jaunų kareivių būrys stovykloj per naktį
Mylimąsias savo minėjo.
Visi rodės linksmi, tiktai vienas tylėjo —
Nuošaly nusiminęs ir liūdnas sėdėjo.
— Eikš, dėkis prie mūsų, — kažkuris kvietė jį. —
Tikriausiai ir tu ką nors turi.
Bet Nedas galvą papurtė ir išdidžiai tarė:
— Aš myliu dvi, ir kaip motina man kiekviena,
Nė vienos jų palikti negaliu ir nenoriu.
Viena — mano motina, Dievas temyli ir laimina ją,
O kita man yra mylimoji.

Mudu su Malachiu dainuojame, o mama su Mine juokiasi iki ašarų, nes Malachis pabaigoje žemai nusilenkia ir ištiesia į mamą rankas. Denas Makeidoris, grįždamas iš darbo, prieina prie mūsų ir pareiškia, kad Rudžiui Voliui pats laikas susirūpinti dėl varžovų.

Kai grįžtame namo, mama užpliko arbatos, pasiūlo duonos su uogiene arba bulvių košės su sviestu ir druska. Tėtis geria arbatą ir nieko nevalgo. „Dieve aukštybėse, kaip tu gali dirbti visą dieną ir nevalgyti?“ — klausia mama. Jis atsako, kad jam užtenka arbatos. Mama sako, kad šitaip sugadinsiąs sveikatą, jis vėl tvirtina, kad

maistas yra sukrėtimas organizmui. Jis geria arbatą, pasakoja mums istorijas, rodo raides ir žodžius iš *Daily News* arba rūko cigaretę, spokso į sieną ir laižosi lūpas.

Kai tėtis dirba trečią savaitę, jis nebeparneša namo pinigų. Penktadienio vakarą laukiame jo, mama duoda mums duonos su sviestu. Viską apgaubia tamsa, Klesono aveniu įsižiebia šviesos. Kiti dirbantys vyrai jau grįžę namo, vakarienės valgo kiaušinius, nes penktadieniais negalima valgyti mėsos. Girdisi, kaip virš mūsų, po mumis ar kaimynystėje šnekasi šeimos, Bingas Krosbis dainuoja per radiją: „Broli, ar gali paskolint dešimtuką?“

Mudu su Malachiu žaidžiame su dvynukais. Žinome, kad mama nedainuos: „Kad pabučiuotum, norėjau, ir aišku visiems, kodėl“. Ji sėdi prie virtuvės stalo murmėdama: „Ką man daryti?“, kol ateina vėlyva naktis, ir tėvas užkrypuoja laiptais dainuodamas dainas apie Rodį Makorlį. Jis braunasi prie durų ir šaukia: „Kur mano būrys? Kur mano keturi kariai?“

Mama liepia palikti berniūkščius ramybėje. Jie pusalkaniai nuėjo į lovą, nes jam reikėjo prisipilti pilvą viskio.

Jis artėja prie miegamojo durų. Kelkitės, vaikiščiai, kelkitės. Penki centai kiekvienam, kuris pasižadės numirti už Airiją.

Susitikom Kanados miškų tankynėje,
Kilę iš vienos puikios salos.
Nors ir graži ta žemė, kuria šiandien vaikštome,
Tačiau širdys liko savoj.

Kelkitės, vaikiščiai, kelkitės. Frensi, Malachi, Oliveri, Judžinai. Raudonieji riteriai, fenijai, IRA. Kelkitės, kelkitės.

Mama sėdi virtuvėje prie stalo, dreba, jos plaukai karo sudrėkę, veidas šlapias. „Ar negali palikti jų ramybėje? Jėzau, Marija ir Juozapai, ar negana, kad grįžai namo be penso kišenėje, tai dar tyčiojiesi iš vaikų?“

Ji ateina pas mus. „Grįžkit į lovą“, — liepia.

„Noriu, kad jie keltųsi, — atšauna tėtis. — Noriu, kad pasiruoštų tai dienai, kai Airija bus laisva iki jūros“.

„Nepykdyk manęs, — grasina ji, — jei supykdysi, tavo motinos namuose bus liūdna diena“.

Jis nusmaukia kepurę ant veido ir ašaroja: „Vargšė mano motina, vargšė Airija. Ak, ką mums daryti?“

Mama prunkšteli: „Tu visiškai pakvaišai“, ir vėl liepia mums grįžti į lovą.

Ketvirto tėčio darbo penktadienio rytą mama klausia, ar jis šįvakar pareis namo su pinigais, o gal vėl viską pragers? Jis žiūri į mus, purto galvą tarsi sakydamas: ak, neturėtum taip kalbėti prie

vaikų.

Mama neatlyžta: „Klausiu tavęs, ar grįši namo, kad galėtume pasiruošti kokią vakarienę, ar vėl sulauksime vidurnakčio, tavo kišenėse švilpaus vėjai, o tu dainuosi apie Keviną Barį ir kitokias graudžias dainas?“

Jis užsismaukia kepurę, susigrūda rankas į kelnių kišenes, atsidūsta ir pakelia akis į lubas. „Sužinosi, dar man negrįžus namo“.

Vėliau tądien mama mus aprengia. Ji susodina dvynius į vaikišką vežimėlį, mes keliaujame ilgomis Bruklino gatvėmis. Kartais ji leidžia Malachiui atsisėsti į vežimėlį, kai jis pavargsta tripsenti šalia jos. Paaiškina man, kad esu per didelis šiems ratukams. Galėčiau padejuoti, kad man paskaudo kojas stengiantis neatsilikti, bet ji nedainuoja, tad suprantu, kad šiądien apie mano skausmus nebus jokių kalbų.

Mes prieiname prie didelių vartų, ten būdelėje už stiklo stovi vyras. Mama jį užkalbina. Ji nori sužinoti, ar galėtų įeiti vidun, ten, kur vyrams mokama alga, gal tie žmonės atiduos jai truputį tėčio uždarbio, kad jis neišleistų visko baruose. Vyras purto galvą: „Apgailestauju, ponia, bet jei jus įleistume, tai čia sulėktų pusė Bruklino žmonų. Daugybė vyrų turi problemų dėl gėrimo, bet mes nieko negalime padaryti, kol jie yra blaivūs ir atlieka savo darbą“.

Mes laukiame kitoje gatvės pusėje. Mama leidžia man atsisėsti ant šaligatvio ir atsiremti į sieną. Dvynukams ji pakiša buteliukus su saldytu vandeniu, bet Malachis ir aš turime palaukti, kol ji paims pinigus iš tėčio ir mes galėsime eiti pas italą arbatos, duonos ir kiaušinių.

Kai švilpukas paskelbia pusę penkių, vyrai su kepurėmis ir darbiniais drabužiais pasipila pro vartus, jų veidai ir rankos pajuodę nuo darbų. Mama mums liepia atidžiai dairytis tėčio, nes ji vargiai gali ką įžiūrėti kitoje gatvės pusėje, jos regėjimas labai prastas. Čia tūkstančiai vyrų, paskui lieka tik keletas, dar vėliau nė vieno. Mama verkia: „Kodėl jo nepamatėme? Jūs akli, ar ką?“

Ji grįžta prie būdelės. „Ar jūs įsitikinęs, kad viduje nieko neliko?“ — „Taip, ponia, — atsako vyras. — Jie išėjo. Nesuprantu, kaip jis prasilenkė su jumis“.

Grįžtame ilgomis Bruklino gatvėmis. Dvynukai spaudžia buteliukus ir verkia, prašydami daugiau saldyto vandens. Malachis dejuoja esąs alkanas, mama liepia jam truputį palaukti, mes gausime pinigų iš tėčio ir pasiruošime puikią vakarienę. Eisime pas italą, gausime kiaušinių, ant ugnies pasiskrudinsime duonos, užsitepsime uogienės. O, taip ir bus, mums visiems bus gera ir šilta.

Atlanto prospekte tamsu, o visuose baruose aplink Long Ailendo geležinkelio stotį dega šviesos, ten klega vyrai. Mes einame nuo baro prie baro ieškodami tėvo. Mama palieka mus lauke su vežimėliu, o

pati eina vidun arba siunčia mane. Ten pilna triukšmingų vyrų, oras troškus, šis kvapas man primena, kaip dvokiantis viskiu tėtis grįžta namo.

Vyras už baro klausia: „Aha, sūneli, ko nori? Žinai, neturėtum būti čia“.

„Ieškau savo tėvo. Ar jis čia yra?“

„Na, sūneli, iš kur man žinot? Kas tavo tėvokas?“

„Jo vardas Malachis, jis dainuoja apie Keviną Barį“.

„Malakis?“

„Ne, Malachis“.

„Malachis? Ir jis dainuoja apie Keviną Barį?“

Jis šūkteli vyrams bare, ar kuris nepažįstąs tokio vyruko Malachio, kuris dainuoja apie Keviną Barį.

Vyrai purto galvas. Vienas sako pažinojęs tokį Maiklą, kuris dainuodavo apie Keviną Barį, bet jis mirė nusigėręs, o nusigėrė dėl kare patirtų žaizdų.

Barmenas atsidūsta: „Jėzau, Pitai, juk neprašiau, kad varytum man pasaulio istoriją, a? Nagi, vaiki. Neleidžiame čia dainuoti. Būna bėdų. Ypač su airiais. Tik leisk jiems dainuot, tuoj ima mosuot kumščiais. Be to, negirdėjau vardo Malachis. Nėr, vaiki, jokio čia Malachio“.

Vyras, kurį pavadino Pitu, kiša man savo taurę: „Ei, vaiki, gurkštelk“, bet barmenas jį sutramdo: „Ką išdarinėji, Pitai? Mėgini nugirdyt vaikį? Dar kartą pasiūlyk, Pitai, ir aš suspardysiu tau subinę“.

Mama apeina visus barus aplink stotį ir galiausiai pasiduoda. Ji atsiremia į sieną ir pravirksta: „Jėzau, mums dar reikia įveikti visą kelią iki Klesono aveniu, o man ant rankų keturi išbadėję vaikai“. Ji siunčia mane atgal į barą, kur Pitas pasiūlė man gurkštelėti, kad pasidomėčiau, ar barmenas negalėtų pripilti į dvynukų buteliukus vandens, o gal ir įberti kiek cukraus. Vyrams prie baro atrodo, kad būtų labai juokinga, jei barmenas pilstytų į kūdikių buteliukus, bet jis stambus ir liepia jiems prikąsti liežuvius. Jis sako, kad kūdikiai turėtų gerti pieną, o ne vandenį, o kai pasakau, kad mama neturi pinigų, jis ištuština buteliukus ir pripila juos pieno. „Pasakyk savo mamai, kad pieno reikia dantims ir kaulams. Jūs sriaubiat vandenį su cukrum ir susergat rachitu. Pasakyk savo mamai“.

Mama džiaugiasi gavusi pieno. Ji sako, kad viską žino apie dantis, kaulus ir rachitą, bet elgetos neturi iš ko rinktis.

Kai pasiekiame Klesono aveniu, ji eina tiesiai pas italą į bakalėjos krautuvę. Ji aiškina jam, kad jos sutuoktinis šįvakar pasivėlino, kad jis tikriausiai dirba viršvalandžius, gal ji galėtų gauti keletą produktų, ji tikrai užeisianti rytoj.

„Ponia, jūs visada anksčiau ar vėliau apmokate savo sąskaitas, tad galite iš šios parduotuvės imti viską, ką norite“, — sako italas.

„O, — ištaria mama, — aš daug nenoriu“.

„Ką tik norite, ponia, žinau, kad esate sąžininga moteris, be to, turite pulkelį šaunių vaikų“.

Gauname kiaušinių, skrebučių ir uogienės, bet taip išvargome klaidžiodami Bruklino gatvėmis, kad vos pajėgiame pajudinti žandikaulius ir kramtyti. Dvynukai pavalgę užmiega, mama suguldo juos ant lovos ir pakeičia vystyklus. Ji nusiunčia mane į išvietę praskalauti pridirbtų vystyklų, kad galėtų pakabinti juos džiūti ir panaudoti kitą dieną. Malachis padeda jai nuplauti dvynukų užpakaliukus, nors pats jau beveik miega.

Įsirangau į lovą pas Malachį ir dvynukus. Žiūriu į mamą, prie virtuvės stalo ji rūko cigaretę, geria arbatą ir verkia. Noriu atsikelti ir pasakyti, kad netrukus būsiu vyras, gausiu darbą tame pastate su milžiniškais vartais, kad kiekvieną penktadienio vakarą grįšiu namo su pinigais kiaušiniams, skrebučiams ir uogienei, ir ji vėl galės dainuoti: „Kad pabučiuotum, norėjau, ir aišku visiems, kodėl“.

Kitą savaitę tėtį išmeta iš darbo. Tą penktadienio vakarą jis grįžta namo, meta uždarbį ant stalo ir išrėžia mamai: „Ar dabar laiminga? Lakstei palei vartus skųsdamasi ir kaltindama, ir mane išmetė. Jie tik ieškojo dingsties, ir tu ją suteikei“.

Jis paima keletą dolerių iš savo atlyginimo ir išeina. Grįžta namo vėlai, garsiai plėšdamas dainas. Dvynukai verkia, mama juos tildo, vėliau pati ilgai rauda.

Leidžiame laiką žaidimų aikštelėje — kai dvyniai miega, kai mama pavargusi, kai tėtis grįžta namo dvokiantis viskiu, stūgaudamas, kad Kevinas Baris pirmadienio rytą pasikars, arba plėšdamas dainą apie Rodį Makorlį:

Jis žengė vis tolyn siaura gatve
Šypsodamas. Toks jaunas, išdidus,
Su užveržta ant kaklo virve kanapine
Ir aukso garbanom, apkritusiom pečius.
Jo žydros akys džiaugiasi ir švyti
Be ašarų — jų ten nebuvo niekada —
Juk Rodis Makorlis keliauja mirti
Ant Tumo tilto — ypatinga ši diena.

Dainuodamas jis suka ratus aplink stalą, mama verkia, o dvyniai kaukia kartu su ja. Ji sako: „Eik laukan, Frenki, eik laukan, Malachi. Jums nedera matyti tokio tėvo. Bėkit pažaisti“.

Mes mielai einame į žaidimų aikštelę. Galime žaisti su lapais, sušluotais į krūvas, galime supti vienas kitą sūpynėse, bet į Klesono aveniu ateina žiema, sūpuoklės užšąla, net nepajuda. Minė Makeidori

sako: „Padėk, Dieve, tiems vargšams berniukėliams. Jie neturi nė vienos pirštinės“. Aš kvatoju, nes žinau, kad mes su Malachiu iš viso turime keturias rankas, tad viena pirštinė būtų kvailystė. Malachis nesupranta, iš ko juokiuosi: jis nesupras, kol jam nesukaks ketveri.

Minė nusiveda mus vidun, pasiūlo arbatos ir košės su uogiene. Ponas Makeidoris sėdi fotelyje su naujagime, Meize. Jis laiko jos buteliuką ir dainuoja:

Ką tu ką tu katutes,
Kol pareis tėtukas:
Neš kišenėj bandutes —
Meizei į pilvuką!
Ką tu ką tu katutes,
Tėtis grįš vis tiek,
Tėtis turi pinigų,
O mama — nė kiek!

Malachis irgi bando dainuoti šią dainą, bet liepiu jam nutilti, tai Meizės daina. Jis ima verkti, o Minė jį ramina: „Nagi, nagi. Gali dainuoti. Tai visų vaikučių daina“. Ponas Makeidoris šypsosi Malachiui, o aš svarstau, kas čia per pasaulis, jei bet kas gali dainuoti svetimas dainas.

Minė sako: „Nesiraukyk, Frenki. Nuo to tavo veidas patamsėja, o, Dievas žino, jau ir taip tamsu. Kada nors turėsi mažą sesytę ir galėsi jai dainuoti šią dainelę. Ak, taip. Tikrai turėsi mažą sesytę“.

Minė teisi, mamos noras išsipildo. Netrukus gimsta vaikelis, mažytė mergytė, ją pavadina Margareta. Mes visi mylime Margaretą. Jos plaukai juodi, garbanoti, akys mėlynos kaip mamos, ji mojuoja rankytėmis ir čirškauja kaip paukščiukai medžiuose palei Klesono aveniu. Minė sako, kad tądien, kai šis vaikas buvo pradėtas, danguje buvo šventė. Ponia Leibovič sako, kad pasaulis dar nematė tokių akučių, tokios šypsenėlės, tokios laimės. Pamačius ją norisi šokti.

Kai tėtis grįžta po darbo paieškų, jis nešioja Margaretą ir jai dainuoja:

Kartą tarp klaidžių šešėlių, mėnesienoj paslapčia
Nykštuką susekiau aš čia.
Su raudona kepurėle ir žaliu švarku,
Žibinto nušviestas nakčia,
Jis tuk tuk tuk kaleno plaktuku
Taisydamas batuką.
Ak, — juokiuosi pagalvojęs, — sučiupau jį pagaliau!
Bet elfas juokės dar linksmiau.

Jis vaikšto su ja po virtuvę ir kalbasi. Jis sako jai, kokia ji meilutė su juodomis garbanomis ir mėlynomis motinos akimis. Sako, kad nusives ją į Airiją, jie vaikščios Antrimo slėniais ir maudysis Nejaus ežere. Netrukus jis gaus darbą, ir ji turės šilko suknyčių ir batų su sidabrinėmis sagutėmis.

Kuo daugiau tėtis dainuoja, tuo mažiau ji verkia, o bėgant dienoms net ima juoktis. Mama šypsosi: „Žiūrėk, kaip jis stengiasi šokti su ta mergyte ant rankų, kilnoja kojas kaip meška“. Ji juokiasi, mes visi juokiamės.

Kai buvo maži, dvynukai verkdavo, tada tėtis su mama juos tildydavo: ša, ša, pamaitindavo, ir jie vėl užmigdavo. Bet kai verkia Margareta, atrodo, kad ore pasklinda didžiulė vienatvė, tėtis akimirksniu iššoka iš lovos, ima ją ant rankų, lėtai sukasi aplink stalą, dainuoja jai, ramina kaip motina. Kai jis prisiartina prie lango, už kurio šviečia gatvės žibintas, ant jo skruostų matyti ašaros, ir tai keista, nes jis niekada dėl nieko neverkdavo, na, nebent būdavo išgėręs ir dainuodavo apie Keviną Barį ar Rodį Makorlį. Dabar jis verkia dėl Margaretos ir nedvokia svaigalais.

Mama pasakoja Minei Makeidori: „Jis jaučiasi kaip devintame danguje dėl tos mergytės. Nepaėmė nė lašo į burną nuo tada, kai ji gimė. Man daug anksčiau reikėjo pasigimdyti mergaitę“.

„O, jos tokios mielos, ar ne? — pritaria Minė. — Maži berniukai irgi puikūs, bet mergytės reikia sau pačiai“.

Motina juokiasi: „Sau pačiai? Viešpatie aukštybėse, jei jos nežindyčiau, negalėčiau prie jos nė prieiti, nes jis nori nešioti ją dieną naktį“.

Minė sako, kad vis vien miela matyti vyrą taip susižavėjusį savo mažyle, argi ne visi ja žavisi?

Visi.

Dvynukai jau moka atsistoti ir paeiti, taigi nuolat kur parpuola. Jiems skauda užpakaliukus, nes jie kiaurai šlapi ir šūdini. Jie kišasi į burnas visokias šiukšles — popieriaus gniutulėlius, plunksnas, batų raištelius, ir jiems darosi bloga. Mama sako, kad išvarysime ją iš proto. Ji aprengia dvynukus, įsodina juos į vežimėlį, ir mes su Malachiu vežame juos į žaidimų aikštelę. Nebešalta, Klesono aveniu sužaliavo medžiai.

Stumdome vežimėlį po aikštelę, dvyniai juokiasi ir guguoja, kol išalksta ir ima verkti. Vežimėlyje yra du buteliukai su saldytu vandeniu, kurį laiką galime numaldyti dvynukus, bet jie vėl išalksta ir ima žliumbti taip garsiai, kad nežinau, ką daryti. Jie tokie maži, norėčiau pavalgydinti juos bet kokiu maistu, kad jie vėl juoktųsi ir guguotų. Jiems patinka košė, kurią mama sutrina puodelyje — duona,

išmirkyta piene ir saldytame vandenyje. Mama vadina ją ubagiene.

Jei parvešiu dvynius namo, mama šauks ant manęs, kad neleidžiu jai pailsėti ar kad pažadinau Margaretą. Turime likti žaidimų aikštelėje, kol ji iškiš galvą pro langą ir mus pakvies. Darau grimasas dvyniams, kad jie liautųsi verkę. Užsidedu popieriaus lapą ant galvos, leidžiu jam nukristi, o tie juokiasi, juokiasi. Nustumiu vežimėlį prie Malachio, žaidžiančio ant sūpynių su Fredžiu Leibovičiumi. Malachis bando papasakoti Fredžiui, kaip Setanta tapo Kuchulinu. Liepiu jam liautis pasakojus, tai mano istorija. Jis nesiliauja. Stumteliu jį, jis ima verkti: „Aaa, aaa, pasakysiu mamytei“. Fredis mane stumteli, man aptemsta akys, puolu jį kumščiais, keliais, spardau, kol jis ima rėkti: „Ei, liaukis, liaukis“, bet aš nesiliauju, nežinau, kaip liautis, jei liausiuosi, Malachis ir toliau pasakos mano istoriją. Fredis pastumia mane ir nubėga šaukdamas: „Frenkis mėgino mane nužudyti. Frenkis mėgino mane nužudyti“. Nežinau, ką daryti, anksčiau niekada nebuvau bandęs ką nors žudyti, o dabar Malachis rauda ant sūpynių: „Nežudyk manęs, Frenki“. Jis atrodo toks bejėgis, kad apglėbiu jį rankomis ir nukeliu nuo sūpynių. Jis apkabina mane. „Daugiau nepasakosiu tavo istorijos. Nepasakosiu Fredžiui apie Ku ku“. Norėčiau juoktis, bet negaliu, nes vežimėlyje verkia dvyniai, žaidimų aikštelėje tamsu, nebeverta nutaisyti grimasų ar leisti daiktams kristi nuo galvos, juk negalima matyti tamsoje.

Italo bakalėjos krautuvė yra kitoje gatvės pusėje, regiu bananus, obuolius, apelsinus. Žinau, kad dvynukai gali valgyti bananus. Malachis mėgsta bananus, aš irgi. Bet reikia pinigų, italai nedalija bananų, ypač Makortams, kurie ir taip jau įsiskolinę už prekes.

Motina nuolat man primena: „Niekada niekada nepalik aikštelės, na, nebent eitum namo“. Bet ką daryti, kai vežimėlyje iš alkio kaukia dvyniai? Sakau Malachiui, kad tučtuojau grįšiu. Apsidairau, ar niekas nemato, čiumpu bananų kekę — jie išdėlioti priešais italo parduotuvę — ir bėgu Mėtų alėja tolyn nuo žaidimų aikštelės, apsuku kvartalą ir grįžtu iš kitos pusės, kur tvoroje yra skylė. Nustumiame vežimėlį į tamsiausią kampą ir lupame bananus dvynukams. Kekėje yra penki bananai, patamsyje prasideda puota. Dvyniai seilėjasi, žiaumoja ir bananais išsiterlioja veidus, plaukus, drabužius. Tada suvokiu, kad mane ims kamantinėti. Mama norės žinoti, kodėl dvyniai išsiterlioję bananais, kur jų gavau. Negalėsiu prasižioti apie italo parduotuvę prie kampo. Turėsiu sakyti, kad buvo toks vyras.

Štai ką pasakysiu. Toks vyras.

Tada nutinka keistas dalykas. Prie žaidimų aikštelės vartų sustoja vyras. Jis mane kviečia. O, Dieve, tai pardavėjas italas. „Ei, sūneli, eikš čia. Ei, su tavim kalbu. Eikš čionai“.

Einu prie jo.

„Tu tas vaikis su mažais murziais, tiesa? Dvynukai?“

„Taip, pone“.

„Aha. Turiu krepšį vaisių. Nedovanoju jų tau, metu lauk. Taip? Taigi, aha, imk krepšį. Turėsi obuolių, apelsinų, bananų. Mėgsti bananus, a? Manau, mėgsti, a? Cha cha. Žinau, kad mėgsti bananus. Aha, imk krepšį. Turi puikią motiną. Tavo tėvas? Na, žinai, jis turi problemų, airis. Duok tiems dvyniams bananą. Užkimšk juos. Girdėjau juos visą kelią, kol ėjau per gatvę“.

„Ačiū jums, pone“.

„Jėzau. Mandagus vaikis, a? Kur to išmokai?“

„Tėvas liepia man dėkoti, pone“.

„Tavo tėvas? Nagi, nagi“.

Tėtis sėdi prie stalo ir skaito laikraštį. Jis sako, kad prezidentas Ruzveltas yra geras žmogus, kad visi Amerikoje netrukus turės darbą. Mama sėdi kitoje stalo pusėje ir iš buteliuko maitina Margaretą. Ji žiūri piktai, aš išsigąstu.

„Kur gavai tuos vaisius?“

„Toks vyras“.

„Koks vyras?“

„Man juos davė italas“.

„Ar pavogei juos?“

Malachis sako: „Toks vyras. Jis davė Frenkiui krepšį“.

„O ką padarei Fredžiui Leibovičiui? Čia buvo jo motina. Miela moteriškė. Nežinau, ką be jos darytume, ir be Minės Makeidori. O tau reikėjo užsipulti vargšą Fredį“.

Malachis strykčioja. „Jis ne. Jis ne. Nemėgino užmušti Fredžio. Nemėgino užmušti manęs“.

Tėtis tildo: „Cit, Malachi, cit. Eikš čia“. Ir pasisodina Malachį ant kelių.

Motina liepia: „Eik pas kaimynus ir pasakyk Fredžiui, kad gailiesi“.

Bet tėtis klausia: „Ar nori pasakyti Fredžiui, kad gailiesi?“

Aš nenoriu.

Tėvai susižvalgo. Tėtis sako: „Fredis geras berniukas. Jis tik supo tavo mažąjį broliuką sūpuoklėmis. Tiesa?“

„Jis mėgino pavogti mano Kuchulino istoriją“.

„Oi, ką tu. Fredžiui nerūpi Kuchulino istorija. Jis turi savo istoriją. Šimtus istorijų. Jis žydas“.

„Kas yra žydas?“

Tėtis juokiasi. „Žydai yra žmonės su savo istorijomis. Jiems nereikia Kuchulino. Jie turi Mozę. Turi Samsoną“.

„Kas yra Samsonas?“

„Jei eisi ir pasikalbėsi su Fredžiu, vėliau papasakosiu tau apie Samsoną. Pasakyk Fredžiui, kad gailiesi, kad daugiau niekada taip

nebedarysi, gali paklausti jo ir apie Samsoną. Sakyk ką tik nori, kad tik pasikalbėtum su Fredžiu. Ar pasikalbėsi?“

Kūdikis pravirksta mamos glėbyje, tėtis pašoka ir numeta Malachį ant grindų. „Ar jai nieko neatsitiko?“ — „Aišku, nieko. Ji žinda. Viešpatie aukštybėse, tu tikras nervų kamuolys“.

Dabar jie kalbasi apie Margaretą ir pamiršta mane. Man nesvarbu. Eisiu į koridorių, pas kaimynus, paklausiu Fredžio apie Samsoną, sužinosiu, ar Samsonas toks geras kaip Kuchulinas, pažiūrėsiu, ar Fredis turi savo istoriją, o gal vis dar nori pagrobti Kuchuliną. Malachis nori eiti kartu, nes tėtis stovi, ir nebegalima atsisėsti jam ant kelių.

Ponia Leibovič sako: „O, Frenki, Frenki, ušeik, ušeik. Ir mažasis Malachis. Sakyk man, Frenki, ką padarei Fredžiui? Mėginai jį nužudyti? Fredis geras berniukas, Frenki. Skaito savo knygą. Klausosi radijo su tėčiu. Siupa tavo broliuką ant siūpuoklių. O tu mėginai jį nužudyti. O, Frenki, Frenki. Dar tavo vargšė motina su sergančiu kūdikiu“.

„Ji neserga, ponia Leibovič“.

„Serga. Tai ligoniukė. Pašįstu ligoniukus. Dirbu ligoninėje. Nesakyk, Frenki. Ušeik, ušeik. Fredi, Fredi, atėjo Frenkis. Pasirodyk. Frenkis tavęs nebežudys. Tu ir mažasis Malachis. Gražus šydiškas vardas, imk gabaliuką pyrago, a? Kodėl tau davė šydišką vardą, a? Taigi, stiklas pieno, gabaliukas pyrago. Jūs, berniukai, tokie liesi, airiai juk nevalgo“.

Mes sėdime prie stalo su Fredžiu, valgome pyragą, geriame pieną. Ponas Leibovičius sėdi fotelyje, skaito laikraštį, klausosi radijo. Kartais ką nors ištaria poniai Leibovič, o aš nesuprantu, nes iš jo burnos sklinda keisti garsai. Fredis supranta. Kai ponas Leibovičius skleidžia keistus garsus, Fredis keliasi ir paduoda jam gabalėlį pyrago. Ponas Leibovičius šypsosi, glosto Fredžiui galvą, Fredis irgi nusišypso ir paleidžia keistus garsus.

Ponia Leibovič, žiūrėdama į mudu su Malachiu, linguoja galvą. Ui, kokie jie liesi. Ji sako: ui, Malachis juokiasi ir kartoja: ui, Leibovičiai juokiasi, ponas Leibovičius ištaria kelis suprantamus žodžius, tie airiai, ui, šypsosi. Ponia Leibovič taip smarkiai kvatoja, kad net tirta visu kūnu susiėmusi už pilvo, Malachis vėl sako: ui, nes žino, kad tada visi ims juoktis. Sakau: ui, bet niekas nesijuokia, žinau, kad ui priklauso Malachiui, kaip Kuchulinas priklauso man, ir Malachis gali turėti savo ui.

„Ponia Leibovič, mano tėvas sako, kad Fredis turi savo mėgstamą pasakoj imą“.

Malachis sako: „Šamas, Šamas, ui“. Visi vėl juokiasi, tik aš ne, nes negaliu prisiminti, kaip baigiasi tas vardas. Fredis murma pyrago

prikimšta burna: „Samsonas“, o ponia Leibovič subara: „Nekalbėk pilna biurna“. Aš juokiuosi, nes ji suaugusi ir sako „biurna“, o ne „burna“. Malachis juokiasi, nes aš juokiuosi, o Leibovičiai žiūri vienas į kitą ir šypsosi. Fredis sako: „Ne Samsonas. Man labiausiai patinka pasakojimas apie Dovydą ir milžiną Galijotą. Dovydas užmušė milžiną timpa, pataikė akmeniu į galvą. Smegenai pasklido ant grindų“.

„Smegenys pasklido ant grindų“, — pataiso ponas Leibovičius.

„Taip, papa“.

Papa. Štai kaip Fredis vadina savo tėvą, o aš saviškį — tėtis.

Mane pažadina motinos šnabždesys. Kas nutiko vaikui? Dar anksti, kambaryje dar prietema, bet prie lango galima matyti tėtį su Margareta ant rankų. Jis supa ją ir dūsauja: ak.

Mama klausia: „Ar ji serga, ar serga?“

„Ak, ji labai rami ir šiek tiek sušalusi“.

Motina išlipa iš lovos, paima vaiką. „Eik pas daktarą. Keliauk, dėl Dievo meilės“. Tėvas maunasi kelnes ant marškinių, jokio švarko, batų, jokių kojinių šią niūrią dieną.

Mes laukiame kambaryje, dvyniai miega lovos galvūgalyje, Malachis bruzda šalia manęs: „Frenki, noriu gerti“.

Mama linguoja lovoje apglėbusi kūdikį. „O, Margareta, Margareta, mano mažoji meile. Atmerk mėlynas akeles, mano mažoji širdele“.

Įpilu vandens Malachiui ir sau, o motina aimanuoja: „Vanduo tau ir tavo broliui. O, išties, vanduo, ar ne? Ir nieko tavo sesutei. Tavo vargšei sesytei. Ar paklausei, gal ir ji turi burną? Ar pasidomėjai, gal ji norėtų lašo vandens? O, ne. Eik ir pliumpk savo vandenį, gerkit abudu, tarsi nieko nebūtų nutikę. Judviem tai paprasta diena, ar ne? Ir dvyniai miega, tarsi jiems niekas nerūpėtų, o jų vargšė sesytė galuojasi ant mano rankų. Galuojasi ant mano rankų. O, gerasis Jėzau danguje!“

Kodėl ji taip kalba? Šiandien ji kalba ne kaip mano motina. Noriu, kad pasirodytų tėvas. Kur dingo tėvas?

Grįžtu į lovą ir apsiverkiu. Malachis klausinėja: „Kodėl verki? Kodėl verki?“, kol motina vėl užsipuola: „Tavo sesuo kamuojasi, o tu čia unkšti ir verkšleni. Jei prieisiu prie tavo lovos, tai tikrai turėsi dėl ko inkšti“.

Tėtis grįžta su daktaru. Tėtis dvokia viskiu. Daktaras apžiūri mergytę, baksnoja ją, kiloja vokus, čiuopia kaklą, rankas, kojas. Atsitiesia ir purto galvą. Jos nebėra. Mama siekia kūdikio, apkabina Margaretą, nusisuka į sieną. Daktaras domisi: „Ar įvyko kokia nelaimė? Gal kas numetė kūdikį? Gal berniukai per šiurkščiai su ja žaidė? Kaip?“

Tėvas purto galvą. Daktaras sako turėsiąs ją pasiimti ir ištirti, ir tėtis pasirašo popierius. Motina meldžia dar kelių minučių su mergyte,

bet daktaras paaiškina, kad negali čia likti visą dieną. Kai tėtis pasilenkia paimti Margaretos, motina traukiasi prie sienos. Ji atrodo kaip laukinė, juodos garbanos virš kaktos sudrėkusios, veidas išpiltas prakaito, akys išsprogdintos, skruostai blizga nuo ašarų, ji krato galvą ir aimanuoja: ak, ne, ak, ne, kol tėtis atgniaužia jos rankas. Daktaras suvynioja Margaretos kūnelį į antklodę, o motina klykia: „O, Jėzau, jūs ją uždusinsite. Jėzau, Marija ir Juozapai, padėkite man“. Daktaras išeina. Motina nusisuka į sieną, sustingsta ir nutyla. Dvyniai pabudę, verkia iš alkio, bet tėtis stovi vidury kambario ir spokso į lubas. Jo veidas baltas kaip popierius, kumščiais daužo šlaunis. Prieina prie lovos, uždeda delną man ant galvos. Jo ranka dreba. „Einu cigarečių, Frensi“.

Mama nesikelia visą dieną, guli beveik nejudėdama. Su Malachiu įpilame saldyto vandens į dvynių buteliukus. Virtuvėje randame puskepalį duonos ir dvi šaltas dešreles. Negalime išsivirti arbatos, nes ledainėje surūgo pienas, ten vėl ištirpo ledas, o visi žino, kad negalima gerti arbatos be pieno, na, nebent tėvas duoda gurkštelėti iš savo puoduko, kol pasakoja apie Kuchuliną.

Dvynukai vėl išalksta, bet žinau, kad negaliu jų maitinti vandeniu su cukrumi kiaurą parą. Puodelyje verdu sugižusį pieną, pamirkau jame kiek sužiedėjusios duonos ir mėginu pavalgydinti juos ubagiene. Jie raukosi ir verkdami bėga prie mamos lovos. Ji guli nusisukusi į sieną, tada jie verkdami grįžta pas mane. Jie neragauja ubagienės, kol sugižusio pieno skonio nepermušu cukrumi. Dabar jie valgo, šypsosi ir išsiterlioja tyre veidukus. Malachis irgi nori, jei jis gali tai valgyti, tai ir aš galiu. Sėdime ant grindų, kertame ubagienę, kramtome šaltą dešrą ir geriame vandenį, kurį motina laiko pieno butelyje ledainėje.

Kai pavalgome ir atsigeriame, prireikia į išvietę koridoriuje, bet negalime ten patekti, nes viduje yra ponia Leibovič, ji niūniuoja ir dainuoja. Ji sako: „Paliaukit, vaikai, paliaukit, brankučiai. Užtruksiu vos porą sekundžių“. Malachis ploja rankomis ir sukasi ratu dainuodamas: „Paliaukit, vaikai, paliaukit, brankučiai“. Ponia Leibovič atidaro išvietės duris. „Tik pažiūrėkit. Tiesiog mažas aktorius. Taiki, vaikai, kaip jūsų motina?“

„Ji lovoje, ponia Leibovič. Daktaras pasiėmė Margaretą, o tėvas išėjo cigarečių“.

„O, Frenki, Frenki. Sakiau, kad vaikutis serga“.

Malachis trypčioja. „Noriu sysioti. Noriu sysioti“.

„Tai ir sysiok. Jūs, berniukai, pasysiokit, tada aplankysim jūsų motiną“.

Kai nusišlapiname, ponia Leibovič eina aplankyti mamos. „O, ponia Makort. Ui vei, mielioji. Tik pažiūrėkit. Tik pažiūrėkit į dvynukus. Nuogi. Ponia Makort, kas atsitiko, a? Ar kūdikis serga? Pasakykit ką nors. Vargšė moteris. Atsisukit, mielioji. Kalbėkit su

manimi. Ui, kaip negerai. Ištarkit nors žodį, ponia Makort“.

Ji padeda motinai atsisėsti ir atsiremti į sieną. Mama atrodo sumažėjusi. Ponia Leibovič sako, kad atneš kiek sriubos, ir liepia man nuprausti motinai veidą. Pamirkau rankšluostį į šaltą vandenį ir tapšnoju jai per kaktą. Ji prispaudžia mano ranką prie skruostų. „O, Jėzau, Frenki. O, Jėzau“. Ji nepaleidžia rankos, aš išsigąstu, nes anksčiau nesu jos tokios matęs. Ji kartoja mano vardą tik todėl, kad gniaužia mano ranką, bet galvoja ne apie mane, o apie Margaretą. „Tavo mieloji sesytė mirė, Frenki. Mirė. O kur tėvas? — Ji paleidžia ranką. — Klausiu, kur tėvas? Geria. Štai kur jis. Namuose nėra nė penso. Jis negali gauti darbo, bet randa pinigų gėrimui, pinigų gėrimui, pinigų gėrimui, pinigų gėrimui“. Ji atsilošia, trenkiasi galva į sieną ir klykia: „Kur ji? Kur ji? Kur mano mažoji mergytė? O, Jėzau, Marija ir Juozapai, padėkit man šiąnakt. Aš išprotėsiu, tikrai išprotėsiu“.

Įbėga ponia Leibovič. „Mielioji, mielioji, kas atsitiko? Mažoji mergytė. Kur ji?“

Motina vėl suklinka: „Negyva, ponia Leibovič. Nebegyva, — ji nuleidžia galvą ir linguoja pirmyn atgal. — Vidurnaktį, ponia Leibovič. Vežimėlyje. Reikėjo nenuleisti nuo jos akių. Septynias savaites išbuvo šiame pasaulyje ir mirė vidurnaktį, viena, ponia Leibovič, visai viena tame vežimėlyje“.

Ponia Leibovič apkabina motiną. „Tšš, nagi, tšš. Kūdikiai taip išeina. Taip nutinka, mielioji. Dievas juos pasiima“.

„Vežimėlyje, ponia Leibovič. Šalia mano lovos. Juk galėjau ją paimti, ir ji nebūtų mirusi, tiesa? Dievas nenori mažų kūdikėlių. Ką gi jam veikti su mažais kūdikėliais?“

„Nežinau, mielioji. Nežinau, ką galvoja Dievas. Suvalgykit sriubos. Gera sriuba. Sustiprėsit. Jūs, berniukai, duokit dubenėlius, įpilsiu sriubos“.

„Kas yra dubenėliai, ponia Leibovič?“

„O, Frenki. Nežinai, kas yra dubenėlis? Sriubai, brankuti. Neturi dubenėlio? Tai paimk puodelius. Sumaišiau žirnių ir lęšių sriubą. Jokio kumpio. Airiai mėgsta kumpį. Jokio kumpio, Frenki. Valgykit, mielioji. Valgykit sriubą“.

Ji šaukštu maitina motiną sriuba, valo apvarvėjusį smakrą. Malachis ir aš sėdime ant grindų ir geriame iš puodukų. Šaukštu maitiname sriubą dvyniams. Ji puiki, karšta ir skani. Motina niekada neverda tokios sriubos, tad svarstau, ar ponia Leibovič galėtų tapti mano motina. Fredis galėtų būti mano vietoje ir turėti mano tėvus, o Malachis su dvynukais būtų jo broliai. Jis nebeturėtų Margaretos, nes ją, kaip ir šunį gatvėje, kažkur išsinešė. Nežinau, kodėl ją išsinešė. Motina sako, kad ji mirė vežimėlyje, kai pervažiuoja vežimas, matyt, irgi būna panašiai, nes tave išsineša.

Norėčiau, kad mažoji Margareta būtų su mumis ir paragautų sriubos. Galėčiau maitinti ją šaukštu, kaip ponia Leibovič maitina mano motiną, ji guguotų ir juoktųsi tarsi būdama su tėčiu. Ji nebeverktų, motina dieną naktį negulėtų lovoje, tėtis man pasakotų istorijas apie Kuchuliną, ir aš nebenorėčiau, kad ponia Leibovič būtų mano motina. Ponia Leibovič miela moteris, bet man labiau patinka, kai tėvas pasakoja Kuchulino istorijas, Margareta cypčioja, o mama juokiasi, kai tėtis šoka kleivodamas meškos kojomis.

Minė Makeidori ateina padėti. „Dievo motina, ponia Leibovič, tie dvynukai baisiai dvokia“.

„Nieko neišmanau apie Dievo motiną, Mine, bet dvynukus reikia išmaudyti. Reikia švarių vystyklų. Frenki, kur švarūs vystyklai?“

Aš nežinau.

Minė sako: „Jie vystyklams naudoja skudurus. Atnešiu ką nors iš Meizės. Frenki, išmesk lauk tuos skarmalus“.

Malachis nuvynioja Oliverio draiskalus, o aš kovoju su Judžinu. Segtukas užsikerta, broliukui muistantis atsisega ir įsminga jam į šlaunį, jis pradeda klykti ir kviesti mamą. Su rankšluosčiu, muilu ir karštu vandeniu grįžta Minė. Padedu nuplauti sukietėjusius kakučius, o ji man leidžia pabarstyti talko miltelių ant šiurkščios sudirgusios dvynių odelės. Ji sako, kad jie geri maži berniukai ir jų laukia didžiulė staigmena. Ji nueina koridoriumi ir parneša puodą bulvių košės mums visiems. Bulvėse gausu druskos ir sviesto, ir aš svarstau, ar Minė galėtų būti mano motina, kad galėčiau nuolat valgyti tokį maistą. Jei ponia Leibovič ir Minė abi būtų mano motinos, aš visą laiką kirsčiau sriubą ir bulvių košę.

Minė su ponia Leibovič susėda prie stalo. Ponia Leibovič sako, kad reikia kažką daryti. Tie vaikai darosi laukiniai, o kur jų tėvas? Girdžiu, kaip Minė šnabžda, kad jis išėjęs geria. Ponia Leibovič sako: „Baisu, baisu, kaip tie airiai geria“. Minė tvirtina, kad jos Denas negeria. Niekada nė lašo neima. Denas jai pasakojęs, kad, kai mirė kūdikis, tas vargšas Malachis Makortas kaip netekęs proto lakstęs Fletbušo ir Atlanto gatvėmis, kad jį išgrūdę iš visų barų aplink Long Ailendo geležinkelio stotį, kad farai būtų įgrūdę jį į kalėjimą, jei ne to mielo vaikučio mirtis.

„Jis čia turi keturis mielus berniukėlius, — sako Minė, — bet jie nesuteikia paguodos. Mažoji mergytė kažką jame pažadino. Žinai, jis net negėrė nuo tada, kai ji gimė, tai tikras stebuklas“.

Ponia Leibovič domisi, kur dingo mamos pusseserės, tos stambios moterys su romiais vyrais. Minė jas ras ir papasakos, kad vaikai neprižiūrimi, baigia sulaukėti, vaikšto nušutusiais užpakaliukais ir taip toliau.

Praėjus dviem dienoms po cigarečių paieškos grįžta tėtis.

Vidurnaktis, bet jis ištraukia mane ir Malachį iš lovos. Jis dvokia svaigalais. Tėtis pastato mus budėti prie virtuvės. Mes kareiviai. Jis liepia mums pasižadėti numirti už Airiją.

„Numirsime, tėti, numirsime“.

Drauge dainuojame apie Keviną Barį.

Ant Džiaugsmo kalvos pirmadienio rytą
Aukštai ant medžio pakartas,
Kevinas Baris savo jaunystę
Atidavė čia už laisvę.
Tik aštuoniolika vasarų matęs,
Bet niekas negali neigti —
Pasitikdamas mirtį už laisvę tąryt
Jis galvą iškėlęs laikė.

Į duris beldžiasi ponas Makeidoris. „Ak, Malachi, dėl Dievo meilės, dabar trečia ryto. Tu dainuodamas prikėlei visą namą“.

„Ak, Denai, aš tik mokau vaikus mirti už Airiją“.

„Galėsi išmokyti juos mirti už Airiją dieną, Malachi“.

„Tai skubu, Denai, tai skubu“.

„Žinau, Malachi, bet jie tik vaikai. Kūdikiai. Dabar eik į lovą kaip padorus žmogus“.

„Lova, Denai! Ką man daryti lovoje? Jos mažas veidukas matyti ten dieną naktį, jos juodi garbanoti plaukai ir mėlynos akutės. O, Jėzau, Denai, ką man daryti? Ar ją pražudė alkis, Denai?“

„Aišku, kad ne. Tavo žmonelė ją žindė. Dievas ją pasiėmė. Jis turi savų priežasčių“.

„Dar vieną dainą, Denai, kol nenuėjome gult“.

„Labanakt, Malachi“.

„Nagi, berniukai. Dainuokit“.

Todėl, kad mylėjo tėvynę,
Todėl, kad žalią vėliavą mylėjo,
Džiugiai išdidus jis ėjo
Pasitikti savos lemties.
O taip, tiesa! Tiesa verta mirties!
Siaura gatve aukštyn jis kyla:
Jaunajam Rodžiui Makorliui reikės
Ant Tumo tilto šiandien mirti.

„Mirsite už Airiją, tiesa, berniukai?“

„Mirsime, tėti“.

„Ir visi susitiksime su mažąja sesyte rojuje, tiesa, berniukai?“

„Susitiksime, tėti“.

Brolis stovi, veidu prisispaudęs prie stalo kojos, jis miega. Tėtis jį pakelia, nusvirduliuoja per kambarį, paguldo į lovą prie motinos. Įsliuogiu į lovą, tėvas nenusirengęs gulasi šalia. Tikiuosi, kad jis apkabins mane, bet jis ir toliau dainuoja apie Rodį Makorlį ir kalbasi su Margareta: „O, mano mažyte garbaniuke, mėlynake meile, aprengsiu tave šilkais ir nusivešiu prie Nejaus ežero“. Kai nušvinta langai, aš užmiegu.

Tą naktį mane aplanko Kuchulinas. Ant jo peties tupi didelis žalias paukštis ir gieda apie Keviną Barį ir Rodį Makorlį, man nepatinka tas paukštis, nes jam giedant nuo snapo varva kraujas. Vienoje rankoje Kuchulinas laiko *gae bolga,* ietį, kuri tokia didžiulė, kad tik jis gali ją pakelti. Kitoje rankoje jis laiko bananą, kurį siūlo paukščiui, o šis tik klykia ir apspjaudo jį krauju. Keista, kodėl Kuchulinas terliojasi su tokiu paukščiu. Jei, siūlant bananą, dvyniai imtų spjaudyti į mane krauju, manau, vožčiau juo jiems per galvas.

Ryte tėvas sėdi virtuvėje prie stalo, ir aš pasakoju jam savo sapną. Jis sako, kad Airijoje senovėje nebuvo bananų, o net jei ir būtų buvę, Kuchulinas niekada nebūtų siūlęs jų tam paukščiui, nes šis vasarą atskrido iš Anglijos ir nutūpė jam, mirštančiam, ant peties, tada jis atsirėmė į akmenį, o kai Erinės, tai yra Airijos, vyrai norėjo nužudyti Kuchuliną, jie nedrįso, kol nepamatė, kad paukštis geria Kuchulino kraują, tada jie suprato, kad gali jį pulti, tie šlykštūs bailūs kraugeriai. Tad tu turi saugotis paukščių, Frensi, paukščių ir anglų.

Didžiąją dalį dienos mama guli nusisukusi į sieną. Jei ji išgeria arbatos ar ką nors suvalgo, tučtuojau ima vemti į kibirą po lova, o aš turiu jį išnešti ir išplauti išvietėje. Ponia Leibovič atneša jai sriubos ir keistos susuktos duonos. Mama mėgina ją pjaustyti, bet ponia Leibovič juokiasi ir siūlo tiesiog atsilaužti. Malachis vadina ją laužoma duona, bet ponia Leibovič sako: „Ne, tai chala“, ir moko mus tai ištarti. Ji purto galvą. „Ui, jūs, airiai. Gyvenkite amžinai, bet niekada nesakykite chala kaip čala“.

Minė Makeidori atneša bulvių, kopūstų, kartais gabalėlį mėsos. „Ak, laikai sunkūs, Andžela, bet tas mielas vyras, ponas Ruzveltas, ras darbo visiems, ir jūsų vyras turės darbo. Vargšas žmogus, jis nekaltas dėl šito nuosmukio. Jis ieško darbo dieną naktį. Mano Denui pasisekė, jis jau ketverius metus gyvena mieste, bet negeria. Jis augo Tume su jūsų vyru. Vieni geria, kiti ne. Tai airių prakeiksmas. Dabar valgyk, Andžela. Atsigauk po netekties“.

Ponas Makeidoris sako tėčiui, kad yra darbo WPA, kai tėtis gauna darbą, atsiranda pinigų maistui, mama išlipa iš lovos, prausia dvynius ir mus maitina. Kai tėtis grįžta namo dvokiantis alkoholiu, pinigų nebūna, mama šaukia ant jo, kol dvyniai ima verkti, o mudu su Malachiu bėgame į žaidimų aikštelę. Tais vakarais mama vėl susirango

lovoje, o tėtis traukia graudžias dainas apie Airiją. Kodėl jis jos neapkabina ir nepadeda užmigti, kaip padėdavo mažajai sesytei, kuri mirė? Kodėl jis nedainuoja Margaretos dainelės arba kokios kitos, kuri nudžiovintų mamos ašaras? Jis vis dar ištraukia mane ir Malachį iš lovos, kad vienmarškiniai žadėtume mirti už Airiją. Vieną naktį jis norėjo priversti dvynukus pasižadėti mirti už Airiją, bet jie dar nemoka kalbėti, tada mama ėmė ant jo rėkti: „Tu, pakvaišęs senas valkata, ar negali palikti vaikų ramybėje?“

Jis duos mums penkis centus ledams, jei pasižadėsime mirti už Airiją, ir mes prižadame, bet taip ir negauname tų penkių centų.

Iš ponios Leibovič gauname sriubos, iš Minės Makeidori — bulvių košės. Jos rodo mums, kaip rūpintis dvyniais, kaip plauti jų užpakaliukus, kaip skalbti skudurinius vystyklus, kai jie visus pridirba. Ponia Leibovič vadina juos vystyklais, Minė vadina palutėmis, bet tai nesvarbu, nes dvynukai vis viena juos prikakoja. Jei mama lieka lovoje, o tėtis išeina ieškoti darbo, visą dieną galime daryti ką panorėję. Galime užkelti dvynukus ant mažų sūpuoklių parke ir supti juos tol, kol jie išalksta ir ima verkti. Italas šaukia iš kitos gatvės pusės: „Ei, Frenki, eikš čia. Pasižiūrėk į abi puses eidamas per gatvę. Tie dvyniai vėl alkani?“ Jis duoda mums kąsnelį sūrio, kumpio ir bananų, bet aš nebegaliu praryti bananų po to, kai tas paukštis spjaudė kraujais į Kuchuliną.

Italas sako, kad jis vardu ponas Dimino, o jo žmona Andžela stovi už prekystalio. Sakau, kad toks mano motinos vardas.

„Nejuokauji, vaiki? Tavo motina Andžela? Nežinojau, kad airiai turi Andželų. Ei, Andžela, jo motinos vardas irgi Andžela“. Ji šypsosi ir sako: „Tat nuostabu“.

Ponas Dimino klausia manęs apie mamą ir tėtį, kas verda mums valgyti. Sakau jam, kad gauname maisto iš ponios Leibovič ir Minės Makeidori. Pasakoju apie vystyklus ir palutes, kad jie vis viena išsišūdina, o jis juokiasi. Andžela, klausaisi? Dėkui Dievui, tu italė, Andžela. Jis taria: „Vaiki, reikia pasikalbėti su ponia Leibovič. Tikriausiai turi giminių, galinčių tavim pasirūpinti. Pamatysi Minę Makeidori, liepk jai ateiti pas mane. Jūs, vaikiai, sulaukėjote“.

Prie durų stovi dvi stambios moterys. Jos klausia: „Kas tu toks?“
„Esu Frenkas“.
„Frenkas! Kiek tau metų?“
„Man ketveri, bus penkeri“.
„Nesi labai didelis pagal savo amžių, a?“
„Nežinau“.
„Ar tavo motina yra?“
„Ji lovoje“.

„Ką ji veikia lovoje tokios gražios dienos vidury?“

„Ji miega“.

„Na, mes įeisime. Turime pasikalbėti su tavo motina“.

Jos prasibrauna pro mane į kambarį. „Jėzau, Marija ir Juozapai, kaip čia dvokia. Ir kas šie vaikai?“

Malachis šypsodamasis bėga prie stambiųjų moterų. Kai jis šypsosi, matosi, kokie balti, stiprūs ir gražūs jo dantys, matosi, kaip žvilga mėlynos akys, rausta skruostai. Visa tai pamačiusios, didžiosios moterys nusišypso, o aš svarstau, kodėl jos nesišypsojo kalbėdamos su manimi.

Malachis sako: „Aš Malachis, čia Oliveris, o čia Judžinas, jie dvyniai, o ten Frenkis“.

Didžioji moteris kaštoniniais plaukais sako: „Na, tu visai nedrovus, tiesa? Esu tavo motinos pusseserė, Filomena, o čia tavo motinos pusseserė Delija. Esu ponia Flin, ji yra ponia Fotšen, taip ir turi mus vadinti“.

„Gerasis Dieve, — atsidūsta Filomena. — Tie dvyniai nuogi. Ar neturite kuo juos aprengti?“

„Jie visi šūdini“, — paaiškina Malachis.

Delija užrinka: „Matai. Štai kas nutinka. Gerklė kaip pamazgų duobė, nenuostabu, kai tėvas iš šiaurės. Daugiau niekad taip nesakyk. Tai blogas žodis, keiksmažodis. Gali patekti į pragarą, jei kalbėsi tokius žodžius“.

„Kas yra pragaras?“ — klausia Malachis. „Netrukus sužinosi“, — atsako Delija.

Didžiosios moterys sėdi prie stalo su ponia Leibovič ir Mine Makeidori. Filomena sako, kad tai siaubinga, kas nutiko mažajai Andželos mergytei. Jos viską girdėjo, juk įdomu, tiesa, ką padarė su tuo mažu kūneliu. Tau gali būti įdomu ir man gali būti įdomu, bet Tomiui Flinui neįdomu. Tomis sako, kad Malachis iš šiaurės gavo pinigų už tą kūdikį. „Pinigų?“ — perklausia ponia Leibovič. „Taip, — atsako Filomena. — Pinigų. Imami bet kokio amžiaus lavonai, su jais atliekami eksperimentai, ir nelabai kas lieka atiduoti, be to, juk nenorėtum atgauti kūdikio gabalėlių, jų nepalaidosi pašventintoje žemėje“.

„Tai siaubinga, — sako ponia Leibovič. — Tėvas ar motina niekada neatiduotų tam vaiko“.

„Atiduotų, — atkerta Delija, — jei beprotiškai trokštų išgerti. Jie atiduotų savo motinas, kai juos prispiria troškulys, o kas gi tas miręs kūdikėlis, juk jo nebėra?“

Ponia Leibovič purto galvą ir supasi ant kėdės. „Ui, — aimanuoja ji, — ujujui. Vargšas vaikelis. Vargšė motina. Dėkui dievui, kad mano vyras nejaučia to, kaip jūs tai vadinat? Troškulio? Taip, troškulio. Airiai jaučia troškulį“.

„Tik ne mano vyras, — prieštarauja Filomena. — Sumalčiau jam snukį, jei pareitų namo ištroškęs. Aišku, Delijos Džimis jaučia troškulį. Kiekvieną penktadienio vakarą žmonės mato, kaip jis įsmunka į smuklę“.

„Nėra ko įžeidinėti mano Džimio, — šoka Delija. — Jis dirba. Jis parneša namo algą“.

„Tau reikėtų atidžiau jį prižiūrėti, — sako Filomena. — Troškulys gali pasiimti visa, kas jame geriausia, ir tu turėsi dar vieną Malachį iš šiaurės“.

„Žiūrėk savo prakeiktų reikalų, — liepia Delija. — Džimis bent jau airis, jis negimė Brukline kaip tavo Tomis“.

Filomena nebeturi ką pasakyti.

Minė glėbyje laiko savo kūdikį, stambioji moteris sako, kad tai meilus vaikutis, švarus, ne toks, kaip Andželos gauja, lakstanti po namus. Filomena stebisi, kaip Andžela tapo tokia nevala, jos motina tiesiog švaruolė, tokia švari, kad pas ją ant grindų galima valgyti pietus.

Svarstau, kam valgyti pietus ant grindų, jei yra stalas ir kėdė.

Delija sako, kad reikia kažką daryti su Andžela ir tais vaikais, nes jie — tikra gėda, tikrai, nesmagu, kad jie giminės. Reikia parašyti laišką Andželos motinai. Rašys Filomena, nes mokytojas Limerike jai kartą yra pasakęs, kad jos daili rašysena. Delija turi paaiškinti poniai Leibovič, kad daili rašysena reiškia gražias raides.

Ponia Leibovič eina į koridorių pasiimti vyro rašiklio, popieriaus ir voko. Keturios moterys sėdi prie stalo ir kurpia laišką, kurį nusiųs mano motinos motinai:

Brangi teta Margareta,

imu rašiklį į ranką, rašysiu jums šį laišką, tikiuosi, kad jis ras jus geriausios sveikatos, kaip ir mus palikdamas. Mano vyras Tomis puikiai jaučiasi, dirba, ir Delijos vyras Džimis puikiai jaučiasi, dirba, tikimės, kad ir jūs puikiai jaučiatės. Apgailestauju, bet turiu jums pasakyti, kad Andžela nelabai kaip jaučiasi nuo tada, kai mirė jos kūdikis, maža mergytė, kuri jūsų garbei buvo pavadinta Margareta, ir Andžela labai pasikeitė, ji guli lovoje nusigręžusi į sieną. Be to, mums atrodo, kad ji vėl laukiasi, o to jau per daug. Tą akimirką, kai ji prarado vieną vaiką, kitas jau pakeliui. Nežinome, kaip jai tai pavyksta. Ji ištekėjusi ketverius metus, pagimdė penkis vaikus, dar vieno laukiasi. Tai parodo, kas gali nutikti, kai išteki už žmogaus iš šiaurės, kuris nesivaldo, nes yra protestantas. Jis kas dieną eina ieškoti darbo, bet žinome, kad jis visą laiką praleidžia smuklėse, gauna keletą dolerių už tai, kad iššluoja grindis, kiloja statines, bet vėl visus pinigus išleidžia gėrimui. Tai baisu, teta Margareta, ir mes visi manome, kad Andželai ir jos vaikams būtų geriau jos gimtojoje šalyje. Mes neturime pinigų bilietams, nes laikai sunkūs, bet gal jūs ką nors sugalvosite. Tikimės,

kad jūs puikiai jaučiatės, kaip ir mes, dėkui Dievui ir Jo Palaimintajai Motinai.

Jūsų mylinti dukterėčia
Filomena Flin (buvusi Maknamara)
ir mažoji, bet ne blogesnė jūsų dukterėčia
Delija Fotšen (irgi buvusi Maknamara, cha, cha, cha)

Senelė Šyhen atsiuntė pinigų Filomenai ir Delijai. Jos nupirko bilietus, Šv. Vincento Pauliečio draugijoje rado garlaivį, nusamdė sunkvežimį, kuris nuvežė mus į Manheteno prieplauką, susodino mus į laivą, pasakė sudie, pagaliau, laimingos kelionės, ir nuėjo.

Laivas atsiplėšė nuo prieplaukos. Mama parodė: „Ten Laisvės statula, o ten — Elio sala, kur atplaukia visi imigrantai“. Tada persisvėrė per bortą ir pradėjo vemti, o Atlanto vėjas viską atpūtė ant mūsų ir kitų laimingų žmonių, besigėrinčių vaizdais. Keleiviai keikdamiesi paspruko, virš uosto ėmė buriuotis žuvėdros, o mama suglebusi ir išblyškusi liko kyboti ant laivo turėklų.

II

Po savaitės atvykome į Movilį, Donegalo grafystę, ten įsėdome į autobusą, važiuojantį į Belfastą, paskui persėdome į kitą, vežantį į Tumą, į Antrinio grafystę. Daiktus palikome parduotuvėje ir dvi mylias ėjome keliu iki senelio Makorto namo. Kelyje buvo tamsu, aušra dar tik auksino kalvas mums už nugarų.

Tėtis dvynukus nešė ant rankų, jie paeiliui virkavo iš alkio. Mama kas kelias minutes stabčiodavo, sėsdavosi ant akmenų sienos, besidriekiančios palei kelią, ir ilsėdavosi. Mes prisėsdavome šalia ir žiūrėdavome, kaip dangus rausta, paskui ima mėlti. Medžiuose ėmė čirpinti ir čiulbėti paukščiai, išaušus laukuose pamatėme keistus padarus, stovinčius ir dėbsančius į mus. Malachis paklausė: „Kas jie, tėti?“

„Karvės, sūnau“.

„Kas yra karvės, tėti?“

„Karvės yra karvės, sūnau“.

Mes ėjome toliau vis šviesėjančiu keliu ir laukuose pamatėme dar kažkokius gyvius, baltas kailinėtas būtybes.

Malachis paklausė: „Kas čia, tėti?“

„Avys, sūnau“.

„Kas yra avys, tėti?“

Tėvas užriko: „Ar baigsis pagaliau tie klausimai? Avys yra avys, karvės yra karvės, o ten — ožkos. Ožkos yra ožkos. Ožkos duoda pieno, avys — vilnos, o karvės duoda viską. Ką dar, dėl Dievo meilės, nori žinoti?“

Malachis viauktelėjo iš baimės, nes tėtis anksčiau niekada šitaip šiurkščiai nekalbėdavo su mumis. Jis mus prikeldavo vidury nakties, versdavo prisižadėti mirti už Airiją, bet niekada taip nerėkdavo. Malachis nubėgo pas mamą, šioji nuramino: „Nagi, nagi, meiluti, neverk. Tėtis tiesiog pavargo nešdamas dvynius, be to, sunku atsakinėti į visus tuos klausimus, kai dvyniai visą kelią ant rankų“.

Tėtis nuleido dvynukus ant kelio ir ištiesė rankas į Malachį. Dvyniai ėmė žliumbti, o Malachis šniurkščiodamas įsikibo į mamą. Karvės mūkė, avys bliovė, ožkos mekeno, paukščiai medžiuose čirkavo, bet viską užgožė automobilio pypsėjimas. Vyras automobilyje šūktelėjo: „Gerasis Dieve, ką jūs, žmonės, veikiate ant kelio ankstyvą Velykų sekmadienio rytą?“

Tėtis atsiliepė: „Labas rytas, tėve“.

„Tėve? — pakartojau. — Tėti, ar čia tavo tėvas?“

„Neklausinėk jo“, — paliepė mama.

Tėtis atsakė: „Ne, ne, čia kunigas“.

Malachis prasižiojo: „Kas yra...?“ — bet mama ranka užčiaupė

jam burną.

Kunigas buvo baltaplaukis, su balta apykakle. Jis paklausė, kur einame.

Tėtis paaiškino: „Einame pas Makortus iš Maniglaso“. Kunigas susisodino mus į automobilį. Jis sakė pažįstąs Makortus, šauni šeima, geri katalikai, kai kurie kasdien eina komunijos, jis tikisi ir visus mus pamatyti per mišias, ypač mažuosius jankius, nežinančius, kas yra kunigas, Dieve, padėk mums.

Priėjusi namus motina siekia vartelių velkės. Tėtis sudraudžia: „Ne, ne, ne pro čia. Ne per paradinius vartus. Paradinės durys atidaromos tik kunigams arba per laidotuves“.

Mes apeiname aplinkui namą iki virtuvės durų. Tėtis jas stumteli, ten senelis Makortas iš didelio puoduko geria arbatą, o senelė Makort kažką kepa.

„Ak, — sako senelis, — štai ir jūs“.

„Ak, štai ir mes, — atsako tėtis. Jis parodo į mano motiną. — Tai Andžela“. Senelis taria: „Ak, tu tikriausiai nusikamavai, Andžela“. Senelė nesako nieko, ji nusisuka į keptuvę. Senelis veda mus per virtuvę į didelį kambarį su ilgu stalu ir kėdėmis. „Sėskitės ir išgerkite arbatos. Ar norėtumėt bulvinės duonos?“

Malachis klausia: „Kas yra bulvinė duona?“

Tėtis juokiasi: „Blynai, sūnau. Bulviniai blynai“.

Senelis sako: „Turime kiaušinių. Šiandien Velykų sekmadienis, šiandien gali gauti tiek kiaušinių, kiek įstengi panešti“.

Geriame arbatą, valgome blynus, virtus kiaušinius, tada visi sumingame. Pabundu lovoje su Malachiu ir dvynukais. Tėvai guli kitoje lovoje prie lango. Kur aš? Temsta. Čia ne laivas. Mama knarkia aukštu, tėtis žemu balsu. Atsikeliu ir kumšteliu tėčiui. Turiu nusišlapinti. Jis sako: „Pasinaudok naktipuodžiu“.

„Ką?“

„Po lova, sūnau. Naktipuodis. Ant jo rožės ir mergelės, šokančios slėnyje. Sysiok į jį“.

Noriu paklausti, kas tai yra. Nors mano pūslė vos nesprogsta, jaučiuosi keistai šlapindamasis į puodą su rožėmis ir šokančiomis mergelėmis, kad ir kas jos būtų. Tokių dalykų nebuvo Klesono aveniu, ten ponia Leibovič dainuodavo išvietėje, kol mes koridoriuje Pypčiodavome.

Ir Malachiui prireikia naktipuodžio, bet jis norėtų ant jo atsitūpti. Tėtis paaiškina: „Ne, negalima to daryti, sūnau. Reikia eiti laukan“. Aš irgi turiu eiti laukan, jei noriu pritūpti. Tėtis veda mus laiptais žemyn, per didelį kambarį, kur senelis sėdi prie ugnies ir skaito, o senelė snaudžia kėdėje. Lauke tamsu, bet mėnulis toks šviesus, kad matome, kur eiti. Tėtis atidaro mažo namelio duris, už jų — sėdynė su skyle. Jis rodo Malachiui ir man, kaip sėstis ant skylės ir kaip nusišluostyti su

laikraščio skiautėmis, susmeigtomis ant vinies. Paskui liepia mums palaukti, pats įeina vidun, užsidaro duris ir stena. Mėnulis toks skaistus, kad galiu apžvelgti lauką su padarais, vadinamais karvėmis ir avimis. Svarstau, kodėl jie neina namo.

Kambaryje pas senelius yra žmonių. Tėtis pristato: „Tai tavo tetos: Emilė, Nora, Megė, Vera. Tavo teta Eva Balimenoje turi tavo amžiaus vaikų“. Mano tetos ne tokios kaip ponia Leibovič ar Minė Makeidori, jos linkteli mums, bet neapkabina ir nesišypso. Į kambarį įeina mama su dvynukais. Kai tėtis pasako seserims: „Čia Andžela, o čia — dvyniai“, jos tiesiog vėl linkteli.

Senelė nutrepsena į virtuvę, netrukus mes valgome duoną, dešrą, geriame arbatą. Vienintelis, kuris kalba prie stalo, yra Malachis. Jis šaukšteliu rodo į tetas ir vėl klausia jų vardų. Kai mama liepia jam valgyti dešrą ir tylėti, jo akys priplūsta ašarų, teta Nora tapšnoja jį ir ramina. Ji sako: nagi, nagi, o aš svarstau, kodėl visi sako nagi, nagi, kai Malachis verkia. Svarstau, ką reiškia nagi, nagi.

Tylą prie stalo nutraukia tėtis: „Amerikoje darosi baisūs dalykai“. Senelė sako: „Ak, oje. Skaičiau apie tai laikraščiuose. Bet sakoma, kad ponas Ruzveltas geras žmogus, jei būtumėt likę, dabar gal jau turėtumėt darbą“.

Tėtis purto galvą, o senelė priduria: „Nežinau, ką darysi, Malachi. Čia dar blogiau nei Amerikoje. Čia nėra darbo, be to, Dievas mato, šiame name nėra vietos dar šešiems žmonėms“.

Tėtis taria: „Manau, galėčiau gauti darbo kokioje fermoje. Įsigytume kokią pašiūrę“.

„O kur apsistosite dabar? — klausia senelė. — Ir kaip tikiesi išlaikyti save ir šeimą?“

„Galėčiau gyventi iš bedarbio pašalpos“.

„Negali tik išlipęs iš laivo, atplaukusio iš Amerikos, gauti bedarbio pašalpos, — įsiterpia senelis. — Turėsi kurį laiką palaukti, o ką darysi, kol lauksi?“

Tėtis nutyla, o mama įbeda žvilgsnį į sieną.

„Tau geriau keliauti į Laisvąją valstybę, — sako senelė. — Dublinas didelis, tikriausiai ten arba aplinkinėse fermose bus darbo“.

„Be to, tu turi teisę į IRA pinigus, — primena senelis. — Atlikai savo darbelį, o jie šelpia vyrus pinigais visoje Laisvojoje valstybėje. Galėtum vykti į Dubliną ir paprašyti pagalbos. Paskolintume pinigų autobuso bilietams iki Dublino. Dvyniai sėdės tau ant kelių, už juos nereikės mokėti“.

Tėtis sako: „Ak, taip“, o mama žiūri į sieną ašarų pilnomis akimis.

Pavalgę grįžome į lovas, kitą rytą visi suaugusieji sėdėjo ratu ir atrodė nusiminę. Netrukus automobiliu atvažiavo kažkoks vyras ir parvežė mus atgal į parduotuvę, kurioje buvome palikę savo

lagaminus. Daiktai buvo užkelti ant autobuso stogo, mes sulipome į autobusą. Tėtis paaiškino, kad važiuojame į Dubliną. Malachis paklausė: „Kas yra Dublinas?“, bet niekas jam neatsakė. Tėtis ant kelių laikė Judžiną, o mama Oliverį. Tėtis žiūrėjo į laukus ir pasakojo man, kad Kuchulinas čia mėgdavo pasivaikščioti. Paklausiau jo, kur Kuchulinas įmušė kamuolį šuniui į nasrus, jis atsakė, kad už kelių mylių nuo čia.

Malachis sušuko: žiūrėkit, žiūrėkit, ir mes sužiurome. Ten driekėsi didžiulė sidabrinė vandens paklodė, tėtis pasakė, kad tai Nejaus ežeras, didžiausias ežeras Airijoje, ežeras, kuriame Kuchulinas maudydavosi po didžiųjų mūšių. Kuchulinas būdavo taip įkaitęs, kad, kai jis įšokdavo į ežerą, vanduo užvirdavo ir šildydavo aplinkinius kaimus keletą dienų. Kurią nors dieną visi grįšime ir eisime paplaukioti kaip Kuchulinas. Žvejosime ungurius ir kepsime juos keptuvėje, ne taip kaip Kuchulinas — jis trauktų juos iš ežero ir rytų besirangančius, nes unguriai suteikia galios.

„Ar tikrai, tėti?“

„Tikrai“.

Mama nežiūrėjo pro langą į Nejaus ežerą. Ji skruostu atsirėmė į Oliverio galvutę ir stebeilijo į autobuso lubas.

Netrukus autobusas įriedėjo į ten, kur stovėjo dideli namai, lakstė automobiliai, arkliai traukė vežimus, žmonės važinėjo dviračiais, daugybė jų vaikštinėjo pėsčiomis. Malachis susijaudino. „Tėti, tėti, kur žaidimų aikštelė, kur sūpuoklės? Noriu pamatyti Fredį Leibovičių“.

„Ak, sūnau, tu dabar Dubline, toli nuo Klesono aveniu. Tu Airijoje, toli nuo Niujorko“.

Kai autobusas sustojo, lagaminus nukėlė ir sukrovė ant autobusų stoties grindų. Tėtis pasakė, kad mama pasėdėtų stotyje ant suoliuko, kol jis nueis susitikti su IRA atstovu į vietą, vadinamą Terenu. Šioje stotyje yra išvietės berniukams, jis ilgai neužtruks, kai grįš, turės pinigų, ir visi gausime maisto. Jis liepia man eiti su juo, mama pasipriešina: „Ne, man reikia, kad jis padėtų“. Bet kai tėtis paaiškina: „Jo pagalbos reikės visiems pinigams parnešti“, mama juokiasi ir sutinka: „Gerai, keliauk su tėveliu“.

Su tėveliu. Tai reiškia, kad ji geros nuotaikos. Jei ji sako: su tėvu, vadinasi, ji blogai nusiteikusi.

Tėtis laiko mano ranką, aš bidzenu šalia jo. Jis greitas ėjikas, iki Tereno ilgas kelias, tikiuosi, kad jis sustos ir paneš mane, kaip nešė dvynius Tume. Bet jis šuoliuoja ir tyli, tik kartais paklausia žmonių, kaip surasti Tereną. Netrukus jis praneša, kad esame Terene, dabar turime rasti poną Čarlsą Hegartį iš IRA. Vyras su rausva dėmele akyje sako, kad atsidūrėme kaip tik šitoje gatvėje, Čarlis Hegartis gyvena keturioliktajame name, kad jis kur skradžiai žemę prasmegtų. Jis

tarsteli: „Matau, esate tarnavęs Airijai“. — „A, tarnavau“, — atsako tėtis. „Aš irgi tarnavau Airijai, dabar nebeturiu vienos akies ir gaunu pašalpą, iš kurios neprasimaitintų net kanarėlė“.

„Bet Airija laisva, — prieštarauja tėtis, — ir tai puiku“.

„Susikiškit tą laisvę į subinę, — keikteli vyras, — mums buvo geriau valdomiems anglų. Šiaip ar taip, sėkmės jums, pone, nutuokiu, kodėl čia esate“.

Keturioliktojo namo duris atidaro moteris. „Bijau, — sako ji, — kad ponas Hegartis užsiėmęs“. Tėtis paaiškina, kad jis ką tik sukorė ilgą kelią nuo Dublino centro su mažu sūneliu, kad paliko laukti žmoną ir tris vaikus autobusų stotyje, tad jei ponas Hegartis toks užsiėmęs, mes palauksime jo ant slenksčio.

Netrukus moteris grįžta, ji sako, kad ponas Hegartis gali skirti keletą minučių, ir parodo mums kelią. Ponas Hegartis sėdi prie stalo šalia liepsnojančio židinio. „Kuo galėčiau padėti?“ Tėtis atsistoja priešais jį ir prabyla: „Ką tik grįžau iš Amerikos su žmona ir keturiais vaikais. Nieko neturime. Kovojau Airių pilietinėje armijoje, prasidėjus sukilimui, tikiuosi, kad dabar, kai skurstu, galėsite padėti“.

Ponas Hegartis pasidomi tėčio pavarde ir varto storos knygos lapus. Jis purto galvą: „Ne, čia nėra jokių įrašų apie jūsų tarnybą“.

Tėtis pradeda pasakoti. Jis pasakoja ponui Hegarčiui, kaip jis kovojo, kur ir kada, kaip jis turėjo slapta bėgti iš Airijos, nes už jo galvą buvo pažadėtas atlygis, kaip jis augino savo sūnus ir mokė juos mylėti Airiją.

Ponas Hegartis sako, kad, deja, jis negali dalyti pinigų kiekvienam, kuris atklysta skelbdamas, kad atliko savo darbelį. Tėtis kreipiasi į mane: „Prisimink tai, Frensi. Tai naujoji Airija. Žmogeliukai kėdutėse su popiergaliais. Štai už kokią Airiją žuvo vyrai“.

Ponas Hegartis sako, kad apsvarstys tėčio prašymą ir tikrai praneš jam apie sprendimą. Jis duos mums pinigų autobusu parvažiuoti atgal į miestą. Tėtis žiūri į monetas pono Hegarčio rankoje: „Galėtumėte kiek pridėti, ir išeitų pinta alaus“.

„O, tai tu nori išgerti, ar ne?“

„Viena pinta vargu ar gėrimas“.

„Tu grįžtum kelias mylias pėsčiomis ir verstum eiti berniuką, nes nori pintos, ar ne?“

„Nuo ėjimo dar niekas nemirė“.

„Noriu, kad paliktum šiuos namus, — supyksta ponas Hegartis, — arba pakviesiu tvarkos sergėtojus. Gali būti tikras, daugiau iš manęs nieko neišgirsi. Mes nedalijame, pinigų Gineso šeimai remti“.

Į Dublino gatves ateina vakaras. Po gatvių žibintais juokiasi ir žaidžia vaikai, nuo slenksčių šūkauja motinos, visą kelią mus lydi verdamo valgio kvapai, pro langus matome prie stalų valgančius žmones. Esu pavargęs, alkanas, noriu, kad tėtis mane paneštų, bet

žinau, kad dabar neverta jo prašyti, nes jo veidas griežtas ir susirūpinęs. Leidžiu jam laikyti mano ranką ir bėgu tekinom, kol pasiekiame autobusų stotį, kurioje su broliais laukia mama.

Jie visi miega ant suolo, motina ir trys broliai. Kai tėtis pasako mamai, kad negavo pinigų, ji ima purtyti galvą ir kūkčioti: „O, Jėzau, ką mums daryti?“ Vyras mėlyna uniforma prieina ir klausia: „Kas nutiko, ponia?“ Tėtis paaiškina, kad mes įstrigome čia, autobusų stotyje, neturime pinigų, neturime kur apsistoti, o vaikai alkani. Pareigūnas sako netrukus baigsiąs darbą ir nuvešiąs mus į policijos būstinę, kur jis vis viena turi prisistatyti, tada pažiūrėsime, ką daryti.

Uniformuotas vyras aiškina, kad galime jį vadinti gvardiečiu. Taip Airijoje vadinami policininkai. Jis klausia, kaip policininkus vadina Amerikoje, Malachis atsako, kad farais. Gvardietis paglosto jam galvą ir sako, kad jis yra gudrus mažas jankis.

Policijos būstinėje seržantas leidžia mums pernakvoti. Deja, jis galįs pasiūlyti tik grindis. Šiandien antradienis, kamerose pilna bedarbio pašalpas pragėrusių vyrų, kurie nenorėjo išeiti iš aludžių.

Gvardiečiai pasiūlo karštos saldžios arbatos, storas riekes duonos su sviestu ir uogiene, mes taip apsidžiaugiame, kad imame lakstyti po būstinę ir žaisti. Gvardiečiai sako, kad mes gauja mažų jankių, kad jie norėtų nusivesti mus namo, bet aš užginu: ne. Malachis kartoja: ne. Dvyniai irgi: ne, ne, gvardiečiai juokiasi. Vyrai iš kamerų tiesia rankas ir glosto mums galvas, jie dvokia kaip tėtis, kai jis grįždavo namo dainuodamas apie mirštančius Keviną Barį ir Rodį Makorlį. Jie kalbasi: „Jėzau, tu tik paklausyk. Jie kalba kaip kino žvaigždeliūkštės. Ar jūs iš dangaus nukritot, ar ką?“ Moterys kamerose kitame gale tvirtina Malachiui, kad jis žavus, o dvynukus galima įsimylėti. Viena jų kalbina mane: „Eikšen, meiluti, ar norėtum saldainio?“ Linkteliu, tada ji taria: „Gerai, ištiesk ranką. — Ji išsiima lipnų gniutulą iš burnos ir deda man ant delno. — Na štai, puikus gabaliukas iriso. Dėkis į burną“. Nenoriu jo dėtis į burną, nes jis lipnus ir drėgnas nuo jos seilių, bet nežinau, ką daryti, kai moteris iš kameros tau siūlo glitų irisą. Jau žiojuosi, bet prieina gvardietis, griebia saldainį ir sviedžia jį moteriai atgal. „Tu, girta kekše, — kerta jis, — palik vaiką ramybėje“. Moterys juokiasi.

Seržantas atneša motinai antklodę, ji užmiega išsitiesusi ant suolo. Mes sugulame ant grindų. Tėtis sėdi atsirėmęs į sieną, dirsčioja iš po kepurės snapelio, kai gvardiečiai pasiūlo cigarečių, rūko. Tas, kuris sviedė irisą moteriai, sako, kad jis kilęs iš šiaurės Balimenos, jis kalba su tėčiu apie bendrus pažįstamus iš ten ir kitų vietų, iš Kašendalio ir Tumo. Gvardietis sako, kad kada nors jis gaus pensiją, išsikels prie Nejaus ežero ir leis dienas žvejodamas. „Unguriai, — svajoja jis, — gyvas galas ungurių. Jėzau, man patinka kepti unguriai“. Klausiu tėčio: „Ar čia Kuchulinas?“ Pareigūnas taip užsikvatoja, kad išrausta

kaip burokas. „O, Dievo motina, ar girdėjot? Vaikis nori žinoti, ar aš Kuchulinas. Mažas jankis, bet viską žino apie Kuchuliną“.

Tėtis aiškina: „Ne, jis ne Kuchulinas, bet mielas žmogus, jis gyvens Nejaus pakrantėje ir leis dienas žvejodamas“.

Tėtis purto mane: „Kelkis, Frensi, kelkis“.

Būstinėje triukšminga. Vaikinas šluoja grindis ir dainuoja:

Kad pabučiuotum, norėjau, ir aišku visiems, kodėl.
Tai neišvengiama juk. Ir taip atsitiko todėl,
Kad paklausčiau širdy: ar gali būti tiesa,
Kad toks kaip tu myli, vis dėlto myli mane?

Sakau jam, kad tai mano motinos daina, kad jis liautųsi dainavęs, bet jis rūkydamas cigaretę nueina, o aš svarstau, kodėl žmonės dainuoja svetimas dainas. Vyrai ir moterys, lendantys iš kamerų, žiovauja ir niurzga. Moteris, kuri siūlė man irisą, stabteli ir taria: „Išgėriau lašiuką, vaikeli. Atsiprašau, kad šaipiausi iš tavęs“. Bet Balimenos gvardietis užrinka: „Judinkis, sena kekše, kol vėl tavęs neužrakinau“.

„O, uždaryk mane, — siūlo ji. — Įgrūsk, vėl ištrauk. Argi tai svarbu, tu mėlynšikni išpera“.

Mama sėdi ant suolo susivyniojusi į antklodę. Žilaplaukė moteris atneša jai puodelį arbatos ir sako: „Esu seržanto žmona, jis sakė, kad jums tikriausiai reikia pagalbos. Gal norėtumėte skanaus minkštai virto kiaušinio, mieloji?“

Mama purto galvą: ne.

„Nagi, ponia, jūsų padėtyje tikrai nereikėtų atsisakyti skanaus kiaušinio“.

Bet mama purto galvą, o aš nesuprantu, kaip ji gali atsisakyti minkštai virto kiaušinio, juk už jį pasaulyje nieko nėra skaniau.

„Gerai, ponia, — neatlyžta seržanto žmona, — tada gabalėlį skrebučio ir ko nors vaikams bei jūsų vargšui vyrui“.

Ji nueina į gretimą kambarį, netrukus mes gauname arbatos ir duonos. Tėtis geria arbatą, bet savo duoną atiduoda mums, ir mama supyksta: „Dėl Dievo meilės, valgyk duoną. Iš tavęs nebus jokios naudos, jei nugriūsi iš alkio“. Tėtis purto galvą ir klausia seržanto žmonos, ar galėtų gauti cigaretę. Ji atneša cigaretę ir sako mamai, kad gvardiečiai mums surinko pinigų traukinio bilietams į Limeriką. Mus su daiktais nuveš automobilis ir išlaipins Kingsbridžo geležinkelio stotyje. „Limerike būsite po trijų ar keturių valandų“.

Mama ištiesia rankas ir apkabina seržanto žmoną. „Telaimina Dievas jus, jūsų vyrą ir visus gvardiečius, — dėkoja ji, — nežinau, ką būtume darę be jūsų. Dievas mato, kaip gera vėl atsidurti tarp

saviškių“.

„Tai mažiausia, ką galime padaryti, — atsiliepia seržanto žmona. — Turite mielus vaikučius. Pati esu iš Korko ir žinau, ką reiškia būti Dubline ir neturėti nė penso“.

Tėtis sėdi kitame suolo gale, rūko cigaretę, geria arbatą. Sėdi tol, kol atvažiuoja automobilis, mes sulipame ir riedame Dublino gatvėmis. Tėtis pasiteirauja vairuotojo, gal jis pakeliui galėtų užsukti į Centrinį paštą, tas klausia: „Jums reikia pašto ženklo, ar ką?“ — „Ne, — atsako tėtis. — Girdėjau, kad ten pastatyta nauja Kuchulino statula pagerbti vyrams, kurie krito 1916 metais, norėčiau ją parodyti sūnui, kuris labai žavisi Kuchulinu“.

Vairuotojas sako neįsivaizduojąs, kas tas Kuchulinas, bet galėtų stabtelėti. Galėtų net pats užeiti ir pažiūrėti į tą sambrūzdį, nes Centriniame pašte jis lankęsis tik vaikystėje, anglai beveik sugriovė paštą savo milžiniškais šautuvais, kai šaudė nuo Lifio upės. Jis sako, kad sienoje matyti kulkų skylės, jas reikėtų ten palikti, kad airiai prisimintų anglų išdavystę. Klausiu jo, kas yra išdavystė, jis liepia klausti tėvo, aš paklausčiau, bet mes sustojame priešais didelį pastatą su kolonomis, tai ir yra Centrinis paštas.

Mama lieka automobilyje, o mes sekame paskui vairuotoją. „Štai kur jis, — sako, — štai jūsų Kuchulinas“.

Jaučiu, kaip akyse tvenkiasi ašaros, nes pagaliau regiu jį, Kuchuliną, štai kur jis, ant pjedestalo Centriniame pašte. Jis žiba auksu, jo plaukai ilgi, galva nusvirusi, didelis paukštis tupi ant peties.

Vairuotojas klausia: „Ir ką, dėl Dievo meilės, visa tai reiškia? Kas šis ilgaplaukis vaikinas su paukščiu ant peties? Ir gal teiktumėtės pasakyt, pone, ką tai turi bendra su vyrais, žuvusiais 1916 metais?“

Tėtis paaiškina: „Kuchulinas kovėsi iki galo kaip ir Velykų savaitės sukilimo3 vyrai. Jo priešai bijojo artintis prie jo, kol neįsitikino, kad jis negyvas. Kai ant jo nutūpė paukštis ir ėmė gerti jo kraują, jie suprato“.

„Ką gi, — sako vairuotojas, — atėjo liūdnos dienos Airijos vyrams, jei reikia paukščio, kuris parodytų, kad žmogus nebegyvas. Dabar eikime, nes pavėluosime į tą Limeriko traukinį“.

Seržanto žmona sakė išsiuntusi telegramą senelei, kad ši pasitiktų mus Limerike, ir štai ji stovi ant platformos, žilais plaukais, rūgščia veido išraiška, apsisiautusi juoda skara, nesišypso mano motinai ir nė vienam iš mūsų, net mano broliui Malachiui, kuris plačiai išsišiepia rodydamas gražius baltus dantis. Mama parodė į tėtį. „Tai Malachis“, — pranešė, senelė linktelėjo ir nusisuko. Ji pašaukė du vaikiščius, slampinėjančius po geležinkelio stotį, ir sumokėjo jiems, kad panėšėtų lagaminus. Tie berniukai buvo plikai nusiskutę, apsisnargliavę, basi, mes sekėme paskui juos Limeriko gatvėmis. Paklausiau mamos, kodėl

jie neturi plaukų, ji paaiškino, kad plaukai buvo nuskusti tam, jog utėlės neturėtų kur pasislėpti. Malachis paklausė: „Kas yra utėlės?“

Mama atsakė: „Kai jų daug — utėlės. Kai viena — utėlė“. Senelė pyktelėjo: „Apsiraminkit! Kokia nauda iš tokių šnekų?“ Vaikiščiai švilpavo, kvatojo ir skuodė taip, tarsi būtų apsiavę, tad senelė jiems pareiškė: „Baikit kikenti, nes numesit ir sudaužysit daiktus“. Jie liovėsi švilpauti ir kvailioti, mes sekėme įkandin į parką, kur stovėjo aukšta kolona su statula, o žolė buvo tokia žalia, kad tiesiog akino.

Tėtis nešė dvynius, mama vienoje rankoje laikė krepšį, kita vedėsi Malachį. Kas kelios minutės ji stabčiojo ir gaudydavo kvapą, todėl senelė paklausė: „Ar vis dar rūkai tas cigaretes? Cigaretės atneš tau mirtį. Žmonės Limerike ir taip dažnai serga džiova, nors ir nerūko cigarečių, tai turtuolių išsidirbinėjimai“.

Palei parko takelį augo šimtai skirtingų spalvų gėlių, dvynukai buvo sužavėti. Jie rodė pirštais, spygavo, mes visi juokėmės, išskyrus senelę, ji užsitraukė skarą ant galvos. Tėtis sustojo ir nuleido dvynius ant žemės, kad jie būtų arčiau gėlių. Jis paaiškino: „Čia gėlės“, o dvynukai lakstė pirmyn atgal rodydami pirštais ir mėgindami ištarti „gėlės“. Vienas iš mantą nešančių berniukų paklausė: „Dieve, ar jie amerikiečiai?“ Mama atsakė: „Taip. Jie gimė Niujorke. Visi mano vaikai gimė Niujorke“. Berniukas tarstelėjo draugui: „Dieve, amerikiečiai“. Jie paleido lagaminus ir įsispoksojo į mus, o mes spoksojom į juos, kol senelė neiškentė: „Ar ketinate stovėti čia visą dieną žiūrėdami į gėles ir dėbsodami vieni į kitus?“ Mes vėl pajudėjome, išsukome iš parko, kirtome siaurą skersgatvį ir įsukome į gatvelę, vedančią link senelės namų.

Abiejose gatvelės pusėse stovi nedideli namukai, senelė gyvena viename iš jų. Virtuvėje riogso iki blizgesio nušveista juodos geležies viryklė, už grotelių rusena ugnis. Po langu prie sienos stovi stalas, priešais — indauja su puodeliais, lėkštėmis ir vazomis. Indauja visada užrakinta, raktą senelė laiko piniginėje. Iš šios spintelės neišimamas nė vienas daiktas, na, nebent kas nors miršta, grįžta iš užsienio ar apsilanko kunigas.

Ant sienos virš viryklės kabo paveikslas — vyras ilgais rudais plaukais ir liūdnomis akimis. Jis rodo į skrynią, kurioje liepsnoja didelė širdis. Mama mums sako: „Tai Švenčiausioji Jėzaus Širdis“, man įdomu, kodėl to vyro širdis liepsnoja ir kodėl jis neužpila jos vandeniu? Senelė stebisi: „Argi tie vaikai visiškai nieko neišmano apie savo religiją?“ Mama atsako, kad Amerikoje viskas kitaip. Senelė atkerta, kad Švenčiausioji Širdis yra visur ir kad tokiam neišprusimui nėra jokio pasiteisinimo.

Po vyro su degančia širdimi paveikslu prikalta lentynėlė, čia stovi raudona stiklinė, joje virpančia liepsnele dega žvakė, šalia jos — maža statulėlė. Mama aiškina: „Tai kūdikėlis Jėzus, Prahos kūdikėlis, jei

jums kada labai prireiks, melskitės Jam“.

Malachis klausia: „Mama, ar galiu Jam pasakyti, kad esu alkanas“, bet mama prideda pirštą prie lūpų.

Senelė murmėdama pila arbatą, liepia mamai paraikyti duonos, bet tik ne storomis riekėmis. Mama sėdasi prie stalo, jai sunku kvėpuoti, ji sako netrukus paraikysianti duonos. Tėtis ima peilį ir raiko, matosi, kad senelei tai nepatinka. Ji susiraukusi žiūri į jį, bet nieko nesako, nors jis riekia storai.

Visiems neužtenka kėdžių, su broliais sėduosi ant laiptų, geriame arbatą ir valgome duoną. Tėtis su mama atsisėda prie stalo, o senelė su puodeliu arbatos įsitaiso po Švenčiausiąja Širdimi. Ji atsidūsta: „Dieve, nežinau, ką su jumis daryti. Namuose nėra vietos. Nė vienam jūsiškių nėra vietos“.

Malachis mėgdžioja: „Jūsiškių, jūsiškių“, ir ima kikenti. Ir aš sakau: „Jūsiškių, jūsiškių“. Dvyniai kartoja: „Jūsiškių, jūsiškių“, ir mes taip kvatojamės, kad beveik nebegalime valgyti duonos.

Senelė sužiūra: „Ko čia juokiatės? Šiuose namuos nėra ko juoktis. Padoriai elkitės, nes nurausiu jūsiškių ausis“.

Ji nesiliauja sakyti „jūsiškių“, ir Malachis plyšta iš juoko, spjaudo arbatą ir duoną, jo veidas išraudonuoja.

Tėtis sudraudžia: „Malachi ir visi kiti, liaukitės“. Bet Malachis negali, jis vis juokiasi, kol tėtis pakviečia: „Ateik čia“. Jis atraitoja Malachio rankovę ir pakelia ranką, kad jam suduotų.

„Ar gerai elgsies?“

Malachio akys paplūsta ašaromis, jis linkteli: „Gerai“. Tėtis anksčiau nėra taip kėlęs rankos. „Būk geras berniukas, eik, prisėsk prie brolių“, — tėtis nuleidžia rankovę ir paglosto Malachiui galvą.

Vakare mamos sesuo, teta Agė, grįžo iš darbo drabužių įmonėje. Ji stambi kaip seserys Maknamaros, liepsnojančiais raudonais plaukais. Ji atsivarė didžiulį dviratį į kambarėlį už virtuvės ir atėjo vakarieniauti. Ji gyvena su senele, nes susimušė su savo vyru, Pa Kytingu, kuris girtas pasakė jai: „Tu, stora riebi karve, varyk namo pas savo motiną“. Štai ką senelė papasakojo mamai ir štai kodėl mums nėra vietos jos namuose. Čia gyvena pati senelė, teta Agė ir senelės sūnus Patas, kuris yra mano dėdė ir kuris dabar išėjęs pardavinėti laikraščių.

Kai senelė pasakė, kad mama šiąnakt miegos su seseria, teta Agė ėmė skųstis. Senelė neiškentė: „O, užčiaupk žabtus. Tik vienai nakčiai, nenumirsi, o jei tau nepatinka, gali grįžti pas savo vyrą, kur ir turėtum būti, užuot laksčiusi pas mane. Jėzau, Marija ir šventasis Juozapai, tik pažiūrėkit į šiuos namus... Tu, Patas, Andžela ir jos triukšmingi amerikiečiai. Ar turėsiu kiek ramybės į gyvenimo pabaigą?“

Ant grindų galiniame kambarėlyje ji patiesė paltų ir skudurų, mes

miegojome čia šalia dviračio, o tėtis liko ant kėdės virtuvėje, kai prireikdavo, jis palydėdavo mus į išvietę kieme už namo, o naktį tildydavo dvynius, kai jie sušalę pravirkdavo.

Ryte teta Agė atėjo savo dviračio ir pakėlė mus. „Gal eisita iš čia, ką? Ar eisita iš mano kelio?“

Kai ji išėjo, Malachis ėmė mėgdžioti: „Gal eisita iš čia, ką? Ar eisita iš mano kelio?“ Girdėjau, kaip tėtis virtuvėje juokiasi, bet laiptais nusileido senelė, ir jis liepė Malachiui nusiraminti.

Tą dieną senelė su mama išėjusios rado kambarį su baldais Vėjo malūnų gatvėje, kur teta Agė ir jos vyras, Pa Kytingas, turi butą. Senelė sumokėjo nuompinigius, dešimt šilingų už dvi savaites. Ji davė mamai pinigų maistui, paskolino mums virdulį, puodą, keptuvę, peilių ir šaukštų, stiklainių nuo uogienės, kuriuos turėsime naudoti kaip puodelius, antklodę ir pagalvę. Ji pridūrė, kad tai viskas, ką ji galinti, kad tėtis turės pakrutinti šikną, susirasti darbą ar gauti bedarbio pašalpą, prašyti labdaros iš Šv. Vincento Pauliečio draugijos arba ieškoti pašalpos beturčiams.

Kambaryje buvo krosnis, ant kurios galima kaisti vandenį arbatai ar išsivirti kiaušinius, jei kada atsirastų pinigų. Turime stalą, tris kėdes ir lovą, mama sako, kad tai didžiausia jos gyvenime matyta lova. Naktį džiaugėmės ta lova, išsekę po nakvynių ant grindų Dubline ir pas senelę. Nesvarbu, kad lovoje miegojome šešiese, mes buvome drauge, toli nuo senelių ir gvardiečių. Malachis galėjo kartoti: „Jūsiškiai, jūsiškiai, jūsiškiai, o mes — juoktis kiek lenda.

Tėtis su mama gulėjo galvūgalyje, mudu su Malachiu kojūgalyje, o dvyniai ten, kur jiems patogu. Malachis vėl mus prajuokino: „Jūsiškiai, jūsiškiai, jūsiškiai, paskui: „ujujui, ir užmigo. Mama tyliai knarkčioja, vadinasi, irgi miega. Mėnulio šviesoje apžvelgiau lovą, mačiau, kad tėtis dar neužmigęs, kai Oliveris per miegus suvirko, tėtis jį apkabino. „Tšš, — nuramino. — Tšš“.

Tada klykdamas ir draskydamasis pašoko Judžinas. „A, a, mamyte, mamyte“. Tėtis atsisėdo: „Kas yra, sūnau?“ Judžinas vis verkė, o kai tėtis pakilo iš lovos ir įžiebė dujinę lempelę, pamatėme blusas, strykčiojančias, šokinėjančias, aplipusias mūsų kūnus. Mes jas daužėm ir daužėm, bet jos šokinėjo nuo kūno ant kūno ir kandžiojosi. Mes draskėme įkandimus, kol jie ėmė kraujuoti. Iššokome iš lovos, dvyniai verkė, mama aimanavo: „O, Jėzau, ar niekada nepailsėsime!“ Tėtis pripylė sūdyto vandens į stiklainį ir ėmė vilgyti mūsų įkandimus. Druska degino, bet jis tvirtino, kad netrukus pasijusime geriau.

Mama atsisėdo prie krosnies su dvyniais ant kelių. Tėtis apsimovė kelnes, nutempė čiužinį nuo lovos ir išnešė į gatvę. Jis pripylė virdulį ir puodą vandens, atrėmė čiužinį į sieną, daužė jį batu, liepė man pilti vandenį ant žemės ir skandinti ten krintančias blusas. Limeriko mėnulis švietė taip skaisčiai, kad mačiau jo atplaišas, mirguliuojančias

vandenyje, norėjau susemti tas atplaišas, bet negalėjau, nes blusos šokinėjo man ant kojų. Tėtis vis daužė čiužinį batu, man teko grįžti atgal per namą į galinį kiemą prisipilti dar vandens į virdulį ir puodą. Mama pasakė: „Tik pažiūrėk į save. Batai permirkę, numirsi šitaip, o tavo tėvas tikriausiai susirgs plaučių uždegimu stovėdamas basa koja“.

Dviračiu važiuojantis vyras sustojo ir pasidomėjo, kodėl tėtis daužo tą čiužinį. „Dievo motina, — tarė jis, — niekada negirdėjau, kad taip būtų naikinamos blusos. Ar žinote, kad jei žmogus galėtų šokinėti kaip blusa, vienu šuoliu nulėktų pusę kelio iki mėnulio? Reikia štai ką daryti: kai grįšite atgal, padėkite čiužinį ant lovos kita puse, taip sutrikdysite tas bjaurybes. Jos nesupras, kur atsidūrė, ims kandžioti čiužinį ar vienos kitas, tai geriausias vaistas. Kai jos įkanda žmogui, tiesiog pasiunta, žinote, nes šalia yra daugiau blusų, kurios irgi kandžioja žmones, o kraujo kvapas varo jas iš proto. Jos tikra kruvina kančia, žinau, nes augau Limerike, Airištaune, ir blusos ten veisėsi taip gausiai, kad tupėdavo ant batų ir su tavimi aptarinėdavo sielvartingą Airijos istoriją. Kalbama, kad senovės Airijoje nebuvo blusų, kad jų atgabeno anglai, norėdami mus visiškai išvaryti iš proto, visai nenustebčiau, jei taip būtų iš tiesų. Juk įdomu — šventasis Patrikas iš Airijos išvarė gyvates, o anglai atnešė blusų. Šimtmečius Airija buvo miela rami vietelė, gyvatės nebetrukdė, nebūtum radęs nė blusos. Galėjai keliauti per keturias žalias Airijos provincijas nebijodamas gyvačių, gerai išsimiegoti naktį, nes blusos tavęs netrikdė. Tos gyvatės nieko bloga nedaro, jos netrukdo tau, jei neįspeiti jų į kampą. Gyvatės išnaikino kitus padarus, kurie slampinėja pakrūmėm ir panašiom vietom, o blusos čiulpia tavo kraują rytą, popiet ir vakare, nes tokia jų prigimtis, jos nieko negali sau padaryti. Tiesą sakant, girdėjau, kad ten, kur apsčiai gyvačių, nėra blusų. Pavyzdžiui, Arizona. Nuolat girdime apie Arizonos gyvates, bet ar kas girdėjo apie Arizonos blusas? Sėkmės tau. Turiu pasisaugoti čia stovėdamas, nes jei viena jų įlįs man į drabužius, galiu namo parsigabenti ir visą šeimynėlę. Jos dauginasi greičiau nei indai“.

Tėtis paklausė: „Gal kartais turi cigaretę, ką?“

„Cigaretę? O, aišku, žinoma. Štai. Aš pats vos negavau galo per rūkalus. Žinai, tas įsisenėjęs sausas kosulys. Toks galingas, kad vos nenumeta nuo dviračio. Jaučiu, kad kosulys sujudina manyje saulės rezginį ir plinta viduriais, galiausiai jis nukels man viršugalvį“.

Dviratininkas brūkštelėjo degtuką į dėžutę, prisidegė cigaretę ir ištiesė degtuką tėčiui. „Žinoma, — pasakė jis, — tau lemta kosėti, jei gyveni Limerike, nes tai silpnų krūtinių sostinė, o silpnos krūtinės atveda prie džiovos. Jei visi Limeriko žmonės, sergantys džiova, numirtų, čia būtų šmėklų miestas, nors pats aš džiova nesergu. Ne, šis kosulys yra vokiečių dovana, — jis nutilo, patraukė dūmą ir susirietė nuo kosulio. — Jėzusėliau, atleisk, kad keikiuosi, bet cigaretės

galiausiai mane prigriebs. Ką gi, palieku tave prie čiužinio, prisimink, ką sakiau, sutrikdyk tas bjaurybes“.

Jis nulingavo ant dviračio, iš burnos kyšojo cigaretė, kūną purtė kosulys. Tėtis atsiduso: „Limeriko žmonės per daug kalba. Nagi, padėkime tą čiužinį atgal ir pažiūrėkime, ar šią naktį pavyks kiek pamiegoti“.

Mama sėdėjo prie židinio, dvynukai snūduriavo ant kelių, o Malachis gulėjo susirietęs ant grindų prie jos kojų. Ji paklausė: „Su kuo ten kalbėjai? Panašu, kad su Pa Kytingu, Agės vyru. Galiu atspėti iš kosulio. Jis ėmė kosėti Prancūzijoje, per karą, kai prisirijo dujų“.

Likusią nakties dalį miegojome, ryte pasirodė, kad ten, kur puotavo blusos, mūsų oda buvo paraudusi nuo įkandimų, rumbuota ir kruvina, nes nusikasėme.

Mama išvirė arbatos, pakepino duonos, tėtis mūsų įkandimus dar sykį suvilgė sūdytu vandeniu. Jis vėl ištempė čiužinį už namo. Tokią šaltą dieną blusos tikriausiai sušals į ragą, ir naktį galėsime gerai išsimiegoti.

Praėjo kelios dienos, kai čia įsikėlėme, tėtis mane purto, kad pabusčiau. „Kelkis, Frensi, kelkis. Apsirenk ir bėk pas tetą Agę. Tavo motinai jos reikia. Paskubėk“.

Mama dejuoja lovoje, jos veidas baltas kaip kreida. Tėtis iškrapšto Malachį ir dvynius iš lovos, susodina juos ant grindų prie užgesusios krosnies. Perbėgu gatvę ir beldžiu į tetos Agės duris tol, kol dėdė Pa Kytingas išlenda kosėdamas ir niurnėdamas: „Kas yra? Kas yra?“

„Mano motina dejuoja lovoje. Manau, ji serga“.

Niurzgėdama pasirodo teta Agė. „Nuo tada, kai jūsiškiai atvykota iš Amerikos, keliata tik rūpesčius“.

„Palik jį ramybėje, Age, jis tik vaikas, darantis tai, kas jam liepta“.

Ji liepia dėdei Pa grįžti į lovą, jis ryte turi eiti į darbą, ne taip, kaip kai kurie iš šiaurės, kurių ji neminės. Jis nesutinka: „Ne, ne, aš einu. Kažkas atsitiko Andželai“.

Tėtis man liepia sėstis prie brolių. Nesuprantu, kas mamai, nes visi šnabždasi, vos išgirstu, kaip teta Agė sako dėdei Pa, jog sesuo prarado vaiką, liepia jam bėgti pagalbos, dėdė Pa išlekia pro duris. Teta Agė kalba mamai, kad apie Limeriką gali sakyti, ką nori, bet greitoji čia atvažiuoja kaipmat. Ji nekalba su mano tėvu, net nežiūri į jį.

Malachis klausia: „Tėti, ar mamytė serga?“

„O, viskas bus gerai, sūnau. Ją turi apžiūrėti daktaras“.

Svarstau, iš kur tas prarastas vaikas, juk mes visi čia, vienas, du, trys, keturi, nėra jokio prarasto vaiko, kodėl niekas man nepasako, kas atsitiko motinai. Grįžta dėdė Pa, tučtuojau privažiuoja ir greitosios pagalbos automobilis. Įeina vyras su neštuvais, kai mamą išneša, ant

grindų prie lovos lieka kraujo dėmės. Malachis įsikando liežuvį, tekėjo kraujas, šuo kraujavo gatvėje ir padvėsė. Noriu, kad tėtis atsakytų, ar mama išeis amžiams kaip sesutė Margareta, bet jis išskuba paskui mamą, tetos Agės ko nors klausti neverta, bijau, kad ji nukąs man galvą. Ji išvalo kraujo dėmes, liepia mums grįžti į lovą ir likti ten, kol tėtis grįš namo.

Vidurnaktis, mes keturiese lovoje sušylame ir užmiegame, po kiek laiko tėtis grįžta namo ir praneša, kad mama ligoninėje jaučiasi gerai, kad ji bet kada gali sugrįžti namo.

Praėjus kelioms dienoms tėtis eina į darbo biržą dėl bedarbio pašalpos. Darbininkui su Šiaurės Airijos tarsena nėra vilties gauti darbo Limerike.

Grįžęs jis sako mamai, kad gausime devyniolika šilingų per savaitę. Ji priekaištauja, kad jų kaip tik užteks mums visiems badauti. Devyniolika šilingų šešiems? Tai mažiau nei keturi amerikietiški doleriai, kaip turėtume iš to išgyventi? Ką darysime, kai po dviejų savaičių teks mokėti nuomą? Jei šio kambario nuoma yra penki šilingai per savaitę, mums liks keturiolika šilingų maistui, drabužiams ir anglims, kad galėtume pasišildyti vandens arbatai.

Tėtis purto galvą, siurbčioja arbatą iš stiklainio, žiūri pro langą ir švilpauja „Veksfordo vaikėzus“. Malachis su Oliveriu ploja rankomis ir šoka, tėtis nežino, ar čia švilpauti, ar šypsotis, nes negali daryti visko iškart ir negali apsispręsti.

Jis nutyla, nusišypso, paglosto Oliveriui galvą, paskui vėl ima švilpauti. Mama irgi šypsosi, bet labai trumpai, kai ji žvelgia į pelenus, jos nusvirusiuose lūpų kampučiuose matyti rūpestis.

Kitą dieną ji liepia tėčiui prižiūrėti dvynius ir vedasi mane su Malachiu į Šv. Vincento Pauliečio draugiją. Mes stojame į eilę su moterimis, apsigobusiomis juodomis skaromis. Jos klausinėja mūsų vardų ir šypsosi, kai kalbame. Jos sako: „Viešpatie aukštybėse, tik paklausykit tų mažų jankių“. Jos svarsto, kodėl mama su savo amerikietišku paltu ieško labdaros, juk pakankamai sunku ir patiems Limeriko vargšams, be atvykstančių jankių, kurie atima iš jų duonos kąsnį.

Mama sako, kad pusseserė padovanojo jai tą paltą Brukline, kad jos vyras neturi darbo, kad namie liko dar du vaikai, dvynukai. Moterys šnarpščia ir užsitraukia skaras ant galvų, jos turi savų rūpesčių. Mama pasakoja, kad ji turėjo išvykti iš Amerikos, nes nebeįstengė ten gyventi po to, kai mirė jos mažoji mergytė. Moterys vėl šnirpščioja, bet dabar jau dėl to, kad mama verkia. Kai kurios irgi prarado kūdikius, už tai nėra nieko blogiau, gali gyventi ilgai kaip Matūzalio žmona, bet niekada to nepamirši. Nė vienas vyras niekada nesupras, ką reiškia būti vaiką praradusia motina, net jei tas vyras gyventų ilgiau nei du Matūzaliai.

Jos visos rauda tol, kol raudonplaukė moteris aplink pasiunčia mažą dėžutę. Moterys ima kažką iš jos pirštais ir kemša sau į nosis. Jauna moteris nusičiaudi, o raudonplaukė juokiasi. „O, aišku, Bide, tau per stiprus šis tabakas. Eikšekit, mažieji jankiai, imkit po žiupsnelį“. Ji įdeda kažkokios rudos masės mums į šnerves, ir mes taip smarkiai čiaudime, kad moterys paliauja verkti ir juokiasi, kol skaromis tenka šluostytis akis. Mama mums sako: „Tai gerai, išsivalysite galvas“.

Jaunoji moteris, Bidė, sako mamai, kad esame du mieli berniukai. Ji rodo į Malachį: „Tas vaikiukas auksinėmis garbanomis, argi jis ne žavus? Jis galėtų vaidinti kine su Širle Tempi“. Malachis šypsena sušildo visą eilę.

Moteris, dalijusi tabaką, sako mamai: „Ponia, nenoriu būti įžūli, bet manau, kad turėtumėte prisėsti, mes girdėjome apie jūsų netektį“.

Kita moteris sunerimsta: „O, ne, jiems tai nepatinka“.

„Kam nepatinka?“

„O, aišku, Nora Moloj, draugijai nepatinka, kai atsisėdame ant laiptų. Jie nori, kad pagarbiai stovėtume prie sienos“.

„Jie gali pabučiuoti man į subinę, — atšauna raudonplaukė Nora. — Prisėskite čia, mieloji, ant šio laiptuko, aš atsisėsiu šalia jūsų, jei Šv. Vincento Pauliečio draugija pasakys bent žodį, aš jiems akis išdraskysiu, tikrai. Ar rūkote, mieloji?“

„Taip, — atsako mama, — bet neturiu ką“.

Nora išsitraukia cigaretę iš prijuostės kišenės, perlaužia ją ir pusę siūlo mamai.

Nerimaujanti moteris taria: „Tai jiems taip pat nepatiks. Jie sakys, kad kiekviena surūkyta cigaretė — atimtas duonos kąsnis iš vaiko. Ponas Kvinlivenas, sėdintis viduje, mirtinai prieš tai nusistatęs. Jis sako, kad jei turi pinigų cigaretėms, turėsi ir maistui“.

„Ir ponas Kvinlivenas gali pabučiuoti man į subinę, tas išsišiepęs senas šunsnukis. Ar jis pavydi mums cigaretės dūmelio, vienintelio malonumo, kurį turime pasaulyje?“

Koridoriaus gale atsiveria durys, pasirodo vyras. „Ar kuri jūsiškių laukiate vaikiškų batų?“

Moterys kelia rankas: „Aš, aš“.

„Ką gi, batų nebėra. Turėsite grįžti kitą mėnesį“.

„Bet mano Maikiui reikia batų į mokyklą“.

„Sakiau jums, nieko nebeliko“.

„Bet lauke šąla, pone Kvinlivenai“.

„Batų nebėra. Nieko negaliu padaryti. Kas čia dabar? Kas čia rūko?“

Nora pamojuoja cigarete. „Aš, — sako, — džiaugiuosi ja iki paskutinio dūmelio“.

„Kiekviena tavo surūkyta cigaretė...“ — prabyla jis.

„Žinau, — nutraukia ji. — Aš atimu maistą iš savo vaikų“.

„Tu įžūli, moterie. Negausi čia labdaros“.

„Tikrai? Ką gi, pone Kvinlivenai, jei negausiu jos čia, žinau, kur ją gauti“.

„Apie ką čia kalbi?“

„Eisiu pas kvakerius. Jie mane parems“.

Ponas Kvinlivenas žingteli link Noros ir rodo į ją pirštu. „Ar žinote, ką čia turime? Tarp mūsų yra sriubininkė. Bado metais turėjome sriubininkų. Protestantai vaikštinėdavo ir pasakodavo doriems katalikams, kad jei jie atsisakys savo tikėjimo ir virs protestantais, jie gaus daugiau sriubos, nei tilps į jų pilvus, ir, Dieve padėk mums, kai kurie katalikai priimdavo jų sriubą ir nuo to laiko tapdavo sriubininkais, jie prarado savo nemirtingas sielas ir nukeliavo į pragaro gelmes. Tu, moterie, jei eisi pas kvakerius, prarasi savo nemirtingą sielą ir savo vaikų sielas“.

„Vadinasi, pone Kvinlivenai, jūs turite mus išgelbėti, tiesa?“

Jis žiūri į ją, ji žiūri į jį. Jis nužvelgia kitas moteris. Viena jų pakelia ranką prie burnos slopindama juoką.

„Ko čia kikeni?“ — užrinka jis.

„O, nieko tokio, pone Kvinlivenai. Prisiekiu Dievu“.

„Dar kartą jums sakau, batų nėra“, — ir jis paskui save užtrenkia duris.

Į vidų viena po kitos kviečiamos moterys. Nora išeidama šypsosi ir mojuoja popieriaus lapu. „Batai, — sako ji. — Tris poras gaunu savo vaikams. Pagąsdinkite tuos vyrus viduje kvakeriais, ir jie atiduos apatinius nuo savo šikinių“.

Kai pašaukia mamą, ji vedasi ir mane su Malachiu. Stovime priešais stalą, kur sėdi trys vyrai ir uždavinėja klausimus. Ponas Kvinlivenas mėgina kažką pasakyti, bet vidurinis vyras jį nutildo: „Užteks tavo šnekų, Kvinlivenai. Jei paliktume viską tau, vargšai Limeriko žmonės pultų į protestantų glėbį“.

Jis atsisuka į mamą, nori sužinoti, kur ji gavo tą gražų raudoną paltą. Ji pasakoja jam tai, ką sakė moterims lauke, priėjusi prie Margaretos mirties ji ima drebėti ir šniurkščioti. Ji sako vyrams, kad jai labai nepatogu dėl savo ašarų, bet tai įvyko vos prieš kelis mėnesius, ji dar neatsigavusi, net nežinanti, kur buvo palaidotas jos kūdikėlis, jei mergytė išvis buvo palaidota, net nežinanti, ar ji buvo pakrikštyta, nes buvusi taip nusilpusi su keturiais berniūkščiais, kad neturėjusi jėgų nueiti į bažnyčią jos pakrikštyti, jai širdis plyšta pagalvojus, kad gal Margareta amžiams turės likti pragaro prieangyje neturėdama vilties su mumis susitikti, kai mes atsidursime danguje, pragare ar skaistykloje.

Ponas Kvinlivenas pastumia jai savo kėdę. „O, nagi, ponia. O, nagi. Prisėskite. O, nagi“.

Kiti du žiūri tai į stalą, tai į lubas. Vidurinis sako duosiąs mamai taloną, su kuriuo ji šią savaitę gaus bakalėjos prekių Makgreit parduotuvėje Pamelio gatvėje. Arbatos, cukraus, miltų, pieno, sviesto, dar atskiras talonas maišui anglių iš Satono anglių sandėlio Prieplaukos kelyje.

Trečiasis vyras priduria: „Žinoma, negausite to kiekvieną savaitę, ponia. Mes lankysimės jūsų namuose, žiūrėsime, ar tikrai skurstate. Privalome tai daryti, ponia, kad galėtume peržiūrėti jūsų prašymą“.

Mama valosi veidą rankovės kraštu ir paima taloną. Ji sako vyrams: „Telaimina jus Dievas už jūsų maloningumą“. Jie linkteli, įsmeigia akis į stalą, į lubas, į sienas ir liepia atsiųsti kitą moterį.

Moterys lauke sako mamai: „Kai eisi pas Makgreit, būk atidi, nes ta sena kalė tave apsvers. Ji sveria kokį daiktą padėjusi ant popieriaus, tas popierius kaba iš jos pusės už prekystalio, ji mano, kad tu nieko nepastebėsi. Ji tempia tą popierių į save taip, kad tau pasiseks, jei gausi pusę to, ką turėtum gauti. Ji Mergelės Marijos ir Švenčiausiosios Jėzaus Širdies paveikslais apkabinėjo visą parduotuvę ir amžiais klūpi priešais Šv. Juozapo koplyčią tarškindama rožinio karoliukais ir dūsaudama kaip nekalta kankinė, ta sena kalė“.

Nora sako: „Eisiu su jumis, mieloji. Lankausi pas tą pačią Makgreit, suprasiu, jei ji mėgins jus apmauti“.

Ji rodo kelią į parduotuvę Pamelio gatvėje. Moteriškė už prekystalio maloniai elgiasi su mama, apsirengusia amerikietišku paltu, kol mama neparodo Šv. Vincento Pauliečio talono. Tada moteris sako: „Nežinau, ką čia veikiate tokiu dienos metu. Niekada nedaliju labdaros iki šeštos valandos vakaro. Bet jums tai pirmas kartas, ir aš padarysiu išimtį“.

Ji klausia Noros: „Ar tu irgi turi taloną?“

„Ne, esu draugė, padedanti šiai vargšei šeimai, gavusiai pirmąjį taloną iš Šv. Vincento Pauliečio“.

Moteris pakloja laikraščio lapą ant svarstyklių lėkštės ir pila ant jo miltus iš didelio maišo. Baigusi pilti sako: „Štai svaras miltų“.

„Aš taip nemanau, — prieštarauja Nora. — Tai labai mažas svaras miltų“.

Pardavėja išrausta ir rūsčiai pažvelgia: „Tu mane kaltini?“

„O, ne, ponia Makgreit, — prieštarauja Nora. — Manau, kad įvyko mažas nesusipratimas, kai jūsų šlaunis prisispaudė prie popieriaus, o jūs net nesupratote, kad truputį jį timptelėjote į save. O, gink Dieve, ne. Tokia moteris, kuri nuolat klūpo priešais Mergelę Mariją, mums visiems yra įkvėpimo šaltinis, o, ar tik ne jūsų pinigus matau ten ant grindų?“

Ponia Makgreit skubiai žingteli atgal, svarstyklių strėlė pašoka ir suvirpa. „Kokius pinigus?“ — klausia ji, paskui žvilgteri į Norą ir viską supranta. Nora šypsosi. „Tikriausiai ten tik šešėlių žaismas, —

paaiškina ji ir nusišypso stebėdama svarstykles. — Čia tikriausiai kokia klaida, nes svarstyklės rodo lygiai pusę svaro miltų“.

„Šios svarstyklės man kelia vis daugiau rūpesčių“, — murma ponia Makgreit.

„Esu tuo tikra“, — pritaria Nora.

„Bet mano sąžinė švari prieš Dievą“, — paskelbia ponia Makgreit.

„Esu tuo tikra, — pritaria Nora, — jumis žavisi visi Šv. Vincento Pauliečio draugijos nariai bei Marijos legionas“.

„Bandau būti gera katalikė“.

„Bandote? Dievas mato, jums nereikia labai stengtis, nes esate puikiai žinoma dėl geros širdies, svarstau, gal galėtumėte skirti porą saldainių šiems mažiems berniukams“.

„Ką gi, na, nesu milijonierė, bet šekit...“

„Telaimina jus Dievas, ponia Makgreit, žinau, kad per daug prašau, bet gal galėtumėte sušelpti ir pora cigarečių?“

„Na, pagal taloną jos nepriklauso. Aš čia nedaliju prabangos dalykų“.

„Jei taip padarysite, ponia, būtinai užsiminsiu apie jūsų gerumą Šv. Vincento Pauliečio draugijai“.

„Gerai, gerai, — nusileidžia ponia Makgreit. — Šekit. Šį kartą duosiu cigarečių, tik šį kartą“.

„Telaimina jus Dievas, — sako Nora, — apmaudu, kad jums iškyla tiek rūpesčių su tomis svarstyklėmis“.

Pakeliui į namus stabtelėjome Tautos parke ir prisėdome ant suoliuko. Mes su Malachiu čiulpėme saldainius, o mama su Nora rūkė cigaretes. Parūkiusi Nora ėmė kosėti, ji padejavo, kad cigaretės galiausiai ją pribaigs, kad jos šeimoje sergama džiova, kad nė vienas neišgyveno iki senyvo amžiaus, bet ko ir norėti Limerike, čia apsižvalgius pirmiausia pasigendi žilų plaukų, visi žilaplaukiai arba ilsisi kapinėse, arba išvyko už Atlanto dirbti geležinkeliuose ar slankioti su policininkų uniformomis.

„Jums pasisekė, mieloji, pamatėte trupučiuką pasaulio. O, Dieve, atiduočiau viską, kad tik galėčiau pamatyti Niujorką, tuos žmones, be rūpesčių šokančius Brodvėjuje. Ne, aš turėjau imti ir pastoti nuo žavaus girtuoklio, Piterio Molojaus, pintų gėrimo čempiono, kuris patvarkė mane, kai buvau vos septyniolikos. Nieko neišmaniau, mieloji. Mes Limerike augome neišprususios, taip, ničnieko nenuraukėme, tapdavome motinomis nespėjusios tapti moterimis. Čia nėra nieko, tik pila lietus ir senos bobos kalba rožinius. Atiduočiau dantį, kad galėčiau ištrūkti, išvykti į Ameriką ar net į Angliją. Pintų gėrimo čempionas gyvena iš bedarbio pašalpos, kartais ją prageria, o aš kraustausi iš proto, baigsiu dienas beprotnamyje“.

Ji užsitraukė cigaretę ir paspringo, ėmė kosėti linguodama visu

kūnu, o tarp kosulio priepuolių aimanavo: „Jėzau, Jėzau“. Kai kosulys aprimo, ji pareiškė turinti eiti namo išgerti vaistų. „Susitiksime kitą savaitę, ponia, prie Vincento Pauliečio. Jei pakliūsite į bėdą, duokite man žinią į Vaizo laukus. Bet kas pasakys, kur rasti Piterio Molojaus, pintų gėrimo čempiono, žmoną“.

Judžinas miega lovoje apsiklojęs paltu. Tėtis sėdi prie krosnies su Oliveriu ant kelių. Svarstau, kodėl tėtis pasakoja Oliveriui Kuchulino istoriją. Juk jis žino, kad Kuchulino istorijos priklauso man, bet kai pažvelgiu į Oliverį, man tai neberūpi. Jo skruostai skaisčiai išraudę, jis spokso į užgesusią ugnį, matosi, kad Kuchulinas jam neįdomus. Mama priglaudžia ranką jam prie kaktos. „Atrodo, jis karščiuoja, — sako ji. — Gaila, neturiu svogūno, galėčiau išvirti jį piene su pipirais. Tai gerai numalšina karštį. Bet net jei turėčiau, ant ko virčiau pieną? Mums reikia anglių židiniui“.

Ji įkiša tėčiui anglių taloną Prieplaukos kelyje. Jis pasiima mane kartu, bet jau tamsu, visi anglių sandėliai uždaryti.

„Ką darysime, tėti?“

„Nežinau, sūnau“.

Matome, kaip skarotos moterys ir maži vaikai renka anglis palei kelią.

„Štai, tėti, štai anglys“.

„O, ne, sūnau. Mes nerinksime anglių pakelėmis. Mes ne elgetos“.

Jis sako mamai, kad anglių sandėliai uždaryti, kad šįvakar valgysime pieną su duona, bet kai papasakoju apie moteris kelyje, ji įbruka jam Judžiną.

„Jei esi pernelyg išdidus, kad rinktum anglis nuo kelio, pati apsivilksiu paltą ir eisiu į Prieplaukos kelią“.

Ji pasiima maišą ir išsiveda mane su Malachiu. Už Prieplaukos kelio tyvuliuoja kažkas platu ir tamsu, žybsi šviesel ės. Mama sako, kad tai Šanono upė. Sako, kad labiausiai Amerikoje ilgėjosi Šanono. Hadsonas buvo mielas, bet Šanonas dainuoja. Negirdžiu tos dainos, bet motina girdi, ji pralinksmėja. Kitos moterys jau paliko Prieplaukos kelią, mes ieškome iš vežimų iškritusių anglių. Mama liepia rinkti viską, kas dega — anglis, medį, kartoną, popierių. Ji sako: „Yra žmonių, kurie kūrena arklių mėšlą, bet mes dar taip nenusmukome“. Kai jos maišas beveik prisipildo, ji taria: „Dabar turime rasti svogūną Oliveriui“. Malachis sako jį rasiąs, bet ji paaiškina: „Ne, keliuose nesimėto svogūnai, jų yra tik parduotuvėse“.

Tą akimirką Malachis pamato parduotuvę, šaukia: „Štai parduotuvė“, ir bėga vidun.

„Svegūną, — šaukia jis. — Svegūną Oliveriui“.

Mama įbėga įkandin ir sako moteriai už prekystalio: „Atleiskite“. Moteris atsiliepia: „Viešpatie, koks jis žavutis. Jis amerikietis, ar ką?“

Mama patvirtina. Moteris šypsosi ir rodo du dantis, abu jie likę viršuje. „Žavutis, — kartoja, — tik pažiūrėkit į tas nuostabias geltonas garbanas. Ir ko gi jis nori? Saldainio?“

„O, ne, — sako mama. — Svogūno“.

Moteris juokiasi. „Svogūno? Niekada nesu mačiusi vaiko, kuris norėtų svogūno. Ar vaikai juos mėgsta Amerikoje?“

Mama paaiškina: „Tiesiog užsiminiau, kad noriu gauti svogūną kitam savo vaikui, kuris serga. Žinote, išvirčiau svogūną piene“.

„Jūs teisi, ponia. Nieko nėra geriau už svogūną, virtą piene. Žiūrėk, mažyli, čia saldainis tau, o kitas kitam mažyliui — tikriausiai brolis“.

„Nagi, nereikėjo. — sako mama. — Padėkokit, berniukai“.

Moteris ištiesia ranką: „Štai puikus svogūnas sergančiam vaikui, ponia“.

Mama atsako: „O, negaliu nupirkti svogūno, ponia. Neturiu su savimi nė penso“.

„Dovanoju jį, ponia. Te niekada nebus kalbama, kad Limerike susirgęs vaikiukas negavo svogūno. Ir nepamirškite įberti kiek pipirų. Ar turite pipirų, ponia?“

„O, ne, neturiu, tačiau netrukus tikiuosi gauti“.

„Ką gi, štai, ponia. Pipirai ir truputis druskos. Duokite vaikui viską, kas geriausia pasaulyje“.

Mama dėkoja: „Telaimina jus Dievas, ponia“, jos akys sudrėksta.

Tėtis vaikštinėja pirmyn atgal su Oliveriu ant rankų, o Judžinas žaidžia ant grindų pasiėmęs puodą ir šaukštą. Tėtis klausia: „Ar gavai svogūną?“

„Gavau, — atsako mama, — ir ne tik svogūną. Gavau anglių ir ketinu jas sukūrenti“.

„Žinojau, kad gausi. Meldžiausi šventajam Judui. Jis man labiausiai padeda, kai iškyla neišsprendžiamų bėdų“.

„Gavau anglių ir svogūną, bet ne šventojo Judo dėka“.

Tėtis sako: „Neturėtum rinkti anglių pakelėse kaip kiekvienas elgeta. Tai negerai. Prastas pavyzdys berniukams“.

„Tada reikėjo išsiųsti šventąjį Judą į Prieplaukos kelią“.

Malachis skundžiasi: „Aš alkanas“. Aš irgi alkanas, bet mama nesileidžia į kalbas. „Palauksite, kol Oliveriui paruošiu piene virtą svogūną“.

Ji įkuria ugnį, perpjauna svogūną perpus, įmeta jį į verdantį pieną su gniužulėliu sviesto ir įberia pipirų. Pasisodina Oliverį ant kelių ir bando jį pamaitinti, bet jis persisuka ir žiūri į krosnį.

„O, nagi, meiluti, — kalbina ji. — Tau tik į naudą. Būsi didelis ir stiprus“.

Jis sučiaupia lūpas ir neima šaukšto. Mama pastato puodą, supa Oliverį, kol jis užmiega, paguldo jį ant lovos ir liepia mums nekelti

triukšmo, jei ne, ji mus priplos. Supjausto kitą pusę svogūno, kepa jį svieste su duonos riekėmis. Leidžia mums susėsti ant grindų aplink krosnį, čia valgome keptą duoną ir gurkšnojame karštutėlę saldžią arbatą iš stiklainių. Ji sako: „Liepsna gera, šviesu, galime išjungti dujinę lempą, nes neturime pinigų įmesti į skaitiklį“4.

Kambarys sušyla, liepsnoms šokant ant anglių galima įžiūrėti veidus, kalnus, slėnius, šokinėjančius gyvūnus. Judžinas užmiega ant grindų, tėtis paguldo jį į lovą šalia Oliverio. Mama užkelia puodą su virtu svogūnu ant krosnies atbrailos, nes bijo, kad gali įkristi pelė ar žiurkė. Ji sako esanti pavargusi po tokios dienos, po Vincento Pauliečio draugijos, ponios Makgreit parduotuvės, anglių paieškų Prieplaukos kelyje, sunerimusi, kad Oliveris atsisakė virto svogūno. Jei jis taip atrodys rytoj, vesis jį pas daktarą, o dabar ji eina gulti.

Netrukus visi sugriūvame į lovą, jei ten ir yra kokia blusa, man nebesvarbu, nes lovoje mums šešiems šilta, man patinka, kai liepsnų atspindžiai šoka ant sienų ir lubų, kambarys rausvai nušvinta ir vėl aptemsta, nušvinta ir aptemsta, kol galiausiai apsiblausia, nebelieka kontūrų, tik girdisi, kaip Oliveris tyliai knirkia motinos glėbyje.

Ryte tėtis užkuria ugnį, išverda arbatos, paraiko duonos. Jis jau apsirengęs, liepia mamai paskubėti ir vilktis drabužius. Jis sako: „Frensi, tavo mažasis broliukas Oliveris serga, nešime jį į ligoninę. Būk geras berniukas ir pasirūpink broliais. Netrukus grįšime“.

Mama priduria: „Kai išeisime, nepulkite prie cukraus. Mes ne milijonieriai“.

Kai ji pakelia Oliverį ir suvynioja į paltą, lovoje pašoka Judžinas. „Noriu Olio, — prašo jis. — Olis žais“.

„Olis netrukus grįš, — ramina mama, — galėsi su juo žaisti. Dabar žaisk su Malachiu ir Frenku“.

„Olio, Olio, noriu Olio“.

Jis nulydi Oliverį žvilgsniu, kai tėvai išeina, sėdasi ant lovos ir spokso pro langą. Malachis sako: „Džini, Džini, mes turime duonos, turime arbatos. Gal cukraus ant duonos, Džini?“ Judžinas purto galvą ir stumia šalin Malachio siūlomą duoną. Jis šliaužia ten, kur miegojo Oliveris su mama, atsigula ir žiūri pro langą.

Prie durų stovi senelė. „Mačiau, kaip tavo tėvas su motina nuskubėjo Henrio gatve su vaiku ant rankų. Kurgi jie išlėkė?“

„Oliveris serga, — paaiškinu. — Jis nevalgė piene virto svogūno“.

„Ką čia mali?“

„Nevalgė virto svogūno ir susirgo“.

„O kas tave prižiūri?“

„Aš pats“.

„O kas nutiko tam vaikui lovoje? Kuo jis vardu?“

„Tai Judžinas. Jis ilgisi Oliverio. Jie dvyniai“.

„Žinau, kad jie dvyniai. Tas vaikas atrodo išbadėjęs. Ar turite kokios košės?“

„Kas yra košė?“ — klausia Malachis.

„Jėzau, Marija ir šventasis Juozapai! Kas yra košė! Košė yra košė. Štai kas yra košė. Jūs esate patys kvailiausi jankiai, kokius kada esu mačiusi. Greičiau, renkitės, eisime į kitą gatvės pusę pas jūsų tetą Agę. Ji ten su vyru, Pa Kytingu, ji duos jums košės“.

Ji pakelia Judžiną, suvynioja jį į skarą, einame per gatvę pas tetą Agę. Ji vėl gyvena su dėde Pa, nes jis pasakė, kad ji visai nėra stora karvė.

„Ar turi kokios košės?“ — klausia senelė tetos Agės.

„Košės? Ar privalau šerti koše minią jankių?“

„Tu apgailėtina, — nepasiduoda senelė. — Nenumirsi, jei išvirsi jiems kiek košės“.

„O jie tikriausiai dar užsimanys cukraus ir pieno arba ims laužtis pro duris prašydami kiaušinių, jei neapsižiūrėsiu. Nesuprantu, kodėl turime išpirkti Andželos klaidas“.

„Jėzau, — sako senelė, — gerai, kad ne tau priklausė Betliejaus tvartelis, kitaip Šventajai Šeimai būtų tekę klajoti po pasaulį mirštant badu“.

Senelė prasispraudžia pro tetą Agę, pasodina Judžiną ant kėdės prie ugnies ir verda košę. Iš gretimo kambario įeina vyriškis. Jo plaukai juodi ir garbanoti, oda tamsi, man patinka jo akys, jos skaisčiai mėlynos ir pasiruošusios šypsotis. Tai tetos Agės sutuoktinis, tas, kuris stabtelėjo tąnakt, kai kovojome su blusomis, ir išporino mums viską apie blusas ir gyvates, žmogus, kosintis dėl to, kad prisirijo dujų per karą.

Malachis klausia: „Kodėl tu visas juodas?“, o dėdė Pa Kytingas juokiasi ir taip stipriai užsikosti, kad turi prisidegti cigaretę. „O, mažieji jankiai, — atsidūsta. — Jie visai nesidrovi. Esu juodas, nes dirbu Limeriko dujų fabrike, metu anglis ir koksą į krosnis. Prisirijau dujų Prancūzijoje ir grįžau į Limeriką dirbti dujų fabrike. Kai užaugsi, galėsi juoktis“.

Mudu su Malachiu turime pasitraukti nuo stalo, kad didesni žmonės galėtų prisėsti ir išgerti arbatos. Jie geria arbatą, bet dėdė Pa Kytingas, kuris yra mano dėdė, nes vedė mano tetą Agę, pakelia Judžiną ir pasisodina jį ant kelių. Sako: „Liūdnas mažylis“, vaiposi prieš jį ir leidžia juokingus garsus. Malachis ir aš juokiamės, bet Judžinas tik ištiesia ranką, kad paliestų Pa Kytingo odos juodulius. Kai Pa apsimeta kandąs jam į rankytę, Judžinas nusijuokia, ir visi kambaryje prapliumpa juokais. Malachis prieina prie Judžino, mėgina jį prajuokinti dar labiau, bet Judžinas nusisuka ir paslepia veiduką Pa Kytingo marškiniuose.

„Atrodo, aš jam patinku“, — sako Pa, o teta Agė pastato arbatos

puodelį ir ima raudoti: aaa, aaa, aaa, didelės ašaros rieda jos riebiu raudonu veidu.

„O, Jėzau, — pykteli senelė, — ji vėl pradeda. Kas nutiko šįkart?“

Teta Agė bliauna: „Pa sėdi su vaiku ant kelių, o pati neturiu vilties turėti savų“.

Senelė sušunka: „Liaukis taip kalbėti prie vaikų. Ar visai nebeturi gėdos? Kai Dievas bus malonus ir pasirengęs, jis atsiųs tau šeimą“.

Teta Agė šniurkščioja: „Andžela pagimdė penkis, vienas ką tik numirė, ji tokia niekam tikusi, ji net grindų neišsišluoja, o aš neturiu nė vieno, nors puikiai šluoju ir šveičiu, ruošiu skaniausius troškinius ir žuvį“.

Pa Kytingas juokiasi: „Manau, pasilaikysiu šį mažylį“.

Prie jo pribėga Malachis: „Ne, ne, ne. Čia mano brolis, čia Judžinas“.

Aš irgi prieštarauju: „Ne, ne, ne, čia mūsų brolis“.

Teta Agė gleizoja ašaras ant skruostų. Ji virkauja: „Nenoriu iš Andželos nieko. Nenoriu nieko, kas yra pusiau iš Limeriko, pusiau iš Šiaurės Airijos, nenoriu, sakau jums, galite vestis jį namo. Kada nors turėsiu savo, net jei reikėtų melstis šimtą devyndienių prie Mergelės Marijos ir jos motinos, šventosios Onos, net jei turėčiau keliais šliaužti nuo čia iki Lurdo“.

Senelė sako: „Gana. Suvalgėme košę, dabar laikas eiti namo ir pažiūrėti, gal tėvas su motina grįžo iš ligoninės“.

Ji apsisiaučia skara ir nori paimti Judžiną, bet jis taip stipriai įsikimba į Pa Kytingo marškinius, kad ji turi atplėšti berniuką, o šis nenuleidžia akių nuo Pa, kol pranykstame už durų.

Mes nusekėme paskui senelę atgal į savo namus. Ji paguldė Judžiną į lovą ir padavė jam vandens. Liepė jam būti geram berniukui ir eiti miegoti, nes jo mažasis broliukas, Oliveris, netrukus grįš namo, ir jie vėl drauge žais ant grindų.

Bet jis žiūri pro langą.

Senelė Malachiui ir man leido sėstis ant grindų ir žaisti, bet turime būti tylūs, nes ji ketina melstis. Malachis nuėjo prie lovos, atsisėdo šalia Judžino, o aš įsitaisiau prie stalo ir ėmiau rankioti žodžius iš laikraščio, kuris buvo ir mūsų staltiesė. Kambaryje girdėjosi, kaip šnabžda Malachis, mėgindamas pralinksminti Judžiną, ir kaip murma senelė, tarškindama rožinio karoliukais. Buvo taip tylu, kad nuleidau galvą ant stalo ir užmigau.

Tėtis liečia man petį. „Nagi, Frensi, turėsi pasirūpinti mažaisiais broliukais“.

Mama susmunka ant lovos krašto, ji virkauja kaip paukštis. Senelė apsiaučia ją skara ir sako: „Einu pas Tompsoną, pasirūpinsiu karstu ir vežimu, o Šv. Vincento Pauliečio draugija tikrai už tai sumokės,

Dievas mato“.

Ji išeina. Tėtis stovi prie židinio nusisukęs į sieną, daužo šlaunis kumščiais ir dūsauja: ak, ak, ak.

Tėtis gąsdina mane tais savo ak, ak, ak, bijau ir mamos tylių paukštiškų garsų, nežinau, kaip elgtis, nors ir svarstau, ar bus kam įkurti ugnį krosnyje, kad galėtume užsiplikyti arbatos ir suvalgyti duonos, nes košę valgėme labai seniai. Jei tėtis pasitrauktų nuo krosnies, galėčiau pats įkurti ugnį. Reikia tik popieriaus, keleto gabalėlių anglių ar durpių, degtukų. Jis nejuda, taigi mėginu prasmukti pro jo kojas, kol jis daužo šlaunis, bet jis mane pastebi ir teiraujasi, kodėl mėginu įkurti ugnį. Sakau jam, kad esu alkanas, o jis kvatoja kaip išprotėjęs. „Alkanas? — klausia. — Ak, Frensi, tavo broliukas Oliveris mirė. Tavo sesytė ir tavo broliukas mirė“.

Jis pakelia mane ir taip suspaudžia, kad suklinku. Pravirksta Malachis, verkia motina, verkia, tėtis, aš irgi verkiu, bet Judžinas lieka ramus. Tėtis sušnarpščia: „Atšvęskime. Eime, Frensi“.

Jis sako motinai, kad netrukus grįšime, bet ji sėdi lovoje su Malachiu ir Judžinu ant kelių ir nepakelia galvos. Tėtis neša mane Limeriko gatvėmis, mes einame nuo parduotuvės prie parduotuvės, prašome maisto ar ko nors, ką jie galėtų duoti šeimai, kuriai per vienerius metus mirė du vaikai, vienas Amerikoje, vienas Limerike, ir gali numirti kiti trys, jei negaus pavalgyti ir atsigerti. Dauguma parduotuvių savininkų purto galvas. Suprantame jūsų bėdas, bet eikite į Šv. Vincento Pauliečio draugiją ar prašykite valstybės paramos.

Tėtis kalba, kad džiaugiasi regėdamas Kristaus dvasią, atgijusią Limerike, o jie atsako visai nepageidaują, kad toks kaip jis su šiaurietiška tarsena jiems pasakotų apie Kristų ir kad turėtų būti gėda tampytis su savimi vaiką kaip elgetai, kaip kokiam čigonui ar sendaikčių pirkliui.

Keletas parduotuvių šeimininkų duoda duonos, bulvių, konservuotų pupelių, ir tėtis sako eisiąs namo, kur berniukai galės šio to užkąsti, bet mes sutinkame dėdę Pa Kytingą, šis sako tėčiui labai užjaučiąs jį dėl visų nelaimių, gal tėtis norėtų išgerti bokalą alaus aludėje šalimais?

Aludėje sėdi vyrai, priešais pasistatę didelius stiklus, pilnus juodo gėralo. Dėdė Pa Kytingas ir tėtis irgi gauna to juodo skysčio. Jie atsargiai pakelia bokalus ir lėtai geria. Jų lūpos apkimba baltomis putomis, jie laižo jas tyliai dūsaudami. Dėdė Pa nuperka man butelį limonado, tėtis pasiūlo duonos kampą, ir aš nebesijaučiu alkanas. Vis dėlto svarstau, ar dar ilgai čia sėdėsime, juk Malachis ir Judžinas alksta namuose, daugybė laiko prabėgo po košės, kurios Judžinas netgi nevalgė.

Tėtis ir dėdė Pa išgeria savo juodą gėrimą ir užsisako dar. Dėdė Pa kalba: „Frenki, tai bokalas alaus. Tai gyvenimo atrama. Tai

geriausias daiktas žindančioms motinoms ir tiems, kurie jau seniai nujunkyti“.

Jis juokiasi, tėtis šypsosi, aš irgi juokiuosi, nes manau, kad taip reikia elgtis, kai dėdė Pa ką nors pasako. Kai kitiems vyrams pasakoja apie Oliverio mirtį, dėdė Pa nebesijuokia. Vyrai nukelia kepures prieš tėtį. „Užjaučiame dėl jūsų nelaimių, pone, tikriausiai norėtumėte bokalo alaus“.

Tėtis sako „taip“ bokalams alaus, netrukus jis dainuoja apie Rodį Makorlį ir Keviną Barį, dainą po dainos, kurių anksčiau nesu girdėjęs, verkia dėl savo mažytės mergytės, Margaretos, kuri mirė Amerikoje, ir mažojo berniuko Oliverio, mirusio Miesto ligoninėje. Mane gąsdina tai, kaip jis šaukia, verkia ir dainuoja, trokštu būti namie su trimis, ne, su dviem, broliais ir motina.

Vyras už baro sako tėčiui: „Manau, pone, kad jums jau užteks. Apgailestauju dėl jūsų nelaimių, bet turite nuvesti vaiką pas motiną, kuriai tikriausiai širdis plyšta prie ugnies“.

Tėtis prašo: „Vieną, dar vieną bokalą, tik vieną, a?“ Barmenas atsisako įpilti. Tėtis grūmoja kumščiu: „Esu šį tą padaręs dėl Airijos“, o kai barmenas prieina ir bando suimti jo ranką, tėtis jį stumia šalin.

Dėdė Pa neiškenčia: „Nagi jau, Malachi, liaukis kvailioti. Turi grįžti namo pas Andželą. Rytoj laidotuvės, be to, tavęs laukia mieli vaikučiai“.

Bet tėtis grumiasi, kol keletas vyrų išstumia jį į tamsą. Dėdė Pa užkliūva už krepšio su maistu. „Eime, — kviečia jis. — Grįžkime pas tave“.

Tėtis nori eiti į kitą vietelę bokalo, bet dėdė Pa primena nebeturįs pinigų. Tėtis sako visiems papasakosiąs apie savo sielvartą, ir bokalų atsiras. Dėdė Pa kalba, kad taip elgtis gėda, ir tėtis verkia ant jo peties. „Tu geras draugas“, — taria jis dėdei Pa. Jis rauda toliau, o dėdė Pa tapšnoja jam per nugarą. „Tai baisu, baisu, — kartoja dėdė Pa, — bet vėliau atsigausi“.

Tėtis atsitiesia ir pažiūri į jį. „Niekada, — sako jis. — Niekada“.

Kitą dieną važiavome į ligoninę arklio traukiamu vežimu. Oliverį paguldė į baltą dėžę, kuri gulėjo vežime, nuvežėme jį į kapines. Tą baltą dėžę nuleido į duobę ir užpylė žemėmis. Motina ir teta Agė verkė, senelė atrodė pikta, tėtis, dėdė Pa Kytingas ir dėdė Patas Šyhenas buvo liūdni, bet neverkė, aš pamaniau, kad, kai esi vyras, gali verkti tik tada, kai turi juodo gėralo — bokalą alaus.

Man nepatiko kuosos, tupiančios ant medžių ir antkapių, nenorėjau palikti Oliverio su jomis. Mečiau akmenį į kuosą, kuri sukinėjosi virš Oliverio kapo. Tėtis subarė, kad negalima mėtyti akmenų į kuosas, gal tai kieno nors siela. Nežinojau, kas yra siela, bet neklausiau jo, nes man tai nerūpėjo. Oliveris buvo miręs, o aš

nekenčiau kuosų. Vieną dieną, jau vyras, grįšiu su krepšiu akmenų ir padengsiu kapines negyvomis kuosomis.

Kitą rytą po Oliverio laidotuvių tėtis nuėjo į darbo biržą pasirašyti ir atsiimti savaitinės bedarbio pašalpos, devyniolikos šilingų ir šešių pensų. Jis pasakė, kad bus namie vidurdienį, atneš anglių ir užkurs ugnį, kad Oliveriui pagerbti turėsime lašinių bryzelį, kiaušinių ir arbatos, gal net gausime saldainį ar porą.

Jis negrįžo namo nei vidurdienį, nei po valandos ar dviejų, taigi išsivirėme ir suvalgėme kelias bulves, kurias užvakar gavome iš parduotuvių. Tą gegužės dieną jis negrįžo namo net ir nusileidus saulei. Jis dingo kaip į vandenį, bet galiausiai, jau gerokai po to, kai uždaromos aludės, išgirdome, kaip jis atsvirduliuoja Vėjo malūnų gatve dainuodamas:

Pasaulis budi įtemptai,
Tik miega Vakarai, tik miega Vakarai,
Deja, Erinė rauda pratisai,
Kol kausto Konachtą miegai.
Laisvai čia šypsosi ir ežeras, ir lyguma,
Kariuomenė juos budriai sergsti tarp uolų.
Dainuok „O, leiski žmogui iš besidaužančių bangų
Ir vėjo staugiančio išmokti laisvės!“

Jis klupinėdamas, ramstydamasis sienų, įėjo į kambarį. Jam iš nosies nutįso snarglys, nusivalė jį atgalia ranka. Mėgino kalbėti. „Šie vaikušiai turi būti lovoje. Klausykit manęs. Vaikušiai eina į lovą“.

Mama atsisuko į jį. „Vaikai alkani. Kur pašalpa? Nusipirksime žuvų ir keptų bulvių, kad jie įsidėtų ką į pilvą prieš eidami miegoti“.

Ji pabandė kyštelti rankas į tėčio kišenes, bet jis ją nustūmė. „Pagerbos, — burbtelėjo. — Pagerbos prie vaikušių“.

Mama stengėsi išversti jam kišenes. „Kur pinigai? Vaikai alkani. Tu, pakvaišęs senas valkata, ar vėl viską pragėrei? Kaip kad pasielgei Brukline?“

Tėtis vebleno: „O, vargšė Andžela. Ir vargšė mažylė Margareta, ir vargšas mažasis Oliveris“.

Jis priklibikščiavo prie manęs, apkabino, užuodžiau svaigalų tvaiką, kurį užuosdavau Amerikoje. Mano veidas sušlapo nuo jo ašarų, jo seilių, jo snarglių, buvau alkanas, nežinojau, ką sakyti, kai jis verkia man virš galvos.

Paskui jis mane paleido ir apsikabino Malachį, vis dar murmėdamas apie sesytę, broliuką, šąlančius žemėje, kaip visi turime melstis ir būti geri, kaip turime būti paklusnūs ir daryti tai, ką mums liepia motina. Jis pasakė, kad turime rūpesčių, bet Malachiui ir man laikas pradėti lankyti mokyklą, nes nieko nėra geriau už išsilavinimą,

mokslas visada padeda, be to, reikia ruoštis atlikti pareigą Airijai.

Mama sako daugiau nė akimirkos negalinti išbūti šiame kambaryje Vėjo malūnų gatvėje. Ji negali užmigti, nes prisimena Oliverį kambaryje, Oliverį lovoje, Oliverį, žaidžiantį ant grindų, Oliverį, sėdintį tėčiui ant kelių prie ugnies. Ji sako, kad Judžinui nesveika likti šioje vietoje, kad dvynys, praradęs savo brolį, kenčia labiau nei motina. Hatstongo gatvėje nuomojamas kambarys su dviem lovomis, o ne su viena, kurioje miegame šešiese, ne, penkiese. Mes turime gauti tą kambarį, o kad taip įvyktų, antradienį ji eis į darbo biržą, stovės eilėje ir paims pašalpos pinigus išsyk, kai tėtis juos gaus. Tėtis sako, kad taip negalima, ji padarys jam gėdą prieš kitus vyrus. Darbo birža — vieta vyrams, ne moterims, atimančioms pinigus iš panosės. Ji sako: „Tu apgailėtinas. Jei neiššvaistytum pinigų aludėse, man nereikėtų tavęs sekti taip, kaip sekdavau Brukline“.

Tėtis sako užsitrauksiąs amžiną gėdą. Mama atšauna, kad jai nerūpi. Ji nori to kambario Hatstongo gatvėje, šilto patogaus kambario su išviete koridoriuje, kaip ir Brukline, kambario be blusų ir žudančios drėgmės. Ji nori to kambario, nes jis yra toje pačioje gatvėje kaip ir Limio valstybinė mokykla, mes su Malachiu galėtume pareiti namo per pietus, vidurdienį, išgerti arbatos puodelį ir suvalgyti riekę keptos duonos.

Antradienį mama seka paskui tėtį į darbo biržą. Ji įžygiuoja vidun jam iš paskos, o kai tarnautojas pastumia pinigus tėčiui, ji juos paima. Kiti vyrai, laukiantys pašalpos, baksnoja vieni kitiems į pašones ir šaiposi, tėčiui gėda, nes moteris neturėtų imti vyro pašalpos. Gal jis norės išleisti šešiapensį per arklių lenktynes ar išlenkti alaus bokalą, jei visos moterys ims elgtis kaip mama, arkliai nustos bėgę, o Ginesas bankrutuos. Bet mama gauna pinigus, ir mes persikraustome į Hatstongo gatvę. Vėliau ji ima Judžiną ant rankų, ir mes einame gatve į Limio valstybinę mokyklą. Direktorius, ponas Skelanas, liepia, kad grįžtume pirmadienį su sąsiuviniu, pieštuku ir smailia plunksna. Negalima ateiti į mokyklą su grybelinėmis ligomis, utėlėmis, nosys visada turi būti gerai iššnypštos, bet ne ant grindų, nes taip plinta džiova, ir ne į rankoves, bet į nosinę ar švarų skudurėlį. Direktorius klausia mūsų, ar esame geri berniukai, ir kai atsakome, kad taip, jis nustemba: „Gerasis Viešpatie, kas čia dabar? Jie jankiai, ar ką?“

Mama pasakoja jam apie Margaretą ir Oliverį, ir jis sako: „Viešpatie aukštybėse, Viešpatie aukštybėse, kiek pasaulyje yra kančių. Kad ir kaip būtų, įrašysime mažąjį berniuką, Malachį, į pradinę klasę, o jo brolį į pirmąją klasę. Juos toje pačioje patalpoje mokys vienas mokytojas. Taigi pirmadienio rytą, lygiai devintą“.

Berniukai iš Limio nori žinoti, kodėl mes taip kalbame. „Ar jūs jankiai, ar ką?“ Kai pasakome, kad atvažiavome iš Amerikos, jie

klausia: „Ar jūs gangsteriai, ar kaubojai?“

Vienas dičkis prikiša veidą prie manojo. „Aš tavęs klausiu, — spiria. — Ar jūs gangsteriai, ar kaubojai?“

Sakau jam, kad nežinau, o kai jis įbeda pirštą man į krūtinę, Malachis atsako: „Esu gangsteris, o Frenkas yra kaubojus“. Dičkis lepteli: „Tavo mažasis broliukas gudrus, o tu — kvailas jankis“.

Berniukai sužavėti. „Kaukitės, — šaukia jie, — kaukitės“. Dičkis mane pastumia taip stipriai, kad aš krintu ant žemės. Beveik pravirkstu, bet man aptemsta akyse, kaip tada su Fredžiu Leibovičiumi, ir aš puolu jį, spardau ir daužau kumščiais. Partrenkiu jį ir mėginu sugriebti už plaukų, kad galėčiau trenkti jo galvą į žemę, bet mano kojas kažkas skaudžiai nutvilko ir mane atitraukia.

Ponas Bensonas, mokytojas, laiko mane už ausies ir pliekia per kojas. „Tu, mažas chuligane, — kalba jis. — Ar šitaip elgiamasi Amerikoje? Ką gi, dėl Dievo, kai su tavimi susitvarkysiu, elgsiesi gerai“.

Jis liepia man ištiesti vieną ranką, paskui kitą ir tvoja lazdele per abi plaštakas. „Dabar keliauk namo, — liepia jis, — ir pasakyk savo motinai, koks esi blogas berniūkštis. Esi netikęs jankis. Kartok paskui mane: esu blogas berniūkštis“.

„Esu blogas berniūkštis“.

„Dabar sakyk: esu netikęs jankis“.

„Esu netikęs jankis“.

Malachis prieštarauja: „Jis nėra blogas berniūkštis. Kaltas tas dičkis. Jis sakė, kad esame kaubojai ir gangsteriai“.

„Ar taip sakei, Hefemenai?“

„Aš tik pajuokavau, sere“.

„Daugiau jokių juokų, Hefemenai. Ne jų kaltė, kad jie jankiai“.

„Ne, sere“.

„O tu, Hefemenai, turėtum kas vakarą atsiklaupti ant abiejų kelių ir dėkoti Dievui, kad nesi jankis, nes jei būtum, Hefernenai, būtum didžiausias gangsteris abiejose Atlanto pusėse. Alas Kaponė ateitų pas tave pasimokyti. Daugiau nebekibk prie šių jankių, Hefemenai“.

„Nekibsiu, sere“.

„Jei kibsi, Hefemenai, nunersiu tau kailį. Eikite visi namo“.

Limio valstybinėje mokykloje yra septyni mokytojai, visi jie turi odinius diržus, lazdas, rykštes. Jie plaka mus rykštėmis per pečius, nugarą, kojas, ypač per rankas. Jei plaka per ranką, tai vadinama pliaukštelėjimu. Jie muša, jei pavėluoji, jei nuteški rašalo dėmę, jei juokiesi, jei kalbi, jei ko nors nežinai.

Jie muša, jei nežinai, kodėl Dievas sukūrė pasaulį, jei nežinai, kas yra šventasis Limeriko globėjas, jei negali pacituoti Apaštalų tikėjimo išpažinimo, jei prie keturiasdešimt septynių negali pridėti devyniolikos

ar iš keturiasdešimt septynių atimti devyniolikos, jei nežinai pagrindinių trisdešimt dviejų Airijos grafysčių miestų ir jų gaminių, jei negali rasti Bulgarijos sieniniame pasaulio žemėlapyje, išmargintame seilėmis, snargliais ir rašalo dėmėmis, kuriomis jį užtaškė supykę mokiniai, visiems laikams pašalinti iš mokyklos.

Jie muša, jei nepasakai savo vardo airiškai, airiškai nesukalbi „Sveika, Marija“, airiškai nepasiprašai į išvietę.

Kartais praverčia paklausyti didesnių berniukų. Jie gali papasakoti apie tavo dabartinį mokytoją, apie tai, kas jam patinka ir ko jis nekenčia.

Vienas mokytojas tave talžys, jei nežinosi, kad Eimonas de Valera yra įžymiausias kada nors gyvenęs žmogus. Kitas mokytojas lups, jei nežinosi, kad įžymiausias kada nors gyvenęs žmogus yra Maiklas Kolinsas.

Ponas Bensonas nekenčia Amerikos, ir tu turi nekęsti Amerikos, kitaip gausi lupti.

Ponas O’Di nekenčia Anglijos, ir tu turi nekęsti Anglijos, kitaip jis tave primuš.

Jei kada ką nors gera pasakysi apie Oliverį Kromvelį, gausi nuo jų visų.

Net jei jie pliaukšteli tau šešissyk per kiekvieną ranką šermukšnio rykšte arba spygliuota dygiosios slyvos vytele, neturi teisės pravirkti. Būsi lepūnėlis. Kai kurie berniukai tyčiojasi ar šaiposi iš tavęs gatvėje, bet net jie negali prarasti budrumo, nes ateis diena, kai mokytojas juos muš ir pliaukšės per delnus, ir jie privalės sulaikyti ašaras, jei ne, užsitrauks amžiną gėdą. Berniukai sako, kad geriau yra verkti, nes mokytojams tai suteikia malonumą. Jei neverksi, mokytojai tavęs nekęs, nes šitaip priversi juos atrodyti silpnus klasės akyse, ir jie prisižadės kitą kartą pričiupę tave pravirkdyti arba pridaužyti iki kraujų, arba padaryti ir viena, ir kita.

Dičkiai iš penktos klasės sako, kad ponui O’Di patinka išsikviesti mokinį priešais klasę, kad galėtų atsistoti jam už nugaros, sužnybti žandenas ir tempti jas aukštyn. „Viršun, viršun“, — sako jis, kol tu pasistiebi, o akys priplūsta ašarų. Nenori, kad klasės draugai matytų, kaip verki, bet kai tempiamos žandenos, ašaros vis viena ima riedėti, nori to ar ne, ir mokytojui tai patinka. Ponas O’Di yra mokytojas, kuris visada gali išspausti ašaras ir sugėdinti.

Geriau neverkti, nes tenka susidurti su berniukais mokykloje, be to, nenori suteikti mokytojui jokio malonumo.

Jei mokytojas tave muša, neverta skųstis tėvui ar motinai. Jie visada atsakys: „Pats to nusipelnei. Nebūk kūdikis“.

Žinau, kad Oliveris miręs, ir Malachis žino, bet Judžinas per

mažas, kad ką nors suprastų. Pabudęs ryte jis kviečia: „Oli, OH“, ir tapinėja po kambarį, dairosi po lovomis arba užlipa ant lovos, stovinčios prie lango, ir rodo į vaikus gatvėje, ypač į šviesiaplaukius, kaip jis ir Oliveris. „Oli, Oli“, — sako jis, tada mama pakelia jį ant rankų, šniurkščiodama apkabina. Jis bando nulipti žemėn, nenori, kad jį keltų ir myluotų. Jis nori rasti Oliverį.

Tėtis ir mama sako, kad Oliveris danguje, žaidžia su angelais, kad vieną dieną jį vėl pamatysime, bet Judžinas nesupranta, jam tik dveji, jis nemoka kalbėti, ir tai blogiausias dalykas pasaulyje.

Malachis ir aš žaidžiame su Judžinu. Bandome jį prajuokinti. Nutaisome juokingas grimasas. Ant galvos užsimaukšliname puodus ir neva leidžiame jiems nukristi. Bėgame per kambarį ir apsimetame, kad griūvame. Nusivedame jį į Tautos parką parodyti gražių gėlių, pažaisti su šunimis, pasivartyti žolėje.

Jis žiūri į mažus vaikus šviesiais plaukais, kaip Oliverio. Jis nebekviečia: „Oli“, tik rodo į juos.

Tėtis sako, kad Judžinui pasisekė, nes jis turi tokius brolius kaip mudu su Malachiu, mes padedame jam užsimiršti, netrukus, su Dievo pagalba, jis visiškai nebeprisimins Oliverio.

Vis dėlto jis mirė.

Praėjus šešiems mėnesiams nuo Oliverio mirties atsibudome šlykštų lapkričio rytą, o Judžinas gulėjo atšalęs lovoje šalia mūsų. Daktaras Trojus atėjęs pasakė, kad vaikas mirė nuo plaučių uždegimo, kodėl jis senų seniausiai nebuvo paguldytas į ligoninę? Tėtis atsakė nežinąs, mama irgi, daktaras pridūrė, kad štai kodėl miršta vaikai. Nes niekas nežino. Jis perspėjo, kad jei Malachis ar aš bent truputį sukosėsime ar bent kiek ims perštėti gerklės, išsyk turime būti atvesti pas jį, bet kuriuo dienos ar nakties laiku. Mūsų drabužiai visą laiką turi būti sausi, atrodo, kad mūsų šeimos krūtinės silpnokos. Jis išreiškė mamai užuojautą dėl šitiek bėdų, išrašysiąs jai vaistų, kelioms dienoms palengvinsiančių skausmą. Jo galva, Dievas prašo per daug, po velnių, per daug.

Pas mus atėjo senelė su teta Age. Senelė nuprausė Judžiną, o teta Agė nuėjo į parduotuvę balto apsiaustėlio ir rožinio. Jos aprengė jį ir paguldė ant lovos prie lango, pro kurį jis dairydavosi Oliverio. Sukryžiavo jam rankas ant krūtinės, vieną ant kitos, įspraudė mažą baltą rožinį. Senelė nubraukė plaukus nuo akių bei kaktos ir pasakė: „Kokie puikūs minkšti šilkiniai plaukučiai“. Mama priėjo prie lovos, užklojo antklode Judžino kojas, kad jis nesušaltų. Senelė su teta Age tylomis susižvalgė. Tėtis stovėjo lovūgalyje kumščiais daužydamas šlaunis ir kalbėjo su Judžinu: „Ak, tau pakenkė Šanono upė, nuo jos atslinko drėgmė ir pasiėmė tave su Oliveriu“. Senelė jį nutraukė: „Ar nesiliausi? Nervini visus namiškius“. Ji paėmė daktaro Trojaus receptą

ir liepė man bėgti pas vaistininką O'Konorą piliulių, už kurias dėl daktaro Trojaus gerumo nereikės mokėti. Tėtis pasakė eisiąs su manimi, nueisime į Jėzuitų bažnyčią ir pasimelsime už Margaretą, Oliverį ir Judžiną, laimingus rojuje. Vaistininkas davė piliulių, mes sustojome pasimelsti, o kai grįžome į kambarį, senelė įbruko tėčiui pinigų, kad atsineštų keletą butelių stipraus porterio iš aludės. Mama sudejavo: „Ne, ne". Bet senelė atšovė: „Jis negavo vaistų, malšinančių skausmą, Dieve, padėk mums, o stipraus porterio butelis kiek nuramins jį". Ji paaiškino tėčiui, kad rytoj jam reikės eiti į laidojimo biurą ir vežimu parsivežti karstą. Ji liepė man eiti kartu ir prižiūrėti, kad tėtis neliktų aludėje iki nakties ir nepragertų visų pinigų. Tėtis pasakė: „Ak, Frenkiui nereikėtų būti aludėse". Senelė atkirto: „Tai nepasilik ten". Jis užsismaukė kepurę, mes nuėjome į Pietinę aludę. Prie durų tėtis pasakė, kad dabar galiu eiti namo, kad jis grįšiąs namo po vieno bokalo. Pasakiau: „Ne". Jis pyktelėjo: „Nebūk toks nepaklusnus. Eik namo pas vargšę motiną". Pasakiau: „Ne", jis atsakė, kad esu blogas berniukas, kad Dievui tai nepatiks. Pasakiau, kad neketinu eiti namo be jo, jis atsiduso: „Ak, kur ritasi pasaulis?" Jis skubiai išgėrė bokalą alaus, ir mes pasukome namo su stipraus porterio buteliais. Kambaryje su mažu buteliuku viskio ir porteriu laukė Pa Kytingas, dėdė Patas Šyhenas sau atsinešė dar du butelius stipraus porterio. Dėdė Patas atsisėdo ant grindų apsikabinęs butelius ir vis kartojo: „Jie mano, jie mano", bijodamas, kad kas nors juos atims. Žmonės, kurie yra kritę ant galvos, visada bijo, kad kas nors pavogs jų porterį. Senelė nuramino: „Gerai, Patai, pats ir gerk savo porterį. Niekas prie tavęs nelįs". Ji su teta Age atsisėdo ant lovos prie Judžino. Pa Kytingas sėdėjo virtuvėje prie stalo, gėrė porterį ir visiems siūlė po gurkšnelį viskio. Mama išgėrė piliules ir įsitaisė prie ugnies su Malachiu ant kelių. Ji vis kartojo, kad Malachio plaukai kaip Judžino, o teta Agė atkirtinėjo, kad ne, kol senelė stuktelėjo alkūne jai per krūtinę ir liepė užsičiaupti. Tėtis stovėjo atsirėmęs į sieną, tarp židinio ir lovos su Judžinu, ir gėrė savo porterį. Pa Kytingas pasakojo istorijas, suaugusieji juokėsi, nors ir nenorėjo juoktis, nedera juoktis šalia mirusio vaiko. Jis pasakojo, kad, kai tarnavo anglų armijoje Prancūzijoje, vokiečiai paleido dujas, ir nuo jų jis pasijuto taip blogai, kad jį reikėjo vežti į ligoninę. Keletą dienų jį palaikė ligoninėje, paskui išsiuntė atgal į apkasus. Anglų kareiviai buvo išlydėti namo, bet niekam nerūpėjo airių kareiviai, nei gyvi, nei mirę. Užuot numiręs, Pa užsidirbo nemenką sumelę. Jis išsprendė vieną didžiausių apkasų karo problemų. Apkasuose būdavo taip šlapia ir purvina, kad kareiviai niekaip negalėdavo išsivirti vandens arbatai. Pa tarė sau: „Jėzau, turiu šitiek dujų savo organizme, gaila būtų jas iššvaistyti". Jis įsikišo į užpakalį pypkę, pridegė degtuką, ir po sekundės čia ruseno puiki liepsnelė, galinti užvirti vandenį bet kuriame puode. Iš aplinkinių

apkasų, išgirdę naujienas, sulėkė kareiviai ir pažadėjo jam krūvą pinigų, jei tik jis sutiksiąs jiems išvirti vandens. Dėdė Pa užsidirbo tiek pinigų, kad pasiūlė kyšį generolams, šie atleido jį nuo armijos, ir jis išvyko į Paryžių, kur puikiai leido laiką gurkšnodamas vyną su artistėmis ir manekenėmis. Besismagindamas išleido visus pinigus, o grįžęs į Limeriką rado vienintelį darbą — dujų fabrikuose kasti anglis į krosnis. Jis sakė, kad dabar jo viduriuose yra tiek dujų, kad jis galėtų metus apšviesti mažą miestuką. Teta Agė sušnarpštė ir tarė, kad nedera pasakoti tokių istorijų prie mirusio vaiko, o senelė paprieštaravo, kad jau geriau klausytis istorijų, nei sėdėti ratu ištįsusiais veidais. Dėdė Patas Šyhenas, sėdintis ant grindų su porteriu rankose, pasakė ketinąs padainuoti. Sėkmės, palinkėjo Pa Kytingas, ir dėdė Patas užtraukė „Kelią į Rašyną“. Jis vis kartojo: „Rašynas, Rašynas, violetinis lynas“. Daina buvo beprasmė, nes jo tėvas prieš daugelį metų numetė jį ant galvos, ir kas kartą, kai jis dainuodavo šią dainą, žodžiai skirdavosi. Senelė pagyrė, kad tai graži daina, o Pa Kytingas pareiškė, kad Karužas ją išgirdęs turėtų pasitempti. Tėtis priėjo prie lovos, prie to krašto, kur miegodavo su mama. Jis atsisėdo, padėjo butelį ant grindų, užsidengė veidą rankomis ir apsiverkė. Pakvietė: „Frenkai, Frenkai, ateik čia“, turėjau prieiti, kad jis galėtų mane apkabinti taip, kaip mama laikė apkabinusi Malachį. Senelė tarė: „Dabar numikime prieš rytdienos laidotuves“. Visi suklaupė prie lovos, pasimeldė ir pabučiavo Judžinui į kaktą. Tėtis mane paleido, atsistojo ir linkčiojo išeinantiesiems. Kai visi išėjo, jis kėlė likusius porterio butelius prie lūpų ir tuštino juos. Įkišo pirštą į viskio butelį ir nulaižė. Jis prisuko liepsną žibalinėje lempoje ant stalo ir pasakė, kad mums su Malachiu laikas gulti. Tą naktį miegojome su tėvais, nes Judžinui reikėjo atskiros lovos. Kambaryje buvo tamsu, tik gatvės žibinto spindulys glostė minkštus šilkinius Judžino plaukus.

Tėtis ryte užkuria židinį, išverda arbatos, ant ugnies pakepa duonos. Atneša mamai skrebutį ir arbatos, bet ji tik mosteli ranka ir nusisuka į sieną. Jis liepia Malachiui ir man klauptis prie Judžino ir melstis. Jis sako, kad tokių vaikų kaip mes malda danguje vertinama labiau nei dešimties kardinolų ir keturiasdešimties vyskupų maldos. Tėtis rodo, kaip žegnotis. Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, amen. Jis dejuoja: „Viešpatie, ar Tu to norėjai? Norėjai mano sūnaus Judžino. Pasiėmei jo brolį Oliverį, pasiėmei jo seserį Margaretą. Neturėčiau to klausti, tiesa? Viešpatie aukštybėse, nežinau, kodėl vaikai turi mirti, bet tokia Tavo valia. Liepei upei žudyti, ir Šanonas žudė. Gal pagaliau parodysi bent kiek gailesčio? Ar galėtum palikti mums mūsų vaikus? Tik tiek prašome. Amen“.

Jis padeda mudviem išsitrinkti galvas ir nusimazgoti kojas, kad būtume švarūs per Judžino laidotuves. Turime būti tylūs, net kai jis

skaudžiai valo mums ausis rankšluosčio, atsivežto iš Amerikos, kampu. Turime būti tylūs, nes čia užsimerkęs guli Judžinas, o mes nenorime, kad jis pabustų ir dairytųsi pro langą Oliverio.

Ateina senelė ir liepia mamai keltis. „Yra mirusių vaikų, — sako ji, — bet yra ir gyvų, jiems reikia motinos“. Ji atneša mamai gurkšnį arbatos užgerti vaistams, kurie malšina skausmą. Tėtis sako mamai, kad šiandien ketvirtadienis, jis turįs eiti į biržą bedarbio pašalpos, o paskui pas karstadirbį laidotuvių vežimo ir karsto. Senelė liepia pasiimti ir mane, bet jis tvirtina, kad bus geriau, jei liksiu su Malachiu ir melsiuosi už mažąjį broliuką, kuris guli lovoje negyvas. Senelė įtūžta: „Bandai mane apmulkinti? Melstis už vaikutį, kuriam tik dveji ir kuris jau žaidžia su broliuku danguje? Tu vesiesi sūnų, jis primins tau, kad ši diena netinkama aludėms“. Senelė įbeda akis į tėtį, tėtis žiūri į ją ir dedasi kepurę.

Darbo biržoje atsistojame į eilės galą, bet iš už langelio pasirodo vyriškis ir sako tėčiui, kad užjaučia jį dėl visų nelaimių ir kad šią liūdną dieną jis turėtų pirmas gauti pašalpą. Vyrai kilsteri kepures, sako užjaučią dėl nelaimių, priėję tapšnoja man galvą ir bruka man pensus, dvidešimt keturių pensų monetas, du šilingus. Tėtis sako, kad esu turtingas ir galėčiau nusipirkti saldainių, kol jis minutėlei užeisiąs į vieną viečiukę. Žinau, kad ta viečiukė yra aludė, žinau, kad jis nori gauti pintą juodo gėralo, bet nieko nesakau, nes noriu užsukti į parduotuvę, esančią kaimynystėje — gabaliuko iriso. Kramtau irisą, kol jis ištirpsta, burnoje lieka lipnu ir saldu. Tėtis vis dar aludėje, svarstau, ar vertėtų nusipirkti dar gabalėlį iriso, kol jis sėdi ten su pinta alaus. Jau beveik tiesiu pinigus pardavėjai, kai man per ranką pliaukšteli įpykusi teta Agė. „Štai ką tu veiki, — sušunka ji, — per savo broliuko laidotuves! Ryji saldainius? O kur tavo tėvas?“

„Jis, jis... aludėje“.

„Aišku, jis aludėje. Tu čia kemši saldainius, o jis girtuokliauja tą dieną, kai tavo vargšas broliukas keliaus į kapines“. Ji sako pardavėjai: „Toks pat kaip tėvas, tas pats keistas būdas, tie patys seni šiaurietiški plepalai“.

Teta Agė liepia man eiti į aludę ir atitraukti tėvą nuo bokalo, kad jis surastų karstą ir vežimą. Ji nekels kojos į tą smuklę, nes girtavimas — šios vargšės Dievo pamirštos šalies prakeiksmas.

Tėtis sėdi aludės gale su kitu vyru. Šio veidas purvinas, iš nosies styro šeriai. Jie nesikalba, žiūri tiesiai priešais save, jų juodo alaus bokalai pastatyti ant balto karstelio, gulinčio ant suolo tarp jų. Žinau, kad tai Judžino karstas, nes tokį turėjo ir Oliveris, man norisi verkti, kai pamatau ant jo stovinčius juodus bokalus. Gailiuosi, kad valgiau tą irisą, kad negaliu išsitraukti jo iš pilvo ir atiduoti tai moteriai parduotuvėje, nes negerai čiulpti irisus, kai Judžinas negyvas guli lovoje, o mane baugina du juodi bokalai ant jo balto karsto. Vyras

šalia tėčio sako: „Ne, pone, nebegalima palikti vaiko karsto vežime. Kartą taip pasielgiau, užėjau bokalo, ir man pavogė tą karstelį iš prakeikto vežimo. Ar galite tuo patikėti? Dėkui Dievui, jis buvo tuščias, bet vis dėlto. Baisiais laikais gyvename, baisiais“. Jis pakelia savo bokalą, sriūbteli, kai stato bokalą atgal, karstas dusliai ataidi. Tėtis man linkteli: „Eisim po minutėlės, sūnau“, bet kai jis, nugėręs didelį gurkšnį, pastato bokalą ant karsto, aš nustumiu alų.

„Tai Judžino karstas. Pasakysiu mamai, kad statei bokalą ant Judžino karsto“.

„Nagi, sūnau. Nagi, sūnau“.

„Tėti, tai Judžino karstas“.

Tas vyras klausia: „Ar išgersime dar po bokalą, pone?“

Tėtis liepia: „Palauk lauke dar keletą minučių, Frensi“.

„Ne“.

„Nebūk blogas berniukas“.

„Ne“.

Anas vyras išrėžia: „Jėzau, jei čia būtų mano sūnus, spirčiau jam į sėdynę taip, kad jis nuskristų iki Kerio grafystės. Jis neturi jokios teisės taip kalbėti su tėvu šią liūdną dieną. Jei vyras negali per laidotuves išgerti bokalo, tai išvis kam gyventi, kam?“

Tėtis sako: „Gerai. Eime“.

Jie užbaigia bokalus, rankovėmis nušluosto šlapias rudas dėmes nuo karsto. Tas vyras užlipa ant furgono pasostės, tėtis ir aš sėdame į vidų. Tėtis laiko karstą ant rankų ir spaudžia jį prie krūtinės. Namie mūsų kambaryje pilna suaugusiųjų: mama, senelė, teta Agė, jos vyras Pa Kytingas, dėdės Patas Šyhenas ir Tomas Šyhenas, jis vyriausias mamos brolis, jis nė nesiartina prie mūsų, nes nekenčia žmonių iš Šiaurės Airijos. Dėdė Tomas atsivedė žmoną Džeinę. Ji iš Golvėjaus, žmonės kalba, kad ji atrodo kaip ispanė, todėl nė vienas šeimos narys su ja nesišneka.

Vežikas paima karstą iš tėčio, kai įneša į kambarį, mama suaimanuoja: „O, ne, o, Dieve, ne“. Vežikas sako senelei, kad netrukus grįš ir nuveš mus į kapines. Senelė perspėja, kad girtas jis geriau tenegrįžta į šiuos namus, nes šis vaikas, keliausiantis į kapines, smarkiai kentėjo ir nusipelnė šiek tiek pagarbos, ji nesusidės su vežiku, kuris girtas gali nukristi nuo aukštos pasostės.

Vyras atsako: „Ponia, šimtus vaikų vežiau į kapines ir dar nesu nukritęs nuo pasostės, ar ji būtų aukšta, ar žema“.

Vyrai vėl geria porterį iš butelių, moterys siurbčioja cheresą iš stiklainių. Dėdė Patas Šyhenas kartoja: „Čia mano porteris, čia mano porteris“. Senelė jį ramina:

„Viskas gerai, Patai. Niekas nepaims tavo porterio“. Tada jis sako norįs sudainuoti „Kelią į Rašyną“, bet Pa Kytingas sudraudžia: „Ne,

Patai, negalima dainuoti per laidotuves. Tik išvakarėse“. Bet dėdė Patas nenurimsta: „Čia mano porteris, ir aš noriu dainuoti „Kelią į Rašyną“. Visi supranta, kad jis taip kalba, nes buvo numestas ant galvos. Jis pradeda dainuoti savo dainą, bet nutyla, kai senelė nukelia karsto dangtį, o mama ima kūkčioti: „O, Jėzau, o, Jėzau, ar tai kada nors baigsis? Ar man liks bent vienas vaikas?“

Mama sėdasi ant kėdės prie lovos galvūgalio. Ji glosto Judžinui plaukus, veidą ir rankas. Ji kalba jam, kad iš visų vaikų pasaulyje jis buvęs mieliausias, švelniausias ir mylimiausias. Ji sako, kad baisu jį prarasti, bet juk jis dabar danguje su broliu ir seseria, o ir mums lengviau, kai žinome, kad Oliveris nebeliūdi dėl savo dvynio brolio. Ji nuleidžia galvą prie Judžino ir verkia taip graudžiai, kad visos moterys kambaryje pravirksta su ja. Ji vis rauda, bet Pa Kytingas paragina eiti, kol nesutemo, sutemus negalima būti kapinėse.

Senelė šnibžda tetai Agei: „Kas paguldys vaiką į karstą?“

O teta Agė jai į ausį: „Tik ne aš. Tai motinos pareiga“.

Dėdė Patas jas nugirsta. „Aš paguldysiu berniuką į karstą“, — sako. Jis nušlubuoja prie lovos ir apkabina mamą per pečius. Ji žvelgia į jį, jos veidas šlaputėlis. Dėdė Patas pakartoja: „Aš paguldysiu vaiką į karstą, Andžela“.

„O, Patai, — atsiliepia ji. — Patai“.

„Galiu tai padaryti, — užtikrina jis. — Juk jis tik mažas vaikiukas, o aš niekada gyvenime nesu pakėlęs vaikiuko. Niekada nelaikiau glėbyje vaikiuko. Aš neišmesiu jo, Andžela, neišmesiu. Prisiekiu Dievu, neišmesiu“.

„Žinau, kad neišmesi, Patai, žinau“.

„Pakelsiu jį ir nedainuosiu „Kelio į Rašyną“.

„Žinau, kad nedainuosi“, — atsako mama.

Patas nutraukia antklodę, kuria mama buvo užklojusi Judžiną, kad jis nesušaltų. Jo kojos baltos ir permatomos, išraizgytos smulkiomis mėlynomis venomis. Patas pasilenkia, pakelia Judžiną ir priglaudžia jį prie krūtinės. Jis bučiuoja jam į kaktą, tada visi kambaryje bučiuoja Judžiną. Jis paguldo Judžiną į karstą ir atsitraukia. Visi susirenkame aplink ir paskutinį kartą žiūrime į Judžiną.

Dėdė Patas sako: „Matai, aš neišmečiau jo, Andžela“, o mama paliečia jo skruostą.

Teta Agė eina į aludę vežiko. Vežikas uždengia karstą dangčiu ir priveržia jį. Klausia: „Kas važiuos viduje?“, ir neša karstą į furgoną. Ten yra vietos tik mamai, tėčiui, Malachiui ir man. Senelė siūlo: „Jūs važiuokite į kapines, o mes palauksime čia“.

Nežinau, kodėl negalima pasilikti Judžino. Nežinau, kodėl turime jį išsiųsti su tuo vyru, kuris stato bokalą ant balto karstelio. Nežinau, kodėl turėjome išsiųsti Margaretą ir Oliverį. Negerai yra paguldyti

seserį ir brolį į dėžę, norėčiau tai kam nors pasakyti.

Arklys risnojo Limeriko gatvėmis kaukšėdamas kanopomis. Malachis paklausė: „Ar važiuojame susitikti su Oliveriu?“ Tėtis atsakė: „Ne, Oliveris yra rojuje, tik neklausk manęs, kas yra rojus, nes aš nežinau“.

Mama paaiškino: „Rojus yra vieta, kur Oliveris, Judžinas ir Margareta yra laimingi, jiems šilta, vieną dieną juos ten sutiksime“.

Malachis staiga šūktelėjo: „Arklys padarė kaką ant kelio, dvokia“, ir mama su tėčiu nusišypsojo.

Kapinėse vežikas nulipa, atidaro furgono dureles. „Duokit šen tą karstą, — sako jis, — nunešiu jį prie kapo“. Jis trūkteli karstą ir suklumpa. Mama pareiškia: „Neneši mano vaiko šitaip nusilakęs, — ji atsisuka į tėtį. — Tu nešk“.

„Darykit kaip norit, — subamba vežikas. — Po velnių, darykit kaip norit“, ir užsikeberioja ant pasostės.

Temsta, karstas tėčio rankose atrodo dar baltesnis. Mes paduodame mamai rankas ir sekame į kapus paskui tėtį. Kuosos medžiuose tyli, jų diena beveik pasibaigė, jos turi pailsėti, kad anksti ryte galėtų atsikelti ir pamaitinti savo vaikus.

Du vyrai su kastuvais laukia prie duobės. Vienas sako: „Jūs labai vėlyvi. Laimė, tai menkas darbelis, kitaip būtume išėję“. Jis įlipa į duobę. „Duokit jį man“, — sako, ir tėtis paduoda jam karstą.

Jis užmeta kelis šiaudagalius ir žolės ant karsto, o kai išlipa, kitas vyras karstą užpila žemėmis. Mama klykteli: „O, Jėzau, Jėzau“, medyje sukrankia kuosa. Gailiuosi, kad neturiu akmens jai numušti. Vyrai baigia pilti žemes, nusišluosto kaktas ir laukia. Vienas sako: „A, nagi, dabar reikėtų šio to troškuliui numalšinti“.

Tėtis sako: „O, taip, taip“, ir duoda pinigų. Jie sumurma: „Užjaučiame jus dėl nelaimės“, ir išeina.

Grįžtame prie furgono, kurį palikome prie kapinių vartų, bet furgonas dingęs. Tėtis žvalgosi tamsoje ir grįžta purtydamas galvą. Mama sako: „Tas vežikas tikras bjaurus girtuoklis, Dieve, atleisk man“.

Nuo kapinių iki mūsų namų tolimas kelias. Mama sako tėčiui: „Vaikams reikia pavalgyti, o tau iš šio ryto pašalpos liko pinigų. Jei manai, kad šįvakar eisi per aludes, gali tai pamiršti. Vešimės juos pas Notoną, jie galės suvalgyti žuvies, keptų bulvių ir išgerti limonado, juk ne kas dieną laidoja brolį“.

Skaniai suvalgome žuvies, bulvių su actu ir druska, limonadas mums atrodo rūgštokas.

Kai grįžtame namo, nieko neberandame. Ant stalo stovi tušti porterio buteliai, ugnis išblėsusi. Tėtis įžiebia lempą, galima įžiūrėti Judžino galvos paliktą įdubą pagalvėje. Atrodo, tuoj išgirsi jį ir

pamatysi krypuojantį per kambarį, lipantį ant lovos žiūrėti pro langą, ar neateina Oliveris.

Tėtis sako einąs pasivaikščioti. Mama neleidžia: „Ne“. Ji žino, ką jis sumanęs, žino, kad jis nenusiramins, kol neišleis kelių likusių šilingų aludėse. „Gerai“, — sutinka tėtis. Jis užkuria krosnį, mama išverda arbatos, netrukus sukrintame į lovas.

Mudu su Malachiu grįžtame į lovą, kurioje mirė Judžinas. Tikiuosi, kad jam nešalta tame baltame karste kapinėse, nors žinau, kad jo ten nebėra, nes angelai nusileido į kapines, atvėrė karstą, ir Judžinas dabar toli toli nuo žudančios Šanono drėgmės, jis aukštai danguje, rojuje su Oliveriu ir Margareta, jie turi daugybę žuvų, keptų bulvių ir irisų, jiems galvų nekvaršina jokios tetos, ten tėvai parneša namo pinigus iš darbo biržos, niekam nereikia vaikštinėti po aludes ir jų ieškoti.

III

Mama skundžiasi nebegalinti praleisti nė akimirkos šiame bute Hatstongo gatvėje. Ji mato Judžiną dieną ir naktį. Ji mato, kaip jis lipa ant lovos ir dairosi, ar gatvėje nėra Oliverio, kartais ji regi Oliverį viduje, o Judžiną lauke, jiedu šnekasi. Ji džiaugiasi, kad jie šnekučiuojasi, bet ji nebenori savo gyvenime jų matyti ar girdėti. Gaila išsikelti, kai esame taip arti Limio valstybinės mokyklos, bet jei ji neišsikels, netrukus išsikraustys iš proto ir baigs dienas beprotnamyje.

Mes persikeliame į Rodeno skersgatvį Kareivinių kalvos viršūnėje. Vienoje kelio pusėje stovi šeši namai, kitoje — vienas. Apie šiuos namus sakoma „du viršuje, du apačioje“ — du kambariai viršuje, du apačioje. Mūsų namas yra gatvelės gale, pats paskutinis. Šalia mūsų stovi maža pašiūrė, išvietė, o šalia jos — arklidės.

Mama eina į Šv. Vincento Pauliečio draugiją pasiteirauti, ar yra kokia galimybė gauti baldų. Tarnautojas sako, kad išskirs mums taloną stalui, dviem kėdėms ir dviem lovoms. Jis aiškina, kad turėsime eiti į naudotų baldų parduotuvę Airištaune ir patys parsitempti baldus namo. Mama sako, kad galėsime pasiimti dvynukų vežimėlį, kalbėdama ji apsiverkia. Ji rankovėmis braukia ašaras ir klausia, ar tos lovos, kurias gausime, yra naudotos. Tarnautojas atsako, kad tai savaime suprantama, o mama paaiškina, kad bus labai neramu miegoti lovose, kuriose galbūt kas nors numirė, ypač jei tie žmonės sirgo džiova. Vyras primena: „Apgailestauju, bet elgetos neturi būti išrankūs“.

Mes visą dieną vežimėliu tąsome baldus iš vieno Limeriko galo į kitą. Vežimėlis su keturiais ratais, bet vienas išklibęs, vis nori pasukti kita kryptimi. Gauname dvi lovas, komodą su veidrodžiu, stalą ir dvi kėdes. Namas mums patinka. Galime vaikštinėti iš kambario į

kambarį, laiptais laipioti aukštyn žemyn. Žmogus pasijunta labai pasiturintis, kai gali bėgioti laiptais aukštyn žemyn kiaurą dieną, kiek tik nori. Tėtis užkuria ugnį, mama išverda arbatos. Tėtis prie stalo sėdi ant vienos kėdės, mama ant kitos, o Malachis ir aš sėdamės ant lagamino, kurį atsivežėme iš Amerikos. Kol geriame arbatą, pro mūsų duris praeina senis su kibiru. Jis išvietėje ištuština kibirą, praskalauja, ir mūsų virtuvėje pasklinda smarvė. Mama prieina prie durų ir klausia: „Kodėl tuštinate savo kibirą mūsų išvietėje?“ Jis nukelia kepurę: „Jūsų išvietėje, ponia? O, ne. Jūs klystate, cha cha. Tai ne jūsų išvietė. Ši išvietė skirta visai gatvei. Pro jūsų duris su kibirais eis vienuolika šeimų, galiu pasakyti, kad šiltomis dienomis čia labai dvokia, labai. Dabar gruodis, dėkui Dievui, oras atvėsęs, netrukus Kalėdos, ir išvietė dar visai pakenčiama, bet ateis diena, kai jums prireiks dujokaukių. Tad gero jums vakaro, ponia, tikiuosi, būsite laiminga savo namuose“.

Mama prašo: „Palaukit minutėlę, sere. Ar galite pasakyti, kas valo išvietę?“

„Valo? O, Jėzau, čia tai bent. Valo, ji sako. Jūs juokaujate? Šie namai buvo pastatyti pačios karalienės Viktorijos laikais, ir jei šią išvietę kada nors kas nors valė, tai tikriausiai tamsų vidurnaktį, kai niekas nematė“.

Ir jis kikendamas nušlervoja skersgatviu.

Mama grįžta prie kėdės ir arbatos. „Negalime čia likti, — sako ji. — Išvietė apkrės mus visomis įmanomomis ligomis“.

Tėtis prieštarauja: „Bet nebegalime vėl kraustytis. Kur gausime namą už šešis šilingus per savaitę? Mes patys palaikysime švarą išvietėje. Virsime kibirus vandens ir pilsime ten“.

„Iš tiesų? — klausia mama. — O kurgi gausime anglių, durpių ar malkų, kad galėtume virinti vandenį?“

Tėtis nutyla. Jis pabaigia arbatą ir ieško vinies, kad galėtų pakabinti vienintelį mūsų paveikslą. Jame pavaizduotas vyras pailgu veidu. Jis su geltona kepuraite, apsivilkęs juodą mantiją su kryžiumi ant krūtinės. Tėtis sako, kad tai popiežius Leonas XIII, geras darbininkų draugas. Jis atsivežė šį paveikslą iš Amerikos, rado jį išmestą žmogaus, neturinčio laiko darbininkams. Mama sako, kad tėtis tauškia velniškas nesąmones, o jis primena, kad ji neturėtų sakyti „velniškas“ prie vaikų. Tėtis randa vinį, bet svarsto, kaip galėtųjų įkalti be plaktuko. Mama siūlo pasiskolinti plaktuką iš kaimynų, bet jis atkerta, kad negalįs vaikštinėti ir skolintis daiktų iš nepažįstamų žmonių. Jis priglaudžia paveikslą prie sienos ir vožia per vinį uogienės stiklainio dugnu. Stiklainis sudūžta ir įpjauna jam ranką, kraujo lašas nuvarva ant popiežiaus galvos. Tėtis apsivynioja ranką skuduru indams šluostyti ir ragina mamą: „Greičiau, greičiau, nušluostyk kraują nuo popiežiaus, kol jis nepridžiūvo“. Mama pabando nušluostyti kraują rankove, bet rankovė vilnonė, kraujo dėmė tik

plečiasi, kol išterlina visą popiežiaus veidą. Tėtis atsidūsta: „Viešpatie aukštybėse, Andžela, tu visiškai sugadinai popiežių“. Mama atkerta: „Oje, liaukis inkštęs, kurią dieną paimsime dažų ir pataisysime jo veidą“. Tėtis neatlyžta: „Jis vienintelis popiežius, kuris buvo darbininkų draugas, ką gi mes pasakysime, jei kas nors ateis iš Vincento Pauliečio draugijos ir pamatys jį visą apipiltą krauju?“ Mama atsako: „Nežinau. Tai tavo kraujas, liūdna, kai vyras negali įkalti net paprasčiausios vinies. Tai tik parodo, koks esi beviltiškas. Geriau eitum kasti griovių, šiaip ar taip, man tai nerūpi. Man skauda nugarą, einu gulti“.

„Ak, ką gi man daryti?“ — klausia tėtis.

„Nuimk popiežių ir paslėpk jį anglių sandėliuke po laiptais, ten jo niekas nepamatys ir nesupurvins“.

„Negaliu, — sako tėtis. — Tai atneštų nelaimę. Anglių sandėliukas — ne vieta popiežiui. Kai popiežius bus aukščiau, mums seksis geriau“.

„Elkis kaip tinkamas“, — atsidūsta mama.

„Taip ir padarysiu“, — nusprendžia tėtis.

Tai mūsų pirmosios Kalėdos Limerike, gatvelėje pasirodo mergaitės, jos šokinėja per šokykles ir dainuoja:

Kalėdos čia pat
Su žąsimi riebia,
Seneliui skrybėlėn
Pensą įmesk.
Jei penso neturi,
Ir puspensio užteks,
Jei neturi nė tiek —
Na ir padėkdie...

Berniukai erzina mergaites ir šūkauja:

Tegu tavo motina apvaro
Klozeto kraštą!

Mama sako, kad norėtų skanios Kalėdų vakarienės, bet ką gi darysi, kai darbo birža po Oliverio ir Judžino mirties sumažino pašalpą iki šešiolikos šilingų? Šešis šilingus sumoki už nuomą, lieka dešimt, o kokia iš jų nauda keturiems žmonėms?

Tėtis neranda jokio darbo. Šiokiadieniais jis keliasi anksti, užkuria ugnį, verda vandenį arbatai ir skutimuisi. Apsivelka marškinius, prisisega apykaklę, pasiriša kaklaraištį. Vyras be apykaklės ir kaklaraiščio negerbia savęs. Niekada nežinai, gal raštininkas biržoje

pasakys, kad Renko miltų malūnuose, o gal Limeriko cemento bendrovėje yra darbo, ir net jei tai juodadarbio vieta, ką jie pagalvos, jei pasirodysi be apykaklės ir kaklaraiščio?

Viršininkai ir brigadininkai visada jį sutinka pagarbiai ir tvirtina esą pasiruošę jį pasamdyti, bet kai tik tėtis praveria burną ir jie išgirsta Šiaurės Airijos akcentą, jie vietoj jo pasamdo limerikietį. Taip jis pasakoja mamai prie ugnies. Kai ji paklausia: „Kodėl niekada neapsirengi kaip tikras darbininkas?“, tėtis atsako, kad niekada nenusileis nė per nago juodymą, niekada neišsiduos, o kai ji klausia: „Kodėl nebandai kalbėti kaip limerikietis?“, atsako, kad dar nėra puolęs taip žemai ir kad labiau už viską sielvartauja dėl to, kad jo sūnus jau kamuoja Limeriko tarsena. Mama sako: „Apgailestauju dėl tavo rūpesčių, tikiuosi, kad tau daugiau dėl nieko neteks jaudintis“. Tėtis sako, kad vieną dieną, su Dievo pagalba, mes išsikapstysime iš Limeriko ir pabėgsime nuo žudančio Šanono.

Klausiu tėčio, ką reiškia kamuoti, jis paaiškina: „Tai tarsi liga, sūnau, tai, ko nereikėtų daryti“.

Kai tėtis neieško darbo, jis nukeliauja toli toli, mylių mylias į šalies gilumą. Jis teiraujasi ūkininkų, ar jiems nereikia kokios pagalbos, pasakoja, kad jis augo ūkyje ir gali dirbti visokius darbus. Jei kas nors pasamdo, jis tučtuojau puola į darbą, su kepure, apykakle ir kaklaraiščiu. Jis dirba taip sunkiai ir taip ilgai, kad ūkininkai liepia liautis. Jie stebisi, kaip žmogus gali vargti visą karštą dieną, nė nepagalvodamas apie maistą ar gėrimą. Tėtis šypsosi. Jis niekada namo neparneša ūkyje uždirbtų pinigų. Šie pinigai yra kitokie nei bedarbio pašalpa, kuri turi būti parnešta namo. Jis nešasi ūkio pinigus į aludę ir juos prageria. Jei jis negrįžta namo iki šeštą valandą skambinant „Viešpaties angelą“, mama žino, kad jis tądien turėjo darbo. Ji tikisi, kad gal tėtis prisimins šeimą ir nors kartą neužsuks į aludę, bet taip niekada nenutinka. Ji tikisi, kad gal jis ko nors parneš iš ūkio, bulvių, kopūstų, ropių ar morkų, bet jis niekada nieko neparneša, nes dar nėra taip žemai puolęs, kad ko nors prašytų iš ūkininko. Mama sako, kad jai nieko nenutinka, kai ji prašo išmaldos Šv. Vincento Pauliečio draugijoje ir kaulija talonų maistui, o jis negali į kišenę įsimesti kelių bulvikių. Tėtis aiškina, kad vyrams viskas kitaip. Reikia likti išdidžiam. Segėk apykaklę, ryšėk kaklaraištį, rūpinkis dėl išvaizdos ir niekada nieko neprašyk. Mama sako: „Tikiuosi, tau taip gerai“.

Kai ūkyje uždirbti pinigai baigiasi, jis parsvirduliuoja namo dainuodamas ir verkdamas dėl Airijos ir mirusių savo vaikų, labiau dėl Airijos. Jei jis dainuoja apie Rodį Makorlį, tai reiškia, kad užteko tik bokalui ar dviem. Jei apie Keviną Barį, tai reiškia, kad jam diena buvo gera, kad dabar jis įgrius visiškai girtas, kad krapštys mus iš lovų, išrikiuos ir privers pasižadėti numirti už Airiją, paskui mama lieps

palikti mus ramybėje, jei ne, pagrasins jį aptrankyti žarstekliu.

„Nepadarytum to, Andžela“.

„Padaryčiau dar ne tiek. Nebetaukšk nesąmonių ir eik į lovą“.

„Lova, lova, lova. Kokia prasmė eiti į lovą? Jei atsigulsiu, turėsiu vėl keltis, negaliu miegoti ten, kur mus nuodija rūkais ir migla“.

Jis gulasi, trenkia į sieną kumščiu, padainuoja slogią dainą ir užmiega. Pabunda sulig pirmuoju spinduliu, nes niekas neturi miegoti išaušus. Jis pažadina Malachį ir mane, mes pavargę, nes naktį ištvėrėme jo kalbas ir dainas. Mes skundžiamės, sakome, kad blogai jaučiamės ir norime pailsėti, bet jis nutraukia nuo mūsų paltus ir priverčia išlipti ant grindų. Gruodis, šalta, matome, kaip iš mūsų burnų kvėpuojant virsta garai. Nusišlapiname į kibirą prie miegamojo durų ir bėgame žemyn pasišildyti prie tėčio jau užkurtos krosnies. Veidus ir rankas prausiamės dubenyje, kuris stovi po vandens čiaupu prie durų. Vamzdis, vedantis į čiaupą, prie sienos pritvirtintas špagatu, apsuktu aplink vinį. Aplink čiaupą viskas drėgna — grindys, siena, kėdė, ant kurios stovi dubuo. Vanduo iš čiaupo ledinis, mūsų pirštai sustingsta. Tėtis sako, kad tai tik į gera, kad taip virsime tikrais vyrais. Jis pilasi ledinį vandenį ant veido, sprando, krūtinės tarsi rodydamas, kad nieko čia baisaus. Mes tiesiame rankas link ugnies bandydami sušilti, bet negalime čia užsibūti, nes turime išgerti arbatos, suvalgyti duonos ir eiti į mokyklą. Tėtis mus moko padėkos maldos prieš valgį, padėkos maldos po valgio, liepia mums būti geriems berniukams mokykloje, nes Dievas mato kiekvieną judesį, jei būsime nepaklusnūs, keliausime tiesiai į pragarą, o ten niekada nebeteks jaudintis dėl šalčio.

Jis šypsosi.

Dvi savaitės iki Kalėdų mudu su Malachiu grįžtame iš mokyklos pliaupiant lietui, o kai pastumiame duris, pamatome, kad virtuvė tuščia. Stalas, kėdės ir lagaminas dingę, židinys užgesęs. Popiežius vis dar čia, vadinasi, mes neišsikraustėme. Tėtis niekada nesikraustytų be popiežiaus. Virtuvės grindys šlapios, visur telkšo balos, sienos spindi nuo drėgmės. Viršuje išgirstame balsus, kai užlipame, matome tėtį, mamą ir dingusius baldus. Čia gera ir šilta, krosnyje liepsnoja ugnis, mama sėdi lovoje, tėtis skaito „Airių spaudą“ ir rūko šalia ugnies. Mama sako, kad buvo baisus potvynis, kad lietus atšniokštė gatve ir prasiskverbė pro durų apačią. Jie mėgino sustabdyti jį kamšydami skudurus, bet šie tik kiaurai peršlapo ir praleido visą vandenį. Kaimynai, tuštinantys kibirus, pridarė dar daugiau bėdos, virtuvėje baisiai dvokia. Ji mano, kad, kol lyja, turėtume likti viršuje. Žiemą bus šilta, o pavasarį, jei tik grindys ir sienos kiek pradžius, galėsime persikelti į apačią. Tėtis juokauja, kad mes tarsi per atostogas iškeliavome į šiltą užsienį, pavyzdžiui, Italiją. Štai kaip nuo šiol vadinsime viršutinį aukštą, Italija. Malachis sako, kad popiežius vis

dar kaba ant sienos apačioje, kad jis kiaurai peršlaps, gal galėtume atsinešti jį viršun? Bet mama nesutinka: „Ne, jis liks ten, kur yra, nenoriu, kad jis kabėtų ant sienos ir spoksotų į mane lovoje. Ar negana, kad tempėme jį visą kelią iš Bruklino į Belfastą, paskui į Dubliną, į Limeriką? Dabar noriu tik truputį ramybės, poilsio ir jaukumo“.

Mama vedasi mane ir Malachį į Šv. Vincento Pauliečio draugiją, kad kartu pastovėtume eilėje ir pažiūrėtume, ar yra kokių vilčių ką nors gauti Kalėdų vakarienei — žąsį ar kumpio, bet ten dirbantis vyras sako, kad Limerike Kalėdos bus liūdnos. Jis duoda mamai taloną bakalėjos prekėms Makgreit parduotuvėje ir dar vieną mėsai.

„Jokios žąsies, — sako mėsininkas, — jokio kumpio. Jokių skanumynų, kai ateinate su talonais iš Šv. Vincento Pauliečio. Galite gauti, ponia, kraujinės dešros su žarnokais arba avies galvą, arba gražią kiaulės galvą. Kiaulės galva visai gerai, ponia, joje daug mėsos, vaikams ji patiks, supjaustykite tą žandą, apibarstykite garstyčiomis ir pasijusite kaip rojuje, nors manau, kad Amerikoje jie nieko panašaus nevalgė, ten žmonės kraustosi iš proto dėl žlėgtainių ir visokiausių paukščių, skraidančių, vaikštančių žeme ar plaukiojančių“.

Jis sako mamai, kad ji negalinti gauti virto bekono ar dešros, jei ji turinti bent truputį proto, ji paimsianti kiaulės galvą, kol jų dar liko, nes Limeriko vargšai jas tiesiog graibsto.

Mama aiškina, kad kiaulės galva netinka Kalėdoms, o mėsininkas atšauna, kad tai daugiau, nei Šventoji Šeima kadaise turėjo šaltame Betliejaus tvartelyje. Jie nebūtų skundęsi, jei kas nors būtų pasiūlęs gražią riebią kiaulės galvą.

„Ne, jie nebūtų skundęsi, — pritaria mama, — bet jie tikrai nebūtų valgę kiaulės galvos. Juk jie žydai“.

„O ką tai turi bendra? Kiaulės galva yra kiaulės galva“.

„O žydas yra žydas, tai prieštarauja jų religijai, ir aš jų nekaltinu“.

Mėsininkas šypteli: „Jūs, ponia, kaip kokia žydų ir kiaulių specialistė“.

„Ne, nesu tokia, — sako mama, — bet Niujorke pažinojau vieną žydę, ponią Leibovič, neįsivaizduoju, ką būtume be jos darę“.

Mėsininkas nukelia kiaulės galvą nuo lentynos, ir kai Malachis šūkteli: „O, pažiūrėkit į padvėsusį šunį“, mėsininkas su mama ima kvatotis. Mėsininkas suvynioja galvą į laikraštį, paduoda ją mamai ir palinki: „Laimingų Kalėdų“. Paskui susuka keletą dešrų ir sako: „Paimkite jas Kalėdų pusryčiams“. Mama atsidūsta: „O, negaliu sau leisti dešrų“. — „Ar aš prašiau pinigų? Ar prašiau? — klausia mėsininkas. — Paimkite tas dešras. Gal jos padės susitaikyti su tuo, kad negavote žąsies ar kumpio“.

„Jūs tikrai neprivalote to daryti“, — sako mama.

„Žinau, ponia. Jei privalėčiau, nedaryčiau“.

Mama sako, kad jai skauda nugarą, todėl man reikės nešti kiaulės galvą. Prispaudžiu ją prie krūtinės, bet mėsa drėgna, ir kai laikraštis ima smukti, galva apsinuogina. Mama aimanuoja: „Man gėda dėl savo gyvenimo, kai visas pasaulis mato, jog per Kalėdų vakarienę valgome kiaulės galvą“. Berniukai iš Limio mokyklos pastebi mane, rodo pirštais ir juokiasi. „O, Dievulėliau, žiūrėkit į Frenkį Makortą ir jo kiaulės šnipą. Ar jankiai taip valgo Kalėdų vakarienę, Frenki?“

Vienas jų šaukia draugui: „Ei, Kristi, ar žinai, kaip valgyti kiaulės galvą?“

„Ne, Pedi“.

„Čiupk ją už ausų ir nugraužk jai snukį“.

Kristis tyčiojasi: „Ei, Pedi, ar žinai, kokia vienintelė kiaulės dalis, kurios nevalgo Makortai?“

„Ne, Kristi“.

„Vienintelė dalis, kurios jie nevalgo, yra kriuksėjimas“.

Perėjus kelias gatves laikraštis visiškai sutyžta, kiaulės galvos niekas nebeslepia. Jos šnipas prispaustas prie mano krūtinės, atsuktas į mano smakrą, man jos gaila, nes ji mirusi, ir pasaulis juokiasi iš jos. Mano sesuo ir du broliai taip pat mirę, bet jei kas nors iš jų juoktųsi, trenkčiau akmeniu.

Būtų gerai, jei ateitų tėtis ir mums padėtų, nes mama turi stabčioti kas kelis žingsnius ir atsiremti į sieną. Ji graibstosi už nugaros, sako, kad nesugebės užkopti į Kareivinių kalvą. Net jei tėtis pasirodytų, iš jo nebūtų naudos, nes jis niekada nieko neneša, jokių ryšulių, jokių krepšių, jokių maišų. Jei neši tokius dalykus, prarandi išdidumą. Štai ką jis sako. Jis nešdavo dvynius, kai jie būdavo pavargę, nešdavo popiežių, bet tai ne tas pat, kaip nešti įprastus dalykus, tai ne kiaulės galva. Jis sako mums, kad, kai užaugsime, turėsime segėti apykaklę, ryšėti kaklaraištį ir niekada žmonėse nepasirodyti su jokiais nešuliais.

Jis viršuje, sėdi prie ugnies, rūko cigaretę ir skaito „Airių spaudą“, jis mėgsta šį laikraštį, nes tai De Valeras5 leidinys, o tėčiui atrodo, kad De Valera yra šauniausias vyras pasaulyje. Jis žiūri į mane, į kiaulės galvą ir sako mamai, kad negarbinga leisti berniukui nešti tokį daiktą Limeriko gatvėmis. Ji nusivelka paltą, atsigula į lovą ir atšauna, kad per kitas Kalėdas galės pats išeiti ir ieškoti vakarienės. Ji pervargusi, trokšta puodelio arbatos, tad tegu jis liaujasi pūtęsis, užverda vandens arbatai ir pakepa kiek duonos, kol du jo sūneliai nenumirė badu.

Kalėdų rytmetį jis anksti užkuria židinį, kad galėtume suvalgyti duonos su dešra ir išgerti arbatos. Mama siunčia mane pas senelę pasiteirauti, ar galėtume pasiskolinti puodą kiaulės galvai. Senelė apstulbsta: „Ką jūs valgysit vakarienės? Kiaulės galvą! Jėzau, Marija ir Juozapai, to jau per daug. Argi tavo tėvas negalėjo pasidairyti ir rasti

kumpio ar bent žąsį? Kas jis išvis per vyras, kas per vyras?“

Mama įdeda galvą į puodą ir užpila vandeniu, kol kiaulė verda, tėtis Malachį ir mane nusiveda į mišias Redemptorių bažnyčioje. Bažnyčioje šilta, saldžiai kvepia gėlės ir žvakės. Jis vedasi mus prie prakartėlės pažiūrėti į kūdikėlį Jėzų. Tai stambus kūdikis su šviesiomis kaip Malachio garbanomis. Tėtis paaiškina, kad šalia jo su mėlyna suknele stovi Jėzaus motina Marija, o tas senas barzdotas vyras — tai jo tėvas šventasis Juozapas. Jie liūdni, nes žino, kad Jėzus, kai užaugs, bus nužudytas, kad visi galėtume eiti į rojų. Klausiu, kodėl kūdikėlis Jėzus turi mirti, o tėtis sako, kad negalima uždavinėti tokių klausimų. Malachis suklūsta: „Kodėl?“ Bet tėtis liepia jam nutilti.

Mama namuose nepaprastai nusiminusi. Neužtenka anglių vakarienei, vanduo nebeverda, ji sako, kad kraustosi iš galvos dėl nerimo. Turime vėl eiti į Prieplaukos kelią paieškoti, ar ten nesimėto durpių ar anglių, iškritusių iš vežimų. Tokią šventinę dieną tikriausiai ką nors rasime. Net labiausiai nuskurdęs vargšas per Kalėdas neis rinkti anglių nuo kelio. Nėra prasmės prašyti tėčio, nes jis niekada nepuls taip žemai, net jei pririnktų anglių, neneštųjų gatvėmis. Tokios jo nuostatos. Mama negali eiti, nes jai skauda nugarą.

Ji sako: „Turėsi eiti tu, Frenki, pasiimk Malachį“.

Iki Prieplaukos kelio toli, bet mums nerūpi, nes pilvus prisikimšome dešros, duonos, be to, nelyja. Pasiimame brezentinį maišą, kurį mama pasiskolino iš kaimynės ponios Hanon. Mama teisi, Prieplaukos kelyje tuščia. Visi vargšai namuose valgo kiaulės galvas, o gal žąsis, tad kelias priklauso mums. Randame anglių ir durpių gabalėlių, įstrigusių kelio plyšiuose ar anglių sandėlių sienose. Randame popieriaus ir kartono atplaišų, jie pravers įkuriant ugnį. Klydinėjame aplinkui mėgindami pripildyti maišą, staiga pasirodo Pa Kytingas. Tikriausiai Kalėdoms jis nusiprausė, nes nebėra toks juodas kaip tada, kai mirė Judžinas. Jis klausia, ką čia darome su šituo maišu, o kai Malachis paaiškina, jis šūkteli: „Jėzau, Marija ir šventasis Juozapai! Per Kalėdas negalite užkurti ugnies kiaulės galvai. Tai baisi negarbė“.

Jis vedasi mus į Pietinę aludę, kuri turėtų būti uždaryta, bet jis yra nuolatinis klientas. Pro užpakalines duris įeina vyrai, ieškantys bokalo atšvęsti kūdikėlio Jėzaus, gulinčio viršuje prakartėlėje, gimtadienį. Dėdė užsisako alaus, mums nuperka limonado ir klausia šeimininko, ar nebūtų įmanoma gauti keletą gabalų anglių. Šis sako, kad pilsto gėrimus jau dvidešimt septynerius metus, bet niekas niekada nėra prašęs jo anglių. Pa aiškina, kad tai būtų paslauga, o šeimininkas atsako, kad nuskristų ir parneštų net mėnulį, jeigu Pa paprašytų. Jis vedasi mus į anglių sandėliuką po laiptais ir leidžia imti tiek, kiek galėsime panešti. Tai tikros anglys, ne gabaliukai iš Prieplaukos kelio, jei nepanešime, galėsime vilkti žeme.

Kol iš Pietinės aludės pareiname į Kareivinių kalvą, ilgai užtrunkame, nes mūsų maišas skylėtas. Aš velku maišą, o Malachis renka iškritusius gabalus ir deda juos atgal. Pradeda lyti, mes negalime palaukti tarpdury, kol lietus liausis, nes nešamės anglių maišą, kuris palieka juodą pėdsaką ant šaligatvio. Malachis išsijuodina rinkdamas gabalus, stumdamas juos į krepšį ir šluostydamasis veidą šlapiomis juodomis rankomis. Sakau jam, kad jis negras, jis sako man tą patį, o moteris parduotuvėje liepia mums trauktis nuo durų, dabar Kalėdos ir ji nenorinti matyti Afrikos.

Turime vilkti maišą toliau, kitaip niekada ir nesuvalgysime Kalėdų vakarienės. Kaži kiek užtruks, kol įkursime ugnį, dar valandų valandos, kol sėsime prie stalo, nes vanduo turi jau virti, kai mama įdės kopūsto galvą ir bulvių, kad palaikytų kiaulei draugiją puode. Mes tempiame krepšį O'Konelio alėja, pro langus matome žmones, susėdusius aplink išpuoštus ir ryškiai apšviestus stalus. Viename name atsiveria langas, vaikai rodo į mus pirštais, juokiasi ir šaukia: „Pažiūrėkite į zulusus. Kur jūsų ietys?"

Malachis prieš juos išsiviepia ir nori sviesti anglių gabalą, bet sakau jam, kad jei jis mėtys anglis, mažiau liks kiaulei ir niekada negausime vakarienės.

Apačioje mūsų name vėl tyvuliuoja ežeras lietaus, žliaugiančio pro durų apačią, bet tai nesvarbu, mes vis viena permirkę ir galime bristi per vandenį. Nusileidžia tėtis ir užtempia maišą viršun į Italiją. Jis sako, kad esame šaunuoliai, nes gavome tiek daug anglių, tikriausiai Prieplaukos kelias buvo jom užpiltas. Kai mama mus pamato, pradeda juoktis, paskui pravirksta. Ji juokiasi, nes mes tokie juodi, ir verkia, nes mes kiaurai peršlapę. Ji liepia nusirengti visus drabužius, nuplauna anglėtas mūsų rankas ir veidus. Paaiškina tėčiui, kad kiaulės galva gali dar palaukti, o mes turime išgerti stiklainį karštos arbatos.

Lauke lyja, mūsų virtuvėje apačioje telkšo ežeras, bet mes viršuje, Italijoje, ugnis vėl liepsnoja, o kambaryje taip sausa ir šilta, kad išgėrę arbatos užsnūstame lovoje ir miegame tol, kol tėtis praneša, kad vakarienė paruošta. Mūsų drabužiai vis dar šlapi, tad Malachis sėdasi prie stalo ant lagamino suvyniotas į mamos raudoną amerikietišką lietpaltį, o aš apsigaubiu senu paltu, kurį paliko mamos tėvas, išvykdamas į Australiją.

Kambaryje skaniai kvepia kopūstais, bulvėmis ir kiaulės mėsa, bet kai tėtis iškelia galvą iš puodo ant lėkštės, Malachis aimanuoja: „Oi, vargšė kiaulė. Nenoriu valgyti vargšės kiaulės".

Mama subara: „Jei būtum alkanas, valgytum. Dabar nekalbėk nesąmonių ir vakarieniauk".

Tėtis įsiterpia: „Palūkėk". Jis atpjauna griežinėlius nuo kiaulės žandų, įdeda į mūsų lėkštes ir užpila garstyčiomis. Paima lėkštę su

kiaulės galva ir nukelia ją po stalu ant grindų. „Dabar, — sako jis Malachiui, — tai kumpis“. Ir Malachis valgo, jam nebesvarbu, iš kur atsirado tas kumpis, tai nebe kiaulės galva. Kopūstas minkštas ir karštas, šalia gausu bulvių su sviestu ir druska. Mama mums nulupa bulves, o tėtis valgo su visomis lupenomis. Jis sako, kad visos naudingos medžiagos yra odelėje, mama pašiepia, girdi, visa laimė, jog jis nevalgo kiaušinių, nes kramsnotų juos su visais lukštais.

Jis sako, kad taip ir darytų, gaila, kad airiai kasdien išmeta milijonus bulvių lupenų, štai kodėl tūkstančiai miršta nuo džiovos, o kiaušinio lukšte tikrai yra naudingų medžiagų, be to, švaistymas yra aštuntoji mirtina nuodėmė. Jei būtų jo valia... Bet mama susiraukia: „Kam rūpi ta tavo valia. Valgyk vakarienę“.

Tėtis suvalgo pusę bulvės su lupena ir kitą pusę įdeda atgal į puodą. Suvalgo gabalėlį kiaulės pažandės su kopūsto lapu, o visa kita palieka lėkštėje Malachiui ir man. Jis užpila dar arbatos, geriame ją su duona ir uogiene, kad niekas negalėtų prikišti, jog per Kalėdas negavome saldumynų.

Lauke tamsu, vis dar lyja, krosnyje rusena anglys, prie krosnies sėdi mama su tėčiu ir rūko cigaretes. Nėra ką veikti, kai tavo drabužiai šlapi, mes grįžtame į lovą, čia jauku, o tėvas gali papasakoti istoriją, kaip Kuchulinas tapo kataliku. Užmiegi ir sapnuoji, kad kiaulė stovi Redemptorių bažnyčios prakartėlėje ir verkia, nes ji, kaip kūdikėlis Jėzus, kaip Kuchulinas, turi užaugti ir mirti.

Angelas, atnešęs Margaretą ir dvynukus, vėl apsilanko ir atneša mums dar vieną brolį, Maiklą. Tėtis sako, kad jis rado Maiklą ant septintojo laiptelio į Italiją. „Jei prašai naujo vaikučio, turi laukti Septintojo laiptelio angelo“.

Malachis teiraujasi, kaip galima gauti naują brolį iš Septintojo laiptelio angelo, jei namuose nėra laiptų, o tėtis atsako, kad per daug klausimų ir yra kamavimas.

Kamavimas. Klausiu, ką reiškia kamuoti, bet tėtis nesileidžia į kalbas. „Ak, vaike, pats pasaulis yra kamavimas ir visa, kas jame dedasi“. Jis užsimaukšlina kepurę ir eina į Bedfordo ligoninę aplankyti mamos su Maiklu. Ji ligoninėje, nes jai skauda nugarą, o kūdikis su ja tam, kad nekiltų jokių abejonių dėl jo sveikatos, juk jis buvo paliktas ant septintojo laiptelio. Nesuprantu to, esu įsitikinęs, kad angelai niekada nepaliktų sergančio kūdikio ant septintojo laiptelio. Neverta klausti tėčio ir mamos, nes jie atšauna: „Daraisi netikęs kaip ir tavo brolis, kai uždavinėji klausimus. Eik žaisti“.

Žinau, kad suaugusieji nemėgsta vaikų klausimų. Patys gali klausti bet ko. Kaip mokykla? Ar buvai geras berniukas? Ar sukalbėjai maldą? Bet jei paklausčiau jų pačių, ar jie pasimeldė, galėčiau sulaukti antausio.

Tėtis parveža mamą namo su kūdikiu, ji turi keletą dienų pagulėti lovoje, nes jai skauda nugarą. Ji sako, kad šis vaikutis nepaprastai panašus į mūsų mirusią sesutę juodomis garbanomis, meilumo kupinomis mėlynomis akimis ir nuostabiais antakiais. Taip sako mama.

Man įdomu, ar kūdikis tikrai toks nepaprastas. Taip pat įdomu, kuris laiptelis yra septintasis, nes laiptai turi devynias pakopas, aš smalsauju, ar skaičiuoti reikia nuo viršaus, ar nuo apačios. Tėtis nieko prieš atsakyti į šį klausimą. „Angelai leidžiasi iš viršaus, — sako jis, — o ne kyla iš tokių virtuvių kaip mūsų, kurioje nuo spalio iki balandžio tyvuliuoja ežerai“.

Tad randu septintąjį laiptelį skaičiuodamas nuo viršaus.

Maiklas peršalęs. Jo nosis užsikimšusi, jis vos prakvėpuoja. Mama nerimauja, nes šiandien sekmadienis, ir vargšų labdaros vaistinė uždaryta. Jei nueisi į daktaro namus ir kambarinė supras, kad esi iš skurdžių, ji lieps keliauti į labdaros vaistinę, ten, kur tau priklauso. Jei pasakysi, kad vaikas miršta rankose, ji paaiškins, kad daktaras kaime jodinėja arkliu.

Mama verkia, nes kūdikis bando įkvėpti oro per burną. Ji bando išvalyti jo šnerves popieriaus ritinėliu, bet bijo, kad įstums jį per giliai. Tėtis sako: „Nereikia to daryti. Nereikia stumti snarglių kūdikiui į galvą“. Jis lenkiasi prie vaiko tarsi ketindamas pabučiuoti. Bet jis priglaudžia burną prie jo nosytės ir čiulpia, čiulpia pūlius iš Maiklo nosies. Jis išspjauna juos į ugnį, tada Maiklas garsiai surinka, matome, kaip jis traukia orą per nosį, spardosi ir juokiasi. Mama žiūri į tėtį taip, tarsi jis būtų ką tik nusileidęs iš dangaus, o tėtis paaiškina: „Taip darydavome Antrime dar tada, kai daktarai nejodinėdavo arkliais“.

Maiklas prideda prie bedarbio pašalpos kelis papildomus šilingus, bet mama sako, kad to negana, ir ji turinti eiti į Šv. Vincento Pauliečio draugiją maisto. Vieną vakarą kažkas beldžiasi į duris, mama siunčia mane žemyn pasižiūrėti, kas ten. Ten stovi du vyrai iš Šv. Vincento Pauliečio draugijos, jie norėtų susitikti su mano tėvais. Sakau jiems, kad tėvai viršuje, Italijoje, o jie nesupranta: „Kur?“

„Viršuje, kur sausa. Aš jiems pasakysiu“.

Jie domisi, kas ta maža pašiūrėlė prie mūsų paradinių durų. Sakau jiems, kad tai išvietė. Jie teiraujasi, kodėl ji ne už namo, aš aiškinu, kad tai išvietė visai gatvei ir kad gerai, jog ji ne už namo, nes kitaip žmonės lakstytų per mūsų virtuvę su kibirais, nuo kurių norisi vemti.

Jie klausia: „Ar tikrai viena išvietė skirta visai gatvei?“

„Taip“.

„O, Dievo motina“, — ištaria jie.

Mama šaukia iš Italijos: „Kas ten apačioje?“

„Tokie vyrai“.

„Kokie vyrai?“

„Iš Šv. Vincento Pauliečio draugijos“.

Jie atsargiai įžengia į ežerą virtuvėje, caksi liežuviais, švilpčioja ir, kol lipa aukštyn į Italiją, stebisi: „Kokia gėda“. Jie sako mamai ir tėčiui, kad jiems nemalonu trukdyti, bet draugija turi būti įsitikinusi, jog padeda tik būtinais atvejais. Mama pasiūlo vyrams puodelį arbatos, bet jie apsidairo ir atsisako: „Ne, dėkui jums“. Jie teiraujasi, kodėl gyvename viršuje. Jie klausia apie išvietę. Jie uždavinėja klausimus, nes suaugę žmonės gali klausti ko tik nori ir užsirašinėti bloknotuose, ypač kai jie dėvi apykakles, kaklaraiščius ir kostiumus. Jie klausia, kokio amžiaus Maiklas, kiek tėtis gauna darbo biržoje, kada jis paskutinį kartą dirbo, kodėl dabar neturi darbo ir kokia čia tarsena jis kalba.

Tėtis pasakoja, kad išvietė mus gali apkrėsti visokiausiomis ligomis, kad virtuvė žiemą užliejama, todėl mes turėjome išsikraustyti į viršų, kad liktume sausi. Jis sako, kad Šanono upė kalta dėl visos drėgmės pasaulyje ir kad ji mus žudo vieną po kito.

Malachis vyrams praneša, kad mes gyvename Italijoje, jie šypsosi.

Mama klausia, ar yra kokia galimybė gauti batų Malachiui ir man, jie atsako, kad ji turi eiti į Ozenemo namus ir parašyti prašymą. Ji skundžiasi, kad nuo kūdikio gimimo negerai jaučiasi, kad negalės ilgai stovėti eilėje, bet jie sako, kad su visais reikia elgtis vienodai, net su moterimi iš Airištauno, pagimdžiusia trynukus, tad dėkui jums, parašysime ataskaitą draugijai.

Kai jie eina pro duris, Malachis nori parodyti, kur angelas ant septintojo laiptelio paliko Maiklą, bet tėtis tildo: „Ne dabar, ne dabar“. Malachis pravirksta, vienas vyrų ištraukia jam iriso gabalėlį iš kišenės, o man apmaudu, kad neturiu dėl ko apsiverkti, kad ir aš gaučiau gabaliuką.

Turiu vėl nusileisti laiptais ir parodyti vyrams, kaip eiti, kad kojos liktų sausos. Jie vis mosuoja galvom ir kartoja: „Visagalis Dieve ir Dievo motina, tai beviltiška. Jie ten viršuje turi ne Italiją, o Kalkutą“.

Viršuj, Italijoje, tėtis sako mamai, kad ji niekada neturėtų šitaip prašyti išmaldos.

„Kaip — prašyti išmaldos?“

„Argi neturi išdidumo, taip maldaudama batų?“

„O ką tu darytum, išdidusis pone? Leistum jiems vaikščioti basiems?“

„Geriau pataisyčiau jų turimus batus“.

„Jų turimi batai suplyšo į skiautes“.

„Galiu juos pataisyti“, — tvirtina jis.

„Negali pataisyti nieko. Tu beviltiškas“, — purkšteli ji.

Kitą dieną tėtis grįžta namo su sena dviračio padanga. Jis siunčia mane pas kaimyną poną Hanoną pasiskolinti kurpalio ir plaktuko. Paima aštrų mamos peilį ir pjausto padangą, kol pasigamina gabalų, tinkančių mūsų batų padams ir užkulniams. Mama sako, kad jis visiškai sugadins batus, bet jis stuksi plaktuku, kala vinis į gumos gabalus ir batus. Mama dejuoja: „Viešpatie aukštybėse, jei būtum palikęs batus ramybėje, jų užtektų bent iki Velykų, tada galėtume jų prašyti iš Šv. Vincento Pauliečio“. Bet tėtis nesiliauja, kol padus ir užkulnius uždengia guminės padangos lopais, jie kyšo iš abiejų bato šonų ir šlepsi einant. Jis reikalauja apsiauti batus ir tvirtina, kad mūsų pėdoms bus gera ir šilta, bet mes nebenorime jų avėti, nes padangos gabalai sunkūs, klupčiojame vaikštinėdami po Italiją. Tėtis nusiunčia mus atgal pas poną Hanoną su kurpaliu ir plaktuku, o ponia Hanon apstulbsta: „Viešpatie aukštybėse, kas nutiko jūsų batams?“ Ji juokiasi, ponas Hanonas krato galvą, o man gėda. Nenoriu kitą dieną eiti į mokyklą ir apsimetu, kad sergu, bet tėtis mus pakelia, pamaitina skrebučiais su arbata ir sako, kad turėtume būti dėkingi turėdami bent kokius batus, kad Limio valstybinėje mokykloje yra berniukų, kurie per šalčius eina į mokyklą basi. Pakeliui į mokyklą Limio berniukai iš mūsų juokiasi, nes padangos gabalai tokie stori, kad prie mūsų ūgio prideda po kelis colius, ir vaikai klausia: „Koks ten oras viršuje?“ Mano klasėje yra šeši ar septyni basi berniukai, jie nieko nesako, o aš svarstau, ar geriau turėti batus su gumos padangomis, su kuriais klupčioji ir griuvinėji, ar vaikščioti basam. Jei išvis neturėsi batų, basieji berniukai bus tavo pusėje. O su guminėmis padangomis esi visiškai vienas, tik su broliu, ir turi kautis už save. Prisėdęs ant suoliuko mokyklos kiemo pašiūrėje, nusiaunu batus ir nusimaunu kojines, bet kai įeinu į klasę, mokytojas pasiteirauja, kur dingo mano batai. Jis žino, kad nesu iš basųjų, todėl priverčia mane grįžti į kiemą, atsinešti batus ir apsiauti. Jis kreipiasi į klasę: „Čia yra pašaipūnų. Jūs šaipotės iš kitų nelaimių. Ar tarp jūsų yra nors vienas, manantis esąs tobulas? Pakelkite rankas“.

Rankos nepakyla.

„Ar šioje klasėje yra bent vienas turtuolis, kurio šeima išleidžia krūvas pinigų batams? Pakelkite rankas“.

Rankos nepakyla.

Mokytojas tęsia: „Čia sėdi berniukai, kurie turi kažkaip susitaisyti batus. Čia sėdi berniukai, išvis neturintys batų. Tai ne jų kaltė, ir tai ne gėda. Mūsų Viešpats irgi neturėjo batų. Jis mirė be batų. Ar matėte Jį ant kryžiaus su sportbačiais? Ar matėte, berniukai?“

„Ne, sere“.

„Pakartokite, ko nematėte?“

„Nematėme Viešpaties, kabančio ant kryžiaus su sportbačiais, sere“.

„Nuo šiol, jei išgirsiu bent vieną šioje klasėje šaipantis ir tyčiojantis iš Makorto ar jo brolio dėl batų, išsitrauksiu lazdą. Ką išsitrauksiu, berniukai?“

„Lazdą, sere“.

„Lazda gels, berniukai. Šermukšnio rykštė švilps oru ir nusileis ant to, kuris šaipysis, ant to, kuris tyčiosis, sėdynės. Kur ji nusileis, berniukai?“

„Ant berniuko, kuris šaipysis, sere“.

„Ant berniuko, kuris tyčiosis, sere“.

Berniukai mūsų nebekankina, mes avime batus su guminėmis padangomis dar keletą savaičių iki Velykų, tada Šv. Vincento Pauliečio draugija padovanoja mums batus.

Jei vidurnaktį keliuosi ant kibiro, prisėlinu prie laiptų ir žiūriu žemyn, gal ant septintojo laiptelio tupi angelas. Kartais man atrodo, kad ten šviesu, jei visi miega, atsisėdu ant to laiptelio — gal angelas atneš dar vieną vaikelį ar tiesiog mus aplankys. Klausiu mamos, ar angelas tik atneša vaikus, o paskui juos pamiršta. Ji nesutinka: „Aišku, kad ne. Angelas niekada nepamiršta vaikų, jis grįžta įsitikinti, ar kūdikis laimingas“.

Galėčiau paklausti angelo ko tik noriu, esu įsitikinęs, kad jis atsakytų, na, nebent tai būtų mergytė angelė. Bet manau, kad angelė irgi atsakytų į mano klausimus. Niekada nesu girdėjęs tvirtinant, kad jie neatsakinėja.

Ilgai sėdžiu ant septintojo laiptuko, esu tikras, kad angelas yra čia. Pasakoju jam viską, ko negaliu papasakoti motinai ar tėvui, nes bijau, kad man skels antausį arba lieps eiti laukan ir žaisti. Pasakoju jam viską apie mokyklą, kaip bijau mokytojo ir jo lazdos, kai jis airiškai riaumoja ant mūsų, o aš vis dar nesuprantu, apie ką jis kalba, nes atvykau iš Amerikos, o juk kiti berniukai išmoko kalbėti airiškai metais anksčiau už mane.

Lieku ant septintojo laiptelio, kol pasidaro pernelyg šalta arba kol atsikelia tėtis ir liepia grįžti į lovą. Jis man pirmas pasakė, kad angelas nusileidžia ant septintojo laiptelio, taigi galėčiau tikėtis, jog jis žino, kodėl čia sėdžiu. Vieną naktį jam pasakiau, kad laukiu angelo, o jis atsiduso: „Ak, Frensi, tu truputį svajoklis“.

Grįžtu į lovą, bet girdžiu, kaip tėtis šnibždasi su motina. „Vargšiukas sėdėjo ant laiptų ir kalbėjosi su angelu“.

Jie juokiasi, o aš svarstau: „Argi ne keista, kad suaugusieji juokiasi iš angelo, kuris atnešė jiems vaikelį“.

Prieš Velykas persikeliame žemyn į Airiją. Velykos geriau už Kalėdas, nes oras šiltesnis, nuo sienų nebevarva, virtuvėje nebetyvuliuoja ežeras, o jei atsikeliame anksti, galime pamatyti, kaip

valandžiukei pro virtuvės langą dirsteli saulė.

Geru oru vyrai sėdi lauke, rūko, jei turi cigarečių, stebi pasaulį ir žiūri, kaip mes žaidžiame. Moterys stovi sukryžiavusios rankas, plepa. Jos nesisėda, nes joms reikia būti namie, rūpintis vaikais, švara, maistu, o vyrams reikia kėdžių. Vyrai sėdi, nes jie nuvargsta kas rytą vaikščiodami į darbo biržą pasirašyti dėl bedarbio pašalpos, aptarinėdami pasaulio problemas ir svarstydami, ką veikti likusią dienos dalį. Kai kurie sustoja pas bukmekerį, išstudijuoja sąrašus ir pastato po šilingą ar du už patikimą reikalą. Kai kurie leidžia dienas Kamegio bibliotekoje skaitydami angliškus ir airiškus laikraščius. Vyras, gaunantis bedarbio pašalpą, privalo neatsilikti nuo gyvenimo, nes visi kiti, gaunantys pašalpą, yra pasaulio įvykių žinovai. Vyras, gaunantis pašalpą, privalo būti pasirengęs, jei kitas pašalpos gavėjas ims pasakoti apie Hitlerį, Musolinį arba apie baisią milijonų kinų padėtį. Vyras, gaunantis pašalpą, grįžta namo praleidęs dieną pas bukmekerį ar prie laikraščių, jo žmona negali pavydėti jam kelių minučių ramybės ir jaukumo su cigarete bei arbata, ji turi leisti jam pasėdėti ant savo kėdės ir apmąstyti pasaulį.

Velykos geriau už Kalėdas, nes tėtis nusiveda mus į Redemptorių bažnyčią, kur visi kunigai vilki baltus drabužius ir gieda. Jie laimingi, nes mūsų Viešpats yra danguje. Klausiu tėčio, ar kūdikėlis prakartėlėje mirė, jis atsako: „Ne, Jam buvo trisdešimt treji, kai mirė, štai Jis, kabo ant kryžiaus“. Nesuprantu, kaip Jis taip greitai užaugo, kad kaba čia su erškėčių kepure, aptekęs krauju — kraujas varva iš Jo galvos, Jo rankų, Jo kojų ir iš didelės skylės prie pilvo.

Tėtis sako, kad užaugęs suprasiu. Jis sako, kad viskam savas laikas, aš noriu būti didelis kaip jis, kad galėčiau viską suprasti. Turėtų būti gera pabusti ryte ir viską suprasti. Noriu būti kaip visi suaugę žmonės bažnyčioje, stovintys, klūpantys, besimeldžiantys ir viską suprantantys.

Per Mišias žmonės eina prie altoriaus, o kunigas kažką deda jiems į burnas. Jie grįžta atgal į savo vietas nuleidę galvas, krutindami lūpas. Malachis sako esąs alkanas, jis irgi norėtų paragauti. Tėtis tildo: „Ša, tai Švenčiausioji Komunija, mūsų Viešpaties kūnas ir kraujas“.

„Bet, tėtuk“.

„Ša, tai paslaptis“.

Nebeverta klausinėti. Jei užduosi klausimą, tau pasakys, kad tai paslaptis, kad užaugęs suprasi, būk geras berniukas, paklausk motinos, paklausk tėvo, vardan Kristaus meilės, palik mane ramybėje, eik laukan ir žaisk.

Tėtis gauna pirmąjį darbą Limeriko cemento gamykloje, mama laiminga. Jai nebereikės stovėti eilėje prie Šv. Vincento Pauliečio draugijos, maldauti drabužių ir batų mudviem su Malachiu. Ji

teisinasi, kad tai ne elgetavimas, tai labdara, bet tėtis tvirtina, kad tai elgetavimas, tai tikra gėda. Mama sako, kad dabar ji galės sumokėti kelis svarus, kuriuos skolinga Keitlinos O'Konel parduotuvei, galės atiduoti skolą savo motinai. Ji nekenčia būti kam nors įsipareigojusi, ypač savo motinai.

Cemento gamykla yra kelios mylios už Limeriko, tai reiškia, kad tėtis turi išeiti iš namų šeštą ryto. Jam nesvarbu, nes jis pripratęs daug vaikščioti. Išvakarėse mama pripila jam gertuvę arbatos, sutepa sumuštinį, kietai išverda kiaušinį. Jai gaila tėčio, nes jam reikia sukarti ilgą kelią — tris mylias į priekį ir tris atgal. Praverstų dviratis, bet dėl jo turėtum dirbti visus metus.

Penktadienis yra algos diena, mama anksti atsikelia iš lovos, tvarko namus ir dainuoja:

Kad pabučiuotum, norėjau, ir aišku visiems, kodėl.
Tai neišvengiama juk. Ir taip atsitiko todėl...

Namie nelabai yra ką tvarkyti. Mama iššluoja virtuvės grindis ir grindis viršuje, Italijoje. Išplauna keturis uogienės stiklainius, kuriuos naudojame kaip puodelius. Ji sako, kad jei tėčio darbas truks ilgiau, galėsime nusipirkti padorių puodelių, gal net lėkštučių, o vieną dieną, padedant Dievui ir Jo Palaimintajai Motinai, ant lovų turėsime paklodžių, o jei ilgai taupysime, ir antklodę ar porą vietoj tų senų paltų, kurie tikriausiai buvo palikti po didžiojo badmečio. Ji virina vandenį ir skalbia skudurus, kuriais vysto Maiklą, kad jis neapšiktų vežimėlio ir viso namo. „O, — sako ji, — išgersime skanios arbatėlės, kai jūsų tėtė šįvakar parneš namo uždarbį".

Tėtė. Ji geros nuotaikos.

Kai vyrai pusę šešių baigia darbą, visame mieste pasigirsta sirenos ir švilpukai. Mus su Malachiu apėmęs jaudulys, nes žinome, kad kai tėvas dirba ir parneša namo algą, galima laukti penktadienio penso. Žinome tai iš kitų berniukų, kurių tėčiai dirba, be to, žinome, kad išgėrus arbatos galima eiti į Keitlinos O'Konel parduotuvę nusipirkti saldainių. O jei motina būna geros nuotaikos, ji gali duoti netgi dvipensį, kad kitą dieną nueitum į Lyrikos kino teatrą ir pažiūrėtum filmą su Džeimsu Kagniu6.

Vyrai, dirbantys miesto fabrikuose ir parduotuvėse, išeina į gatves, pavalgo vakarienę, nusiprausia ir keliauja į aludę. Moterys eina žiūrėti filmų į Koliziejų arba į Lyrikos kino teatrą. Jos perka saldainių ir cigarečių „Laukinės vynuogės", o jei jų vyrai dirba jau ilgai, pasilepina „Juodosios magijos" šokolado plytelėmis. Joms patinka romantiški filmai, jos puikiai leidžia laiką liedamos ašaras, kai filmas baigiasi nelaimingai arba kai gražų meilužį nušauna indas ar koks kitas ne katalikų tikėjimo žmogus.

Mes turime ilgai laukti, kol tėtis pareis iš cemento gamyklos. Negalime gerti arbatos, kol jis negrįš namo, o tai labai sunku, nes gatvėje sklinda kitų šeimų vakarienės kvapai. Mama džiaugiasi, kad algos diena yra penktadienis, kai negalima valgyti mėsos, nes bekono ar dešrų kvapai iš gretimų namų išvarytų ją iš proto. Vis dėlto galime suvalgyti duonos su sūriu, išgerti didelį stiklainį arbatos su pienu ir cukrumi, o ko daugiau bereikia?

Moterys išėjo į kino teatrus, vyrai sėdi aludėse, o tėtis vis negrįžta. Mama sako, kad net jei esi greitas ėjikas, nuo cemento gamyklos tolimas kelias. Bet jos akys drėgnos, ji nebedainuoja. Ji sėdi prie ugnies, rūko „Laukinę vynuogę“, kurią gavo į skolą iš Keitlinos O'Konel. Cigaretė yra vienintelė jos prabanga, ji niekada nepamirš Keitlinos gerumo. Ji nežino, ar dar ilgai turės virti vandenį katiliuke. Neverta berti arbatžolių, kol tėtis neparėjęs namo, nes arbata sušus, pervirs ir bus nebeskani. Malachis skundžiasi, kad jis alkanas, mama duoda jam duonos riekę su sviestu ir sako: „Šis darbas galėtų būti mūsų išsigelbėjimas. Jam gana sunku rasti darbo su ta jo šiaurietiška tarsena, jei jis praras ir šitą, nežinau, ką darysime“.

Gatvėje sutemsta, turime užsidegti žvakę. Mama priversta pamaitinti mus arbata ir duona su sūriu, nes mes tokie alkani, kad nebegalime laukti nė minutės. Ji atsisėda prie stalo, suvalgo riekutę duonos su sūriu, surūko dar vieną „Laukinę vynuogę“. Eina prie durų pasidairyti, gal tėtis ateina gatve, prisimena algadienius, kai ieškodavome jo po visą Brukliną. Ji sako: „Vieną dieną visi grįšime atgal į Ameriką, apsigyvensime šiltoje gražioje vietoje, išvietė bus koridoriuje kaip Klesono aveniu, o ne tokia, kaip ši purvynė prie mūsų durų“.

Moterys grįžta iš kino namo, juokiasi, iš aludžių dainuodami pareina vyrai. Mama sako, kad laukti nebeverta. Jei tėtis užsibus aludėse iki uždarymo, iš jo algos nieko neliks, taigi galime drąsiai eiti į lovą. Ji atsigula su Maiklu glėbyje. Gatvėje tylu, girdžiu, kaip ji verkia, nors ir užsitraukusi seną paltą ant veido, o tolumoje išgirstu savo tėvą.

Žinau, kad tai jis, nes jis vienintelis Limerike dainuoja tą šiaurietišką dainą apie Rodį Makorlį, einantį mirti ant Tumo tilto. Jis įsuka į gatvę viršuje ir pradeda dainuoti apie Keviną Barį. Sudainuoja posmelį, sustoja, atsiremia į sieną, verkia dėl Kevino Bario. Žmonės iškiša galvas pro langus ar duris ir barasi: „Dėl Kristaus malonės, užsičiaupk. Ryte turime keltis į darbą. Varyk namo ir ten bliauk tas suknistas patriotines dainas“.

Jis stovi gatvelės vidury ir liepia visiems trauktis, jis pasiruošęs kautis, kautis ir mirti už Airiją, jis daugiau neaušinsiąs burnos dėl Limeriko vyrų, kurie visame pasaulyje pagarsėjo dėl bendradarbiavimo su klastingaisiais saksais.

Jis stumia namų duris dainuodamas:

O jeigu, kai pasaulis budi įtemptai,
Dar miega Vakarai, dar miega Vakarai,
Tiktai Erinė rauda pratisai,
Kad kausto Konachtą miegai.
Bet va — štai balsas kaip griaustinis dunda:
„Vakarai bunda! Vakarai bunda!
Dainuok! Valio! Drebėki, Anglija,
Budėsime iki mirties už Erinę!“

Šaukia iš apačios: „Andžela, Andžela, ar šiuose namuose atsirastų lašas arbatos?“

Mama neatsako, ir jis šaukia vėl: „Frensi, Malachi, lipkit žemyn, berniukai. Turiu jums penktadienio pensą“.

Noriu lipti žemyn ir gauti penktadienio pensą, bet mama šmurkščioja, užsidengusi paltu burną, o Malachis išrėžia: „Nenoriu jo persenusio penktadienio penso. Gali pasilaikyti sau“.

Tėtis klūpčioja laiptais kalbėdamas, kad visi turime mirti už Airiją. Jis įžiebia degtuką ir uždega žvakę prie mamos lovos. Iškelia žvakę virš galvos ir žygiuoja po kambarį dainuodamas:

Pažiūrėk, kas per viržius raudonus artėja,
Žalios vėliavos bučiniu liečia gaivų orą kalnų,
Koja kojon jie žengia išdidūs, galvas iškėlę —
Laisvė sielą čia taip karūnavo kiekvieno iš jų.

Pabunda ir garsiai suklinka Maiklas, kaimynai Hanonai daužo į sieną, mama sako tėčiui, kad jis daraąs gėdą, kodėl jam išvis neišėjus iš namų.

Jis stovi vidury kambario su žvake virš galvos. Išsitraukia pensą iš kišenės ir mojuoja juo Malachiui ir man. „Jūsų penktadienio pensas, berniukai, — sako jis. — Noriu, kad stryktelėtumėte iš lovos, išsirikiuotumėte kaip du kareiviai ir prižadėtumėte mirti už Airiją, tada duosiu judviem penktadienio pensą“.

Malachis atsisėda lovoje. „Aš jo nenoriu“, — sako jis.

Aš irgi sakau, kad nenoriu.

Tėtis valandžiukę siūbuodamas pastovi ir kišasi pensą atgal į kišenę. Pasisuka į mamą, ji sako: „Šiąnakt tu šioje lovoje nemiegosi“. Jis su žvake keliauja laiptais žemyn, miega ant kėdės, ryte nenueina į darbą, praranda vietą cemento gamykloje, ir mes vėl grįžtame prie bedarbio pašalpos.

IV

Mokytojas sako, kad laikas ruoštis pirmajai išpažinčiai ir Pirmajai Komunijai, išmokti ir prisiminti visus katekizmo klausimus ir atsakymus, tapti dorais katalikais, atskirti gerus ir blogus dalykus, mirti už tikėjimą, jei būtume pašaukti.

Mokytojas sako, kad puiku mirti už tikėjimą, tėtis — kad puiku mirti už Airiją, o aš svarstau, ar nors vienas žmogus pasaulyje norėtų, kad mes gyventume. Mano broliai mirę, sesuo mirusi, kažin, ar jie mirė už Airiją, ar už tikėjimą? Tėtis teigia, kad jie buvo per maži už ką nors numirti. Mama aiškina, kad kaltos ligos, badas ir tėtis, niekada negaunantis darbo. Tėtis atsidūsta: „Ak, Andžela“, — užsideda kepurę ir išeina pasivaikščioti. Ilgam.

Mokytojas sako, kad kiekvienas turime atnešti tris pensus už Pirmosios Komunijos katekizmą žaliais viršeliais. Katekizme surašyti visi klausimai ir atsakymai, kuriuos turime išmokti mintinai iki Pirmosios Komunijos. Vyresni berniukai penktoje klasėje turi storą Sutvirtinimo katekizmą raudonais viršeliais, jis kainuoja šešis pensus. Man patiktų būti dideliam, svarbiam, vaikštinėti su raudonu Sutvirtinimo katekizmu, bet nemanau, kad taip ilgai gyvensiu, jei iš manęs tikimasi, kad numirsiu už vieną ar kitą dalyką. Norėčiau paklausti, kodėl yra daugybė suaugusiųjų, kurie nenumirė už Airiją ar už tikėjimą, bet žinau, kad jei paklausiu, gausiu antausį arba man lieps eiti laukan ir žaisti.

Labai gerai, kad Maikis Molojus gyvena visai netoli. Jam vienuolika, jį ištinka priepuoliai, slapčia vadiname jį Molojumi Priepuoliu. Žmonės mūsų gatvėje sako, kad priepuoliai yra kamavimas, pagaliau sužinau, kas yra kamavimas. Maikis žino viską, nes per priepuolius regi vizijas, be to, jis skaito knygas. Mūsų gatvėje jis yra merginų kūnų ir visokių gašlybių žinovas. Jis žada: „Pasakysiu tau viską, Frenki, kai tau bus vienuolika kaip man, kai nebebūsi toks bukas nemokša“.

Gerai, kad jis sako „Frenki“, tada žinau, kad kalbasi su manimi, nes jis žvairas, tad niekada negalima suprasti, kur jis žiūri. Jei jis kalba su Malachiu, o man pasirodo, kad su manimi, jis gali įtūžti, jį ištinka priepuolis, tada jį reikia išnešti. Jis sako, kad gera turėti žvairas akis, nes esi tarsi dievas, iš karto žiūrintis į abi puses, senovės romėnų laikais žvairiams nekildavo jokių keblumų ieškant gero darbo. Jei pažvelgsi į romėnų imperatorių paveikslus, ten visada pamatysi žvairumo žymę. Kai jo nepurto priepuolis, jis sėdi ant žemės gatvelės gale ir skaito knygas, kurias jo tėvas parneša iš Karnegio bibliotekos. Jo motina sako: „Knygos, knygos, knygos, jis sugadins akis beskaitydamas, jam reikia operacijos dėl žvairumo, bet kas už ją mokės!“ Ji perspėja, kad jei jis ir toliau žvairuos, akys suartės, kol liks

tik viena akis galvos vidury. Net jo tėvas vadina jį Kiklopu, pagal graikų mitus.

Nora Moloj susipažino su mano motina stovėdamos eilėse prie Šv. Vincento Pauliečio draugijos. Ji tvirtina mamai, kad Maikis protingesnis už dvylika vyrų, aludėje pliumpiančių alų. Jis žino visų popiežių nuo šventojo Petro iki Pijaus XI vardus. Jam tik vienuolika, bet jis jau vyras, o, tikras vyras. Ne vieną savaitę jis gelbėjo šeimą nuo bado. Jis skolinasi rankinį vežimėlį iš Aidano Farelo ir beldžiasi į visas Limeriko duris klausinėdamas, ar niekam nereikia anglių ar durpių, Prieplaukos kelyje jis prirenka didžiulius maišus, sveriančius per šimtą svarų. Jis nešioja laiškus senukams, kurie negali vaikščioti, ir jei šie neturi jam penso, užtenka maldos.

Jei jis uždirba kiek pinigėlių, atiduoda juos motinai, kuri savo Maikį labai myli. Jis yra jos pasaulis, jos kraujas, jos akių šviesa, jei jam kas nors nutiktų, ją tučtuojau būtų galima įgrūsti į beprotnamį ir išmesti raktą.

Maikio tėvas Piteris yra didysis čempionas. Jis laimi lažybas aludėse išgerdamas daugiausiai bokalų. Jam tereikia nueiti į išvietę, įsikišti pirštą į gerklę ir viską išvemti, kad galėtų pradėti kitą raundą. Piteris yra tokio masto čempionas, kad gali stovėti išvietėje ir vemti net neįsikišęs piršto. Tokio masto čempionas, kad galėtum kapoti jam pirštus, o jis gertų toliau. Jis išlošia pinigų, bet neparneša jų namo. Kartais jis elgiasi kaip mano tėvas ir pats prageria bedarbio pašalpą, štai kodėl Nora Moloj dažnai išvežama į beprotnamį neatlaikiusi nerimo dėl savo išbadėjusios šeimos. Ji žino — kol esi beprotnamyje, esi apsaugotas nuo pasaulio ir jo kančių, nieko negali padaryti, esi prižiūrimas, tad nėra reikalo jaudintis. Dažniausiai bepročiai į beprotnamį įvelkami jėga, bet ji vienintelė, kuri būna ištempiama jėga, atgal pas savo penkis vaikus ir bokalų gėrimo čempioną.

Galima matyti, kada Nora Moloj pasirengusi beprotnamiui — kai jos vaikai ima lakstyti išsibaltinę miltais nuo kulnų iki pakaušio. Taip nutinka, kai Piteris prageria pašalpos pinigus, palieka ją beviltiškoje padėtyje, ir ji nujaučia, kad netrukus ateis jos išsivežti. Ji paklaiksta kepdama. Ji nori būti tikra, kad vaikai nebadaus, kol jos nebus, ji bėgioja po Limeriką prašinėdama miltų. Ji apeina kunigus, vienuoles, protestantus, kvakerius. Eina į Renko malūną ir maldauja, kad jai leistų susišluoti miltus nuo grindų. Ji kepa dieną naktį. Piteris maldauja liautis, bet ji klykia: „Štai kas nutinka, kai prageri pašalpą“. Piteris sako, kad duona tiesiog sužiedės. Bet su ja nebeįmanoma susišnekėti. Kepti kepti kepti. Jei ji turėtų pinigų, sukeptų visus miltus Limerike ir jo apylinkėse. Jei iš beprotnamio neateitų jos išsivežti, ji keptų tol, kol susmuktų ant grindų.

Noros vaikai prisikemša tiek duonos, kad žmonės mūsų gatvėje sako, jog jie atrodo kaip kepalai. Duona vis dėlto sužiedėją, ir Maikis

rūpinasi, kaip jos neprarasti. Jis tariasi su turtinga moterimi, turinčia virimo knygą, ir ji pasiūlo jam užmaišyti duonos pudingą. Jis verda seną duoną vandenyje su rūgščiu pienu, įberia stiklinę cukraus. Jo broliui tai patinka, net jei tai viskas, kuo jie minta tas dvi savaites, kol motina laikoma beprotnamyje.

Mano tėvas svarsto: „Ar jie išsiveža ją todėl, kad ji išprotėjo nuo kepimo, ar ji išprotėja kepdama duoną, nes žino, kad ją išsiveš?“

Nora grįžta namo rami, tarsi būtų poilsiavusi pajūryje. Ji visada klausia: „Kur Maikis? Ar jis gyvas?“ Ji nerimauja dėl Maikio, nes jis nėra tikras katalikas, jei jį ištiktų priepuolis ir jis numirtų, Dievas žino, kur jis atsidurtų kitame gyvenime. Jis nėra tikras katalikas, jis niekada negalės gauti Pirmosios Komunijos, nes bijo, kad ostijai atsidūrus ant liežuvio jį ištiks priepuolis ir jis užsprings. Mokytojas vis mėgino su „Limeriko vedlio“ skiautelėmis, bet Maikis spjaudė jas lauk tol, kol mokytojas susinervino ir nusiuntė jį pas kunigą, šis parašė vyskupui, o tas atsakė: „Netrukdykite man, susitvarkykite patys“. Mokytojas atsiuntė raštelį į namus, kuriame pranešė, kad Maikis turi rengtis Komunijai su tėvais, bet net ir jie negalėjo priversti jo nuryti ostijos formos „Limeriko vedlio“ skiautelės. Jie net bandė įpiršti ostijos formos duonos gabalėlį, su sviestu ir uogiene, bet iš to nebuvo jokios naudos. Kunigas poniai Moloj patarė nesijaudinti. Dievo keliai nežinomi, tikriausiai Jis Maikiui skyrė kažką ypatinga, jo priepuolius ar dar ką nors. Nora stebisi: „Argi ne kvaila — jis gali nuryti saldainius ir bandeles, bet kai reikia praryti mūsų Viešpaties Kūną, jį ištinka priepuolis? Argi tai ne kvaila?“ Ji nerimauja, kad Maikį ištiks priepuolis, jis mirs ir nukeliaus į pragarą, tarsi turėtų kokią nuodėmę, slegiančią sielą, nors visi žino, kad jis tarsi angelėlis, nusileidęs iš dangaus. Maikis jai sako, kad Dievas taip nedaro — nesiunčia priepuolių, kad paskui nusviestų žmogų į pragarą. Koks gi Dievas šitaip elgtųsi?

„Esi tuo tikras, Maiki?“

„Taip. Skaičiau knygoje“.

Jis sėdi prie žibinto stulpo gatvelės gale ir juokiasi prisiminęs savo Pirmosios Komunijos dieną, kuri buvo tikra parodija. Jis negalėjo nuryti ostijos, bet motina vis viena vedžiojosi jį po Limeriką, apvilkusi juodu kostiumu rinkliavai. Ji tvirtino Maikiui: „Aš gi nemeluoju, visai ne. Tik sakau kaimynams: čia Maikis su Pirmosios Komunijos kostiumu. Tai viskas, ką sakau, įsidėmėk. Čia Maikis. Jei jie mano, kad prarijai Pirmosios Komunijos ostiją, tai kas aš esu tokia, kad prieštaraučiau ir juos nuvilčiau?“ Maikio tėvas pareiškė: „Nesijaudink, Kiklopai. Turi daugybę laiko. Jėzus tapo geru kataliku tik suvalgęs duonos ir išgėręs vyno per Paskutinę vakarienę, o Jam buvo trisdešimt treji“. Nora Moloj pasipiktino: „Gal liausies vadinti jį Kiklopu? Jis turi dvi akis ir nėra graikas“. Bet Maikio tėvas, bokalų gėrikų čempionas,

yra kaip mano dėdė Pa Kytingas, jam nė trupučio nerūpi, ką mano pasaulis, aš irgi norėčiau toks būti.

Maikis man sako, kad geriausias Pirmosios Komunijos dalykas yra rinkliava. Motina turi kažkaip gauti naują kostiumą, kad galėtų tave parodyti kaimynams ir giminaičiams, jie duoda saldainių ir pinigų, tada galima eiti į Lyrikos kino teatrą pasižiūrėti Čarlio Čaplino.

„O Džeimsas Kagnis?“

„Nieko vertas tas Džeimsas Kagnis. Plepa nesąmones. Čarlis Čaplinas — jėga. Bet per rinkliavą turi būti su motina. Suaugę limerikiečiai neketina duoti pinigų kiekvienam mažam Tomui, Dikui ar Mikui su Pirmosios Komunijos kostiumu, jei jis neina kartu su motina“.

Maikis per Pirmąją Komuniją gavo daugiau nei penkis šilingus, sukimšo tiek saldainių ir bandelių, kad kino teatre apsivėmė, o kasininkas Frenkas Goginas išspyrė jį lauk. Jis sako, kad jam nerūpi, nes pinigų liko, jis tą pačią dieną nuėjo į Savojos kino teatrą pažiūrėti filmo apie piratus, valgė *Cadbury* šokoladą ir gėrė tiek limonado, kad vos nesprogo. Jis nesitveria laukdamas Sutvirtinimo, nes tada esi vyresnis, būna dar viena rinkliava, per ją surenki daugiau pinigų nei per Pirmąją Komuniją. Likusį gyvenimą jis vaikščios į kiną, sėdės šalia merginų iš gretimų gatvių ir elgsis gašliai kaip tikras žinovas. Jis myli savo motiną, bet niekada neves, nes bijo, kad jo žmona nuolat lankysis beprotnamyje. Kokia nauda iš vedybų, jei gali sėdėti kine ir kirkinti merginas, kurioms vis viena, kaip jos elgiasi, nes jos tai jau darė su savo broliais. Jei neveši, neturėsi namie jokių vaikų, kurie zyzia prašydami arbatos ar duonos, žiopčioja ištikti priepuolio ir žvairai žvalgosi į visas puses. Kai jis bus vyresnis, eis į aludę kaip tėvas, gers vieną bokalą po kito, kiš pirštą į gerklę, kad viską išvemtų, gers dar, laimės lažybas ir parneš pinigų motinai, kad ji neišsikraustytų iš proto. Jis aiškina, kad nėra tikras katalikas, tai reiškia, kad jis pasmerktas ir gali, po velnių, daryti bet ką, ką tik užsimanys.

Jis sako: „Kai užaugsi, Frenki, pasakysiu tau daugiau. Dabar esi per jaunas, nė velnio nenutuoki“.

Mokytojas ponas Bentonas labai senas. Jis kasdien rėkauja ir mus apspjaudo. Berniukai priekinėje eilėje tikisi, kad jis neserga, nes seilės perneša visas ligas, gal jis į kairę ir dešinę neplatina džiovos. Jis tvirtina, kad turime išmokti katekizmą skersai išilgai. Turime atsiminti dešimt Dievo įsakymų, septynias dorybes, dieviškąsias ir pagrindines, septynis sakramentus, septynias mirtinas nuodėmes. Turime mintinai iškalti visas maldas: „Sveika, Marija“, „Tėve mūsų“, „Tikėjimo išpažinimą“, „Apaštalų tikėjimo išpažinimą“, „Atgailos aktą“, „Švenčiausiosios Mergelės Marijos litaniją“. Turime išmokti jas airiškai ir angliškai, jei pamirštame airišką žodį ir pasakome anglišką,

mokytojas įtūžta ir išperia mus lazda. Jei būtų jo valia, mes mokytumės savo religijos lotyniškai, šventųjų, kurie artimai bendravo su Dievu ir Jo Šventąja Motina, kalba, pirmųjų krikščionių, kurie būrėsi katakombose ir žūdavo nuo kardo ar ant kankinimų suolo, kurie mirdavo apsiputojusio įtūžusio liūto nasruose, kalba. Airių kalba tinka patriotams, anglų — išdavikams ir skundikams, o lotynų kalba parodo mums kelią į patį rojų. Lotyniškai meldėsi kankiniai, kai barbarai plėšdavo jiems nagus arba colis po colio pjaustydavo odą. Mokytojas sako, kad esame Airijos ir jos ilgos istorijos gėda, kad geriau keliautume į Afriką melstis krūmams ar medžiams. Jis piktinasi, kad esame beviltiški, blogiausia klasė, kurią yra ruošęs Pirmajai Komunijai, bet kaip Dievas sukūrė obuolius, taip jis iš mūsų sukurs katalikus, jis išmušiąs iš mūsų tinginystę, įkalsiąs į galvas Dieviškąją malonę.

Brendanas Kviglis kelia ranką. Vadiname jį Klausimu Kvigliu, nes jis nuolat uždavinėja klausimus. Jis negali susitvardyti. „Sere, — klausia jis, — kas yra Dieviškoji malonė?“

Mokytojas užverčia akis į dangų. Galėtų užmušti Kviglį. Bet tik suloja: „Nesvarbu, kas yra Dieviškoji malonė, Kvigli. Tai ne tavo reikalas. Esi čia tam, kad išmoktum katekizmą ir darytum, kas tau liepiama. Ne tam, kad uždavinėtum klausimus. Pernelyg daug žmonių klajoja po pasaulį klausinėdami, štai kodėl mes atsidūrėme tokioje padėtyje. Jei šioje klasėje atsiras dar bent vienas klausinėjantis, aš neatsakau už savo veiksmus. Ar girdi mane, Kvigli?“

„Taip“.

„Kas taip?“

„Taip, sere“.

Jis tęsia toliau: „Šioje klasėje yra tokių, kurie niekada nepažins Dieviškosios malonės. O kodėl? Dėl godumo. Girdėjau, kaip jie lauke šnekučiuojasi apie Pirmąją Komuniją, laimingiausią gyvenimo dieną. Ar jie kalba apie tai, kaip priims mūsų Viešpaties Kūną ir Kraują? O, ne. Tie godūs kvailiai kalba apie pinigus, kuriuos gaus per rinkliavą. Jie eis nuo namo prie namo, apsivilkę kostiumėliais, ir kaip elgetos prašys pinigų. Gal jie atidės kiek iš tų pinigų ir nusiųs mažiesiems juodukams į Afriką? Gal pagalvos, kad tie pagonėliai amžinai pasmerkti, nes yra nekrikštyti ir neišmano tikrojo tikėjimo, tie juodukai, nepažįstantys Kristaus Kūno paslapties? Pragaro prieangy pilna mažų juodukų, jie blaškosi ir verkia, šaukiasi motinų, nes niekada nepripažino neapsakomo mūsų Viešpaties bei garbingos šventųjų, kankinių ir nekaltųjų mergelių draugijos. O, ne. Mūsų Pirmosios Komunijos berniukai lekia į kiną, jie bėga voliotis purve, kurį po pasaulį drabsto velnio pakalikai iš Holivudo. Tiesa, Makortai?“

„Taip, sere“.

Klausimas Kviglis vėl kelia ranką. Susižvalgome ir svarstome, ar

šitaip jis mėgina nusižudyti.

„Kas yra pakalikas, sere?“

Mokytojo veidas išbąla, paskui išrausta. Lūpos tai susičiaupia, tai vėl prasiveria, visur tyška seilės. Jis prieina prie Klausimo, tempia jį iš suolo. Mokytojas šnarpščia, mikčioja, jo seilės skraido po klasę. Jis plaka Klausimui pečius, sėdynę, kojas. Stveria jį už apykaklės ir atitempia prieš mus.

„Pažiūrėkite į šį keistuolį“, — riaumoja jis.

Klausimas dreba ir verkia: „Atsiprašau, sere“.

„Atsiprašau, sere, — mėgdžioja mokytojas. — Dėl ko tu atsiprašai?“

„Atsiprašau, kad uždaviau klausimą. Daugiau niekada nebeuždavinėsiu klausimų, sere“.

„Tądien, kai tai padarysi, Kvigli, išauš diena, kai panorėsi, kad Dievas sušildytų tave užantyje. Ko panorėsi, Kvigli?“

„Kad Dievas sušildytų mane užantyje, sere“.

„Grįžk į savo vietą tu, mulki, baily nelaimingas, tu, padare iš tamsiausio pelkių užkampio“.

Jis atsisėda ir paguldo lazdą priešais save ant stalo. Liepia Klausimui liautis inkštus ir būti vyru. Jei jis šioje klasėje išgirs bent vieną vaiką, uždavinėjantį kvailus klausimus ar vėl kalbantį apie rinkliavą, jis plaks jį tol, kol ims tikšti kraujai.

„Ką aš padarysiu?“

„Išplaksite tą vaiką, sere“.

„Kaip plaksiu?“

„Kol ims tikšti kraujai, sere“.

„Atsakyk, Klohesi, koks yra šeštasis Dievo įsakymas?“

„Nesvetimauk“.

„Ką nesvetimauk?“

„Nesvetimauk, sere“.

„O kas yra svetimavimas, Klohesi?“

„Nešvankios mintys, nešvankūs žodžiai, nešvankūs poelgiai, sere“.

„Gerai, Klohesi. Tu geras berniukas. Gal esi pernelyg lėtas ir pamiršti pridėti „sere“, gal neturi kuo apsiauti, bet esi stiprus su šeštuoju Dievo įsakymu, tad išliksi tyras“.

Pedis Klohesis neturi kuo apsiauti, motina jam skuta galvą plikai, kad neprisiveistų utėlių, jo akys paraudusios, nosis nuolat teka. Žaizdos ant jo kelių niekada neužgyja, nes jis nusikrapšto šašus ir susikiša juos į burną. Jo drabužiai — vieni skudurai, jais turi dalytis dar su šešiais broliais ir seseria, jei jis pasirodo mokykloje kruvina nosimi ar pamušta akimi, vadinasi, tą rytą jis turėjo kautis dėl savo drabužių. Jis nekenčia mokyklos. Jam greitai sukaks aštuoneri, jis didžiausias ir vyriausias berniukas klasėje. Pedis niekaip negali

sulaukti, kol suaugs, kol sukaks keturiolika, tada galėtų pabėgti, apsimesti septyniolikmečiu, įstoti į anglų armiją ir išvykti į Indiją, kur gražu, šilta, ten jis gyventų palapinėje su tamsiaode mergina, turinčia raudoną tašką ant kaktos, gulėtų ten, valgytų figas, nes Indijoje valgomos figos, mergina dieną naktį virtų troškinį, skambintų ukulele, o kai turėtų pakankamai pinigų, pasikviestų savo šeimą, jie visi gyventų palapinėje, ypač gerai būtų jo vargšui tėvui, kuris namie iškošti didžiulius kraujo krešulius, nes serga džiova. Kai mano motina pamato Pedį gatvėje, sako: „Oje, tik pažiūrėk į tą vargšą vaiką. Tai apsiskarmaliavęs skeletas, jei būtų kuriamas filmas apie badą, jis tikrai gautų pagrindinį vaidmenį“.

Manau, Pedžiui aš patinku dėl razinos, o aš jaučiuosi truputį kaltas, nes visai nenorėjau būti toks dosnus. Mokytojas ponas Bensonas pranešė, kad vyriausybė parūpino mums nemokamus priešpiečius, kad netektų šaltu oru pėdinti namo. Jis nusivedė mus į šaltą kambarėlį Limio mokyklos požemiuose, kur valytoja Nelė Ahen padalijo mums po pusę pintos pieno ir po bandelę su razinomis. Pienas buteliuose buvo užšalęs, mums teko tirpdyti jį tarp šlaunų. Berniukai juokavo, kad buteliai nušaldys mums kai kuriuos dalykėlius, bet mokytojas užriko: „Dar pašnekėsit, ir aš sušildysiu tuos butelius į jūsų pakaušius“. Visi bandelėse ieškojome razinų, bet Nelė pasakė, kad tikriausiai jų pamiršo įdėti, kad ji paklaus apie tai jas pristačiusio žmogaus. Mes ieškodavome kas dieną, kol galiausiai savo bandelėje radau raziną ir iškėliau ją parodyti. Berniukai ėmė bambėti, jie irgi norėję razinos, Nelė atkirto, kad tai ne jos kaltė. Ji darsyk pasiteiraus to žmogaus. Berniukai ėmė maldauti razinos ir siūlyti daugybę dalykų — šlakelį pieno, pieštuką, komiksų knygą. Tobis Mekėjus pažadėjo savo seserį, tačiau ponas Bensonas išgirdo, išsivedė jį į koridorių ir mušė tol, kol šis ėmė staugti. Pats norėjau razinos, bet kampe basas stovėjo Pedis Klohesis, kambarėlyje nuo šalčio stingo kaulai, jis tirtėjo kaip paspirtas šuo, o man visada būdavo gaila paspirtų šunų, taigi priėjau ir atidaviau Pedžiui raziną, nes nežinojau, ką dar galėčiau padaryti, o vaikai klykė, kad aš kvailys ir sušiktas idiotas. Tą dieną ir visas kitas gailėjausi, kad atidaviau raziną Pedžiui, nes pats jos troškau, bet buvo per vėlu, jis įsigrūdo ją į burną, nurijo, pažvelgė į mane ir nieko nepasakė, o aš pagalvojau: kas tu per idiotas, kad atidavei savo raziną.

Ponas Bensonas dirstelėjo į mane ir nutylėjo, o Nelė Ahen tarė: „Tu šaunus jankis, Frenki“.

Netrukus ateis kunigas, surengs mums egzaminą iš katekizmo ir visų kitų dalykų. Pats mokytojas turi parodyti, kaip priimti Šventąją Komuniją. Jis liepia susirinkti aplink jį. Į kepurę suberia smulkiai suplėšyto „Limeriko vedlio“ skiauteles. Kepurę paduoda Pedžiui

Klohesiui, atsiklaupia ant grindų, liepia Pedžiui paimti skiautelę popieriaus ir padėti jam ant liežuvio. Jis parodo mums, kaip iškišti liežuvį, kaip gauti skiautelę popieriaus, palaikyti ją akimirką, įtraukti liežuvį, sudėti rankas maldai, žvelgti į dangų, pagarbiai užsimerkti, palaukti, kol popierius sutirps burnoje, nuryti jį ir padėkoti Dievui už dovaną, už Dieviškąją malonę, atsklindančią su šventumu. Kai jis iškiša liežuvį, vos valdomės nesusijuokę, nes dar neteko regėti tokio milžiniško violetinio liežuvio. Mokytojas atsimerkia, kad nutvertų kikenančius berniukus, bet negali nieko pasakyti, nes Dievas vis dar ant jo liežuvio, tai šventa akimirka. Jis atsistoja, suklupdo mus ratu ir liepia viską pakartoti. Eina aplinkui, deda popieriaus skiauteles mums ant liežuvių ir murma lotyniškai. Keli berniukai ima kikenti, jis užrinka, kad jei jie nesiliaus kikenę, tai bus nebe Šventoji Komunija, o Paskutinės apeigos, kaip vadinasi tas sakramentas, Makortai?

„Paskutinis patepimas, sere“.

„Teisingai, Makortai. Neblogai kaip jankiui iš nuodėmingų Amerikos pakrančių“.

Mokytojas perspėja, kad turime būti atsargūs ir pakankamai iškišti liežuvius, kitaip Komunijos ostija gali nukristi ant grindų. Jis sako: „Tai blogiausia, kas gali nutikti kunigui. Jei ostija nuslysta nuo liežuvio, vargšas kunigas turi priklaupti ant abiejų kelių, pakelti ją savo liežuviu ir aplaižyti grindis, jei ostija nurieda tolėliau. Kunigas gali įsivaryti rakštį, tada jo liežuvis ištins kaip ropė, o šitaip galima užspringti ir numirti“.

Jis sako, kad, be Švenčiausiojo kryžiaus atminimo, Komunijos ostija yra švenčiausias dalykas pasaulyje, o Pirmoji Komunija yra švenčiausia akimirka mūsų gyvenime. Kalbėdamas apie Pirmąją Komuniją mokytojas susijaudina. Jis žingsniuoja pirmyn atgal, mojuoja lazda ir kalba, kad niekada neturime pamiršti, jog tą akimirką, kai Šventoji Komunija bus padėta mums ant liežuvių, mes tapsime pačios garbingiausios bendruomenės nariais, vienintelės Šventosios visuotinės apaštalinės Romos katalikų bažnyčios nariais, jog du tūkstančius metų vyrai, moterys ir vaikai mirdavo už tikėjimą, o airiai irgi turi kuo didžiuotis. Juk tūkstančiai mūsų buvo nukankinti? Juk apnuoginome savo kaklus protestantų kirviams? Juk kopėme į kartuves dainuodami, tarsi pasiruošę iškylai, tiesa, berniukai?

„Taip, sere“.

„Ką mes padarėme, berniukai?“

„Apnuoginome savo kaklus protestantų kirviams, sere“.

„Ir?“

„Kopėme į kartuves dainuodami, sere“.

„Tarsi?“

„Tarsi pasiruošę iškylai, sere“.

Mokytojas sako, kad gal šioje klasėje yra ateities kunigas ar kankinys už tikėjimą, nors jis labai tuo abejoja, nes esame didžiausia tinginių ir nemokšų šutvė, kurią jis turėjo nelaimės mokyti.

„Bet visko pasitaiko, — tęsia jis, — tikriausiai Dievas turėjo kokį nors tikslą, kai pasiuntė tokius kaip jūs įsikurti žemėje.

Tikriausiai Dievas turėjo tikslą, kai pas mus atsiuntė Klohesį be batų, Kviglį su prakeiktais klausimais ir Makortą, kurio sielą slegia Amerikos nuodėmės. Ir prisiminkite, berniukai — Dievas savo vienintelį Sūnų leido nukryžiuoti ne tam, kad Pirmosios Komunijos dieną vaikštinėtumėte ištiesę letenas pinigų. Mūsų Viešpats mirė, kad jūs būtumėte atpirkti. Pakanka gauti tikėjimo dovaną. Ar klausotės manęs?“

„Taip, sere“.

„Ir ko pakanka?“

„Tikėjimo dovanos, sere“.

„Gerai. Eikit namo“.

Vakare trise sėdime po žibintu mūsų gatvelės gale ir skaitome — Maikis, Malachis ir aš. Molojai gyvena kaip ir mes — jų tėvas prageria pašalpą arba uždarbį ir nelieka pinigų žvakėms ar žibalui į lempą. Maikis skaito knygas, o mes su broliu — komiksus. Maikio tėvas Piteris parneša knygų iš Kamegio bibliotekos, kad turėtų ką veikti, kol negeria alaus ar kol prižiūri šeimą, kai ponia Moloj paguldoma į beprotnamį. Jis leidžia Maikiui skaityti bet kurią patinkančią knygą, dabar Maikis skaito tą knygą apie Kuchuliną ir kalba taip, tarsi viską apie jį žinotų. Noriu jam pasakyti, kad žinojau apie Kuchuliną dar tada, kai buvau trejų, kad mačiau jį Dubline, kad Kuchulinui nieko nereiškia įgriūti į mano sapnus. Noriu liepti jam liautis kalbėti apie Kuchuliną, jis mano, jis buvo mano prieš daugelį metų, nuo mažens, bet negaliu, nes Maikis skaito mums pasakojimą, kurio anksčiau nebuvau girdėjęs, nešvankią istoriją apie Kuchuliną, kurios niekada negalėsiu papasakoti tėvui ar motinai, pasakojimą, kaip Emera tapo Kuchulino žmona.

Kuchulinas dvidešimt vienerių jau buvo senas. Jis buvo vienišas, troško vesti, tai jį susilpnino, sako Maikis, ir galiausiai pražudė. Visos Airijos moterys kraustėsi iš proto dėl Kuchulino ir norėjo už jo ištekėti. Jis sakė, kad tai būtų puiku, jis būtų nieko prieš vesti visas Airijos moteris. Jei jis galėjo kautis su visais Airijos vyrais, kodėl negalėtų vesti visų moterų? Bet karalius, Konoras Maknesa, tarė: „Viskas labai gerai, Ku, bet Airijos vyrai nenori likti vieniši nakties glūdumoje“. Karalius nusprendė skelbti rungtynes dėl Kuchulino nuotakos, tai buvo myžimo varžybos. Visos Airijos moterys susirinko Muirtemno lygumose pasivaržyti, kuri numyš toliausiai, o toliausiai numyžo Emera. Ji buvo Airijos myžimo čempionė ir ištekėjo už Kuchulino, štai

kodėl iki šių dienų ji vadinama Didžiapūsle Emera.

Maikis ir Malachis juokiasi iš šios istorijos, nors nemanau, kad Malachis ją suprato. Jis mažas, jam dar toli iki Pirmosios Komunijos, jis juokiasi tik iš žodžio „myžti“. Paskui Maikis man aiškina, kad padariau nuodėmę klausydamasis pasakojimo su šiuo žodžiu, ir kai eisiu Pirmosios Komunijos, turėsiu prisipažinti kunigui. Malachis sako: „Teisingai. „Myžti“ yra blogas žodis, turėsi prisipažinti kunigui, nes tai nuodėmingas žodis“.

Nežinau, ką daryti. Kaip galiu eiti pas kunigą ir per savo pirmąją išpažintį sakyti tokius baisius dalykus? Visi berniukai žino, kokias nuodėmes pasisakys, taigi jie gaus Pirmąją Komuniją, surinks pinigų ir eis žiūrėti Džeimso Kagnio, valgys saldainius bei pyragaičius Lyrikos kino teatre. Mokytojas padėjo mums prisiminti savo nuodėmes, visų jos tokios pačios. Trenkiau savo broliui. Pamelavau. Pavogiau pensą iš motinos piniginės. Nepaklusau tėvams, penktadienį valgiau dešrą.

Bet dabar įgijau tokią nuodėmę, kurios neturi niekas kitas, kunigas bus sukrėstas, jis ištemps mane iš klausyklos į šoninę navą, išmes į gatvę, ir visi sužinos, kad klausiausi pasakojimo apie Kuchulino žmoną, Airijos moterų myžnių čempionę. Niekada negalėsiu gauti Pirmosios Komunijos, moterys kels ant rankų mažus vaikus, rodys į mane ir sakys: „Pažiūrėkite į jį. Jis kaip Maikis Molojus, niekada nepriėmęs Pirmosios Komunijos, jis vaikštinėja slegiamas nuodėmės, jis niekada nerinko pinigų ir nematė Džeimso Kagnio“.

Gailiuosi, kad esu girdėjęs apie Pirmąją Komuniją ir rinkliavą. Jaučiuosi blogai, nebenoriu nei arbatos, nei duonos, nieko. Mama sako tėčiui, kad keista, kai vaikas nebevalgo duonos ir negeria arbatos, o tėtis atsako: „Ak, jis tiesiog nervinasi dėl Pirmosios Komunijos“. Noriu prieiti prie jo, atsisėsti ant kelių ir papasakoti, ką man padarė Maikis Molojus, bet esu per didelis sėdėti ant kelių, jei atsisėsčiau, Malachis visai gatvei papasakotų, kad aš didelis kūdikis. Norėčiau papasakoti savo rūpesčius Septintojo laiptelio angelui, bet jis užsiėmęs, neša kūdikius viso pasaulio motinoms. Vis dėlto paklausiu tėčio.

„Tėti, ar Septintojo laiptelio angelas turi kitų darbų be vaikelių nešimo?“

„Taip“.

„Ar Septintojo laiptelio angelas patartų, ką daryti, jei nežinotum, kaip elgtis?“

„Ak, taip, sūnau, pasakytų. Tai angelo darbas, net to nuo septintojo laiptelio“.

Tėtis išeina ilgų vaikštynių, mama su Maiklu lanko senelę, Malachis žaidžia gatvėje, o namas lieka man, tad galiu sėstis ant septintojo laiptelio ir kalbėtis su angelu. Žinau, kad jis čia, nes tas laiptelis atrodo šiltesnis už kitus, o mano galvoje tampa šviesu.

Išpasakoju jam savo rūpesčius ir girdžiu balsą. „Ko bijoti nėra“, — sako balsas.

Jis painioja žodžių tvarką, aš nesuprantu, ką jis sako.

„Nebijok, — kartoja balsas. — Išpažink kunigui savo nuodėmę, ir tau bus atleista“.

Kitą rytą keliuosi anksti, geriu arbatą su tėčiu ir pasakoju jam apie Septintojo laiptelio angelą. Jis uždeda ranką man ant kaktos, žiūri, ar nesergu. Klausia, ar tikrai man galvoje nušvito, ar tikrai girdėjau balsą ir ką pasakė tas balsas?

Sakau jam, kad balsas ištarė: „Ko bijoti nėra, o tai reiškia — nebijok“.

Tėtis pritaria, kad angelas teisus, neturėčiau bijoti, o aš pasakoju jam, ką padarė Maikis Molojus. Pasakoju apie Didžiapūslę Emerą ir net pasakau žodį „myžti“, nes angelas ištarė: ko bijoti nėra. Tėtis pastato uogienės stiklainį su arbata ir tapšnoja man per ranką. „Ak, ak, ak“, — kartoja jis, o aš svarstau, ar jis išprotės kaip ponia Moloj ir vis lankysis beprotnamyje, bet jis klausia: „Ar dėl to nerimavai praėjusią naktį?“

Sakau, kad taip, o jis nuramina, kad tai nėra nuodėmė, kad neturiu to išpažinti kunigui.

„Bet Septintojo laiptelio angelas sako, kad turėčiau“.

„Gerai. Pasakyk kunigui, jei nori, bet Septintojo laiptelio angelas taip liepė tik todėl, kad iš pradžių to man nepapasakojai. Argi ne geriau pasidalyti savo rūpesčiais su tėvu nei su angelu, kuris tėra šviesa ir balsas tavo galvoje?“

„Taip, tėti“.

Dieną prieš Pirmąją Komuniją mokytojas veda mus į Šv. Juozapo bažnyčią pirmosios išpažinties. Mes žygiuojame poromis, jei bent sukrutinsime lūpas Limeriko gatvėse, jis užmuš mus čia pat ir nusiųs į pragarą, prislėgtus nuodėmių. Vis dėlto mes vienas kitam giriamės savo nuodėmėmis. Vilis Haroldas šnabžda apie didžiąją nuodėmę, kai jis žiūrėjo į nuogą seserį. Pedis Hatiganas prisipažįsta pavogęs dešimt šilingų iš tetos piniginės ir iki blogumo prisikimšęs ledų su bulvių traškučiais. Klausimas Kviglis sakosi pabėgęs iš namų ir pusę nakties praleidęs griovyje su keturiomis ožkomis. Bandau papasakoti apie Kuchuliną ir Emerą, bet mokytojas nustveria mane kalbantį ir pliaukšteli per pakaušį.

Mes suklaupiame klauptuose prie klausyklos, aš svarstau, ar mano Emeros nuodėmė tokia pat baisi kaip žiūrėjimas į nuogą sesers kūną, nes dabar žinau, kad kai kurie dalykai pasaulyje yra baisesni už kitus. Štai kodėl būna skirtingų nuodėmių: šventvagystė, mirtina nuodėmė, dovanotina nuodėmė. Mokytojai ir suaugusieji dažniausiai kalba apie neatleistiną nuodėmę, kuri yra didžiulė paslaptis. Niekas nežino, kas

tai yra, ir kaip gali suprasti, ar padarei tą nuodėmę, jei nežinai, kas tai yra. Jei pasakysiu kunigui apie Didžiapūslę Emerą ir myžimo rungtynes, jis gali pasakyti, kad tai neatleistina nuodėmė, ir išspirti mane iš klausyklos, tada visi limerikiečiai sužinos apie mano gėdą, būsiu pasmerktas keliauti į pragarą, kur mane amžinai kankins velniai, jie daugiau nieko neveiks, tik badys mane karštomis šakėmis, kol visiškai išseksiu.

Bandau pasiklausyti Vilio išpažinties, kai jis įeina vidun, bet girdžiu tik kunigo šnypštimą. Vilis išeina verkdamas.

Mano eilė. Klausykloje tamsu, virš mano galvos milžiniškas nukryžiuotasis. Girdžiu, kaip kažkuris berniukas murma savo išpažintį kitoje pusėje. Svarstau, ar verta bandyti tartis su Septintojo laiptelio angelu. Žinau, kad jis neturėtų kyboti virš klausyklos, bet jaučiu šviesą galvoje, ir balsas sako man: ko bijoti nėra.

Priešais mano veidą atsidengia pertvara, ir kunigas taria: „Klausau, mano vaike“.

„Palaiminkite mane, tėve, nes aš nusidėjau. Tai mano pirmoji išpažintis“.

„Taip, mano vaike, ir kokias nuodėmes tu padarei?“

„Melavau. Trenkiau broliui. Paėmiau pensą iš motinos piniginės. Keikiausi“.

„Taip, mano vaike. Dar ką nors padarei?“

„Aš, aš klausiausi pasakojimo apie Kuchuliną ir Emerą“.

„Tai tikrai nėra nuodėmė, mano vaike. Juk kai kurie rašytojai užtikrina, kad paskutinę akimirką Kuchulinas priėmė katalikų tikėjimą kaip ir jo karalius, Konoras Maknesa“.

„Tai apie Emerą, tėve, ir kaip ji už jo ištekėjo“.

„Kaip, mano vaike?“

„Ji laimėjo jį myžimo rungtyje“.

Kunigas sunkiai atsidūsta. Prisidengia ranka burną, kosčioja ir šnabžda: „Dievo Motina“.

„Kas, kas papasakojo tau šią istoriją, mano vaike?“

„Maikis Molojus, tėve“.

„O kur jis ją išgirdo?“

„Jis perskaitė ją knygoje, tėve“.

„A, knygoje. Knygos gali būti pavojingos vaikams, mano vaike. Nukreipk mintis nuo tų kvailų istorijų ir galvok apie šventųjų gyvenimus. Galvok apie šventąjį Juozapą, apie Mažąją gėlelę, švelnų ir mielą Pranciškų Asyžietį, kuris mylėjo paukščius danguje ir gyvulius laukuose. Ar padarysi tai, mano vaike?“

„Taip, tėve“.

„Ar turi kitų nuodėmių, mano vaike?“

„Ne, tėve“.

„Už bausmę sukalbėsi tris „Sveika, Marija“, tris „Tėve mūsų“ ir

specialią maldą už mane“.

„Gerai. Tėve, ar tai buvo baisiausia nuodėmė?“

„Ką turi galvoje?“

„Ar aš blogiausias iš visų berniukų, tėve?“

„Ne, mano vaike, tau iki jų toli. Dabar sukalbėk „Tikėjimo išpažinimą“ ir prisimink, kad mūsų Viešpats stebi tave kiekvieną akimirką. Telaimina tave Dievas, mano vaike“.

Pirmosios Komunijos diena yra laimingiausia gyvenimo diena. Dėl rinkliavos ir Džeimso Kagnio kine. Išvakarėse buvau taip susijaudinęs, kad neužmigau iki aušros. Vis dar būčiau miegojęs, jei senelė nebūtų pradėjusi baladotis į duris.

„Kelkitės! Kelkitės! Traukit tą vaiką iš lovos. Laimingiausia diena jo gyvenime, o jis knarkia ten viršuje“.

Puoliau į virtuvę. „Nusivilk tuos marškinius“, — paliepė senelė. Nusivilkau marškinius, ir ji įstūmė mane į alavinį dubenį su lediniu vandeniu. Motina trynė mane, senelė trynė. Aš sužvarbau ir įraudau.

Jos mane nušluostė. Aprengė juodo aksomo Pirmosios Komunijos kostiumu su baltais puošniais marškiniais, trumpomis kelnėmis, baltomis kojinėmis ir juodais tikros odos batais. Ant rankos užrišo balto satino raištelį, o prie atvarto prisegė Švenčiausiąją Jėzaus Širdį, Švenčiausiosios Širdies paveikslą, iš jos varva kraujas, aplink ją liepsnoja ugnis, o viršuje kaba bjaurus erškėčių vainikas.

„Eikš čia, sušukuosiu tau plaukus, — pakvietė senelė. — Tik pažiūrėkit į tą kuodą, jis nesugula. Tokie plaukai ne iš mano šeimos. Tai Šiaurės Airijos plaukai, gavai juos iš tėvo. Tokie būna presbiterijonų plaukai. Jei tavo motina būtų ištekėjusi už tikro padoraus limerikiečio, tau nestyrotų Šiaurės Airijos presbiterijonų plaukai“.

Ji du kartus spjovė man į plaukus.

„Senele, gal liautumeis spjaudyti ant galvos?“

„Jei neturi ką pasakyti, užsičiaupk. Nuo trupučio seilių nemirsi. Nagi, pavėluosime į mišias“.

Mes nuskubėjome į bažnyčią. Motina pūškavo kiek atsilikusi su Maiklu ant rankų. Bažnyčią pasiekėme pačiu laiku, matėme, kaip paskutiniai berniukai pakilo nuo altoriaus turėklų, už jų stovėjo kunigas su taure ir ostija ir žiūrėjo į mane. Jis padėjo man ant liežuvio ostiją, Jėzaus Kūną ir Kraują. Pagaliau, pagaliau.

Ostija ant mano liežuvio. Įtraukiu ją.

Ostija prilipo.

Prie mano gomurio prilipo Dievas. Girdžiu mokytojo balsą: „Neleisk ostijai prisiliesti prie dantų, nes jei perkąsi Dievą pusiau, amžius svilsi pragare“.

Mėginu atlipinti Dievą liežuviu, bet kunigas šnypščia:

„Nesimaivyk ir grįžk į savo vietą“.

Dievas buvo geras. Jis ištirpo, aš Jį nurijau, pagaliau esu Tikrosios Bažnyčios narys, oficialus nusidėjėlis.

Po mišių prie bažnyčios durų manęs laukė motina su Maiklu ant rankų ir senelė. Jos abi priglaudė mane prie savo pilvų. Abi sakė man, kad tai laimingiausia gyvenimo diena. Abi verkė virš mano galvos, po senelės indėlio šį rytą mano galva tapo pelke.

„Mama, ar galiu dabar eiti ir rinkti pinigus?“

Ji tarė: „Kai truputį užkąsi pusryčių“.

„Ne, — paprieštaravo senelė. — Nerinksi jokių pinigų, kol pas mane nesuvalgysi tikrų Pirmosios Komunijos pusryčių. Eime“.

Nusekėme iš paskos. Ji trankėsi puodais, tarškino keptuvėmis ir skundėsi, kad visi aplinkui tikisi, jog ji turi nuo jų priklausyti. Suvalgiau kiaušinį, dešros, o kai siekiau dar cukraus arbatai, ji pliaukštelėjo man per ranką.

„Palengvėliau su tuo cukrumi. Ar manai, kad esu milijonierė? Amerikietė? Gal esu išsipuošusi žvilgančiais deimantais? Apsitaisiusi dailiais kailiniais?“

Maistas mano skrandyje ėmė kilti. Pradėjau žiaukčioti. Nubėgau už namo ir viską išvėmiau. Senelė išėjo laukan.

„Tik pažiūrėkit, ką jis padarė. Išvėmė Pirmosios Komunijos pusryčius. Išvėmė Jėzaus Kūną ir Kraują. Mano kieme atsirado Dievas. Ką man daryti? Nuvesiu jį pas jėzuitus, jie išmano paties popiežiaus nuodėmes“.

Ji nutempė mane Limeriko gatvėmis. Pasakojo kaimynams ir nepažįstamiems praeiviams apie Dievą už jos namo. Įstūmė mane į klausyklą.

„Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Palaiminkite mane, tėve, nes aš nusidėjau. Praėjo diena nuo mano paskutinės išpažinties“.

„Viena diena? Ir kokias gi nuodėmes padarei per dieną, mano vaike?“

„Pramiegojau. Vos nepavėlavau į savo Pirmąją Komuniją. Senelė sakė, kad mano plaukai styro kaip šiaurės airių, presbiterijonų. Išvėmiau Pirmosios Komunijos pusryčius. Dabar senelė sako turinti Dievą savo kieme ir nežino, ką jai daryti“.

Kunigas elgiasi kaip ir Pirmosios Komunijos kunigas. Jis giliai atsidūsta ir keistai kosčioja.

„A-a... Pasakyk senelei, kad nuplautų Dievą trupučiu vandens, o už bausmę sukalbėk vieną „Sveika, Marija“ ir vieną „Tėve mūsų“. Pasimelsk už mane, ir telaimina tave Dievas, mano vaike“.

Senelė su mama laukia prie pat klausyklos. Senelė klausia: „Ar kunigui pasakojai kokius juokus? Jei kada nors sužinosiu, kad pripasakojai jėzuitams juokų, išplėšiu tau prakeiktus inkstus. Tai ką gi

jis sakė apie Dievą mano kieme?“

„Liepė nuplauti jį trupučiu vandens, senele“.

„Šventintu vandeniu ar paprastu?“

„Jis nepasakė, senele“.

„Ką gi, grįžk ir paklausk jo“.

„Bet, senele...“

Ji įstumia mane atgal į klausyklą.

„Palaiminkit mane, tėve, nes aš nusidėjau, praėjo minutė nuo mano paskutinės išpažinties“.

„Minutė? Ar tu tas berniukas, kuris ką tik čia buvo?“

„Taip, tėve“.

„Kas nutiko dabar?“

„Mano senelė klausia: plauti šventintu vandeniu ar paprastu?“

„Paprastu vandeniu, ir liepk savo senelei man nebetrukdyti“.

Sakau jai: „Paprastu vandeniu, senele, ir jis liepė, kad jam nebetrukdytum“.

„Nebetrukdyčiau. Tas prakeiktas nemokša pelkių ristūnas“.

Klausiu mamos: „Ar galiu dabar eiti rinkliavos? Noriu pamatyti Džeimsą Kagnį“.

Senelė sako: „Gali pamiršti apie rinkliavą ir Džeimsą Kagnį, nes nesi tikras katalikas, taip palikęs Dievą ant žemės. Nagi, einam namo“.

Mama įsiterpia: „Palauk. Tai mano sūnus. Tai mano sūnus, jam Pirmosios Komunijos diena. Jis pamatys Džeimsą Kagnį“.

„Ne, nepamatys“.

„Pamatys“.

Senelė burbteli: „Veskis jį pas Džeimsą Kagnį, pamatysi, ar tai išgelbės jo presbiterijonišką Šiaurės Airijos amerikietišką sielą. Pirmyn“.

Ji apsisiaučia skara ir nueina.

Mama sako: „Dieve, rinkliavai jau vėlu, tu niekada nepamatysi Džeimso Kagnio. Nueikime į Lyrikos kino teatrą ir pažiūrėkime, gal tave vis viena įleis su Pirmosios Komunijos kostiumėliu“.

Baringtono gatvėje susitinkame Maikį Molojų. Jis klausia, ar ėjau į kiną, aš atsakiau, kad bandžiau. „Bandei? — pakartoja jis. — Neturi pinigų?“

Man gėda pasakyti, kad neturiu, ir jis sako: „Viskas gerai. Įvesiu tave vidun. Padarysiu diversiją“.

„Kas yra diversija?“

„Turiu pinigų bilietui, kai įeisiu, apsimesiu, kad man priepuolis, kasininkas baisiai persigąs, o kai aš garsiai sukliksiu, tu galėsi įsmukti. Aš stebėsiu duris, kai pamatysiu, jog įėjai, stebuklingai pasveiksiu. Tai ir yra diversija. Štai kaip aš visąlaik įvedu savo brolius“.

Mama abejoja: „O, nežinau, Maiki. Argi tai nebus nuodėmė, juk nenorėtum, kad Frenkas nusidėtų Pirmosios Komunijos dieną?“

Maikis sako, kad jei tai nuodėmė, ji prislėgs tik jo sielą, o juk jis vis viena nėra tikras katalikas, taigi tai nesvarbu. Jis sukliko, aš įsmukau ir atsisėdau šalia Klausimo Kviglio, o kasininkas Frenkas Goginas taip susirūpino Maikiu, kad nieko nepastebėjo. Filmas buvo įdomus, bet pabaiga liūdna, nes Džeimsas Kagnis buvo visuomenės priešas, jį nušovė, apvyniojo tvarsčiais ir įmetė pro duris, pergąsdindami jo vargšę seną motiną. Taip baigėsi mano Pirmosios Komunijos diena.

V

Senelė nebesikalba su mama dėl to, ką aš padariau su Dievu jos kieme. Mama nesikalba nei su savo seserimi teta Age, nei su broliu dėde Tomu. Tėtis nesikalba su nė vienu iš mamos šeimos, o tie nesikalba su tėčiu, nes jis kilęs iš šiaurės ir keistai elgiasi. Niekas nebendrauja su dėdės Tomo žmona Džeine, nes ji iš Golvėjaus ir atrodo kaip ispanė. Visi kalbasi su mamos broliu dėde Patu, nes jis nukrito ant galvos, jis paprastas, jis pardavinėja laikraščius. Jį vadina Abatu arba Abu Šyhenu, niekas nežino kodėl. Visi kalbasi su dėde Pa Kytingu, nes jis apsinuodijo dujomis per karą ir vedė tetą Agę, o jei su juo ir nekalbėtų, jam nė velnio nerūpėtų, štai kodėl visi vyrai Pietinėje aludėje vadina jį dujažmogiu.

Štai koks norėčiau būti pasaulyje, dujažmogis, kuriam nė velnio niekas nerūpi, tą ir sakau Septintojo laiptelio angelui, kol prisimenu, kad negalima minėti velnio šalia esant angelui.

Dėdė Tomas ir Golvėjaus Džeinė turi vaikų, bet mums negalima su jais bendrauti, nes mūsų tėvai nebendrauja. Jie turi sūnų ir dukterį, Džerį ir Pegę, bet mama barsis, jei juos užkalbinsime, tačiau kaip galima nesikalbėti su savo pusbroliais ir pusseserėmis!

Šeimos iš Limeriko gatvelių savaip nesikalba vieni su kitais, ir tai trunka metų metus. Yra žmonių, kurie nesikalba, nes jų tėvai 1922 metų Pilietiniame kare kovojo priešingose pusėse. Jei kuris vyras išvyksta ir įstoja į anglų armiją, jo šeima gali tučtuojau kraustytis į kitą Limeriko dalį, kur gyvena anglų armijai priklausančių vyrų šeimos. Jei tavo šeimoje kas nors bent kiek draugiškiau elgėsi su anglais per pastaruosius aštuonis šimtus metų, apie tai visi sužinos ir prikaišios, tad gali kuo greičiau persikelti į Dubliną, kur niekam tai nerūpi. Yra šeimų, kurios gėdijasi, nes jų protėviai per badmetį atsisakė savo religijos už dubenėlį protestantų sriubos, tokios šeimos po to amžiais vadinamos sriubininkais. Baisu būti sriubininku, nes esi visiems laikams pasmerktas keliauti į sriubininku dalį pragare. Dar blogiau būti skundiku. Mokytojas mokykloje sakė, kad kas kartą, kai airiai sąžiningoje kovoje jau būdavo besunaikiną anglus, juos išduodavo šlykštus skundikas. Jei paaiškėja, kad kas nors yra skundikas, toks žmogus nusipelno būti pakartas, arba, dar blogiau, su juo niekas nebesikalba, o jeigu su tavimi niekas nesikalba, jau geriau kadaruoti ant virvagalio.

Kiekvienoje gatvėje visada yra kas nors, kas nesikalba su kuriuo kitu, arba visi nesikalba su kuriuo nors, arba kuris nors nesikalba su visais. Aišku, kada žmonės nesišneka — tai matyti iš to, kaip jie eidami prasilenkia. Moterys užriečia nosis, suspaudžia lūpas ir nusisuka. Jei moteris dėvi skarą, ji pakelia kamputį ir permeta jį per

petį tarsi sakydama — vienas tavo žodis ar žvilgsnis, tu sušikta kale, ir aš sugrūsiu tau snukį.

Blogai, kad senelė su mumis nesikalba, nes nebegalime pas ją nubėgti, kai reikia pasiskolinti cukraus, arbatos ar pieno. Neverta eiti ir pas tetą Agę. Ji tik išplūstų. Eikit namo, sušuktų ji, ir pasakykit savo tėvui, kad pajudintų savo šiaurietišką subinę ir gautų darbo kaip padorūs Limeriko vyrai.

Sakoma, kad ji pikta, nes ji raudonplaukė, arba kad ji raudonplaukė, nes nuolat pikta.

Mama draugauja su Braidė Hanon, kuri gyvena šalia su savo tėvais. Mama ir Braidė vis šnekučiuojasi. Kai tėvas išeina vaikštynių, pas mus ateina Braidė, jos su mama sėdi prie ugnies, geria arbatą ir rūko cigaretes. Jei mama namie nieko neturi, Braidė atneša arbatos, cukraus ir pieno. Kartais jos tas pačias arbatžoles užpliko kelis kartus, mama sako, kad arbata sušutusi, virta ir pervirta.

Mama su Braidė sėdi taip arti krosnies, kad jų blauzdos parausta, paskui tampa violetinės ir pamėlsta. Jos kalbasi valandų valandas, šnabždasi apie slaptus dalykus ir juokiasi. Mums negalima girdėti slaptų dalykų, turime eiti laukan ir žaisti. Dažnai sėdžiu ant septintojo laiptelio ir klausausi, o jos nė nenutuokia, kad ten esu. Lauke gali pliopti lietus, bet mama liepia: „Lyja ar ne, žaiskit lauke“, ir priduria: „Jei pamatysite ateinant tėvą, atbėkit ir pasakykit“. Mama sako Braidei: „Ar esi girdėjusi eilėraštį, kurį kažkas tikriausiai sukūrė apie mus?“

„Kokį eilėraštį, Andžela?“

„Jis vadinasi „Vyras iš Šiaurės“. Gavau šį eilėraštį iš Minės Makeidori Amerikoje“.

„Niekada tokio negirdėjau. Padeklamuok man“.

Mama kvatodama deklamuoja eilėraštį, o aš nenumanau, kodėl ji juokiasi:

Jis kilęs iš šiaurės, tad mažakalbis,
Bet jo balsas buvo švelnus, o jis pats — nuoširdus,
Į akis pažiūrėjus mačiau, kad jos — be apgaulės,
Todėl ir tekėjau už vyro iš šiaurės kraštų.

O, linksmesnis gali būti regbio klubas
Už tą ramų vyrą nuo Nejaus ežero.
Žinau, kad saulė švelniai žeria spindulius
Į upę, pro gimtąjį miestą tekančią.

Bet nėra — sakau tą džiugiai ir išdidžiai —
Visame Mansteryje vyro geresnio,
O Limerike — židinio laimingesnio

Už tą, kurį kurstau su vyru iš šiaurės.

Noriu, kad Limerike žinotų kiekvienas,
Kad mes turim kaimynų be galo šaunių.
Vargu ar dar kils neapykanta ar panieka
Tarp pietų ir šiaurės kraštų.

Ji visada pakartoja trečią posmelį ir juokiasi iki ašarų, o aš nesuprantu, kodėl. Ją apima isterija, kai ji deklamuoja:

O Limerike — židinio laimingesnio
Už tą, kurį kurstau su vyru iš šiaurės.

Jei vyras iš šiaurės grįžta anksčiau ir virtuvėje pamato Braidę, jis sako: „Gandai, gandai, gandai“. Ir stovi ten su kepure, kol ji išeina.

Braidės motina ir kiti kaimynai iš mūsų gatvės, iš gretimų gatvių, ateina prie durų ir klausia tėčio, ar jis galėtų parašyti laišką vyriausybei ar giminaičiui į tolimus kraštus. Jis sėdasi prie stalo su plunksnakočiu ir buteliuku rašalo, kai kaimynai aiškina, ką reikia rašyti, jis prieštarauja: „O, ne, jūs ne tai norėjote pasakyti“, ir rašo tai, ką jaučia turįs rašyti. Kaimynai dėkoja, kad kaip tik tą jie ir norėję pasakyti, giria, kad jis gerai išmano anglų kalbą ir turi dailią rašyseną. Jie siūlo jam šešiapensį už rūpesčius, bet jis tik mosteli ranka, tada jie paduoda pinigų mamai, nes tėtis pernelyg išdidus, kad imtų šešiapensius. Kai prašytojai išeina, jis paima šešiapensį ir siunčia mane į Keitlinos O’Konel parduotuvę cigarečių.

Senelė miega antrame aukšte didelėje lovoje su Švenčiausiosios Jėzaus Širdies paveikslu virš galvos ir su Švenčiausiosios Širdies skulptūrėle ant židinio atbrailos. Ji norėtų kurią dieną dujinį apšvietimą pakeisti elektriniu, kad galėtų nuolat žibinti mažą raudoną lempelę po skulptūrėle. Jos atsidavimas Švenčiausiajai Širdžiai gerai žinomas visoje mūsų gatvėje ir aplinkui.

Dėdė Patas miega nedidelėje lovoje to paties kambario kampe, kad senelė galėtų įsitikinti, jog jis pareina deramu laiku ir priklaupia prie lovos pasimelsti. Gal jis ir buvo numestas ant galvos, gal nemoka skaityti nei rašyti, gal išgeria kokiu bokalu per daug, bet negali būti jokio pasiteisinimo, jei nepasimeldžia prieš eidamas miegoti.

Dėdė Patas sako senelei, kad pažįsta vyrą, kuris ieško vietos apsistoti, kur jam leistų nusiprausti ryte bei vakare ir duotų valgyti du kartus per dieną, pietus ir arbatos. Jis vardu Bilas Gaivinas, turi gerą darbą prie kalkių degimo krosnies. Jis visą laiką išsibaltinęs kalkių dulkėmis, bet juk tai geriau už anglių dulkes.

Senelė turi užleisti savo lovą ir persikelti į mažąjį kambarėlį. Ji

paims Švenčiausiosios Širdies paveikslą, bet paliks skulptūrėlę, kad ji stebėtų abu vyrus. Be to, mažajame kambarėlyje nėra vietos skulptūrai.

Bilas Gaivinas po savaitės ateina apsižiūrėti. Jis nedidelio ūgio, visas išsibaltinęs ir šnarpščia kaip šuo. Jis klausia senelės, gal ji galėtų pasiimti žemyn tą statulėlę, nes jis esąs protestantas ir negalėsiąs užmigti. Senelė šaukia ant dėdės Pato, kodėl šis nepasakęs, jog į namus atsiveda protestantą. „Jėzau, — baisisi ji, — pasklis kalbos gatvėje ir visur kur“.

Dėdė Patas sako nežinojęs, kad Bilas Gaivinas yra protestantas. Žiūrėdamas į jį negalėtum to pasakyti, ypač kai jis apibiręs kalkėmis. Jis atrodo kaip paprastas katalikas, juk niekada nepagalvotum, kad protestantas kasa kalkes.

Bilas Gaivinas sako, kad vargšė neseniai mirusi jo žmona buvo katalikė, ji buvo apsilipdžiusi sienas Švenčiausiosios Širdies ir Nekaltosios Mergelės Marijos, rodančios širdį, paveikslais. Jis pats nėra prieš Švenčiausiąją Širdį, tik matydamas skulptūrėlę prisimins savo vargšę žmoną ir jam skaudės širdį.

Senelė sako: „Dieve, padėk mums, ko iš pat pradžių nepasakėt? Aišku, galiu pasistatyti skulptūrėlę ant palangės savo kambaryje, ir jums neskaudės širdies į ją žiūrint“.

Kas rytą senelė verda Bilui pietus ir neša juos prie kalkių degimo krosnies. Mama stebisi, kodėl jis jų nepasiima ryte, o senelė atkerta: „Manai, kad kelsiuosi auštant ir virsiu kopūstus su kiaulės kojomis, kad jo didenybė galėtų viską pasiimti pietų skardinėje?“

Mama sako: „Kitą savaitę pamokos baigsis, jei mokėsi Frenkui po šešis pensus per savaitę, jis tikrai noriai nuneš Bilui Galvinui pietus“.

Nenoriu kas dieną eiti pas senelę. Nenoriu nešti Bilui Galvinui pietų per visą ilgą Prieplaukos kelią, bet mama aiškina, kad tas šešiapensis mums pravers, jei to nepadarysiu, negalėsiu niekur išeiti.

„Tu liksi namie, — sako ji. — Nežaisi su savo draugeliais“.

Senelė įspėja, kad neščiau pietus tiesiai ir neklydinėčiau, nesidairyčiau, nespardyčiau skardinių ir neplėšyčiau batų. Šie pietūs karšti, būtent tokių ir nori Bilas Gaivinas.

Iš pietų skardinės skaniai kvepia virtu bekonu ir kopūstais, ten dar yra dvi didelės miltingos baltos bulvės. Jis tikrai nepastebės, jei paskanausiu pusę bulvės. Jis nesiskųs senelei, nes nedaug kalba, tik retkarčiais šį tą sušniaukroja.

Bus geriau, jei suvalgysiu ir kitą pusę bulvės, kad jis neklaustų, kodėl gavo tik pusę. Be to, galiu paragauti ir bekono bei kopūstų, o jei suvalgysiu dar vieną bulvę, jis tikrai pagalvos, kad senelė išvis jų neįdėjo.

Antroji bulvė sutirpsta mano burnoje, reikia paragauti dar kąsnelį kopūstų, dar gabaliuką bekono. Dabar išvis nebedaug lieka, jam sukils

įtarimų, vadinasi, galiu drąsiai baigti likučius.

Ką daryti? Senelė mane pritvos, mama uždarys namuose ištisus metus. Bilas Gaivinas palaidos mane kalkėse. Pasakysiu jam, kad mane Prieplaukos kelyje užpuolė šuo ir surijo visus pietus, kad man pasisekė pasprukti, kol manęs paties nesurijo.

„O, tikrai? — klausia Bilas Gaivinas. — O koks čia kopūsto lapas kybo ant tavo kelnių? Ar šuo laižė tave su kopūstuotu liežuviu? Eik namo ir pasakyk senelei, kad suvalgei visus mano pietus, o aš mirštu iš alkio prie šitos krosnies“.

„Ji mane užmuš“.

„Liepk jai neužmušti tavęs, kol neatsiųs man puikių pietų, o jei neisi pas ją ir neatneši pietų, nužudysiu tave ir įmesiu tavo lavoną į kalkes, tad tavo motinai nelabai liks prie ko paverkti“.

Senelė klausia: „Ką čia veiki grįžęs su ta skardine? Jis galėjo pats ją parnešti“.

„Jis nori daugiau pietų“.

„Kaip — nori daugiau pietų? Kristau aukštybėse, gal jo pilve yra skylė?“

„Jis miršta iš alkio prie kalkių degimo krosnies“.

„Ar tu tyčiojiesi iš manęs?“

„Jis sakė, kad atsiųstumėte jam puikius pietus“.

„Ne. Nusiunčiau jam pietus“.

„Jis jų negavo“.

„Negavo? Kodėl?“

„Aš juos suvalgiau“.

„Ką?“

„Buvau alkanas, paragavau ir nebegalėjau sustoti“.

„Jėzau, Marija ir šventasis Juozapai!“

Ji taip vožia man per pakaušį, kad pasipila ašaros. Ji rėkia ant manęs kaip mirtį pranašaujanti šmėkla, šokuoja po virtuvę ir grasina nutempti pas kunigą, pas vyskupą, pas patį popiežių, tarsi jis gyventų kažkur netoliese. Ji raiko duoną, mojuoja man peiliu ir ruošia sumuštinius su slėgtainiu ir šaltomis bulvėmis.

„Nunešk sumuštinius Bilui Galvinui, o jei bent pažvairuosi į juos, nunersiu tau kailį“.

Aišku, ji nubėga pas mamą, ir jos susitaria, kad vienintelis būdas man išpirkti savo baisią nuodėmę — tai dvi savaites nešioti pietus be užmokesčio. Kiekvieną sykį turiu parnešti atgal skardinę, vadinasi, turiu sėdėti, spoksoti, kaip Bilas Gaivinas kemša maistą, o jis ne iš tų, kurie paklaustų, ar tu šiandien bent kąsnelį turėjai burnoje.

Kas dieną, kai parnešu skardinę, senelė priverčia mane klauptis prie Švenčiausiosios Širdies skulptūrėlės ir sakyti Jam, kad gailiuosi ir kad visa tai įvyko dėl Bilo Gaivino, protestanto.

Mama sako: „Esu cigarečių kankinė, kaip ir tavo tėvas“.

Namuose gali trūkti arbatos ar duonos, bet mama ir tėtis visada sugeba apsirūpinti cigaretėmis, „Laukinėmis vynuogėmis“. Jie surūko „Laukinę vynuogę“ ryte ir kiekvienąsyk, kai geria arbatą. Jie mums nuolat kartoja, kad niekada nerūkytume, kad tai nesveika plaučiams, nesveika krūtinei, tai sulėtina augimą, bet patys sėdi prie ugnies pūsdami dūmus. Mama grasina: „Jei kada pamatysiu kurį su cigarete burnoje, sudaužysiu marmūzę“. Tėvai aiškina, kad nuo cigarečių išpūva dantys, matome, kad jie nemeluoja. Jų dantys parudę ir pajuodę, krenta vienas po kito. Tėtis sako, kad jo dantų skylės tokios didelės, jog žvirblis galėtų ten susisukti lizdą ir išauginti šeimą. Jis turi dar kelis dantis, bet išsitraukia juos poliklinikoje ir pritaiko dirbtiniam protezui. Kai jis grįžta su naujais dantimis, demonstruoja savo plačią spindinčią šypseną, su tokia atrodo kaip amerikietis, o kai prie krosnies pasakoja mums vaiduoklių istoriją, pastumia apatinius dantis po lūpa prie nosies ir baisiai mus išgąsdina. Mamos dantys tokie blogi, kad ji eina į Baringtono ligoninę, ten jai ištraukia visus dantis, ji grįžta namo prie lūpų prispaudusi kruviną skudurą. Ji priversta visą naktį sėdėti prie krosnies, nes negalima gulėti, kai iš dantenų plūsta kraujas, juk miegodamas gali paspringti. Ji žada, kad kai baigs kraujuoti, visiškai mes rūkyti, bet dabar ji norėtų užsitraukti dūmą, nes cigaretė — vienintelė paguoda. Ji liepia Malachiui eiti į Keitlinos O’Konor parduotuvę ir paklausti, ar ji negalėtų duoti penkių „Laukinių vynuogių“ iki tėtis ketvirtadienį gaus pašalpą. Jei kas nors ir gali išprašyti cigarečių iš Keitlinos, tai Malachis. Mama sako, kad jis žavus, o man primena: „Neverta siųsti tavęs su ta pailga marmūze ir keistomis tėvo manieromis“.

Kai kraujavimas liaujasi ir mamos dantenos užgyja, ji eina į polikliniką dirbtinių dantų. Ji žada mesti rūkyti, kai įsidės naujus dantis, bet nemeta. Naujieji dantys spaudžia dantenas, jai skauda, o „Laukinės vynuogės“ palengvina skausmą. Ji su tėčiu sėdi prie ugnies, kai išgalime ją įkurti, ir rūko cigaretes, o kai jie kalba, jų dantys kleksi. Jie mėgina išvengti kleksėjimo judindami žandikaulius pirmyn ir atgal, bet taip tik pablogėja, jie keikia dantistus ir tuos žmones Dubline, kurie gamino protezus, o kol jie keikiasi, dantys kleksi. Tėtis paskelbia, kad šie dantys buvo padaryti Dublino turtuoliams, bet netiko, todėl juos perdavė Limeriko vargšams, kuriems nesvarbu, nes vis viena esi skurdžius ir nelabai turi ką kramtyti, tad esi dėkingas, kad turi bent kokius dantis burnoje. Jei jie kalba pernelyg ilgai, jiems paskausta dantenas, ir dantis tenka išimti. Tada jie sėdi šnekučiuodamiesi prie ugnies, o jų veidai subliūkšta. Kas naktį jie palieka dantis virtuvėje, stiklainiuose su vandeniu. Malachis domisi, kodėl, o tėtis paaiškina, kad taip jie išvalomi. Mama priduria: „Ne, negalima laikyti dantų burnoje, kol miegi, nes jie išslys, o tu mirtinai

užspringsi“.

Dėl tų dantų Malachis atsidūrė Baringtono ligoninėje, o mane net operavo. Vieną naktį Malachis šnibžda man: „Gal nori nulipti apačion ir pažiūrėti, ar mums pavyktų įsidėti dantis?“

Protezai tokie dideli, kad mums sunku įsikišti juos į burnas, bet Malachis nepasiduoda. Jis įsigrūda tėčio viršutinius dantis į burną, bet nebegali jų ištraukti. Jo lūpos atvipusios, dantys plačiai iššiepti. Jis atrodo kaip filmo pabaisa, aš juokiuosi, bet jis traukia protezą ir aimanuoja: „Ak, ak“, jo akyse sublizga ašaros. Kuo daugiau jis aikčioja, tuo garsiau juokiuosi, kol iš viršaus šūkteli tėtis: „Ką ten veikiate, berniukai?“ Malachis mane palieka ir laiptais lekia aukštyn, girdžiu, kaip tėtis su mama juokiasi, kol supranta, kad jis gali paspringti tais dantimis. Jie abu kiša pirštus į burną ir bando juos ištraukti, bet Malachis persigąsta ir beviltiškai aikčioja. Mama sako: „Turime nuvesti jį į ligoninę“, tėtis pasisiūlo nuvesti. Jis liepia man eiti kartu, jei daktaras turėtų kokių klausimų, nes aš vyresnis už Malachį, vadinasi, aš viską pradėjau. Tėtis lekia gatvėmis su Malachiu glėbyje, o aš bandau neatsilikti. Man gaila Malachio, nuo tėčio peties jis spokso į mane, skruostais rieda ašaros, o tėčio dantys pūpso burnoje. Daktaras Baringtono ligoninėje nuramina: „Nesirūpinkit“. Jis įvarvina aliejaus į Malachio burną ir po akimirkos ištraukia dantis. Tada pažiūri į mane ir klausia tėčio: „Kodėl šis vaikas stovi prasižiojęs?“

Tėtis atsako: „Jo toks įprotis stovėti pražiota burna“.

Daktaras liepia: „Prieik arčiau“. Jis apžiūri mano nosį, ausis, gerklę, apčiupinėja man kaklą.

„Tonzilės, — sako jis. — Adenoidai. Juos reikia išpjauti. Kuo greičiau, tuo geriau, nes užaugęs jis atrodys kaip idiotas su tais plačiais žabtais“.

Kitą dieną Malachis gauna didelį gabalą iriso kaip atlygį už tai, kad įsikišo dantis, kurių nebesugebėjo išsiimti, o aš turiu gultis į ligoninę, mane operuos, kad užsičiauptų burna.

Šeštadienio rytą mama išgeria arbatą ir pareiškia: „Tu šoksi“.

„Šoksiu? Kodėl?“

„Tau septyneri, tu priėmei Pirmąją Komuniją, o dabar laikas šokiams. Veduosi tave į Katerinos gatvę pas ponią O’Konor į airių šokių pamokas. Vaikščiosi ten kiekvieną šeštadienio rytą, nebeturėsi laiko valkiotis gatvėmis. Nebevaikštinėsi po Limeriką su chuliganais“.

Ji liepia man nusiprausti, nepamiršti ausų ir kaklo, susišukuoti plaukus, išsišnirpšti nosį, pakeisti tą veido išraišką — kokią išraišką? — nesvarbu, kad tik jos neliktų, apsimauti kojines ir apsiauti Pirmosios Komunijos batus, kurie, sako ji, jau sugadinti, nes negaliu praeiti pro skardinę ar akmenį jų nepaspyręs. Ji išvargo stovėdama

eilėje prie Šv. Vincento Pauliečio draugijos ir prašinėdama batų man ir Malachiui, ir viskas tam, kad galėtume nudaužyti batų nosis pakeliui viską spardydami. „Tavo tėvas sako, kad niekada ne per anksti mokytis savo protėvių dainų ir šokių“.

„Kas yra protėviai?“

„Nesvarbu, — sako ji, — tu eisi šokti“.

Svarstau, kaip galėsiu mirti už Airiją, jei dar turiu dainuoti ir šokti už ją. Svarstau, kodėl niekada nesakoma: gali valgyti saldainius, neiti į mokyklą ar pasitaškyti vandenyje už Airiją.

Mama bara: „Nebūk toks gudrus, nes nusuksiu ausį“.

Kirilas Bensonas yra šokėjas. Nuo pečių iki kelių jis apsikarstęs medaliais. Jis laimi varžybas visoje Airijoje ir atrodo meilutis su melsvu kiltu. Jis yra motinos viltis, jo vardas nuolat pakliūva į laikraščius, aišku, jog jis parneša namo kelis papildomus svarus. Nesimato jo šėlstančio gatvėse ir viską spardančio, kol pirštai išlenda iš batų, o, ne, jis geras berniukas, jis šoka savo vargšei motinai.

Mama sudrėkina seną rankšluostį ir trina man veidą, kol ima gelti, paskui apsuka rankšluostį ant piršto ir kiša man į ausis sakydama, kad čia tiek sieros, jog galima auginti bulves. Ji sušlapina man plaukus, kad jie sugultų, liepia užsičiaupti ir liautis inkštus, nes šios šokių pamokos kiekvieną šeštadienį jai kainuos šešis pensus, kuriuos galėjau užsidirbti nešiodamas Bilui Galvinui pietus, Dievas žino, ji vargiai gali tai sau leisti. Mėginu ją atkalbėti: „Ak, mama, juk tikrai neprivalai siųsti mane į šokių mokyklą, vietoj to galėtum surūkyti skanią „Laukinę vynuogę“ ir išgerti puodelį arbatos“. Bet ji sako: „Oi, argi tu ne gudrutis? Tu šoksi, net jei tektų mesti rūkyti amžiams“.

Jei mano draugeliai pamatys, kaip motina tempia mane gatvėmis į airių šokių pamoką, užsitrauksiu didžiulę gėdą. Gal ir neblogai yra šokti ir apsimesti, jog esi Fredas Asteras, nes gali striksėti po sceną su Džindžer Rodžers. Bet airių šokiuose nebus Džindžer Rodžers, ten negalima strikinėti. Stovi išsitiesęs, rankas prispaudęs prie šonų, kojas kiloji viršun ir į šonus, niekada nesišypsai. Dėdė Pa Kytingas sako, kad airių šokėjai atrodo tarsi į subinę būtų įsikišę plieninius strypus, bet negaliu to sakyti mamai, ji mane užmuštų.

Ponios O’Konor gramofonas groja airių džigą arba rilį, berniukai ir mergaitės šoka kilodami kojas ir prispaudę rankas prie šonų. Ponia O’Konor — aukšta stambi moteris, kai ji sustabdo plokštelę, kad parodytų žingsnelius, taukai prie jos smakro ir kulkšnių suliula, o aš svarstau, kaip ji gali mokyti šokių. Ji prieina prie motinos ir klausia: „Tad čia mažasis Frenkis? Manau, šiuose namuose prasideda šokėjų kelias į viršūnę. Berniukai ir mergaitės, ar čia prasideda šokėjų kelias į viršūnę?“

„Taip, ponia O’Konor“.

Mama sako: „Turiu šešiapensį, ponia O'Konor".

„O, taip, ponia Makort, palaukite minutėlę".

Ji nukrypuoja prie stalo ir atneša juodo berniuko galvą garbanotais plaukais, didelėmis akimis, storomis raudonomis lūpomis ir praverta burna. Ji liepia man dėti šešiapensį į burną ir atitraukti ranką, kol juodukas man neįkando. Berniukai ir mergaitės žiūri ir šypsosi. Įmetu šešiapensį ir atitraukiu ranką, kol burna nesusičiaupė. Visi juokiasi, žinau, kad jie norėjo pamatyti, kaip ta burna sučiumpa mano ranką. Ponia O'Konor žiopčioja, juokiasi ir sako mano motinai: „Kas per bliovimas, a?" Mama pritaria, tai išties bliovimas. Ji liepia man gražiai elgtis ir namo pareiti šokant.

Nenoriu likti čia, kur ponia O'Konor negali pati paimti šešiapensio ir todėl beveik leidžia man prarasti ranką juoduko burnoje. Nenoriu likti čia, kur reikia išsirikiuoti su berniukais ir mergaitėmis, ištiesti nugarą, prie šonų priglausti rankas, žiūrėti į priekį, nežiūrėti žemyn, judinti kojas, judinti kojas, žiūrėti į Kirilą, ir štai pasirodo Kirilas su melsvu kiltu, medaliai skimbčioja, medaliai už viena ar kita, mergaitės myli Kirilą, ponia O'Konor irgi myli Kirilą, juk jis atnešė jai šlovę, argi ji neišmokė jo kiekvieno žingsnelio, o, šok, Kirilai, šok, o, Jėzau, jis skraido po kambarį, jis angelas, ką tik nusileidęs iš dangaus, liaukis raukytis, Frenki Makortai, kitaip tavo veidas pavirs sudžiūvusią bulve, šok, Frenki, šok, kilnok kojas dėl Dievo meilės, viensdutrysketuripenkišešiseptyni, viensdutrys ir viensdutrys, Maura, padėk tam Frenkiui Makortui, kol jis visiškai nesusuko kojų aplink savo pakaušį, padėk jam, Maura.

Maura yra didelė mergaitė, maždaug dešimties. Ji atšokuoja prie manęs, jos dantys balti, šokių suknelė išmarginta senoviniais auksiniais, geltonais ir žaliais raštais. Ji sako: „Duok ranką, mažyli". Ji suka mane aplink kambarį, kol apsvaigsta galva, aš visiškai sukvailėju, išraustu, apsikvailinu iki ašarų, mane išgelbsti sustojusi plokštelė ir gramofono šnypštimas.

Ponia O'Konor sako: „O, ačiū tau, Maura, kitą savaitę, Kirilai, galėsi parodyti Frenkiui keletą tave išgarsinusių žingsnelių. Iki kitos savaitės, berniukai ir mergaitės, ir nepamirškite šešiapensio mažajam juodukui".

Berniukai ir mergaitės išeina drauge. Aš nusileidžiu laiptais ir sprunku pro duris, tikėdamasis, kad draugeliai nepamatys manęs su sijonuotais berniukais ir mergaitėmis baltais dantimis bei įmantriomis senovinėmis suknelėmis.

Mama geria arbatą su Braidė Hanon, savo kaimyne. Mama klausia, ko išmokau, ir priverčia mane šokti virtuvėje, viensdutrysketuripenkišešiseptyni viensdutrys ir viensdutrys. Jos iš širdies kvatoja. „Neblogai kaip pirmą kartą. Po mėnesio būsi tikras Kirilas Bensonas".

„Nenoriu būti Kirilas Bensonas. Noriu būti Fredas Asteras“.

Jos ima isteriškai juoktis, net arbata tyška iš bumų. „Jergutėliau, — kikena Braidė. — Argi jis ne puikios nuomonės apie save? Fredai Asterai, kaip laikaisi?“

Mama sako, kad Fredas Asteras kiekvieną šeštadienį lankė pamokas, užuot lakstęs ir spardęs viską, kad iš batų išlįstų pirštai. Jei aš noriu būti kaip jis, turiu kiekvieną savaitę lankytis pas ponią O’Konor.

Ketvirto šeštadienio rytą į mūsų duris beldžiasi Bilis Kempbelas. „Ponia Makort, ar gali Frenkis išeiti į lauką pažaisti?“ Mama atšauna: „Ne, Bili, Frenkis eis į šokių pamoką“.

Jis laukia manęs Kareivinių kalvos papėdėje. Klausia, kodėl aš šoku, juk visi žino, kad šokiai — lepūnėlių užsiėmimas, galiausiai kaip Kirilas Bensonas segėsiu kiltą, apsikarstysiu medaliais ir šoksiu su mergiotėmis. Jis sako, kad po to jau tikrai sėdėsiu virtuvėje ir megsiu kojines. Sako, kad šokiai mane sunaikins, kad aš nebegalėsiu žaisti jokio futbolo, nei amerikietiškojo, nei regbio ar airiškojo, nes šokėjai bėga kaip lepūnėliai, ir visi juoksis.

Sakau jam, kad nebus jokių šokių, kad kišenėje turiu šešiapensį, kuris turėjo patekti į ponios O’Konor juoduko burną, geriau eisiu į Lyrikos kiną. Už šešiapensį galime nueiti abu, ir dar liks dvipensis dviem Klyvio iriso gabalėliams, mes puikiai praleisime laiką, žiūrėdami „Raudonojo šalavijo raitelius“.

Tėtis su mama sėdi prie židinio, jie nori pamatyti, kokių žingsnelių išmokau šiandien, ir sužinoti, kaip jie vadinasi. Aš jau atlikau „Enio apgultį“ ir „Limeriko sienas“, tai tikri šokiai. Dabar turiu sukurti pavadinimus ir šokius. Mama sako niekada negirdėjusi apie šokį, vadinamą „Dinglio apgultis“, bet jei išmokau, tebūnie, rodyk, ir aš šoku po virtuvę, prispaudęs rankas prie šonų ir kurdamas savo muziką, didli ai di ai di ai didli ai tru tu tru tu, tėtis su mama ploja man į taktą. Tėtis sako: „Ak, koks nuostabus šokis, būsi puikus airių šokėjas ir vyrų, mirusių už savo šalį, viltis“. Mama abejoja: „Kaip už šešiapensį, tai nelabai kas“.

Kitą savaitę rodo Džordžo Rafto filmą, vėliau — kaubojų filmą su Džordžu O’Brajenu. Paskui rodomas Džeimsas Kagnis, bet aš negaliu pasiimti Bilio, nes noriu prie Klyvio iriso nusipirkti plytelę šokolado. Puikiai leidžiu laiką, bet staiga mane suriečia baisus skausmas burnoje, dantis prilimpa prie iriso, raunasi, skausmas mane žudo. Vis dėlto negaliu prarasti iriso, išsitraukiu dantį ir deduosi jį į kišenę, kramtau irisą kita burnos puse, burnoje pilna kraujo. Vieną pusę skauda, kitoje jaučiu skanutėlį irisą, prisimenu, kaip sakydavo dėdė Pa Kytingas: būna atvejų, kai nežinai, ar apsišikti, ar apakti.

Turiu grįžti namo, nerimauju, nes negalima vaikštinėti po pasaulį be danties tikintis, kad to nesužinos tavo motina. Motinos viską žino,

jos visada apžiūri burną, tikrina, ar kuo nesusirgai. Ji sėdi prie ugnies, tėtis irgi ten, jie uždavinėja man tuos pačius klausimus apie šokius ir šokių pavadinimus. Sakau, kad išmokau „Korko sienas“, ir šoku virtuvėje niūniuodamas susikurtą melodiją ir mirdamas nuo danties skausmo. Mama stebisi: „Korko sienos, dievulėliau, nėra tokio šokio“. Tėtis kviečia: „Eik šen. Atsistok priešais mane. Pasakyk tiesą, ar šiandien ėjai į šokių pamoką?“

Nebegaliu meluoti, nes nežmoniškai gelia dantenas, burnoje pilna kraujo. Be to, nujaučiu, kad jie ir taip viską žino, kaip tik šitai dabar man ir sako. Kažkoks gyvačiukas iš šokių mokyklos pamatė, kaip ėjau į Lyrikos kiną, ir išplepėjo, o ponia O’Konor atsiuntė raštelį, kuriame pranešė, kad jau amžiai kaip manęs nematė, ar man viskas gerai, juk buvau daug žadantis, galėjau eiti paties didžiojo Kirilo Bensono keliu.

Tėčiui nerūpi mano dantis, niekas nerūpi. Jis sako, kad turėsiu eiti išpažinties, tempia mane į Redemptorių bažnyčią, šiandien šeštadienis, išpažintys klausomos visą dieną. Jis sako, kad esu blogas berniukas, jam gėda dėl manęs, kad ėjau į kiną, užuot mokęsis tautinių airių šokių, džigo, rilio, šokių, kurie rodo, kaip vyrai ir moterys kovėsi ir mirė tais liūdnais šimtmečiais. Jis pasakoja, kad buvo pakarta daug jaunų vaikinų, jie dabar pūva kalkių duobėje, bet mielu noru prisikeltų ir šoktų airių šokius.

Kunigas senas, turiu jam rėkte išrėkti savo nuodėmes, jis man sako, kad esu chuliganas, nes ėjau į kiną, užuot ėjęs į šokių pamokas, nors jis pats manąs, jog šokiai — pavojingas dalykas, beveik toks pat blogas, kaip ir filmai, kad jie sukelia nuodėmingų minčių, bet net jei šokiai ir yra bjaurastis, nusidėjau paimdamas motinos šešiapensį ir meluodamas, pragare tokiems kaip aš yra karšta vietelė, dešimt dienų kalbėk rožinį ir prašyk Dievo atleidimo, nes tu šoki prie pat pragaro vartų, mano vaike.

Man septyneri, aštuoneri, devyneri, netrukus bus dešimt, o tėtis vis dar neranda darbo. Rytais jis geria arbatą, pasirašo dėl pašalpos darbo biržoje, skaito laikraščius Kamegio bibliotekoje, eina į tolimus žygius šalies gilumon. Jei gauna darbą Limeriko cemento gamykloje ar Renko malūne, praranda jį trečią savaitę. Praranda, nes trečią darbo penktadienį eina per aludes, prageria visą uždarbį ir praleidžia pusę darbo dienos šeštadienio rytą.

Mama klausia: „Kodėl negali būti kaip kiti Limeriko vyrai? Jie grįžta namo iki šeštą valandą suskambant „Viešpaties angelui“, atiduoda savo algas, persivelka marškinius, geria arbatą, gauna keletą šilingų iš žmonos ir eina į aludę išgerti bokalą ar du“.

Mama sako Braidei Hanon, kad tėtis negali būti toks, kad jis toks nebus. Sako, kad jis tikras prakeiktas kvailys, kai šitaip eina per aludes ir stato kitiems bokalus, o jo paties vaikai sėdi namie prie nugaros

prilipusiais pilvais, jie nori padorios vakarienės. Jis girsis pasauliui, kad atliko savo pareigą Airijai, nors tai nebuvo nei reikalinga, nei naudinga, kad jis džiugiai mirs už Airiją, kai bus pakviestas, kad jis gailisi, jog turi tik vieną gyvenimą, kurį galėtų atiduoti už vargšę nelaimingą šalį, o jei kas nors paprieštaraus, bus pakviestas išeiti laukan ir išsiaiškinti viską kartą ir visiems laikams.

„O, ne, — tęsia mama, — jie neprieštarauja ir neišeina laukan, ta govėda skardininkų, supirkinėtojų ir pavyduolių, kurie karkso aludėse. Jie tvirtina, kad jis yra šaunus, net jei kilęs iš šiaurės, ir kad garbė gauti bokalą iš tokio patrioto“.

Mama guodžiasi Braidei: „Dėl Dievo meilės, nežinau, ką daryti. Savaitės pašalpa yra devyniolika šilingų ir šešiapensis, už nuomą sumokame šešis, lieka trylika šilingų, už kuriuos reikia išmaitinti ir aprengti penkis žmones bei susišildyti žiemą“.

Braidė išsitraukia „Laukinę vynuogę“, geria arbatą ir skelbia, kad Dievas yra geras. Mama atrėžia neabejojanti, kad Dievas yra geras kam nors ir kur nors, bet Jo jau seniai niekas nematė Limeriko gatvėse.

Braidė juokiasi: „Oi, Andžela, už tai gali patekti į pragarą“. Mama atšauna: „Argi aš dar jame nesu, Braidė?“

Jos juokiasi, geria arbatą, rūko „Laukines vynuoges“ ir guodžiasi viena kitai, kad cigaretės yra vienintelis jų malonumas.

„Aha“.

Klausimas Kviglis praneša man, kad penktadienį turiu eiti į Redemptorių bažnyčią ir įstoti į berniukų skyrių Arkos brolijoje. Privalai įstoti. Negali atsisakyti. Ten turi įstoti visi berniukai iš gatvelių ir skersgatvių, jei jų tėvai gyvena iš bedarbio pašalpos ar yra paprasti darbininkai.

Klausimas sako: „Tavo tėvas yra svetimšalis iš šiaurės, jam tai nesvarbu, bet tu vis viena turi įstoti“.

Visi žino, kad Limerikas — švenčiausias miestas Airijoje, nes jis turi Šventosios Šeimos, svarbiausios bendrijos pasaulyje, Arkos broliją. Bet kuris miestas gali turėti broliją, bet tik Limerikas turi Arką.

Mūsų brolija užplūsta Redemptorių bažnyčią penkis vakarus per savaitę, trys skirti vyrams, vienas moterims, vienas berniukams. Čia vyksta palaiminimas, angliškai, airiškai ir lotyniškai giedamos giesmės, o labiausiai šios bažnyčios kunigai pagarsėję ilgais išraiškingais pamokslais. Jų pamokslai gelbsti milijonus kinų ir kitų pagonių, kad jie nesudegtų pragare kartu su protestantais.

Klausimas sako, kad privaloma įstoti į broliją, motina galėtų apie tai pranešti Šv. Vincento Pauliečio draugijai, tada jie žinotų, jog esi geras katalikas. Jis sako, kad jo tėvas yra ištikimas brolijos narys, štai kodėl jis gavo gerą darbą, suteikiantį teisę į pensiją — valo išvietes

geležinkelio stotyje, o kai jis pats užaugs, irgi gaus gerą darbą, jei tik nepabėgs ir neįstos į Kanados karališkąją raitąją policiją, kad galėtų dainuoti „Aš tave kviečiu, ūū-ū“, kaip Nelsonas Edis, dainuojantis Žanetei Makdonald, mirštančiai džiova ant sofos. Jei jis mane atsivestų į broliją, raštininkas įrašytų jo vardą didžiojoje knygoje, gal kurią dieną jis net būtų pakeltas į skyriaus prefektus, o šito jis trokšta labiausiai, aišku, po Karališkojo raitelio uniformos.

Prefektas vadovauja skyriui, kurį sudaro trisdešimt berniukų iš tų pačių gatvelių ir skersgatvių. Kiekvienas skyrius turi tam tikro šventojo vardą, jo paveikslas nutapytas skyde, prikaltame ant stiebo prie prefekto kėdės. Prefektas ir jo padėjėjas visus prižiūri, taigi jie gali pliaukštelėti mums per pakaušį, jei kikename per palaiminimą ar kitaip šventvagiaujame. Jei praleidi kokį vakarą, raštininkas pasidomi, kodėl, gal tu šaliniesi brolijos, jis net gali pareikšti kitam raštininkui: manau, mūsų draugužis suvalgė sriubos. Tai blogiausias dalykas, kuriuo galima apkaltinti bet kurį Limeriko ar net visos Airijos kataliką dėl to, kas nutiko per didįjį badmetį. Jei nepasirodai dukart, raštininkas siunčia tau geltoną kvietimą ateiti ir pasiaiškinti, o jei nepasirodai triskart, siunčia būrį, penkių ar šešių didesnių berniukų iš tavo skyriaus grupę, kuri apieško gatves, norėdama įsitikinti, jog neleidi laiko vėjais tuo metu, kai turėtum klūpėti brolijoje ir melstis už kinus ir kitas prarastas sielas. Būrys nueina į tavo namus ir praneša motinai, kad tavo nemirtinga siela pateko į pavojų. Kai kurios motinos susijaudina, bet kitos rėkia: „Eikit nuo mano durų, arba aš išeisiu ir išspardysiu jums subines“. Jos nėra geros brolijos narių motinos, vadovas liepia melstis už jas, kad jos pamatytų savo pasirinkto kelio klaidas.

Užvis blogiausias dalykas bus paties brolijos vadovo, tėvo Gorio apsilankymas. Jis stovės gatvelės pradžioje ir riaumos balsu, atvertusiu milijonus kinų: „Kur Frenko Makorto namas?“ Jis riaumoja, nors turi tavo adresą kišenėje ir puikiai žino, kur gyveni. Jis riaumoja, nes nori visiems pranešti, kad tu šaliniesi brolijos ir keli pavojų savo nemirtingai sielai. Motinos persigąsta, tėvai šnabžda: „Manęs nėra, manęs nėra namuose“. Nuo šiol jie prižiūri, ar vaikštai į broliją, kad daugiau jiems nebedarytum gėdos, kad kaimynai nesišnabždėtų jiems už nugaros.

Klausimas vedasi mane į šventojo Finbaro skyrių, prefektas liepia man sėstis ir užsičiaupti. Tai Deklenas Kolopis, jam keturiolika, ant jo kaktos iškilę gumbai, primenantys ragus. Jo tankūs rausvai gelsvi antakiai suaugę į vieną ir kybo virš akių, o rankos karo iki pat kelių. Jis sako, kad kuria geriausią skyrių brolijoje, ir jei kada neateisiu, jis suspardys man subinę taip, kad motina neatpažins. Nėra pasiteisinimo jokiai pravaikštai, vienąsyk kitame skyriuje net mirštantį berniuką atgabeno neštuvais. „Jei kada neateisi, tegu tai būna mirtis, ir ne tavo

šeimos nario, o tavo paties. Ar girdi mane?“

„Taip, Deklenai“.

Berniukai mano skyriuje pasakoja, kad dėl puikaus skyriaus lankomumo prefektai gauna apdovanojimų. Deklenas nori kuo greičiau baigti mokyklą ir gauti linoleumo pardavėjo darbą didelėje Kenoko parduotuvėje Patriko gatvėje. Jo dėdė Fonsis daugelį metų ten pardavinėjo linoleumą, užsidirbo tiek pinigų, kad atidarė savo parduotuvę Dubline, kur trys jo sūnūs pardavinėja linoleumą. Tėvas Goris, brolijos vadovas, lengvai gali gauti Deklenui darbą Kenoke, jei jis bus geras prefektas ir užtikrins savo skyriaus lankomumą, štai kodėl Deklenas mus sutrins į miltus, jei kurį vakarą praleisime. Jis sako: „Niekas nestos tarp manęs ir linoleumo“.

Deklenui patinka Klausimas Kviglis, jis kartais leidžia jam praleisti penktadienio vakarą, nes Klausimas yra pasakęs: „Deklenai, kai užaugsiu ir vesiu, visas namo grindis užklosiu linoleumu ir visą jį pirksiu iš tavęs“.

Kiti skyriaus berniukai irgi išmėgino tą pačią gudrybę, bet Deklenas nepasiduoda: „Šalin, bukagalviai, jums pakankamai pasisekė, jei turit naktinį puodą nusimyžti, ką jau kalbėti apie jardus linoleumo“.

Tėtis sako, kad būdamas mano amžiaus jis daugelį metų Tume patarnaudavo per Mišias, dabar ir man atėjo laikas tapti klapčiuku. Mama klausia: „Kokia iš to nauda? Vaikas neturi tinkamų drabužių mokyklai, kur jau čia patarnavimas!“ Tėtis sako, kad klapčiuko mantija pridengs drabužius, mama prieštarauja, kad neturime pinigų mantijai ir jai skalbti kas savaitę.

Tėtis sako, kad tuo pasirūpins Dievas, ir priverčia mane klauptis ant virtuvės grindų. Jis imasi kunigo vaidmens, nes atmintinai moka visas Mišias, o aš turiu žinoti, kaip atsakyti. Jis ištaria: *Introibo ad altare Del* Aš turiu atsakyti: *Ad Deum qui laetificat juventutem meam.*

Kas vakarą po arbatos klaupiuosi mokytis lotyniškai, tėtis neleis man keltis, kol netapsiu prefektu. Mama sako, kad jis galėtų leisti bent jau atsisėsti, bet tėtis atkerta, kad lotynų kalba yra šventa, kad jos reikia mokytis ir ja kalbėti klūpant. Juk nepamatysi popiežiaus sėdinčio ir geriančio arbatą, kai jis kalba lotyniškai.

Lotynų kalba sunki, man skauda ir nieżti kelius, norėčiau išbėgti pažaisti, bet vis dėlto man patiktų būti klapčiuku, padedančiu kunigui apsivilkti zakristijoje, paskui eiti prie altoriaus, pasipuošus raudona ir balta mantija, kaip mano draugelis Džimis Klarkas, atsakinėti kunigui lotyniškai, kilnoti didžiulę knygą iš vienos tabernakulio pusės į kitą, pilti vyną ir vandenį į taurę, užlieti vandens kunigui ant rankų, skambinti varpeliu per šventinimus, klauptis, lankstytis, siūbuoti smilkyklę per palaiminimą, sėdėti nuošaly, padėjus delnus ant kelių,

būti rimtam, kol kunigas sakys pamokslą, tada visi Šv. Juozapo bažnyčioje žiūrės į mane ir žavėsis.

Po dviejų savaičių įsikalu Mišias į galvą, pats laikas eiti į Šv. Juozapo bažnyčią susitikti su zakristijonu Stivenu Keriu, kuris prižiūri klapčiukus. Tėtis nuvalo man batus. Mama suado kojines, įmeta dar anglių į židinį, įkaitina lygintuvą ir išlygina marškinius. Ji užverda vandens, išmazgoja man galvą, kaklą, rankas, kelius ir kiekvieną nuogos odos colį. Ji trina tol, kol ima degti oda, ir sako tėčiui neatleisianti sau, jei jos sūnus murzinas nueitų prie altoriaus. Jai nepatinka, kad mano keliai šašuoti, nes aš lakstau spardydamas skardines ir krintu žemėn apsimesdamas, kad esu geriausias pasaulio futbolininkas. Jai apmaudu, kad namuose neturime nė lašo plaukų aliejaus, bet vanduo su seilėmis irgi sustandins mano plaukus, kad jie nestyrotų kaip juodi šiaudai iš čiužinio. Ji perspėja mane kalbėti garsiai, kai nueisiu į Šv. Juozapo bažnyčią, jokiu būdu nemurmėti angliškai ar lotyniškai. Ji atsidūsta: „Gaila, kad išaugai Pirmosios Komunijos kostiumėlį, bet tau nėra ko gėdytis, tu esi gero kraujo, Makortų, Šyhenų, o mano motinos šeima Gilfoiliai turėjo daug akrų žemės Limeriko grafystėje, kol jos neatėmė anglai ir neatidavė Londono plėšikams“.

Tėtis laiko mane už rankos, einant gatvėmis žmonės dėbso į mus, nes mes kalbamės lotyniškai. Jis pabeldžia į zakristijos duris ir sako Stivenui Keriui: „Tai mano sūnus Frenkas, jis moka lotyniškai ir pasiruošęs tapti klapčiuku“.

Stivenas Keris žiūri į jį, paskui į mane. Tada taria: „Jam neturime vietos“, ir uždaro duris.

Tėtis vis dar laiko mano ranką ir spaudžia ją iki skausmo, aš noriu rėkti. Jis nieko nekalba pakeliui namo. Nusiima kepurę, sėdasi prie židinio ir užsidega „Laukinę vynuogę“. Mama irgi rūko. „Na, — prabyla ji, — ar jis bus klapčiukas?“

„Jam nėra vietos“.

„O, — ji užtraukia dūmą. — Pasakysiu tau, kas čia yra. Tai klasių skirtumai. Jie nenori klapčiukų iš skersgatvių. Jie nenori vaikiščių su šašuotais keliais ir styrančiais plaukais. O, ne, jie nori gražių berniukų, kurių plaukai sutepti aliejumi, kurie avi naujais batais, o jų tėvai vilki kostiumus, ryši kaklaraiščius ir turi nuolatinius darbus. Štai kas yra, sunku laikytis tikėjimo, kai jame tiek snobizmo“.

„Ak, aha“.

„O, velniop tuos ak ir aha. TU tiek ir tesugebi pasakyti. Galėtum nueiti pas kunigą ir išrėžti, kad turi sūnų, kurio galva prikimšta lotynų kalbos, tai kodėl jis negalėtų būti klapčiukas, ką gi jis darys su visa ta lotynų kalba?“

„Ak, užaugęs jis galėtų būti kunigas“.

Klausiu jo, ar galiu eiti laukan ir žaisti. „Taip, — sako jis, — eik į

lauką ir žaisk“.

Mama pritaria: „Gali, kurgi ne“.

VI

Ponas O’Neilas yra ketvirtos klasės mokytojas. Vadiname jį Taškučiu, nes jis mažas kaip taškelis. Jis dėsto klasėje su pakyla, taigi gali stovėti virš mūsų ir gąsdinti šermukšnio vytele arba lupti obuolį, kad visi matytume. Pirmą rugsėjo dieną mokykloje jis užrašo ant lentos tris žodžius, kurie čia liks visus mokslo metus: Euklidas, geometrija, idiotas. Jis sako, kad jei pričiups kurį nors, bandantį nutrinti šiuos žodžius, tas berniukas visą likusį gyvenimą galės gyventi su viena ranka. Jis sako, kad tas, kuris nesupranta Euklido teoremų, yra idiotas. „Kartokite paskui mane: tas, kuris nesupranta Euklido teoremų, yra idiotas“. Aišku, visi žinome, kas yra idiotas, nes mokytojai nuolat kartoja, kad tokie ir esame.

Brendanas Kviglis kelia ranką: „Sere, kas yra teorema ir kas yra Euklidas?“

Laukiame, kad Taškutis išplaks Brendaną taip, kaip visi mokytojai, kai jų ko nors paklausi, bet jis šypsodamasis žiūri į Brendaną. „A, nagi, čia berniukas, turintis ne vieną, bet du klausimus. Kuo tu vardu, vaike?“

„Brendanas Kviglis, sere“.

„Šis berniukas eis toli. Kur jis eis, vaikai?“

„Toli, sere“.

„Iš tiesų taip ir bus. Berniukas, kuris nori šį tą sužinoti apie Euklido grakštumą, eleganciją ir grožį, eis tik aukštyn, ne kur kitur. Kuria kryptimi eis šis berniukas, ir jokiu būdu ne kitur?“

„Aukštyn, sere“.

„Be Euklido, berniukai, matematika būtų varganas drebantis padaras. Be Euklido negalėtume eiti iš čia į ten. Be Euklido dviratis neturėtų ratų. Be Euklido šventasis Juozapas nebūtų buvęs dailidė, nes dailidės amatas yra geometrija, o geometrija yra dailidės amatas. Be Euklido šios mokyklos niekada nebūtų atsiradę“.

Pedis Klohesis murma už manęs: „Suknistas Euklidas“.

Taškiukas užrinka: „Tu, vaike, kuo tu vardu?“

„Klohesis, sere“.

„A, berniukas skraido su vienu sparnu. Koks tavo krikšto vardas?“

„Pedis“.

„Ką Pedis?“

„Pedis, sere“.

„Ir ką tu, Pedi, sakei Makortui?“

„Sakiau, kad turėtume klauptis ant abiejų kelių ir dėkoti Dievui už Euklidą“.

„Aišku, Klohesi. Matau, kaip melas it žaizda graužia tau liežuvį. Ką aš matau, berniukai?“

„Melą, sere“.

„Ir ką daro tas melas, berniukai?“

„Graužia, sere“.

„Ką, berniukai, ką graužia?“

„Liežuvį, sere“.

„Euklidas, berniukai, buvo graikas. Kas yra graikas, Klohesi?“

„Kažkoks svetimšalis, sere“.

„Klohesi, tu pusgalvis. Na, Brendanai, tu tikrai žinai, kas yra graikas“.

„Taip, sere. Euklidas buvo graikas“.

Taškiukas jam šypteli. Jis sako Klohesiui, jog šis turėtų stengtis būti panašus į Kviglį, kuris žino, kas yra graikas. Jis nubrėžia dvi tieses vieną šalia kitos ir aiškina, kad tai lygiagrečios tiesės, jos stebuklingos ir paslaptingos, nes niekada nesusikerta, net jei jos būtų tęsiamos iki begalybės, net jei nudryktų iki paties Dievo pečių, o tai, berniukai, tolimas kelias, nors yra toks Vokietijos žydas, kuris griauna visą pasaulį su savo idėjomis apie lygiagrečias tieses.

Mes klausomės Taškiuko ir svarstome, ką visa tai turi bendra su pasauliu, su vokiečiais, kurie žygiuoja kur užsigeidę ir bombarduoja viską, kas pakliūva po ranka. Mes patys negalime jo paklausti, bet galime priversti tai padaryti Brendaną Kviglį. Visiems aišku, kad Brendanas mokytojo numylėtinis, vadinasi, jis gali klausti bet ko. Po pamokų reikalaujame, kad Brendanas rytoj užduotų tokį klausimą: kokia nauda iš Euklido ir visų tų tiesių, kurios driekiasi iki begalybės, jei vokiečiai bombarduoja pasaulį? Brendanas sako nenorįs būti mokytojo numylėtiniu, jis to neprašė, jis nenori užduoti šito klausimo. Jis bijo, kad išgirdęs tokį klausimą Taškiukas jį užsipuls. Mes pagrasiname, kad jei jis neišdrįs paklausti, mes patys jį užsipulsime.

Kitą dieną Brendanas kelia ranką. Taškiukas jam šypteli. „Sere, kokia nauda iš Euklido ir visų tų tiesių, jei vokiečiai bombarduoja viską, kas pakliūva jiems po ranka?“

Šypsenėlė pranyksta. „Ak, Brendanai. Ak, Kvigli. O, berniukai, berniukai“.

Jis paguldo lazdą ant stalo ir užsimerkęs stovi ant pakylos. „Kokia nauda iš Euklido? — kartoja jis. — Nauda? Be Euklido *Messerschmittas* niekada nebūtų pakilęs į dangų. Be Euklido *Spitfire* negalėtų šokinėti nuo debesies ant debesies. Euklidas suteikia mums grakštumą, grožį ir eleganciją. Ką jis suteikia, berniukai?“

„Grakštumą, sere“.

„Ir?“

„Grožį, sere“.

„Ir?“

„Eleganciją, sere“.

„Euklidas yra baigtinis ir dieviškas. Ar suprantate tai, berniukai?“

„Taip, sere“.

„Abejoju tuo, berniukai, abejoju. Mylėti Euklidą reiškia būti vienišam šiame pasaulyje“.

Jis atsimerkia, atsidūsta, jo akys sudrėksta.

Pedį Klohesį vieną dieną po pamokų sustabdo ponas O’Di, kuris moko penktą klasę. Ponas O’Di klausia: „Tu, kuo tu vardu?“

„Klohesis, sere“.

„Kelintoje tu klasėje?“

„Ketvirtoje klasėje, sere“.

„Sakyk man, Klohesi, ar jūsų mokytojas kalba jums apie Euklidą?“

„Taip, sere“.

„Ir ką jis sako?“

„Jis sako, kad jis graikas“.

„Aišku, tu mulki. Ką dar jis sako?“

„Jis sako, kad be Euklido nebūtų mūsų mokyklos“.

„A. Na, ar jis piešia ką nors ant lentos?“

„Jis piešia dvi linijas, kurios niekada nesusikerta, net jei nusileistų ant Dievo pečių“.

„Dievo motina!“

„Ne, sere. Dievo pečiai“.

Kitą dieną prie mūsų klasės durų kyla didelis triukšmas, ponas O’Di šaukia: „Išeik, O’Neilai, tu baily, tu progų ieškotojau“. Mes girdime, ką jis sako, nes duryse išdaužtas stiklas.

Naujasis mokyklos direktorius, ponas O’Haloranas, ramina: „Nagi, nagi, pone O’Di. Tvardykitės. Nesiginčykite prie mokinių“.

„Ką gi, tada, pone O’Haloranai, liepkite jam liautis dėsčius geometriją. Geometrija skirta penktai klasei, o ne ketvirtai. Geometrija yra mano. Liepkite jam dėstyti dalybą, o Euklidą palikti man. Dalyba yra viskas, ką gali aprėpti jo intelektas, Dieve, padėk mums. Nenoriu, kad šių berniukų protus griautų tas progų ieškotojas ant pakylos, kad dalytų obuolio žieveles ir kairėn dešinėn sėtų diarėją. Pasakykite jam, kad Euklidas yra mano, pone O’Haloranai, arba aš sustabdysiu tą greituolį“.

Ponas O’Haloranas liepia ponui O’Di grįžti į klasę ir kviečia poną O’Neilą į koridorių. Ponas O’Haloranas sako: „Nagi, pone O’Neilai, aš jau anksčiau jūsų prašiau, kad vengtumėte Euklido“.

„Taip, pone O’Haloranai, bet lygiai taip galite prašyti, kad liaučiausi kas dieną valgęs obuolius“.

„Aš reikalauju, pone O’Neilai. Daugiau jokio Euklido“.

Ponas O’Neilas grįžta į klasę, jo akys vėl drėgnos. Jis sako, kad maža kas pasikeitė nuo graikų laikų, nes barbarų legionas vėl žengia

pro vartus. Kas pasikeitė nuo graikų laikų, berniukai?

Kančia stebėti, kaip ponas O'Neilas kas dieną lupa obuolį, matyti tas ilgas raudonas ar žalias lupenas, o jei sėdi netoli jo, gali užuosti ir obuolio gaivą. Jei tą dieną buvai geras berniukas ir atsakei į klausimus, jis atiduoda lupeną ir leidžia ją suvalgyti prie savo stalo, tad gali kramtyti ramiai, niekas prie tavęs nesikabina, ne taip, kaip kieme. Kieme zyztų: duok ir man kąsnelį, duok ir man kąsnelį, tau pasiseka, jei pačiam lieka bent skiautelė.

Kartais mokytojo klausimai būna per sunkūs, tomis dienomis jis mus nubaudžia ir išmeta obuolio lupeną į šiukšlių krepšį. Tada pasikviečia berniuką iš kitos klasės, kad jis išpiltų šiukšlių kibirą į krosnį ir sudegintų popierius su obuolio lupena, arba palieka kibirą valytojai, Nelei Ahen, kad ši viską išgabentų dideliame brezentiniame maiše. Mes prašome Nelės, kad ji palaikytų lupeną mums, kol jos nesurijo žiurkės, bet ji pavargsta, kol viena išplauna visą mokyklą, ir šaukia ant mūsų: „Turiu ką veikti gyvenime, užuot tramdžiusi gaują, besiknisančią šiukšlėse dėl obuolio žievelės. Eikit šalin".

Mokytojas lėtai lupa obuolį. Žvalgosi po kambarį vos prašiepęs lūpas. Erzina mus: „Kaip jums atrodo, berniukai, gal lupeną atiduoti balandžiams ant palangės?" Mes atsakome: „Ne, sere, balandžiai nelesa obuolių". Pedis Klohesis šaukia: „Nuo obuolių jie suviduriuos, sere, ir kieme apdirbs mums galvas".

„Klohesi, tu mulkis. Ar žinai, kas yra mulkis?"

„Ne, sere".

„Tai airiškai, Klohesi, tavo gimtąja kalba, Klohesi. Mulkis yra kvailys, Klohesi. Tu ir esi mulkis. Kas jis toks, berniukai?"

„Mulkis, sere".

Klohesis sako: „Taip mane pavadino ir ponas O'Di, mulkiu".

Mokytojas nebelupa obuolio ir uždavinėja mums klausimus apie viską pasaulyje. Geriausiai atsakinėjantis berniukas laimi. „Kelkit rankas, — sako jis. — Kas yra Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas?"

Visos rankos klasėje pakyla, net šlykštu, kai jis užduoda klausimą, į kurį atsakymą žino bet kuris mulkis. Mes šaukiame: „Ruzveltas".

Tada jis klausia: „Tu, Malkahi, atsakyk, kas stovėjo kryžiaus papėdėje, kai mūsų Viešpats buvo nukryžiuotas?"

Malkahis lėtas. „Dvylika apaštalų, sere".

„Malkahi, kaip airiškai vadinamas kvailys?"

„Mulkiu, sere".

„O kas esi tu, Malkahi?"

„Mulkis, sere".

Fintenas Sleteris kelia ranką. „Žinau, kas stovėjo kryžiaus papėdėje, sere".

Aišku, Fintenas žino, kas stovėjo kryžiaus papėdėje. Kodėl ne? Jis nuolat laksto į Mišias su motina, kuri pagarsėjo savo šventeiviškumu. Ji tokia šventeiva, kad jos vyras pabėgo į Kanadą kirsti medžių džiaugdamasis, kad paspruko, daugiau apie jį niekas nieko nebegirdėjo. Ji ir Fintenas kiekvieną vakarą kalba rožinį klūpodami virtuvėje ir skaito visokiausius religinius žurnalus: „Mažąjį Švenčiausiosios Širdies pasiuntinį“, „Švyturį“, „Tolimuosius Rytus“, be to, visas knygeles, išleistas Katalikų tiesos draugijos. Jie eina Mišių ir komunijos lietui lyjant ar saulei šviečiant, kiekvieną šeštadienį atlieka išpažintį jėzuitams, kurie išsiskiria tuo, kad domisi protingomis nuodėmėmis, o ne tomis paprastomis, kurias girdi iš skersgatvių gyventojų — šie pasigeria, kartais penktadienį užvalgo mėsos, kad ji nesugestų, dar keikiasi. Fintenas su motina gyvena Katerinos gatvėje, o ponios Sleteri kaimynai vadina ją ponia Aukotoja, nes kad ir kas nutiktų, ar kas susilaužo koją, ar išpila puodelį arbatos, ar kam dingsta vyras, ji sako: „Ką gi, aš melsdamasi tai paaukosiu ir gausiu tiek nuodėmių atleidimų, kad pateksiu į dangų“. Fintenas irgi toks pat. Jei pastumi jį mokyklos kieme ar prasivardžiuoji, jis šypsosi, sako, kad melsis už tave, siūlosi paaukoti tai už savo ir tavo sielas. Berniukai iš Limio nenori, kad Fintenas už juos melstųsi, jie grasina gerai suspardyti jam subinę, jei pričiups jį besimeldžiantį už juos. Jis sako, kad užaugęs nori būti šventasis, o tai juokinga, nes negali būti šventasis, kol nenumirei. Jis sako, kad mūsų vaikaičiai melsis jo paveikslui. Vienas dičkis nusišaipo: „Mano vaikaitis myš ant tavo paveikslo“, o Fintenas tiesiog šypsosi. Jo sesuo pabėgo į Angliją, kai jai sukako septyniolika, visi žino, kad namie jis vilki jos marškinius ir kiekvieną šeštadienio vakarą garbanoja plaukus karštomis geležinėmis žnyplėmis, kad žaviai atrodytų per sekmadienio Mišias. Jei susitinkame eidami į Mišias, jis paklausia: „Argi mano plaukai ne žavūs, Frenki?“ Jam patinka žodis „žavus“, joks kitas berniukas niekada taip nepasakytų.

Aišku, jis žino, kas stovėjo kryžiaus papėdėje. Jis tikriausiai žino, kuo tie žmonės vilkėjo, ką valgė pusryčių, jis sako Taškiukui O’Neilui, kad ten buvo trys Marijos.

Taškiukas kviečia: „Ateik čia, Fintenai, ir atsiimk atlygį“.

Fintenas užtrunka, kol prieina prie pakylos, mes negalime patikėti savo akimis, kai jis išsitraukia kišeninį peiliuką, supjausto obuolio žievelę į mažus gabaliukus, kad galėtų valgyti juos po vieną, o ne grūstų visą lupeną į burną kaip mes, gavę apdovanojimą. Jis pakelia ranką: „Sere, norėčiau atiduoti šiek tiek savo obuolio“.

„Obuolio, Fintenai? Ne, iš tiesų. Tu neturi jokio obuolio, Fintenai. Tik lupeną, tik žievelę. Tu nesi pasiekęs tokių svaiginamų aukštumų, kad galėtum mėgautis visu obuoliu, ir niekada jų nepasieksi. Ar gerai išgirdau — tu nori atiduoti savo atlygį?“

„Taip, sere. Norėčiau atiduoti tris gabalėlius Kvigliui, Klohesiui ir Makortui“.

„Kodėl, Fintenai?“

„Jie mano draugai, sere“.

Berniukai klasėje šaiposi, kumščioja vienas kitą, o man gėda, nes jie sakys, kad garbiniuojuosi plaukus, erzins mokyklos kieme, kodėl jis galvoja, kad aš jo draugas? Jei vaikai sakys, kad vilkiu savo sesers marškinius, nė neverta jiems aiškinti, kad neturiu sesers, jie atsakys — vilkėtum, jei turėtum seserį. Neverta ką nors aiškinti mokyklos kieme, nes visada atsiras kas nors, galintis atsikirsti, nieko negali padaryti, nebent vožtelėti per nosį, o jei kam nors, kas atsikerta, vožtelėsi per nosį, tave kumščiuos ryte, po pietų ir vakare.

Kviglis paima lupenos gabalėlį iš Finteno. „Ačiū, Fintenai“.

Visa klasė dėbso į Klohesį, nes jis didžiausias ir tvirčiausias, jei jis padėkos, aš irgi padėkosiu. Jis burbteli: „Labai ačiū, Fintenai“, ir išrausta. Aš pakartoju: „Labai ačiū, Fintenai“, mėginu neišrausti, bet nieko neišeina, berniukai vėl tyčiojasi, o aš norėčiau jiems užtvoti.

Po pamokų berniūkščiai šaukia: „Fintenai, ehė, Fintenai, ar eini namo suktis savo žavių plaukų?“ Fintenas šypsosi ir lipa mokyklos kiemo laiptais. Dičkis iš septintos klasės sako Pedžiui Klohesiui: „Ir tu tikriausiai suktumeisi plaukus, jei nebūtum plikis nuskusta galva“.

Pedis rikteli: „Užsikimšk“. Anas atkerta: „O, ir kas gi mane privers?“ Pedis bando trenkti kumščiu, bet didysis berniukas trenkia jam į nosį, parverčia jį, pasipila kraujas. Stengiuosi užvožti tam dičkiui, bet jis stveria mane už gerklės ir ima trankyti galvą į sieną, kol akyse pasirodo šviesos ir juodi taškai. Pedis nueina laikydamasis už nosies ir verkdamas, septintokas nustumia mane jam įkandin. Fintenas stovi gatvėje ir klausia: „Oi, Frensi, Frensi, oi, Patrikai, Patrikai, kas nutiko? Kodėl verki, Patrikai?“ Pedis sušniurkščia: „Aš alkanas. Negaliu su niekuo muštis, nes esu išbadėjęs, man kinkos dreba nuo alkio, man gėda“.

Fintenas siūlo: „Eime su manimi, Patrikai. Motina duos mums ko nors“. Pedis nesutinka: „O, ne, mano nosis kraujuoja“.

„Nesijaudink. Ji uždės ką nors tau ant nosies ar priglaus raktą ant sprando. Frensi, tu irgi turi ateiti. Tu visada atrodai alkanas“.

„O, ne, Fintenai“.

„Taip, Frensi“.

„Gerai, Fintenai“.

Finteno butas panašus į koplyčią. Ten kabo du paveikslai, Švenčiausiosios Jėzaus Širdies ir Tyrosios Marijos Širdies. Jėzus rodo savo širdį su erškėčių vainiku, ugnimi, krauju. Jis palenkęs galvą į kairę, jis didžiai sielvartauja. Mergelė Marija rodo savo širdį, tai būtų graži širdis, jei ne erškėčių vainikas.

Jos galva palenkta į dešinę, ji sielvartauja, nes žino, kad jos

sūnaus laukia liūdnas likimas.

Ant kitos sienos kabo vyro rudais drabužiais paveikslas, jį aptūpę paukščiai. Fintenas klausia: „Ar žinai, kas čia, Frensi? Ne? Tai tavo globėjas, šventasis Pranciškus Asyžietis, o ar žinai, kokia šiandien diena?“

„Spalio ketvirtoji“.

„Teisingai, šiandien jo šventė, ypač tau, nes gali prašyti Pranciškaus bet ko, jis tau tikrai viską duos. Štai kodėl norėjau, kad šiandien čia ateitum. Sėskis, Patrikai, sėskis, Frensi“.

Įeina ponia Sleteri su rožinio karoliukais delne. Ji laiminga susipažinusi su naujaisiais Finteno draugais, gal mes norėtume sumuštinio su sūriu? Tik pažiūrėk į savo vargšę nosį, Patrikai. Ji priliečia jo nosį rožinio kryželiu ir sukalba trumpą maldelę. Ji sako, kad šiuos rožinio karoliukus palaimino pats popiežius, jei paprašytum, jie sustabdytų ir upės tėkmę, o ką jau kalbėti apie vargšę Patriko nosį.

Fintenas aiškina, kad nevalgys sumuštinio, jis pasninkaus ir melsis už berniuką, kuris primušė Pedį ir mane. Ponia Sleteri pabučiuoja jam į galvą ir sako, kad jis šventasis, nusileidęs iš dangaus, ji klausia, ar norėtume garstyčių ant sumuštinių, aš atsakau, kad nesu valgęs garstyčių su sūriu ir kad man tai patiktų. Pedis sako: „Nežinau. Gyvenime nesu valgęs sudaužtinio“. Visi juokiamės, svarstau, kaip galima pragyventi dešimt metų kaip Pedis ir neparagauti sumuštinio. Pedis irgi juokiasi, vieni jo dantys balti, kiti pajuodę ir pažaliavę.

Valgome sumuštinius ir geriame arbatą, Pedis paklausia, kur išvietė. Fintenas vedasi jį pro miegamąjį į galinį kiemą, o kai jie grįžta atgal, Pedis sako: „Turiu eiti namo. Motina mane užmuš. Palauksiu tavęs lauke, Frenki“.

Dabar man prireikia į išvietę, Fintenas vedasi mane už namo. Jis taria: „Man irgi reikia“. Kai atsisegu praskiepą, negaliu nusišlapinti, nes jis žiūri į mane ir sako: „Tu kvailioja!. Tau išvis nereikėjo į išvietę. Man patinka žiūrėti į tave, Frensi. Ir tiek. Nenorėčiau padaryti jokios nuodėmės, nes kitais metais mūsų laukia Sutvirtinimo sakramentas“.

Išeiname drauge su Pedžių. Mano pūslė beveik sprogsta, nubėgu už remonto dirbtuvės nusišlapinti. Pedis laukia manęs, kai einame Hatstongo gatve, jis sako: „Tai buvo šaunus sudaužtinis, Frenki, jis su savo motina tiesiog šventi, bet nebenoriu eiti į Finteno butą, nes jis labai keistas, tiesa, Frenki?“

„Taip, Pedi“.

„Juk keista, kaip jis žiūri į tą daiktą, kai jį išsitrauki, tiesa, Frenki?“

„Aha, Pedi“.

Po kelių dienų Pedis šnibžda: „Fintenas Sleteris sakė, kad galėtume ateiti į jo butą užkąsti. Jo motinos ten nebus, ji palieka jam priešpiečius. Jis galėtų ir mums kiek duoti, be to, turi skanaus pieno.

Ar eisime?“

Fintenas sėdi už dviejų eilių nuo mūsų. Jis žino, ką man sako Pedis, ir kilsčioja antakius tarsi klausdamas: ar ateisi? Šnibždu „taip“ Pedžiui, šis linkteli Fintenui, o mokytojas rėkia ant mūsų, kad liautumės raukyti antakius ir krutinti lūpas, arba šermukšnio rykštė ims šokti ant mūsų užpakalių.

Berniukai mokyklos kieme mato, kaip išeiname trise, ir ima šaipytis. „O, Dieve, tik pažiūrėk į Finteną ir jo pažus“. Pedis klausia: „Fintenai, kas yra pažas?“ Fintenas paaiškina, kad tai tik berniukas iš senovės pasakojimų, kuris sėdi kampe, ir tiek. Jis liepia mums sėstis virtuvėje prie stalo, jei norime, galime skaityti jo komiksus, „Puota“, „Puošeiva“, arba religinius žurnalus, arba jo motinos meilės žurnalus, „Stebuklą“ ir „Patarėją“, ten visada rašoma apie gamyklų darbininkes, gražias, bet neturtingas, jos įsimyli grafaičius, arba atvirkščiai, galiausiai tos merginos iš nevilties šoka į Temzę, tačiau jas išgelbsti pro šalį einantis dailidė, kuris yra vargšas, bet sąžiningas, jis pamilsta gamyklos darbininkę, nes ji kukli, o pagaliau pasirodo, kad tas dailidė iš tiesų yra kunigaikščio sūnus, o kunigaikštis yra kur kas daugiau nei grafas, tad vargšė darbininkė tampa kunigaikštiene, ji gali iš aukšto žvelgti į grafaitį, kuris ją atstūmė, nes ji laiminga, ji prižiūri rožes savo dvylikos tūkstančių akrų dvare Šropšyre ir maloniai elgiasi su savo vargše sena motina, kuri atsisako palikti savo kuklų namelį, nors jai ir siūlytų viso pasaulio pinigus.

Pedis sako: „Nenoriu nieko skaityti, visos tos istorijos — niekai“. Fintenas nuima drobulę, dengiančią sumuštinį ir pieno stiklinę. Pienas atrodo riebus, šaltas ir skanus, o sumuštinio duona beveik balta. Pedis klausia: „Ar tai sudaužtinis su kumpiu?“ Fintenas atsako: „Aha“. Pedis nerimsta: „Tai gražus sudaužtinis, ar ant jo yra garstyčių?“ Fintenas linkteli ir padalija sumuštinį į dvi dalis. Garstyčios nuvarva. Jis nulaižo jas nuo pirštų ir gerokai gurkšteli pieno. Vėl pjausto sumuštinį į ketvirčius, į aštuonias dalis, į šešiolika, iš žurnalų krūvos ima „Mažąjį Švenčiausiosios Širdies pasiuntinį“ ir skaito valgydamas sumuštinio kąsnelius, geria pieną, o Pedis ir aš žiūrime į jį. Matau, kad Pedis nesupranta, ką iš viso čia veikiame, aš pats nesuprantu ir tikiuosi, kad Fintenas pastūmės mums lėkštę, bet jis to nepadaro, jis išgeria pieną, palieka sumuštinio gabalėlius ant lėkštės, pridengia juos drobule, grakščiai nusivalo lūpas, nulenkęs galvą persižegnoja, sukalba Padėkos maldą po valgio ir, Dieve, mes pavėluosime į mokyklą, vėl išeidamas žegnojasi suvilgęs pirštus šventintu vandeniu iš porcelianinio indo, kabančio prie durų su mažu Mergelės Marijos, rodančios savo širdį, paveikslėliu, ir rodydamas į jį dviem pirštais, tarsi patys nieko nesuprastume.

Man ir Pedžiui per vėlu bėgti pas Nelę Ahen ir prašyti bandelės su pienu, nežinau, kaip ištversiu iki tol, kol iš mokyklos parbėgsiu namo

ir gausiu riekę duonos. Pedis sustoja prie mokyklos vartų. Jis sako: „Negaliu ten eiti išbadėjęs. Užmigsiu, o Taškiukas mane užmuš“.

Fintenas susirūpinęs. „Nagi, nagi, pavėluosime. Nagi, Frensi, paskubėk“.

„Neisiu, Fintenai. Tu pavalgei priešpiečius. Mes negavome nieko“.

Pedis pratrūksta: „Tu suknistas progų ieškotojas, Fintenai. Štai kas esi, suknistas pavyduolis su savo suknistu sudaužtiniu ir suknista Švenčiausiąja Jėzaus Širdimi ant sienos, ir suknistu šventintu vandeniu. Pabučiuok man į subinę, Fintenai“.

„O, Patrikai“.

„Eik šikt su savo dūsavimais, Fintenai. Eime, Frenki“.

Fintenas nubėga į mokyklą. Mudu su Pedžių įsibrauname į vaismedžių sodą Balinakuroje. Perlipame per sieną, mus užsipuola įtūžęs šuo, bet Pedis jį užkalbina, sako, kad jis geras šunelis, o mes alkani, tegu jis bėga namo pas savo motiną. Šuo laižo Pedžiui veidą ir nutripsena vizgindamas uodegą, Pedis patenkintas savimi. Į marškinių užančius prisikemšame tiek obuolių, kad vos galime perlipti per sieną, pasiekiame kažkieno lauką, atsisėdame prie gyvatvorės ir valgome obuolius, kol nebegalime praryti nė kąsnelio, tada kišame veidus po švaraus šalto vandens srove. Paskui nubėgame į priešingus griovio galus nusišikti, nusišluostome užpakalius žole ir storais lapais. Pedis tupi ir džiūgauja: „Nieko nėra geriau pasaulyje kaip iki soties prisivalgyti obuolių, atsigerti vandens ir gerai nusišikti, geriau už bet kokį sudaužtinį su sūriu ir garstyčiomis, o Taškiukas O’Neilas gali susigrūsti savo obuolį į subinę“.

Lauke stovi trys karvės, priglaudusios galvas prie akmenų sienos, ir mukia. Pedis tarsteli: „Jergutėliau, laikas melžti“. Jis perlipa tvorą, atsigula ant nugaros po karve, jos didelis tešmuo kybo jam virš veido. Jis tampo spenį ir čiurškia pieną sau į burną. Liovęsis čiurkšti kviečia: „Eikš, Frenki, šviežias pienas. Kaip miela. Čiupk tą kitą karvę, jos visos pasiruošusios duoti pieno“.

Gulu po karve ir tampau spenį, bet karvė spardosi ir trypčioja, man atrodo, kad ji mane pribaigs. Prieina Pedis ir rodo, kaip reikia tempti, stipriai ir tiesiai, tada pienas ištrykšta galinga srove. Mudu gulime po viena karve ir puikiai leidžiame laiką čiurkšdami pieną, bet staiga pasigirsta riksmas, per lauką atlekia vyras su lazda. Per akimirką įveikiame sieną, o jis negali jos perlipti, nes apsiavęs kaliošais. Jis stovi prie sienos, mojuoja lazda ir šaukia, kad jei kada mus nutvers, suspardys subines. Mes juokiamės, nes pasprukome, svarstau, kodėl pasaulyje, pilname pieno ir obuolių, kažkas turi badauti.

Pedžiui nieko nereiškia pasakyti, kad Taškutis gali susikišti savo obuolį į subinę, bet aš nenoriu amžinai vogti obuolių ir melžti karvių, taigi visada mėginu laimėti Taškučio obuolio lupeną, kad galėčiau

grįžti namo ir papasakoti tėčiui, kaip atsakiau į sunkius klausimus.

Grįžtame atgal per Balinakurą. Lyja ir žaibuoja, bėgame, bet man sunku, nes vienas batas pliaukši ir grasina mane pargriauti. Pedis gali lėkti kiek įkabina savo ilgomis basomis kojomis, girdžiu, kaip jis šlepsi šaligatviu. Mano batai ir kojinės permirkę, girdėti šliur, šliur, šliur. Pedis tai išgirsta, ir mes sukuriame dainą iš dviejų garsų: šlep šlep, šliur šliur, šlep šliur, šliur šlep. Taip kvatojame iš savo dainos, kad turime prisilaikyti vienas kito. Lietus įsismarkauja, žinome, kad negalime stovėti po medžiu, nes iškepsime, tad atsistojame prie durų, kurias po valandžiukės atidaro stambi kambarinė baltu mažu kyku ir juoda suknute su balta prijuoste, ji liepia mums trauktis nuo durų ir nedaryti gėdos. Mes bėgame tolyn, Pedis sušunka: „Malingerio telyčia, mėsos kalnas“, juokiasi, kol užspringsta ir turi atsiremti į sieną pailsėti. Nebėra prasmės slėptis nuo lietaus, mes permirkome kiaurai, tad keliaujame į O’Konoro prospektą. Pedis sako apie Malingerio telyčią išgirdęs iš savo dėdės Piterio, to, kuris su anglų armija buvo Indijoje, jie turi jo nuotrauką, jis stovi su šalmuotais kareiviais, laikančiais šautuvus, krūtines apsijuosusiais šovinių diržais, ten yra ir tamsiaodžių uniformuotų vyrų, jie indai, ištikimi karaliui. Dėdė Piteris puikiai praleido laiką vietoje, vadinamoje Kašmyru — ji gražesnė už Kilarnį, apie kurį visada pliurpiama ir dainuojama. Pedis vėl ima taukšti, kaip jis pabėgs ir gyvens Indijoje šilkinėje palapinėje su mergina, turinčia raudoną tašką ant kaktos, valgys aštrų troškinį ir figas, nuo tų šnekų aš praalkstu, nors ir prisikimšau obuolių su pienu.

Giedrijasi, virš galvų ima klykauti paukščiai. Pedis sako, kad ten antys, žąsys ar kokie kiti plunksnuočiai keliauja į Afriką, kur gražu ir šilta. Paukščiai protingesni už airius. Jie atskrenda prie Šanono atostogauti, paskui grįžta į šiltus kraštus, gal net į Indiją. Jis sako parašysiąs man laišką, kai ten įsikurs, aš galėsiu atvažiuoti į Indiją ir turėti savo merginą su raudonu tašku ant kaktos.

„Kam tas taškas, Pedi?“

„Jis rodo jų kilmingumą, kad jos yra iš aukštesnės klasės“.

„Bet, Pedi, ar kilmingosios Indijoje kalbės su tavimi, jei žinos, kad tu esi iš Limeriko skersgatvio ir neturi batų?“

„Aišku, tik Anglijos kilmingieji nesikalbėtų. Anglų kilmingieji pagailėtų tau ir savo myžalų srovės“.

„Savo myžalų srovės? Dieve, Pedi, tu pats tai sugalvojai?“

„Nee, nee, šitaip mano tėvas kalba lovoje, kai kosti taip, kad žarnos lenda, jis dėl visko kaltina anglus“.

Mintyse kartoju: myžalų srovė. Pasilaikysiu tai sau. Vaikštinėsiu po Limeriką ir kartosiu: myžalų srovė, myžalų srovė, o kai kurią dieną nuvažiuosiu į Ameriką, vienintelis žinosiu tokį posakį.

Ant didelio moteriško dviračio prie mūsų atvinguriuoja Klausimas Kviglis ir klykia: „Ehė, Frenki Makortai, tave užmuš. Taškiukas

O’Neilas nusiuntė raštelį į tavo namus ir pranešė, kad negrįžai į pamokas po priešpiečių, kad pradingai su Pedžių Klohesiu. Tavo motina užmuš tave. Tavo tėvas irgi ieško tavęs, jis irgi tave pribaigs“.

O, Dieve, jaučiu šaltį ir tuštumą, trokštu atsidurti Indijoje, kur gražu ir šilta, kur nėra mokyklos, kur manęs niekada neras tėvas ir negalės užmušti. Pedis sako Klausimui: „Jis nepradingo iš pamokų, kaip ir aš. Fintenas Sleteris nukankino mus badu, mes pavėlavome bandelės ir pieno“. Paskui Pedis priduria: „Nekreipk į tai dėmesio, Frenki, visa tai niekai. Mums į namus nuolat siunčia raštelius, o mes jais valomės subines“.

Mano tėvai niekada nevalys subinių mokytojo rašteliu, aš bijau eiti namo. Klausimas juokdamasis nuvažiuoja, nesuprantu, kodėl jis juokiasi, juk kartą pats pabėgo iš namų ir miegojo griovyje su keturiomis ožkomis, o tai blogiau nei pusdieniui dingti iš pamokų.

Galėčiau pasukti į Kareivinių kelią ir traukti namo, papasakočiau tėvams, kad gailiuosi pabėgęs, kad padariau tai iš alkio, bet Pedis siūlo: „Eime, į Prieplaukos kelią, pamėtysime akmenis į Šanoną“.

Mėtome akmenis į upę ir supamės ant geležinių grandinių, besidriekiančių pakrante. Temsta, nežinau, kur miegosiu. Galėčiau likti čia prie Šanono ar susirasti kokias duris, galėčiau pasukti į kaimą ir apsistoti griovyje kaip Brendanas Kviglis, su keturiomis ožkomis. Pedis kviečia eiti pas jį, galėsiu permiegoti ant grindų ir išdžiūti.

Pedis gyvena Artūro krantinėje viename iš aukštų namų su langais į upę. Visi Limerike žino, kad šie namai seni ir bet kurią akimirką gali sugriūti. Mama dažnai sako: „Nenoriu, kad eitumėte į Artūro krantinę, jei kada rasiu jus ten, nusuksiu sprandus. Žmonės ten tikri laukiniai, gali apiplėšti ir nužudyti“.

Vėl lyja, vaikai žaidžia koridoriuje ir ant laiptų. Pedis perspėja: „Atsargiai, kai kurių laiptelių trūksta, o tie, kurie likę, šūdini“. Taip yra dėl to, kad jie turi tik vieną išvietę, be to, ji kieme už namo, taigi vaikai nespėja laiku nulipti laiptais ir padėti savo subinyčių ant unitazo. Dieve, padėk mums.

Ketvirto aukšto laiptų aikštelėje sėdi moteris su skara ir rūko cigaretę. Ji klausia: „Ar čia tu, Pedi?“

„Aha, mamyte“.

„Nusikamavau, Pedi. Tie laiptai mane žudo. Ar gėrei arbatos?“

„Ne“.

„Ką gi, nežinau, ar liko duonos. Eik viršun ir pažiūrėk“.

Pedžio šeima gyvena viename dideliame kambaryje su aukštomis lubomis ir maža krosnimi. Čia yra du aukšti langai, pro juos matosi Šanonas. Jo tėvas guli lovoje, kampe, aimanuoja ir spjaudo į kibirą. Pedžio broliai ir seserys sugulę ant čiužinių pažeme, kas miega, kas šnekasi, kas žiūri į lubas. Prie Pedžio tėvo kibiro šliaužia nuogas kūdikis, Pedis jį atitraukia. Iš lauko gaudydama orą įeina motina.

„Jėzau, numirsiu“, — sako ji.

Ji suranda duonos ir užpliko silpnos arbatos Pedžiui ir man. Nežinau, kaip elgtis. Jie nieko nesako. Neklausia, ką čia veikiu, neliepia eiti namo, visi tyli. Galiausiai ponas Klohesis prabyla: „Kas čia toks?“ Pedis paaiškina: „Čia Frenkis Makortas“.

Ponas Klohesis pakartoja: „Makortas? Kas čia per pavardė?“

„Mano tėvas iš šiaurės, pone Klohesi“.

„O kuo vardu tavo motina?“

„Andžela, pone Klohesi“.

„O, Jėzau, juk ne Andžela Šyhen, ką?“

„Taip, ji, pone Klohesi“.

„O, Jėzau, — dūsauja jis, jį ištinka kosulio priepuolis, iš jo gelmių sukyla visas šlamštas, jis pakimba virš kibiro. Kai kosulys praeina, jis nukrenta ant pagalvių. — O, Frenki, aš gerai pažinojau tavo motiną. Šokau su ja, Kristaus motina, mirštu, šokau su ja Vemblio salėje, ji buvo geriausia šokėja“.

Jis vėl palinksta virš kibiro. Žiopčioja gaudydamas orą, tiesia rankas tarsi mėgindamas jo nusitverti. Jis kenčia, bet nenutyla.

„Ji buvo geriausia šokėja, Frenki. Ne kaulėta, įsidėmėk, bet kaip pūkelis mano glėby, daugybė vyrų gailėjosi, kad ji išvyko iš Limeriko. Ar moki šokti, Frenki?“

„O, ne, pone Klohesi“.

Pedis įsiterpia: „Jis moka, tėti. Jis mokėsi iš ponios O’Konor ir Kirilo Bensono“.

„Ką gi, šok, Frenki. Šok kambaryje, šok, tik nenuversk staliuko, Frenki. Kilnok kojas, vaikine“.

„Negaliu, pone Klohesi. Iš manęs nieko gera“.

„Nieko gera? Iš Andželos Šyhen sūnaus? Šok, Frenki, arba aš išlipsiu iš lovos ir imsiu sukti tave po namus“.

„Mano batas sulūžo, pone Klohesi“.

„Frenki, Frenki, tu varai man kosulį. Dėl Kristaus meilės, ar tu šoksi, noriu prisiminti jaunystę su tavo motina Vemblio salėje. Nusiauk suknistus batus, Frenki, ir šok“.

Tenka sukurti šokius ir jiems derančias melodijas, kaip darydavau seniai, kai dar buvau mažas. Šoku po kambarį su vienu batu, nes pamiršau jį nusiauti. Bandau kurti žodžius: „O, Limeriko sienos griūva, griūva, griūva, Limeriko sienos griūva, o Šanono upė mus pražudys“.

Ponas Klohesis juokiasi lovoje. „O, Jėzau, nei žemėje, nei jūroje nesu girdėjęs nieko panašaus. Puikiai šoki, Frenki. O, Jėzau“. Jis kosti ir vemia žaliais bei geltonais pūliais. Žiūrint į jį man pasidaro negera, svarstau, ar ne laikas palikti visą šitą blogulį, tą kibirą, grįžti namo ir leisti tėvams mane užmušti, jei jie to pageidaus.

Pedis gulasi ant čiužinio prie lango, įsitaisau šalia jo. Kaip ir visi kiti, nenusirengiu, net pamirštu nusiauti antrą batą, jis šlapias, žliugsi

ir dvokia. Pedis tučtuojau užmiega, o aš žiūriu į jo motiną, sėdinčią prie vos rusenančios ugnies ir rūkančią dar vieną cigaretę. Pedžio tėvas dejuoja, kosti ir spjaudo į kibirą.

Jis sako: „Suknistas kraujas“. Motina atsiliepia: „Anksčiau ar vėliau tau vis vien teks važiuoti į sanatoriją“.

„Nevažiuosiu. Tądien, kai mane ten paguldys, baigsis mano dienos“.

„Tu tikriausiai apkreti džiova vaikus. Galėčiau iškviesti pareigūnus, jie tave išvežtų, juk keli baisų pavojų vaikams“.

„Jei jie galėtų užsikrėsti, visi jau sirgtų“.

Žarijos išblėsta, ponia Klohesi ropščiasi per jį į lovą. Po akimirkos ji užknarkia, nors jos vyras vis dar kosti ir juokiasi prisiminęs jaunystės dienas, kai Vemblio salėje šoko su Andžela Šyhen, lengva kaip pūkelis.

Kambaryje šalta, aš drebu su šlapiais drabužiais. Pedis irgi dreba, bet jis miega ir nesupranta, kad jam šalta. Nežinau, ar likti čia, o gal reikėtų keltis ir eiti namo, bet kas norėtų klaidžioti gatvėmis, naktį bet kuris tvarkos sergėtojas gali pasiteirauti, ką čia veiki. Pirmą kartą atsiskyriau nuo šeimos, mieliau būčiau savo namuose su dvokiančia išviete ir arklidėmis kaimynystėje. Nieko gero, kad mūsų virtuvėje tyvuliuoja ežeras ir mes turime kopti į Italiją, bet pas Klohesius dar blogiau, jie turi lipti žemyn keturis aukštus iki išvietės ir slidinėti ant šūdų pakeliui. Būtų mieliau nakvoti griovyje su keturiomis ožkomis.

Užsnūstu ir vis prabundu, bet galiausiai turiu išsibudinti, nes ponia Klohesi ima vaikščioti ir žadinti savo šeimyną. Jie visi miegojo su drabužiais, tad jiems nereikia rengtis, niekas nesipriešina. Jie niurzga ir bėga pro duris į išvietę už namo. Man irgi reikia, bėgu su Pedžių, bet jo sesuo Pegė jau tupi ant unitazo, todėl mums tenka šlapintis ant sienos. Ji sako: „Pasakysiu mamai, ką jūs padarėt“. Pedis užrinka: „Užsikimšk, arba aš įstumsiu tave į tą suknistą skylę“. Ji pašoka nuo unitazo, užsitraukia apatinius ir lekia laiptais į viršų verkdama: „Pasakysiu, pasakysiu“. Kai grįžtame į kambarį, ponia Klohesi uždrožia Pedžiui per pakaušį už tai, kaip jis elgėsi su savo vargše sesyte. Pedis tyli, nes ponia Klohesi šaukštu drebia košę į puodukus, uogienės stiklainius ir vieną dubenėlį, ji liepia mums valgyti ir bėgti į mokyklą. Ponia Klohesi sėdi prie stalo ir valgo košę. Jos juodi plaukai pražilę ir riebaluoti. Plaukų sruogos, karančios virš dubens, aplimpa košės kruopelėmis ir pieno lašiukais. Vaikai šliurpia košę ir skundžiasi, kad jiems neužtenka, kad jie alkani. Jie apsisnargliavę, raudonomis akimis ir šašuotais keliais. Ponas Klohesis kosti ir muistosi lovoje, iškoši didelius kruvinus spjaudalus, aš išbėgu iš kambario ir apsivemiu ant laiptų, kur trūksta laiptelio, košės bei obuolio gabaliukų srovė liejasi į apatinį aukštą, ten žmonės pirmyn atgal vaikšto į išvietę kieme. Pedis nusileidžia ir sako: „Nieko, viskas

gerai. Visiems pasidaro bloga, ir šūdini laiptai, ir visas suknistas namas vis viena griūva“.

Nežinau, ką man daryti. Jei grįšiu į mokyklą, man galas, kodėl turėčiau grįžti į mokyklą arba namo, kur mane užmuš, jei galiu išeiti į kelią ir gyventi misdamas pienu ir obuoliais visą likusį gyvenimą, kol prieisiu Ameriką. Pedis sako: „Eime. Mokykla juk gryni niekai, nes visi mokytojai bepročiai“.

Kažkas beldžiasi į Klohesių duris, tai mano mama su broliuku Maiklu, įsikibusiu jos rankos, ir policininkas Denehis, atsakingas už pamokų lankomumą. Mama pamato mane ir klausia: „Ką čia veiki su vienu batu?“ Denehis priduria: „O, nagi, ponia, manau, kad svarbesnis klausimas, ką jis čia veikia be vieno bato, cha cha“.

Maiklas pribėga prie manęs. „Mama verkė. Mama verkė dėl tavęs, Frenki“.

Mama tardo: „Kur buvai visą naktį?“

„Buvau čia“.

„Išvarysi mane iš proto. Tėvas tavęs ieškodamas apėjo visas Limeriko gatves“.

Ponas Klohesis klausia: „Kas ten prie durų?“

„Ten mano motina, pone Klohesi“.

„Viešpatie aukščiausias, ar ten Andžela?“

„Taip, pone Klohesi“.

Jis sunkiai pasikelia ant alkūnių. „Ką gi, dėl Dievo meilės, ar užeisi, Andžela? Ar nepažįsti manęs?“

Mama sutrinka. Kambaryje tamsu, ji stengiasi įžvelgti, kas guli lovoje. Jis sako: „Čia aš, Andžela, Denis Klohesis“.

„O, ne“.

„Taip, Andžela“.

„O, ne“.

„Žinau, Andžela. Aš pasikeičiau. Kosulys mane žudo. Bet prisimenu vakarus Vemblio salėje. Ai, Jėzau, tu buvai puiki šokėja. Vakarai Vemblio salėje, Andžela, o paskui žuvis su keptomis bulvėmis. O, berniukai, berniukai, Andžela“.

Motinos veidu teka ašaros. Ji sako: „Tu pats buvai puikus šokėjas, Deni Klohesi“.

„Mes būtume galėję laimėti varžybas, Andžela. Fredas su Džindžer niekaip nebūtų mudviejų nugalėję, bet tau reikėjo pabėgti į Ameriką. Ai, Jėzau“.

Jį vėl ištinka kosulio priepuolis, mes stovime ir žiūrime, kaip jis vėl pakimba virš kibiro ir spjaudosi pūliais. Denehis prabyla: „Manau, ponia, radome išdykėlį, aš jau eisiu“. Ir pagrasina man: „Jei dar kada pradingsi, išdykėli, patupdysime tave į kalėjimą. Ar girdi, ką sakau, nenaudėli?“

„Taip, pone“.

„Nekankink savo motinos, išdykėli. Tvarkos sergėtojams nepatinka, kai kankinamos motinos“.

„Nedarysiu to. Nekankinsiu jos“.

Jis išeina, mama prisiartina prie lovos ir paima poną Klohesį už rankos. Jo akys įdubusios, juodi plaukai žvilga nuo žliaugiančio prakaito. Klohesių vaikai stovi aplink lovą ir žiūri į juodu. Ponia Klohesi sėdi prie krosnies, žarstekliu maišo žarijas ir stumia kūdikį nuo ugnies. Ji sako: „Jis pats kaltas, kad nesigula į ligoninę, taip jau yra“.

Ponas Klohesis sužiopčioja: „Viskas būtų gerai, jei galėčiau gyventi ten, kur sausa. Andžela, ar Amerikoje sausa?“

„Aha, Deni“.

„Daktaras liepė man važiuoti į Arizoną. Keistas tas daktaras. Į Arizoną, nieko sau. Neturiu pinigų už kampo išmaukti bokalą“.

Mama sako: „Tu pasveiksi, Deni. Uždegsiu už tave žvakę“. „Pataupyk pinigus, Andžela. Mano šokių dienos baigėsi“. „Turiu eiti, Deni. Sūnaus laukia mokykla“.

„Ar prieš išeidama, Andžela, padarysi šį tą dėl manęs?“ „Padarysiu, Deni, jei galėsiu“.

„Gal galėtum sudainuoti mums posmelį tos dainos, kurią dainavai aną vakarą, prieš išvykdama į Ameriką?“

„Tai sudėtinga daina, Deni. Man neužteks jai kvapo“. „Nagi, Andžela. Daugiau tos dainos nebegirdėjau. Šiuose namuose neskamba dainos. Žmonai meška ausį numynė, o ir šokėja ji nekokia“.

Mama atsidūsta: „Gerai. Pabandysiu“.

O, kokios naktys Kerio šokiuose, o, kaip virpa oras nuo dūdmaišio garsų,

O, viena tų džiaugsmo valandų, deja, prabėgo per greit, kaip ir mūsų jaunystė,

Kai vasaros naktį slėny berneliai pradeda rinktis,

Ir Kerio dūdmaišio garsai džiaugsmo laukinio verčia ilgėtis.

Ji nutyla ir prispaudžia ranką prie krūtinės: „O, Dieve, netekau kvapo. Padėk man, Frenkai, ir aš dainuosiu toliau“.

O, kai pagalvoju apie tai, o, kai pasvajoju apie tai, širdis apsipila ašaromis.

O, naktys Kerio šokiuose, o, dūdmaišio melodija,

O, viena tų džiaugsmo valandų, deja, prabėgo per greit, kaip ir mūsų jaunystė.

Ponas Klohesis bando dainuoti su mumis „prabėgo per greit kaip ir mūsų jaunystė“, bet daina sukelia kosulį. Jis purto galvą ir verkia:

„Neabejojau tavimi, Andžela. Grįžau į praeitį. Telaimina tave Dievas“.

„Telaimina ir tave Dievas, Deni, dėkui jums, ponia Klohesi, kad apnakvindinote Frenkį ir jam neteko miegoti gatvėje“.

„Nebuvo jokių rūpesčių, ponia Makort. Jis gana ramus“.

„Gana ramus, — kartoja ponas Klohesis, — bet jis ne toks šokėjas, kokia buvo jo motina“.

Mama sako: „Sunku šokti su vienu batu, Deni“.

„Žinau, Andžela, bet paklausk, kodėl jis jo nenusiavė. Gal jis truputį keistas?“

„O, kartais jis elgiasi keistai, kaip ir jo tėvas“.

„O, taip. Jo tėvas kilęs iš šiaurės, Andžela, tai viską paaiškina. Šiaurėje manoma, kad vieni niekai šokti su vienu batu“.

Mes einame Patriko ir O’Konelio gatvėmis, Pedis Klohesis, mama, Maiklas ir aš, mama visą kelią šniurkščioja. Maiklas prašo: „Neverk, mamyte, Frenkis nepabėgs“.

Ji pakelia jį ir apsikabina. „O, ne, Maiklai, verkiu ne dėl Frenkio. Verkiu dėl Denio Klohesio ir šokių vakarų Vemblio salėje, dėl žuvies ir keptų bulvių po šokių“.

Mama įeina pro duris kartu su mumis. Ponas O’Neilas rūsčiai žiūri ir liepia mums sėstis, sako, kad grįš po minutėlės. Jis ilgai šnekasi su motina, o kai ji išeina, jis pražingsniuoja tarpsuoliu ir patapšnoja Pedžiui Klohesiui galvą.

Man labai gaila Klohesių šeimos dėl visų jų nelaimių, bet manau, kad jie išgelbėjo mane nuo bėdų su motina.

VII

Ketvirtadieniais tėtis gauna bedarbio pašalpą biržoje, tada draugai gali siūlyti: „Gal nueisime išlenkti po bokalą, Malachi?“ Tėtis sako: „Vieną, tik vieną“. Draugai sutinka: „O, Dieve, aišku, vieną“. Vakarui dar nesibaigus visi pinigai išleidžiami, tėtis grįžta namo dainuodamas, išverčia mus iš lovos, išrikiuoja ir verčia pasižadėti, kad mirsime už Airiją, kai būsime pakviesti. Jis pakelia net Maiklą, jam tik treji, bet jis irgi dainuoja ir žada mirti už Airiją pasitaikius pirmai progai. Štai kaip tėtis tai vadina, pirma proga. Man devyneri, Malachiui aštuoneri, mokame visas dainas. Dainuojame apie Keviną Barį ir Rodį Makorį: „Vakarai užmigo“, „O’Donelis Abu“, „Veksfordo vaikėzai“. Mes dainuojame ir žadame mirti, nes niekada nežinia, kada tėtis turi pensą ar porą, likusių po išgertuvių, jei jis atiduoda juos mums, kitą dieną galime bėgti pas Keitliną O’Konel iriso. Kai kuriais vakarais jis sako, kad Maiklas geriausias dainininkas, ir pensą atiduoda jam. Mudu su Malachiu svarstome, kokia iš to nauda, kad jam aštuoneri, o man devyneri, kad mokame visas dainas ir esame pasiryžę mirti, jei pensą vis tiek gauna Maiklas, o kitą dieną jis gali eiti į parduotuvę ir

prisikimšti pilną burną irisų. Niekas negali jo prašyti, kad jis mirtų už Airiją būdamas trejų metų, net Pedregas Pirsas, kurį anglai nušovė Dubline 1916-aisiais ir kuris tikėjosi, kad visas pasaulis mirs kartu su juo. Be to, Maikio Molojaus tėvas sako, kad bet kuris, norintis mirti už Airiją, yra asilo subinė. Vyrai mirdavo už Airiją nuo seniausių laikų, ir pažiūrėkite, kur atsidūrė mūsų šalis.

Jau ir taip blogai, kad tėtis trečią savaitę praranda darbą, bet dabar jis kartą per mėnesį prageria visus pašalpos pinigus. Mama puola į nevilтį, ryte jos veidas būna surūgęs, ji nesikalba su tėčiu. Jis išgeria arbatos ir anksti išeina iš namų toli už miesto. Kai grįžta vakare, ji vis dar su juo nesikalba ir neverda jam arbatos. Jei ugnis užgesusi, nes nėra anglių ar durpių, ir neišeina užsivirti vandens arbatai, tėtis sako: „Ak, aha“, geria vandenį iš uogienės stiklainio ir čiulpsi lūpomis taip, tarsi gertų alų iš bokalo. Jis sako, kad skanus vanduo yra visa, ko reikia vyrui, o mama prunkšteli. Kai ji su juo nesikalba, namai tampa slogūs ir nejaukūs, mes žinome, kad neturime kalbėtis su tėčiu, nes bijome, kad ji ir mus pervers piktu žvilgsniu. Žinome, kad tėtis blogai pasielgė, žinome, kad galima priversti žmogų kentėti, kai su juo niekas nesikalba. Net mažasis Maiklas žino, kad, kai tėtis iškrečia kvailystę, su juo negalima kalbėti nuo pirmadienio iki penktadienio, o kai tėtis mėgina pasisodinti ant kelių, reikia bėgti pas mamą.

Man devyneri, turiu draugelį Mikį Spelesį, jo giminaičius vieną po kito pakerta greitoji džiova. Pavydžiu Mikiui, nes kiekvienąsyk, kai kas nors miršta jo šeimoje, jis savaitę gali nelankyti pamokų, o jo motina jam ant rankovės prisiuva juodą lopą, kad jis galėtų vaikščioti iš skersgatvio į skersgatvį, iš gatvės į gatvę, o žmonės žinotų, kad jis sielvartauja, ir duotų jam pinigų ir saldainių sielvartui palengvinti.

Bet šią vasarą Mikis susirūpinęs. Jo sesuo Brenda miršta nuo džiovos, o dabar tik rugpjūtis, jei ji mirs iki rugsėjo, jis negaus laisvos savaitės, nes negali gauti laisvos savaitės, kai nėra pamokų. Jis ateina pas Bilį Kempbelą, pas mane ir prašo nueiti į gretimą Šv. Juozapo bažnyčią ir pasimelsti, kad Brenda išsilaikytų iki rugsėjo.

„Kas bus mums už tai, Miki, jei nueisime ir pasimelsime?“

„Ką gi, jei Brenda išsilaikys ir aš gausiu laisvą savaitę, jūs galėsite ateiti į budynes, valgyti kumpį, sūrį, pyragaičius, gerti cheresą, limonadą ir visa kita, be to, visą naktį galėsite klausytis dainų ir pasakojimų“.

Kas įstengtų atsisakyti? Per budynes galima puikiai praleisti laiką. Mes risnojame į bažnyčią, kur stovi paties šventojo Juozapo statula, ten yra ir Švenčiausioji Jėzaus Širdis, Mergelė Marija bei šventoji Teresė iš Lizjė, Mažoji gėlelė. Meldžiuosi Mažajai gėlelei, nes ji pati mirė nuo džiovos, ji viską suprastų.

Vieno iš mūsų maldos tikriausiai paveikė, nes Brenda išlieka gyva ir miršta tik antrąją pamokų dieną. Sakome Mikiui, kad užjaučiame jį, bet jis džiaugiasi gavęs visą savaitę atostogų, jam prisiuvamas juodas lopas, atnešantis pinigų ir saldainių.

Man tįsta seilės pagalvojus apie vaišes per Brendos budynes. Bilis beldžiasi į duris, išeina Mikio teta. „Na?“

„Atėjome pasimelsti už Brendą, Mikis sakė, kad galėsime ateiti į budynes“.

Ji šaukia: „Miki!“

„Ką?“

„Ateik čia. Ar tu pažadėjai šiems vaikėzams, kad jie gali ateiti į tavo sesers budynes?“

„Ne“.

„Bet, Miki, juk pažadėjai...“

Ji užtrenkia duris mums prieš pat nosis. Nežinome, ką daryti, kol Bilis Kempbelas pareiškia: „Eisime atgal į Šv. Juozapo bažnyčią ir melsimės, kad nuo šiol visi Mikio Spelesio šeimos nariai mirtų vidurvasarį ir kad likusį gyvenimą jis niekada negautų nė dienelės atostogų mokykloje“.

Vieno iš mūsų malda tikrai buvo išklausyta, nes kitą vasarą Mikį patį partiesia greitoji džiova, tad jis negauna nė dienelės atostogų mokykloje, tai iš tiesų jam turėtų būti pamoka.

Protestante, skambink į kitus —
Į pragaro, ne į dangaus, vartus.

Sekmadienio rytais Limerike matau, kaip jie eina į bažnyčią, tie protestantai, ir man jų gaila, ypač mergaičių, kurios tokios mielos, jų tokie dailūs balti dantukai. Man gaila gražių protestančių, jos pasmerktos. Taip mums sako kunigai. Už Katalikų bažnyčios ribų nėra išsigelbėjimo. Už Katalikų bažnyčios ribų nėra nieko, išskyrus pražūtį. Aš norėčiau jas išgelbėti. Protestantės, eikite su manimi į Tikrąją Bažnyčią. Jūs būsite išgelbėtos ir nepražūsite. Po Mišių sekmadieniais su draugu Biliu Kempbelu einu žiūrėti, kaip jos žaidžia kroketą gražioje pievutėje už savo bažnyčios Baringtono gatvėje. Kroketas yra protestantų žaidimas. Jos muša kamuolį mediniu plaktuku, taukšt, vėl taukšt, ir juokiasi. Svarstau, kaip jos gali juoktis, argi jos nežino, kad yra pasmerktos? Man jų gaila, klausiu: „Bili, kam žaisti kroketą, jei esi pasmerktas?“

Jis atsiliepia: „Frenki, o kodėl gi nežaisti kroketo, jei jau esi pasmerktas?“

Senelė sako mamai: „Tavo brolis Patas, būdamas aštuonerių, nors jam skaudėdavo kojas, pardavinėjo laikraščius visame Limerike, o

tavasis Frenkas didelis ir pakankamai bjaurus, kad galėtų dirbti“.

„Bet jam tik devyneri, jis vis dar lanko mokyklą“.

„Mokyklą. Ta jo mokykla pripratino jį vaikštinėti surūgusiu veidu ir keistai elgtis, kaip jo tėvas. Jis galėtų padėti vargšui Patui penktadienio vakarais, kai „Limeriko vedlys“ sveria toną. Jis galėtų pabėgioti ilgais kilmingųjų sodų takeliais ir išgelbėti vargšo Pato kojas, be to, dar užsidirbtų keletą pensų“.

„Penktadienio vakarais jis turi vaikščioti į broliją“.

„Nekreipk dėmesio į tą broliją. Katekizme nieko nepasakyta apie brolijas“.

Susitinku dėdę Patą prie „Limeriko vedlio“ būstinės penktadienio vakare, penktą. Vyras, dalijantis laikraščius, sako, kad mano rankos tokios liesos, jog būtų gerai, jei man pavyktų panešti du pašto ženklus, bet dėdė Patas įgrūda po aštuonis laikraščius po kiekviena pažasčia. Jis grasina: „Pribaigsiu tave, jei juos išmesi, nes visur lyja, pila kaip iš kibiro“. Jis liepia man spaustis prie sienų, kai eisiu O’Konelio alėja, kad laikraščiai liktų sausi. Turiu bėgti ten, kur reikia pristatyti laikraštį, užlipti lauko laipteliais, įeiti pro duris, užkopti laiptais, sušukti: „Laikraštis“, paimti pinigus, kuriuos jie jam skolingi už savaitę, nusileisti laiptais, atiduoti jam pinigus ir eiti į kitą vietą. Klientai duoda jam arbatpinigių už darbą, juos jis pasilaiko sau.

Mes einame O’Konelio alėja, pro Balinakurą, įsukame į Pietinio žiedo kelią, žingsniuojame Henrio gatve ir grįžtame į būstinę daugiau laikraščių. Dėdė Patas užsidėjęs kepurę, apsisiautęs rūbu, primenančiu kaubojišką apsiaustą, kad laikraščiai liktų sausi, bet jis skundžiasi, kad jo kojos jį žudo, taigi sustojame aludėje išlenkti bokalo už jo vargšes kojas. Dėdė Pa Kytingas, visas juodas, čia geria alų, jis sako dėdei Patui: „Abai, tu leisi šiam berniukui stovėti čia ištįsusiu veidu ir varvinti seiles žiūrint į limonadą?“

Dėdė Patas klausia: „Ką?“ Pa Kytingas nekantriai atkerta: „Kristau, jis tampo tavo suknistus laikraščius po visą Limeriką, o tu negali... O, nesvarbu. Timi, duok vaikui limonado. Frenki, ar namie neturi lietpalčio?“

„Ne, dėde Pa“.

„Neturėtum vaikštinėti tokiu oru. Esi kiaurai permirkęs. Kas išsiuntė tave į šį mėšlą?“

„Senelė sakė, kad turiu padėti dėdei Patui, nes jam skauda koją“.

„Aišku, kad ji, ta sena kalė, bet nesakyk jai, kad taip ją pavadinau“.

Dėdė Patas sunkiai atsikelia nuo kėdės ir renka laikraščius. „Eime, temsta“.

Jis šlubčioja per gatves šaukdamas: „Ana, mieloji, miegok, miegok“, tai visai nepanašu į „Limeriko vedlį“, bet tai nesvarbu, nes visi žino, kad čia Abas Šyhenas, nukritęs ant galvos. „Eikš, Abai, duok

mums „Vedlį“, kaip tavo vargšė koja, pasilik grąžą ir nusipirk sau cigaretę, kokia suknista naktis pardavinėti suknistus laikraščius“.

„Ašiū, — sako Abas, mano dėdė. — Ašiū, ašiū, ašiū“. Sunku spėti iš paskos jam einant gatvėmis, nors jam ir skauda koją. Jis klausia: „Kiek dar laikraščių turi po pažasčia?“

„Vieną, dėde Patai“.

„Nunešk jį ponui Timoniui. Jis skolingas man jau už dvi savaites. Paimk tuos pinigus, jis duos ir arbatpinigių. Jis noriai duoda arbatpinigių, bet nesusikišk jų sau į kišenę kaip tavo pusbrolis Džeris. Susikišo juos į kišenę, tas mažas valkata“.

Beldžiu į duris belstuku, viduje taip garsiai sustaugia didžiulis šuo, kad durys ima drebėti. Girdžiu vyro balsą: „Bjaurybe Makašla, baik triukšmauti, arba aš tau gerai įspirsiu į sėdynę“. Triukšmas nutyla, atsidaro durys, ten stovi žilaplaukis vyras su storastikliais akiniais, baltu megztiniu, rankoje laiko lazdą. Jis klausia: „Kas čia? Ką mes čia matome?“

„Laikraštis, pone Timoni“.

„Mes čia nematome Abo Šyheno, ką?“

„Aš jo sūnėnas, sere“.

„Ar čia matome Džerį Šyheną?“

„Ne, sere. Aš Frenkas Makortas“.

„Dar vienas sūnėnas? Ar jis juos gamina? Ar galiniame kieme stovi sūnėnų fabrikėlis? Štai pinigai už dvi savaites, duokš man tą laikraštį arba pasilik jį. Kokia iš jo nauda? Nebegaliu skaityti, o ponia Minihen, kuri turėtų skaityti, neatėjo. Ją pakirto cheresas, štai kaip. Kuo tu vardu?“

„Frenkas, sere“.

„Ar moki skaityti?“

„Taip, sere“.

„Ar nori užsidirbti šešiapensį?“

„Taip, sere“.

„Ateik čia rytoj. Tu vardu Frensis, taip?“

„Frenkas, sere“.

„Tu vardu Frensis. Niekada nebuvo šventojo Frenko. Tai gangsterių ir politikų vardas. Ateik čia rytoj vienuoliktą ir paskaityk man“.

„Gerai, sere“.

„Tikrai moki skaityti?“

„Taip, sere“.

„Gali vadinti mane ponu Timoniu“.

„Gerai, pone Timoni“.

Dėdė Patas niurna prie vartelių trindamas koją: „Kur mano pinigai, tu neturi plepėti su klientais, o aš čia stoviu per koją žliaugiant lietui“. Jis turįs stabtelėti aludėje Pančo kryžkelėje ir išgerti

bokalą už sumirkusią koją. Po bokalo jis sako, kad nebegali paeiti nė colio, tad mes lipame į autobusą. Konduktorius primena: „Bilietus, prašom pirkti, bilietus“. Bet dėdė Patas suniurzga: „Eik šalin ir netrukdyk man, argi nematai, kokia mano koja?“

„O, gerai, Abai, gerai“.

Autobusas sustoja prie O’Konelio paminklo, dėdė Patas eina į Paminklo žuvies ir keptų bulvių užkandinę, kur kvepia taip gardžiai, kad man iš alkio sutraukia skrandį. Jis nusiperka keptų bulvių ir žuvies už šilingą, man nutįsta seilės, bet kai prieiname prie senelės durų, jis atkiša man tripensį, liepia vėl ateiti kitą penktadienį, o dabar traukti namo pas motiną.

Kalė Makašla guli prie pono Timonio durų. Kai atveriu sodo vartelius ir žengiu ant takelio, ji puola prie manęs ir išstumia atgal ant šaligatvio, ji sugraužtų man veidą, jei ponas Timonis neišeitų laukan, neišplaktų jos lazda ir nesušuktų: „Eik iš čia, tu kekše, tu peraugusi žmonių rijike. Argi nevalgei pusryčių, kale? Ar tau viskas gerai, Frensi? Užeik. Ta kalė tikra indė, tokia jau yra, jos motiną radau klydinėjančią Bangalūre. Jei kada turėsi šunį, Frensi, įsitikink, kad jis budistas. Šunys budistai yra geros prigimties. Niekada neimk musulmono. Jis suris tave miegantį. Neimk ir kataliko. Jis ės tave kiekvieną dieną, įskaitant penktadienius. Sėsk ir paskaityk man“.

„„Limeriko vedlį“, pone Timoni?“

„Ne, ne prakeiktą „Limeriko vedlį“. Nesišluostyčiau nė šiknaskylės šiuo laikraščiu. Ten ant stalelio guli knyga, „Guliverio kelionės“. Ne, nenorėčiau, kad ją skaitytum. Paieškok už jos kitos knygos. „Kuklus pasiūlymas“. Skaityk šitą. Pastraipa prasideda: tai melancholiška tiems, kurie vaikšto... Ar susiradai? Viską moku atmintinai, bet vis viena noriu, kad paskaitytum“.

Jis sustabdo mane po dviejų ar trijų puslapių. „Esi geras skaitytojas. Ar gali įsivaizduoti, Frensi, kad sveikas gerai prižiūrėtas vienerių metų vaikas yra pats skaniausias, maištingiausias ir naudingiausias maistas, ar jis būtų troškintas, ar keptas, ar virtas, a? Makašlai pietų patiktų gražus putlus airių kūdikis, ar ne, tu sena kekše?“

Jis duoda man šešiapensį ir liepia grįžti kitą šeštadienį.

Mama džiaugiasi, kad skaitydamas ponui Timoniui užsidirbau šešiapensį, ir ką jis norėjo skaityti, „Limeriko vedlį“? Sakau jai, kad turėjau skaityti „Kuklų pasiūlymą“, gulintį už „Guliverio kelionių“, o ji paaiškina: „Taip, tai vaikiška knyga. Visai įmanoma, kad jis nori ko nors keista, nes jam trūksta kelių varžtelių nuo tada, kai su anglų armija kariavo Indijoje, kalbama, kad jis vedė vieną iš tų indžiu ir kad ją atsitiktinai nušovė kareivis per kažkokius neramumus. Po to tikrai galima imtis vaikiškų knygų“. Mama pažįsta tą ponią Minihen, kuri gyvena šalia pono Timonio, ji valydavo jo namus, bet daugiau ji

nebegali apsikęsti pono Timonio patyčių iš Katalikų bažnyčios ir aiškinimų, kad tai, kas vienam nuodėmė, kitam tėra išdykavimas. Ponia Minihen mielai išgerdavusi lašiuką chereso šeštadienio rytais, bet paskui jis bandė atversti ją į budizmą, sakė pats toks esąs, sakė, kad airiai būtų daug geresni, jei atsisėstų po medžiu ir stebėtų, kaip dešimt įsakymų ir septynios mirtinos nuodėmės plaukia Šanonu ir paskęsta jūroje.

Kitą penktadienį Deklenas Kolopis iš brolijos pasirodo gatvėje, kai nešioju laikraščius su dėde Patu Šyhenu. „Ėhė, Frenki Makortai, ką veiki su Abu Šyhenu?“

„Jis mano dėdė“.

„Turėtum būti brolijoje“.

„Dirbu, Deklenai.

„Tau negalima dirbti. Tau net nėra dešimties, be to, tu žlugdai puikų mūsų skyriaus lankomumą. Jei nepasirodysi ten kitą penktadienį, aš tau sumalsiu snukį, ar girdi mane?“

Dėdė Patas suburba: „Eik šalin, eik šalin, arba aš tave priplosiu“.

„O, užsikimšk, pone Kvaily, numestas ant galvos“. Jis stveria dėdę Patą už peties ir priremia jį prie sienos. Numetu laikraščius ir bėgu artyn, bet Deklenas žengia į šalį ir taip trinkteli man į sprandą, kad tvojuosi kakta į sieną. Taip įtūžtu, kad akyse aptemsta. Puolu jį rankomis ir kojomis, jei galėčiau dantimis išakėti jam veidą, taip ir padaryčiau, bet jo rankos ilgos kaip gorilos, jis tiesiog atstumia mane, kad negalėčiau jo paliesti. Jis sako: „Tu beprotis suknistas idiotas. Brolijoje tau galas“, ir pabėga.

Dėdė Patas subara: „Neturėtum taip muštis, be to, numetei laikraščius, kai kurie sušlapo, kaip dabar parduosiu šlapius“. Noriu šokti ir prilupti jį, nes jis kalba apie laikraščius nepaisydamas, kad stojau prieš Dekleną Kolopį.

Vakarui baigiantis jis pasiūlo man tris keptas bulves iš maišelio ir šešiapensį vietoj tripensio. Jis skundžiasi, kad gaunu per daug pinigų, kad tai vis mano motinos kaltė, tai ji užsipuolė senelę dėl mažo užmokesčio.

Mama džiaugiasi, kad penktadieniais gaunu šešiapensį iš dėdės Pato, o šeštadieniais — iš pono Timonio. Šilingas per savaitę labai praverčia, ji duoda man dvipensį, kad pažiūrėčiau „Akligatvio vaikius“ Lyrikos kino teatre, kai baigsiu skaityti.

Kitą rytą ponas Timonis sako: „Palauk, kol prieisime prie Guliverio, Frensi. Sužinosi, kad Džonatanas Sviftas yra nuostabiausias kada nors gyvenęs airių rašytojas, ne, nuostabiausias žmogus, prilietęs plunksna pergamentą. Jis milžinas, Frensi“. Jis juokiasi, kol skaitau „Kuklų pasiūlymą“, o aš svarstau, kodėl jis juokiasi ir kam reikia virti airių kūdikius. Jis sako: „Kai užaugsi, irgi juoksiesi, Frensi“.

Negalima atsikirsti suaugusiesiems, bet ponas Timonis kitoks, jam

nesvarbu, kad priešgyniauju: „Pone Timoni, suaugusieji visada taip sako. O, juoksiesi, kai suaugsi. Suprasi, kai užaugsi. Viskas bus tada, kai suaugsi“.

Jis griausmingai nusikvatoja, man atrodo, jog tuoj susprogs. „O, Dievo motina, Frensi. Tu tikras lobis. Kas tau yra? Ar tu koks keistuolis? Sakyk, kas yra?“

„Nieko, pone Timoni“.

„Matau, tu ilgaveidis, Frensi, norėčiau, kad tai pamatytum. Eik prie to veidrodžio ant sienos ir pasakyk, ar tavo ilgas veidas. Nesvarbu. Tiesiog papasakok, kas nutiko“.

„Deklenas Kolopis užsipuolė mane vakar vakare, ir aš įsivėliau į muštynes“.

Jis priverčia papasakoti apie brolį ir Deklenį, apie dėdę Patą Šyheną, numestą ant galvos, tada jis sako pažįstąs mano dėdę Pa Kytingą, kuris apsinuodijo dujomis per karą ir dirba dujų fabrike. „Pa Kytingas — tikras brangakmenis. Žinai, ką padarysiu, Frensi? Pasikalbėsiu su Pa Kytingu, mes nueisime pas brolijos melagiūkščius. Pats esu budistas, nepritariu muštynėms, bet jų neprakišu. Jiems nepavyks pakenkti mano mažajam skaitytojui, o, vardan Jėzaus, ne“.

Ponas Timonis yra senas žmogus, bet jis kalba kaip draugas, jam galiu pasakyti, ką jaučiu. Tėtis niekada nesikalbėtų su manimi kaip ponas Timonis. Jis sakytų: „Ak, aha“, ir išeitų tolimų vaikštynių.

Dėdė Patas Šyhenas sako senelei nepageidaująs, kad aš jam daugiau padėčiau išnešioti laikraščius, jis gali gauti kitą, daug pigesnį berniuką, jis mano, kad turėčiau atiduoti jam dalį savo šeštadienio ryto šešiapensio, juk be jo niekada nebūčiau gavęs skaitytojo darbo.

Pono Timonio kaimynė paaiškina, kad tuščiai beldžiuosi į duris. Makašla per vieną dieną įkando paštininkui, pienininkui ir praeinančiai vienuolei. Ponas Timonis niekaip negalėjo liautis juokęsis, nors ir verkė, kai šunį išvedė pribaigti. Gali kiek nori kandžioti visus paštininkus ir pienininkus, bet dėl vienuolės pranešama vyskupui, jis imasi priemonių, ypač jei šuns savininkas yra pagarsėjęs budistas ir kelia pavojų doriems katalikams aplinkui. Ponas Timonis tai išgirdęs verkė ir juokėsi taip smarkiai, kad prireikė daktaro, o šis pasakė, kad ponas Timonis nebeatsigaus, tad jį išvežė į miesto prieglaudą, kur laikomi seni bejėgiai ar išprotėję žmonės.

Šitaip baigėsi mano šeštadieniniai šešiapensiai, bet aš vis viena skaitysiu ponui Timoniui, net ir negaudamas pinigų. Laukiu gatvėje, kol kaimynė grįžta į namus, tada įsliuogiu pro pono Timonio langą, pasičiumpu „Guliverio keliones“ ir mylių mylias einu iki prieglaudos, nes nenoriu, kad jam pristigtų skaitymo. Budėtojas prie vartų klausia: „Ką? Nori užeiti ir skaityti senukui? Ar tyčiojiesi? Eik iš čia, kol nepakviečiau pareigūnų“.

„Ar galėčiau palikti knygą, kad kas nors kitas paskaitytų ponui

Timoniui?“

„Palik ją. Palik, dėl Dievo meilės, ir nebeerzink manęs. Perduosiu jam“.

Jis juokiasi.

Mama klausia: „Kas tau yra? Ko toks nusiminęs?“ Aš pasakoju jai, kad dėdė Patas manęs nebenori, o poną Timonį įgrūdo į prieglaudą, nes jis juokėsi, kai Makašla įkando laiškininkui, pienininkui ir praeinančiai vienuolei. Ji irgi juokiasi, o man atrodo, kad pasaulis išsikraustė iš proto. Mama atsikvošėja: „Oi, atsiprašau, gaila, kad praradai abu darbus. Gali vėl pradėti vaikščioti į broliją, tavęs nebeieškos būrys ir, dar blogiau, vadovas tėvas Goris“.

Deklenas liepia man sėstis priešais jį, jei imsiu kvailioti, jis nusuksiąs man suknistą sprandą, nes stebėsiąs mane tol, kol būsiąs prefektas, joks į mane panašus šūdniekis nesulaikysiąs jo nuo gyvenimo su linoleumu.

Mama sako, kad jai sunku lipti laiptais, ji perkels savo lovą į virtuvę. Ji juokiasi: „Grįšiu į Sorentą, kai sudrėks sienos ir pro durų apačią ims žliaugti lietus“. Pamokos baigėsi, ji gali gulėti lovoje tiek, kiek jai patinka, nes nebereikia keltis dėl mūsų. Tėtis užkuria ugnį, išverda arbatos, paraiko duonos, pasižiūri, ar nusiprausėme veidus, ir liepia eiti žaisti laukan. Jis leidžia mums likti lovoje, jei to norime, bet juk niekada nesinori likti lovoje, jei nėra pamokų. Vos prabudę norime bėgti žaisti į skersgatvį.

Vieną liepos dieną jis sako, kad negalime lipti apačion. Turime likti viršuje ir žaisti.

„Kodėl, tėti?“

„Nesvarbu. Žaisk čia su Malachiu ir Maiklu, vėliau, kai pasakysiu, galėsite nulipti žemyn“.

Jis budi prie durų, jei užsigeistume leistis laiptais žemyn. Mes pėdomis iškeliame antklodę aukštyn ir įsivaizduojame, kad esame palapinėje. Robinas Hudas ir jo linksmieji vyrukai. Gaudome blusas ir traiškome jas nykščiais.

Paskui pravirksta kūdikis, ir Malachis klausia: „Tėti, ar mama gavo naują kūdikį?“

„Ak, aha, sūnau“.

Aš vyresnis, taigi sakau Malachiui, kad lova pastatyta virtuvėje tam, kad angelas galėtų nuskristi žemyn ir palikti kūdikį ant septintojo laiptelio, bet Malachis nesupranta, nes jam tik aštuoneri, netrukus devyneri, o man kitą mėnesį sukaks dešimt.

Mama guli lovoje su kūdikiu. Jo veidas didelis ir riebus, jis visas raudonas. Virtuvėje sukiojasi moteris slaugės drabužiais, žinome, kad ji ateina išprausti naujų kūdikių, kurie visada išsimurzina per ilgą kelionę su angelu. Norime pakutenti naujagimį, bet ji sudraudžia: „Ne,

ne, galite žiūrėti į jį, bet nepulkite su pirštais“.

Nepulkite su pirštais. Taip kalba slaugės.

Sėdime prie stalo, geriame arbatą, valgome duoną ir stebime naująjį broliuką, bet jis net neatsimerkia, kad pažiūrėtų į mus, taigi einame į lauką žaisti.

Po kelių dienų mama su kūdikiu glėbyje pakyla iš lovos ir atsisėda prie krosnies. Vaikutis atsimerkęs, kai mes jį kutename, jis kikena, jo pilvukas dreba, o mes juokiamės. Tėtis jį kutena ir dainuoja škotišką dainą:

O, o, nebekutenk, Džokai,
Nebekutenk, Džokai,
Nebekutenk,
Kuti kuti tuti,
Nebekutenk, Džokai.

Tėtis turi darbą, tad Braidė Hanon gali aplankyti mamą su kūdikiu kada tik nori. Vieną dieną mama neliepia mums eiti laukan ir žaisti, kad jos galėtų pasikalbėti apie slaptus dalykus. Jos sėdi prie ugnies, rūko ir kalbasi apie vardus. Mama sako, kad jai patinka vardai Kevinas ir Šonas, bet Braidė prieštarauja: „O, ne, Limerike jų per daug. Jėzau, Andžela, jei iškiši galvą pro duris ir sušuksi — Kevinai arba Šonai, ateikite gerti arbatos, pusė limerikiečių subėgs prie tavo durų“.

Braidė sako, kad, jei ji turėtų sūnų, Dieve, prašau, tegul vieną dieną taip ir nutinka, pavadintų jį Ronaldu, nes ji kraustosi iš proto dėl Ronaldo Kolmeno, kurį rodo Koliziejaus kino teatre. Arba Erolu, nes tai dar vienas gražus vardas — Erolas Flinas.

Mama nesutinka: „Liaukis, Braidė. Niekada negalėčiau iškišti galvą pro duris ir sušukti — Erolai, Erolai, ateik gerti arbatos. Vargšas vaikutis būtų išjuoktas“.

„Ronaldas, — siūlo Braidė. — Ronaldas. Jis žavus“.

„Ne, — sako mama, — vardas turi būti airiškas. Argi ne už tai kovėmės visus šiuos metus? Kam reikėjo kautis su anglais ištisus šimtmečius, jei ketiname savo vaiką pavadinti Ronaldu?“

„Jėzau, Andžela, pradedi kalbėti kaip jis, airiai — tą, anglai — aną“.

„Vis dėlto, Braidė, jis teisus“.

Staiga Braidė aikteli: „Jėzau, Andžela, tam vaikui kažkas negerai“.

Mama pašoka nuo kėdės, glaudžia vaiką ir aimanuoja: „O, Jėzau, Braidė, jis dūsta“.

„Nubėgsiu savo motinos“, — pašoka Braidė. Po akimirkos ji grįžta su ponia Hanon. „Reikia bebro taukų, — sako ponia Hanon. — Ar turite? Bet kokių taukų. Žuvų taukai? Tiks“.

Ji pila taukus naujagimiui į burnytę, apverčia jį, spaudžia jam nugarą, vėl atverčia, kiša šaukštą į gerklę ir ištraukia baltą rutuliuką. „Štai kas, — paaiškina ji. — Pienas. Jis sukyla ir užstringa mažose gerklytėse, tada reikia jį išstumti kokiu nors aliejumi“.

Mama verkia: „Jėzau, aš vos jo nepraradau. O, mirčiau, jei taip nutiktų“.

Ji sūpuoja vaikelį, rauda ir dėkoja poniai Hanon.

„Oje, nesvarbu, ponia. Paimkite vaikelį ir grįžkite į lovą, nes abu patyrėte didelį sukrėtimą“.

Kai Braidė su ponia Hanon padeda mamai atsigulti į lovą, pamatau kraujo dėmes ant jos kėdės. Ar mano motina mirtinai nukraujuos? Ar dera atkreipti dėmesį: žiūrėkite, ant mamos kėdės kraujas? Ne, taip negalima, suaugusieji visada turi paslapčių. Žinau, jei ką nors pasakysi, suaugę žmonės tau primins: nesvarbu, tu visada vėpsai, tai ne tavo reikalas, eik laukan ir žaisk.

Turiu pasilaikyti tai sau arba pasikalbėti su angelu. Ponia Hanon ir Braidė išeina, o aš sėduosi ant septintojo laiptelio. Mėginu pasakyti angelui, kad mama mirtinai nukraujuos. Noriu, kad jis man atsakytų: ko bijoti nėra, bet laiptelis šaltas, nėra jokios šviesos ar balso. Esu tikras, kad jis išėjo amžiams, svarstau, ar tai nutinka, kai tau devyneri ir lauki dešimties.

Mama nenukraujavo. Kitą dieną ji išlipo iš lovos ir ėmė ruošti kūdikį krikštynoms, sakė Braidei, kad ji niekada sau neatleis, jei kūdikis numirs ir nukeliaus į pragaro prieangį, kur patenka nekrikštyti kūdikiai, gal ten gražu ir šilta, bet vis dėlto ten amžinai tamsu, nėra jokios vilties išsigelbėti netgi Paskutinio teismo dieną.

Senelė ateina padėti, ji pritaria: „Tikra tiesa, nekrikštytam vaikui nėra vilties patekti į dangų“.

Braidė sako, kad Dievas žiaurus, jei šitaip elgiasi.

„Jis turi būti žiaurus, — atšauna senelė, — jei ne, visokie vaikiūkščiai imtų reikalauti, kad juos priimtų į rojų, net ir protestantai, o kodėl jie turėtų ten patekti po to, kai šitaip elgėsi su mumis aštuonis šimtus metų?“

„Kūdikiai nieko nedarė, — atsako Braidė. — Jie per maži“.

„Jie taip elgtųsi, jei jiems būtų suteikta galimybė, — prieštarauja senelė. — Jie to išmokyti“.

Jos aprengia vaikelį limerikietiškais nėriniuotais drabužėliais, su kuriais visi buvome pakrikštyti. Mama sako, kad visi eisime į Šv. Juozapo bažnyčią, ir mes susijaudiname, nes paskui gausime limonado ir bandelių.

Malachis klausia: „Mama, kuo vardu kūdikis?“

„Alfonsas Juozapas“.

Man išsprūsta: „Koks kvailas vardas. Jis net ne airiškas“.

Senelė įbeda į mane savo raudonas akis. „Tam vaikiščiui reikėtų

gerai užploti per ausį“. Mama trenkia man antausį ir liepia lėkti lauk iš virtuvės. Man daužosi širdis, noriu verkti, bet negaliu, nes tėvo nėra, aš esu vienintelis vyras šeimoje. Mama liepia: „Lipk aukštyn su savo didele burna, ir kad man nė žingsnio iš kambario“.

Sustoju ant septintojo laiptelio, bet vis dar šalta, jokios šviesos, jokio balso.

Namuose tylu, visi išėję į koplyčią. Sėdžiu ir laukiu viršuje, daužau blusas ant rankų ir kojų, gailiuosi, kad čia nėra tėčio, galvoju apie savo mažąjį broliuką ir jo užsienietišką vardą. Alfonsas, toks vardas — kamavimas.

Po kiek laiko apačioje pasigirsta balsai, kalbama apie arbatą, cheresą, limonadą, bandeles, argi šis vaikas ne mieliausias pasaulyje, mažasis Alfukas, vardas užsienietiškas, bet vis dėlto, vis dėlto per tą laiką jis neišleido nė garselio, jis geros prigimties, telaimina jį Dievas, aišku, jis gyvens amžinai, toks meilutis, jis nepaprastai panašus į savo motiną, į tėvą, į senelę, į savo mirusius mažuosius broliukus, jis toks trupiniukas.

Mama šaukia iš apačios: „Frenkai, leiskis žemyn, išgerk limonado ir suvalgyk bandelę“.

„Nenoriu. Pasilikit sau“.

„Pasakiau — tučtuojau leiskis žemyn, nes jei užkopsiu laiptais, sušildysiu tau sėdynę, ir tu gailestausi visą dieną“.

„Gailestausiu? Ką reiškia gailestauti?“

„Ne tavo reikalas, ką reiškia gailestauti. Tučtuojau lipk žemyn“.

Jos balsas dygus, o žodis „gailestauti“ skamba pavojingai. Aš nusileisiu.

Virtuvėje senelė sako: „Tik pažiūrėkit į tą ištįsusią marmūzę. Manytum, jis turėtų džiaugtis savo mažuoju broliuku, tik kad devynerių sulaukę berniukai visada kaip rakštis šikinėje, aš tai jau žinau, juk turėjau bent du“.

Limonadas skanus, bandelės gardžios, o Alfukas spygauja, džiaugdamasis savo krikšto diena, jis dar pernelyg nekaltas, kad žinotų, jog jo vardas yra kamavimas.

Senelis iš šiaurės telegrama perveda penkis svarus kūdikiui Alfukui. Mama nori atsiimti pinigus, bet ji dar negali pernelyg nutolti nuo lovos. Tėtis sako, kad atsiims pinigus pašte. Ji liepia Malachiui ir man eiti kartu. Tėtis paima pinigus ir sako: „Gerai, berniukai, eikit namo ir pasakykit motinai, kad grįšiu namo po kelių minučių“.

Malachis nesutinka: „Tėti, tu negali eiti į aludę. Mama sakė, kad turi parnešti pinigus namo. Neturi jų paleisti alui“.

„Nagi, nagi, sūnau. Eik namo pas motiną“.

„Tėti, atiduok mums pinigus. Jie skirti kūdikiui“.

„Nagi, Frensi, nebūk bjaurus. Daryk tai, ką tau liepia tėvas“.

Jis nueina šalin ir patraukia į Pietinę aludę.

Mama sėdi prie krosnies su Alfuku ant rankų. Ji purto galvą. „Jis nuėjo į aludę, tiesa?“

„Taip“.

„Eikite atgal į tą aludę ir ištempkite jį iš ten. Atsistokite vidury aludės ir visiems pasakykite, kad tėvas pragėrinėja kūdikio pinigus. Privalote pasakyti žmonėms, kad šiuose namuose nėra nė trupinėlio maisto, nė gabalėlio anglių ugniai įkurti, nė lašelio pieno kūdikiui“.

Einant gatvėmis Malachis garsiai repetuoja savo kalbą: „Tėti, tėti, tie penki svarai skirti naujagimiui, ne gėrimui. Vaikas guli lovelėje, bliauna ir prašo pieno, o tu geri alų“.

Pietinėje aludėje tėčio nebėra. Malachis vis dar nori išrėžti savo kalbą, bet sakau jam, kad turime paskubėti ir pažiūrėti kitose aludėse, kol tėtis nepragėrė visų penkių svarų. Nerandame jo ir kitose aludėse. Jis žino, kad mama ateis jo ieškoti ar atsiųs mus, o šiame Limeriko pakraštyje yra tiek aludžių, kad galėtume klaidžioti visą mėnesį. Belieka pasakyti mamai, kad jo neradome, o ji pyksta, kad mes niekam tikę. „O, Jėzau, norėčiau turėti jėgų, tada apieškočiau visas Limeriko aludes. Išplėščiau jam gerklę, štai ką padaryčiau. Eikite, grįžkite ir aplakstykite visas aludes aplink geležinkelio stotį, užeikite į Notono žuvies ir keptų bulvių parduotuvę“.

Turiu eiti vienas, nes Malachiui paleido vidurius, jis negali pasitraukti nuo kibiro. Apvaikštau visas aludes Parnelio gatvėje ir aplinkui. Žvelgiu į kambarėlius, kuriuose geria moterys, apieškau visas vyrų išvietes. Esu alkanas, bet bijau grįžti namo, kol neradau tėvo. Jo nėra Notono žuvies ir keptų bulvių parduotuvėje, bet čia prie stalelio kampe miega girtas vyras, jo žuvis ir bulvės guli ant grindų suvynioti į „Limeriko vedlį“, jei aš jų nepaimsiu, juos nukniauks katinas, tad pasikišu viską po megztiniu, išeinu pro duris, pėdinu gatve, atsisėdu ant geležinkelio stoties laiptelių ir valgau žuvį su bulvėmis. Matau, kaip girti kareiviai praeina su kikenančiomis mergiotėmis, mintyse dėkoju anam girtuokliui, kad jis pamirkė žuvį su bulvėmis acte ir padažė į druską, paskui prisimenu, kad jei šiąnakt numirsiu, būsiu nusidėjęs vagyste, galėsiu keliauti tiesiai į pragarą, prisikimšęs žuvies ir keptų bulvių, bet šiandien šeštadienis, kunigai vis dar sėdi klausyklose, ir aš pavalgęs galiu apvalyti savo sielą.

Dominikonų bažnyčia yra čia pat, Glenvorto gatvėje.

„Palaiminkite mane, tėve, nes aš nusidėjau, praėjo dvi savaitės nuo mano paskutinės išpažinties“. Išsakau įprastas nuodėmes, tada: „Pavogiau žuvį ir keptų bulvių iš girtuoklio“.

„Kodėl, mano vaike?“

„Buvau alkanas, tėve“.

„O kodėl buvai alkanas?“

„Nieko neturėjau burnoj, tėve“.

Jis nieko nesako, nors ir tamsu, žinau, kad jis purto galvą. „Mano brangus vaikeli, kodėl neparėjai namo ir nepaprašei motinos užkąsti?“

„Ji išsiuntė mane ieškoti tėvo aludėse, o aš negalėjau jo rasti. Mama neturi nė trupinėlio namuose, nes jis pragėrinėja penkis svarus, kuriuos senelis iš šiaurės atsiuntė naujagimiui, o ji tūžta prie židinio, nes negaliu rasti tėvo“.

Man atrodo, kad kunigas užmigo, nes stoja tyla, galiausiai jis taria: „Mano vaike, nuolat sėdžiu čia. Išklausau vargšų nuodėmes. Skiriu bausmes. Atleidžiu tas nuodėmes. Turėčiau klūpėti ir mazgoti jiems kojas. Ar supranti, mano vaike?“

Sakau jam, kad suprantu, bet taip nėra.

„Eik namo, vaike. Pasimelsk už mane“.

„Nebus atgailos, tėve?“

„Ne, mano vaike“.

„Pavogiau žuvį ir keptų bulvių. Esu pasmerktas“.

„Tau bus atleista. Eik. Melskis už mane“.

Jis palaimina mane lotyniškai, kažką burblena sau angliškai, o aš nesuprantu, ką jam padariau.

Norėčiau rasti tėvą, kad galėčiau pasakyti mamai: štai jis, jo kišenėje dar liko trys svarai. Nebesu alkanas, taigi galiu eiti viena O’Konelio alėjos puse, grįžti kita, apieškoti aludes šoninėse gatvelėse, ir štai randu jį Glysone, negi galėčiau neišgirsti jo dainuojančio:

Argi taip jau svarbu, kad kas nors negalės
Nuo manęs nustebusio žvilgsnio atplėšt?
Tai tik mano reikalas, ką jausiu tuomet,
Kai žalieji Antrimo slėniai sveikins mane.

Mano širdis ima daužytis krūtinėje, nežinau, ką daryti, nes viduje tūžtu, kaip ir motina prie krosnies, galvoju, kad įbėgsiu, gerai įspirsiu jam į koją ir išbėgsiu, bet negaliu taip padaryti, nes būna rytų prie ugnies, kai jis pasakoja man apie Kuchuliną, De Valerą ir Ruzveltą. Jis ten girtas ir perka alaus už kūdikio pinigus, jo žvilgsnis primena Judžino, kai šis ieškodavo Oliverio, belieka grįžti namo ir meluoti motinai, kad jo nemačiau, kad negalėjau jo rasti.

Mama guli lovoje su kūdikiu. Malachis su Maiklu miega Italijoje, viršuje. Žinau, kad nereikia nieko sakyti mamai, kad netrukus aludes uždarys, tėtis dainuodamas pareis namo ir siūlys mums pensą, jei mirsime už Airiją, kad dabar viskas bus kitaip, nes pragerti bedarbio pašalpą ar algą yra blogai, bet vyras, kuris prageria naujagimio pinigus, yra visiškai smukęs, kaip sakytų motina.

VIII

Man sukako dešimt, netrukus eisiu į Šv. Juozapo bažnyčią priimti Sutvirtinimo sakramento. Mokykloje mus rengia mokytojas O'Di. Turime žinoti viską apie Dieviškąją malonę, šį brangųjį perlą, kurį mirdamas mums atnešė Jėzus. Ponas O'Di vartalioja akis pasakodamas, kad po Sutvirtinimo tapsime Dievo dalimi. Visi gausime Šventosios Dvasios dovanas: išmintį, supratimą, patarimus, tvirtybę, žinias, pamaldumą, Viešpaties baimę. Kunigai ir mokytojai mums sako, jog Sutvirtinimas reiškia, kad esi tikras Bažnyčios karys, kad tai duoda teisę numirti ir būti kankiniu, jei mus užgrobs protestantai, musulmonai ar kokie kiti pagonys. Vėl mirtys. Noriu jiems pasakyti, kad nebegalėsiu mirti už tikėjimą, nes jau esu prisižadėjęs mirti už Airiją.

Maikis Molojus klausia: „Juokauji čia, ar ką? Visos tos šnekos apie mirtį už tikėjimą — akių dūmimas. Taip kalbama tik tam, kad išsigąstum. Apie Airiją irgi. Niekas už nieką nebemiršta. Visos mirtys baigėsi. Nemirčiau nei už Airiją, nei už tikėjimą. Galėčiau mirti už savo motiną, bet ne daugiau".

Maikis viską žino. Jam netrukus keturiolika. Jį ištinka priepuoliai. Jis mato regėjimus.

Suaugusieji sako, kad nuostabu mirti už tikėjimą, tik mes tam dar nepasirengę, nes Sutvirtinimo diena yra kaip Pirmosios Komunijos diena, vaikštai po skersgatvius ir šonines gatveles, gauni pyragaičių, saldainių ir pinigų, tai yra rinkliava.

Štai kada pasirodo nelaimingasis Piteris Dulis. Vadiname jį Kvazimodu, nes jis turi kuprą kaip kuprius iš Notr Damo, jo tikrasis vardas, kiek žinome, yra Čarlsas Lotonas.

Kvazimodas turi devynias seseris, sakoma, kad motina jo nenorėjusi, bet jį atnešęs angelas, o būtų nuodėmė suabejoti tuo, kas tau siunčiama. Kvazimodas senas, jam jau penkiolika. Jo raudoni plaukai stirkso į visas puses. Jo akys žalios, viena akis vartaliojasi, todėl jis nuolat turi bilsnoti sau per smilkinį, kad ji liktų savo vietoje. Jo dešinė koja trumpa ir kreiva, kai jis šleivoja, nuolat atrodo, kad jis tuoj pat parkris. Kai taip atsitinka, esi priverstas nustebti. Jis keikia savo kojį, keikia pasaulį, bet keikiasi su gražiu angliškų akcentu, kurį perėmė iš BBC radijo. Prieš išeidamas iš namų jis pro duris iškiša galvą ir paskelbia skersgatviui: „Štai mano galva, tuoj pasirodys ir mano subinė". Kai Kvazimodui buvo dvylika, jis nusprendė, kad dėl savo išvaizdos, vengiant žmonių dėmesio, jam reikėtų dirbti tokį darbą, kur jis būtų girdimas, o ne matomas, o argi ne geriausiai būtų sėdėti prie BBC mikrofono Londone ir skaityti žinias?

Bet be pinigų nėra kaip nuvykti į Londoną, štai kodėl jis

atšlubčioja pas mus vieną penktadienį, Sutvirtinimo išvakarėse. Jis pasakoja savo sumanymą Biliui ir man. Jis žino, kad kitą dieną gausime pinigų, jei abu pažadėsime duoti jam po šilingą, vakare jis leis mums užlipti savo namo lietvamzdžiu ir pro langą pažiūrėti į kas savaitę besiprausiančių jo seserų nuogybes. Tučtuojau sutinku. Bet Bilis sako: „Turiu savo seserį. Kodėl turėčiau mokėti, kad pamatyčiau nuogas taviškes?“

Kvazimodas paaiškina, kad žvelgti į savo sesers nuogą kūną yra pati didžiausia nuodėmė, jis abejoja, kad pasaulyje atsirastų kunigas, galintis atleisti tokį dalyką, greičiausiai tektų eiti pas vyskupą, o visi žino, kad vyskupas yra įsikūnijęs siaubas.

Bilis sutinka.

Penktadienio naktį lipame siena iš Kvazimodo galinio kiemo pusės. Puiki naktis, birželio mėnulis plūduriuoja virš Limeriko, nuo Šanono gali justi šiltą vėjelį. Kvazimodas leidžia Biliui lipti lietvamzdžiu, o kitiems — kartis siena, bet Priepuolis Maikis Molojus šnypščia Kvazimodui: „Štai šilingas, Kvazimodai. Leisk man lipti lietvamzdžiu“. Maikiui keturiolika, jis didesnis už bet kurį iš mūsų ir stipresnis, nes jo darbas — vežioti anglis. Jis pajuodęs nuo anglių kaip dėdė Pa Kytingas, matosi tik jo akių baltymai ir baltos putos ant apatinės lūpos, vadinasi, bet kurią akimirką jį gali ištikti priepuolis.

Kvazimodas sako: „Palauk, Maiki. Jie pirmi“. „Eik šikt“, — pasiūlo Maikis ir kariasi lietvamzdžiu. Bilis skundžiasi, bet Kvazimodas papurto galvą: „Nieko negaliu padaryti. Jis kas savaitę ateina su šilingu. Turėjau leisti jam lipti lietvamzdžiu, kitaip jis mane primuštų ir papasakotų mano motinai, o ji visai dienai užrakintų mane anglių sandėliuke su žiurkėmis“. Priepuolis užlipęs viena ranka laikosi už lietvamzdžio. Kita ranka įkišta į kišenę, ji juda, kruta, kai pats lietvamzdis ima judėti ir girgždėti, Kvazimodas sušnypščia: „Molojau, nesmaukyk ant lietvamzdžio“. Jis šokinėja po kiemą ir kudakuoja. BBC akcentas dingęs, jis kalba kaip tikras limerikietis: „Jergutėliau, Molojau, ropškis žemyn nuo to lietvamzdžio, arba pasakysiu savo močiai“. Maikio ranka kišenėje ima judėti dar greičiau, taip greitai, kad lietvamzdis pasvyra ir subyra, Maikis raitosi ant žemės inkšdamas: „Aš miriau. Aš užsimušiau. O, Dieve“.

Ant jo lūpų pasirodo putos, kraujas plūsta iš perkąsto liežuvio.

Pro duris klykdama išbėga Kvazimodo motina: „Kas čia vyksta? Jėzau!“ Virtuvės šviesa užlieja kiemą. Kvazimodo seserys dėbso pro antro aukšto langą. Bilis mėgina pasprukti, bet motina nutempia jį nuo sienos. Ji liepia jam bėgti pas vaistininką O’Konorą netoliese ir skambinti greitajai, gydytojui ar dar kam nors dėl Maikio. Ji šaukia, kad eitume į virtuvę. Spyriais nustumia Kvazimodą į koridorių. Jis spyriojasi, šliaužia keliais, bet motina įtempia jį į anglių sandėliuką po laiptais ir užrakina. „Lik ten, kol atgausi protą“.

Jis verkia ir šaukia gryna limerikiečio tarsena: „Ak, mamyte, mamyte, išleisk mane. Čia pilna žiurkių. Aš tik noriu važiuoti į BBC, mamyte. O, Jėzau, mamyte, o, Jėzau. Niekada nieko nebeleisiu ant lietvamzdžio. Atsiųsiu pinigų iš Londono, mamyte. Mamyte!“

Maikis, trūkčiodamas ir raitydamasis, vis dar guli kieme ant nugaros. Greitoji išveža jį į ligoninę su sulaužytu raktikauliu ir sukandžiotu liežuviu.

Netrukus čia atsiranda mūsų motinos. Ponia Duli dejuoja: „O, kokia gėda, kokia man gėda. Mano dukterys negali penktadienio vakarais nusiprausti, nes visas pasaulis spokso pro langą, o tie berniūkščiai čia nusideda, juos reikia nuvesti pas kunigą išpažinties, nes rytoj jų laukia Sutvirtinimas“.

Bet mama sako: „Nieko nežinau apie visą kitą pasaulį, bet aš visus metus taupiau Frenkio Sutvirtinimo kostiumui, nė neketinu eiti pas kunigą, jis man pasakytų, jog mano sūnus netinkamas Sutvirtinimui, gal tada turėčiau laukti ištisus metus, kol jis išaugtų iš to kostiumo, ir visa tai dėl to, kad berniukas užlipo lietvamzdžiu naiviai dirstelėti į prakaulią Monos Duli subinę“.

Ji nutempia mane už ausies namo ir priverčia klauptis priešais popiežių.

„Dievažykis, — sako ji, — prisiek popiežiui, kad nežiūrėjai į nuogą Moną Duli“.

Prisiekiu.

„Jei meluoji, rytoj per Sutvirtinimą tave aplenks malonė, nes tai baisiausia šventvagystė“.

Prisiekiu.

„Tik pats vyskupas galėtų atleisti už tokią šventvagystę“.

Prisiekiu.

„Gerai. Eik gulti. Nuo šios dienos nė nesigretink prie to nelaimėlio Kvazimodo Dulio“.

Kitą dieną visi gauname Sutvirtinimą. Vyskupas paklausia manęs iš katekizmo: „Koks yra ketvirtasis įsakymas?“ Aš atsakau: „Gerbk savo tėvą ir motiną“. Jis patapšnoja man per skruostą, taip tampu Tikrosios bažnyčios karys. Klūpiu ir galvoju apie Kvazimodą, užrakintą anglių sandėliuke po laiptais, svarstau, gal vis dėlto reikėtų duoti jam šilingą jo karjerai BBC.

Bet greitai pamirštu Kvazimodą, nes man iš nosies pasipila kraujas, ima svaigti galva. Po Sakramento berniukai ir mergaitės stovi prie Šv. Juozapo bažnyčios su savo tėvais, glėbesčiuojasi ir bučiuojasi skaisčiai šviečiant saulei, o man nė motais. Mano tėvas dirba, man nė motais. Motina mane bučiuoja, man nė motais. Berniukai kalba apie rinkliavą, man vis tiek. Nosis vis kraujuoja, mama sunerimsta, kad sugadinsiu kostiumą. Ji įbėga į bažnyčią pažiūrėti, gal Stivenas Keris,

zakristijonas, paskolintų kokį skudurėlį, jis duoda gabalą storos drobės, kuri graužia man nosį. Mama klausia: „Ar eisi rinkliavos?“ Atsakau, kad man vis tiek. Malachis skatina: „Eik, eik, Frenki“. Jis nusimena, nes pažadėjau nusivesti jį į Lyrikos kino teatrą pažiūrėti filmo ir prisikimšti saldainių. Noriu prigulti. Galėčiau atsigulti čia pat ant Šv. Juozapo bažnyčios laiptelių ir užmigti amžiams. Mama sako: „Senelė ruošia puikius pusryčius“, jai paminėjus maistą, man pasidaro bloga, bėgu prie šaligatvio krašto ir apsivemiu, visi žiūri į mane, o man vis tiek. Mama sako, kad nuves mane namo ir paguldys į lovą, o mano draugeliai nustemba, kad kažkas eina į lovą, kai laukia rinkliava.

Mama padeda nusivilkti kostiumą ir paguldo mane į lovą. Ji sudrėkina skudurą ir uždeda jį man ant sprando, ilgainiui kraujavimas liaujasi. Ji atneša arbatos, bet vos pažiūrėjus mane supykina, tenka išsivemti į kibirą. Ateina kaimynė ponia Hanon, girdžiu, kaip ji sako, kad vaikas labai serga, reikėtų iškviesti daktarą. Mama klausia: „Juk šeštadienis, labdaros vaistinė uždaryta, kur aš rasiu gydytoją?“

Iš darbo Renko malūne grįžta tėtis ir sako: „Tai tiesiog brendimas, augimo skausmai“. Ateina senelė ir pasako tą patį. Anot jos, kai berniukai iš vieno skaičiaus, tai yra devynerių, metų pereina prie dviejų skaičių metų, prie dešimties, jie keičiasi ir jiems iš nosies bėga kraujas. Gal manyje ir taip per daug kraujo, taigi aš tiesiog išsivalysiu, tai man visiškai nepakenks.

Slenka diena, aš tai užmiegu, tai atsibundu. Malachis su Maiklu vakare ateina į lovą, girdžiu, kaip Malachis sako: „Frenkis labai karštas“. Maiklas priduria: „Jis kraujuoja man ant kojos“. Mama man ant nosies deda šlapią skudurą, ant sprando priglaudžia raktą, bet aš vis kraujuoju. Sekmadienio rytą mano krūtinė ir viskas aplinkui kruvina. Mama sako tėčiui, kad man kraujuoja iš pilvo, tėtis ramina, kad gal man paleido vidurius, tai įprasta bręstant.

Mūsų gydytojas daktaras Trojus atostogauja, jis išvykęs, o tas, kuris ateina manęs apžiūrėti pirmadienį, dvokia viskiu. Jis pasižiūri ir sako motinai, kad aš smarkiai peršalau ir turiu gulėti lovoje. Dienos eina, aš miegu ir kraujuoju. Mama siūlo arbatos, jautienos sultinio, bet aš nenoriu. Ji net atneša ledų, bet vos pasižiūrėjus į juos mane supykina. Vėl ateina ponia Hanon ir perspėja, kad tas gydytojas nežino, ką kalba, reikia pasidomėti, ar negrįžo daktaras Trojus.

Mama atsiveda daktarą Trojų. Jis paliečia man kaktą, pakelia vokus, apverčia ant pilvo, tada čiumpa mane į rankas ir bėga į automobilį. Mama bėga iš paskos, daktaras sako, kad man vidurių šiltinė. Mama verkia: „O, Dieve, Dieve, aš prarasiu visą šeimą. Ar tai kada nors baigsis?“ Ji įlipa į mašiną, pasiguldo mane ant kelių ir aimanuoja visą kelią iki Užkrečiamųjų ligų ligoninės miesto prieglaudoje.

Mano lova užklota vėsiomis baltomis paklodėmis. Seselės apsivilkusios švariomis baltomis uniformomis, o vienuolė sesuo Rita balta nuo galvos iki kojų. Daktaras Hamfris ir daktaras Kempbelas vilki baltus chalatus, ant jų kaklų kaba prietaisai, kuriuos jie glaudžia man prie krūtinės ir visur kitur. Nuolat miegu, bet atsibundu, kai jie atneša stiklainius su šviesiai raudonu skysčiu, pakabina juos ant aukštų stiebų virš lovos ir įkiša vamzdelius man į kulkšnis bei į dešinės rankos riešą. Sesuo Rita paaiškina: „Tu gauni kraujo, Frensi. Karių iš Sarsfildo kareivinių kraujo“.

Mama sėdi prie lovos, seselė jai sako: „Žinote, ponia, tai labai neįprasta. Nieko neleidžiame į šią ligoninę bijodami, kad lankytojai neužsikrėstų, bet jums buvo padaryta išimtis, nes artėja krizė. Jei berniukas ją išgyvens, tikrai pasveiks“.

Aš užmiegu. Kai pabundu, mamos nebėra, bet palatoje kažkas bruzda, tai kunigas, tėvas Goris iš brolijos, jis meldžiasi prie stalelio kampe. Vėl užsnūstu, mane pažadina ir nuvelka lovos skalbinius. Tėvas Goris tepa mane aliejumi ir meldžiasi lotyniškai. Žinau, kad tai Paskutinis patepimas, tai reiškia, kad mirsiu, bet man nesvarbu. Mane vėl kelia, kad priimčiau komuniją. Aš nenoriu, bijau, kad apsivemsiu. Laikau ostiją ant liežuvio ir užmiegu, o kai pabundu, jos neberandu.

Tamsu, prie mano lovos sėdi daktaras Kempbelas. Jis laiko mano riešą ir žiūri į laikrodį. Jis raudonplaukis, akiniuotas, kalbėdamas su manimi visada šypsosi. Dabar jis sėdi, niūniuoja ir žiūri pro langą. Jis užsimerkęs, šiek tiek knarkčioja. Persilenkia per kėdę, subezda, nusišypso, dabar žinau, kad man geriau, nes daktaras niekada nebezdėtų prie mirštančio vaiko.

Baltas sesers Ritos abitas prieš langą tiesiog šviečia saulėje. Ji laiko mano riešą, žiūri į laikrodį ir šypsosi. „O, — sako ji, — atsibudome, tiesa? Ką gi, Frensi, manau, išgyvenome blogiausia. Mūsų ir šimtų mažųjų brolijos berniukų maldos buvo išklausytos. Ar gali įsivaizduoti? Šimtai berniukų dėl tavęs kalbėjo rožinį ir aukojo savo komuniją“.

Nuo vamzdelių, kuriais teka kraujas, man tvinkčioja kulkšnys ir riešas, man nerūpi už mane besimeldžiantys berniukai. Girdžiu, kaip šiugžda sesers Ritos abitas, kaip spragsi rožinio karolėliai, kai ji eina iš palatos. Užmiegu, kai pabundu, jau sutemę, prie lovos sėdi tėtis ir laiko mane už rankos.

„Sūnau, ar pabudai?“

Bandau kalbėti, bet burna išdžiūvusi, neišleidžiu nė garselio, rodau į savo burną. Jis prideda stiklinę vandens man prie lūpų, vanduo skanus ir šaltas. Jis suspaudžia man ranką, sako, kad esu puikus senas karys, kaipgi kitaip. Juk manyje teka karių kraujas.

Vamzdelių nebelikę, stiklainiai irgi dingę.

Įeina sesuo Rita ir sako tėčiui, kad jam jau laikas. Nenoriu, kad jis

išeitų, nes jis atrodo liūdnas. Jis atrodo kaip Pedis Klohesis tądien, kai atidaviau jam raziną. Kai tėtis nuliūsta, tai blogiausias dalykas pasaulyje, ir aš pravirkstu. „Na, kas gi yra? — teiraujasi sesuo Rita. — Verki, kai tavyje tiek karių kraujo? Rytoj tavęs laukia didžiulė staigmena, Frensi. Niekada neatspėtum. Ką gi, pasakysiu — ryte tau atnešime skanaus biskvito su arbata. Argi ne smagu? O tavo tėtis grįš po dienos kitos, tiesa, pone Makortai?“

Tėtis linkteli ir vėl uždeda ranką ant manosios. Jis žiūri į mane, atsitraukia, stabteli, grįžta, pirmą kartą gyvenime bučiuoja mane į kaktą, o aš toks laimingas, atrodo, tuoj nusklęsiu virš lovos.

Kitos dvi lovos mano palatoje tuščios. Slaugė sako, kad esu vienintelis šiltine sergantis ligonis, stebuklas, jog pergyvenau krizę.

Gretima palata tuščia, bet vieną rytą pasigirsta mergaitės balsas: „Aūū, kas čia?“

Nežinau, ar ji kalbina mane, ar ką nors gretimoje palatoje.

„Aūū, berniuk su šiltine, ar tu atsibudęs?“

„Taip“.

„Ar geriau jautiesi?“ „Taip“.

„Ką gi, kodėl tu dar čia?“

„Nežinau. Vis dar guliu lovoje. Mane bado adatomis ir duoda vaistų“.

„Kaip tu atrodai?“

Svarstau, kas čia per klausimas. Nežinau, ką jai atsakyti.

„Aūū, ar esi ten, berniuk su šiltine?“

„Taip“.

„Kuo tu vardu?“ „Frenkas“.

„Geras vardas. Aš Patricija Medigen. Kiek tau metų?“ „Dešimt“.

„O“, — panašu, kad ji nusivylė.

„Bet rugpjūtį, kitą mėnesį, bus vienuolika“.

„Ką gi, tai geriau nei dešimt. Man rugsėjį bus keturiolika. Ar nori žinoti, kodėl guliu Užkrečiamųjų ligų ligoninėje?“ „Noriu“.

„Man difterija ir dar kai kas“.

„Kas?“

„Jie nežino. Mano, kad užsikrėčiau svetimų kraštų liga, nes mano tėvas yra buvęs Afrikoje. Vos nenumiriau. Ar pasakysi man, kaip atrodai?“ „Mano plaukai juodi“.

„Kaip ir milijono kitų“.

„Mano akys rudos su žaliomis dėmelėmis, sako, kad jos šviesiai rudos“.

„Kaip ir tūkstančio kitų“.

„Ant mano dešiniojo riešo ir abiejų kulkšnių yra siūlių, nes man lašino kareivių kraują“.

„O, Dieve, tikrai?“ „Tikrai“.

„Tai tu nuolat žingsniuosi ir saliutuosi“.

Sušiugžda abitas, suspragsi karoliukai, pasigirsta sesers Ritos balsas: „Nagi, nagi, kas čia dabar? Negalima kalbėtis tarp dviejų palatų, ypač kai guli berniukas ir mergaitė. Ar girdi mane, Patricija?“

„Girdžiu, seserie“.

„Ar girdi mane, Frensi?“

„Girdžiu, seserie“.

„Turėtumėte dėkoti už savo nepaprastą pasveikimą. Galėtumėte kalbėti rožinį. Ar skaityti „Mažąjį Švenčiausiosios Širdies pasiuntinį“, kuris padėtas prie jūsų lovų. Nenorėkite, kad grįžusi rasčiau judu besikalbančius“.

Sesuo Rita įeina į mano palatą ir pagrasina man pirštu: „Ypač tu, Frensi, juk už tave meldėsi šitiek brolijos berniukų. Dėkok, Frensi, dėkok“.

Ji išeina, kurį laiką tylu. Paskui Patricija sušnabžda: „Dėkok, Frensi, dėkok ir kalbėk rožinį“. Aš taip garsiai nusikvatoju, kad seselė atbėga pažiūrėti, ar man nieko neatsitiko. Tai labai rūsti seselė iš Kerio grafystės, ji mane gąsdina: „Kas čia, Frensi? Juokiesi? Ar tu ir ta mergaitė Medigen šnekatės? Pranešiu seseriai Ritai. Nėra čia iš ko juoktis, tu smarkiai gadini savo vidinę sistemą“.

Ji nukiūtina šalin, ir Patricija vėl šnabžda su aiškiu Kerio akcentu: „Nesijuok, Frensi, tu smarkiai gadini savo vidinę sistemą. Kalbėk rožinį, Frensi, ir melskis už savo vidinę sistemą“.

Ketvirtadieniais mane aplanko mama. Norėčiau pamatyti ir tėvą, bet man nebegresia pavojus, krizė baigėsi, pas mane leidžiama ateiti tik vienam lankytojui. „Be to, — sako mama, — tėtis grįžo į darbą Renko malūne, prašau, Dieve, tegul jis dirba bent tol, kol tęsiasi karas, kol anglams verkiant reikia miltų“. Ji atneša man šokoladuką, vadinasi, tėtis tikrai dirba. Ji niekada negalėtų įpirkti šokolado už bedarbio pašalpą. Tėtis siunčia man laiškučius. Rašo, kad broliai už mane meldžiasi, kad turėčiau būti geras, klausyti daktarų, vienuolių, slaugių, kad nepamirščiau melstis. Jis neabejojąs, kad įveikti krizę man padėjęs šventasis Judas, nes šis šventasis yra beviltiškų reikalų globėjas, o aš ištiesbuvęs beviltiškas.

Patricija sako, kad šalia savo lovos turi dvi knygas. Viena — eilėraščių knyga, ji tokias mėgsta. Kita yra trumpa Anglijos istorija, gal aš norėčiau ją paskaitinėti? Ji įduoda ją Šeimui, tam vyrui, kuris kas dieną valo grindis, jis atneša ją man ir sako: „Neturėčiau nieko nešti iš difterijos palatos į šiltinės palatą, nes mikrobai skraido aplink ir slepiasi tarp puslapių, o jei tu užsikrėsi dar ir difterija, valdžia viską sužinos, tada prarasiu gerą darbą, mane išmes į gatvę, ten dainuosiu patriotines dainas su alaviniu puodeliu rankoje, šitai sugebu kuo puikiausiai, nes nėra tokios dainos apie Airijos kančias, kurios nežinočiau, be to, moku keletą dainų ir apie viskio suteikiamus džiaugsmus“.

O, taip, jis žino apie Rodį Makorlį. Šitą dainą padainuos man tučtuojau, bet vos užtraukia pirmąjį posmelį, įbėga slaugė iš Kerio. „Kas čia dabar, Šeimai? Dainuoji? Iš visų darbuotojų šioje ligoninėje tu tikrai turėtum žinoti, kad dainuoti draudžiama. Teks pranešti apie tave seseriai Ritai“.

„O, Dieve, nedarykite to, slauge“.

„Na, gerai, Šeimai. Šį vienintelį kartą tai pamiršiu. Žinai, kad nuo dainavimo ligoniai gali atkristi“.

Kai slaugė išeina, jis pakužda, kad išmokys mane keleto dainų, juk dainuojant galima gerai leisti laiką, kai vienišas guli šiltinės palatoje. Jis sako, kad Patricija miela mergaitė, nes dažnai duoda jam saldainių iš ryšulėlio, kurį jos motina atsiunčia kas dvi savaites. Jis paleidžia šluotą ir šaukia Patricijai į gretimą palatą: „Sakiau Frenkiui, kad tu miela mergaitė, Patricija“. Ji atsiliepia: „O tu mielas vyrukas, Šeimai“. Jis šypsosi, nes yra keturiasdešimtmetis senis, neturintis savų vaikų, tik tuos, su kuriais šnekasi čia, ligoninėje. Jis sako: „Štai ta knyga, Frenki. Argi ne apmaudu, kad dabar skaitysi apie Angliją, o anglai mums šitiek visko pridarė, gaila, kad šioje ligoninėje nėra Airijos istorijos“.

Iš tos knygos sužinau viską apie karalių Alfredą ir Vilhelmą Užkariautoją, kad visi karaliai ir karalienės kilę iš Edvardo, kuris amžių amžius turėsiąs laukti, kol mirs jo motina Viktorija, tada jis galėsiąs tapti karaliumi. Šioje knygoje pirmąsyk perskaitau ištrauką iš Šekspyro kūrybos.

Tikiu, paakstinta galingų aplinkybių,
Kad tu esi manasis priešas.

Istorijos autorius rašo, kad Kotryna, Henriko VIII žmona, taip pasakė kardinolui Volsiui, kuris norėjo nukirsti jai galvą. Nežinau, ką tai reiškia, ir man nesvarbu, nes tai Šekspyras, tardamas jo žodžius jaučiuosi tarsi burnoje ridenčiau brangakmenius. Jei turėčiau visą Šekspyro knygą, mane galėtų laikyti ligoninėje metus.

Patricija sako nežinanti, ką reiškia „paakstinta“ arba „galingos aplinkybės“, jai nerūpi Šekspyras, ji turi savo poezijos knygą ir skaito man už sienos eilėraštį apie pelėdą ir kačiuką, išplaukusius į jūrą žalia valtele su medumi ir pinigais. Tai atrodo beprasmiška, bet kai taip pasakau, Patricija suirzta ir pažada, kad tai paskutinis eilėraštis, daugiau iš jos neišgirsiu nė vieno. Ji sako, kad aš vis cituoju Šekspyro eilutes, o tai irgi beprasmiška. Šeimas vėl liaujasi šlavęs grindis ir perspėja, kad nėra ko kautis dėl poezijos, nes mums bus dėl ko peštis, kai suaugsime ir susituoksime. Patricija sako apgailestaujanti, aš irgi, tada ji perskaito man kito eilėraščio ištrauką, kurią turiu prisiminti, kad galėčiau jai padeklamuoti anksti ryte ar vėlai naktį, kai

nevaikštinėja vienuolės ir slaugės:

Tamsiu srautu medžius tankmėj gūdžioj siūbavo vėjas,
Mėnulio laivas šmėkliškas sūpavos jūroj debesų,
Mėnesienos kaspinu vingiavo kelias per viržyną purpurinę
Ir pakelės plėšikas atjojo štai iš tolių tolimų.
Jojo atjojo.
Prie durų smuklės senos sustojo.
Užsismaukęs ant kaktos prancūzišką trikampę skrybėlę, apykaklę nėriniuotą segėjo,
Tamsiai raudono aksomo apsiaustas plaikstės, rudom elnės odos kelnėm mūvėjo,
Auliniai siekė blauzdas, o veide — nė raukšlelės.
Žibančiom akim plėšikas atjojo.
Akimirksniu jo pistoletas iššovė,
Akimirksniu po žėrinčiu dangum rapyra iki rankenos į kūną įsmigo.

Negaliu sulaukti, kol daktarai ir slaugės paliks mane vieną, kad galėčiau mokytis naujų eilių iš Patricijos ir sužinoti, kas nutiko pakelės plėšikui ir raudonlūpei dvarininko dukteriai. Man patinka eilėraštis, nes jis jaudinantis ir beveik toks pat geras kaip tos dvi Šekspyro eilutės. Anglų kareiviai persekioja pakelės plėšiką, nes jie žino, kad jis pasakė mylimajai: „Ateisiu pas tave mėnuliui šviečiant, ir net velniai man kelio neužstos“.

Norėčiau pats tai padaryti, ateiti mėnuliui šviečiant pas Patriciją į kitą palatą, nekreipdamas dėmesio į kelią užstojusius velnius. Ji rengiasi skaityti paskutinius posmelius, bet įeina slaugė iš Kerio ir šaukia ant mudviejų: „Sakiau jums, kad negalima kalbėtis per dvi palatas. Difterijai niekada neleidžiama kalbėtis su šiltine ir atvirkščiai. Perspėjau jus“. Ji kviečia valytoją: „Šeimai, paimk šitą vaikį. Paimk išdykėlį. Sesuo Rita sakė, kad išgirs dar vieną jo žodį, ir jis keliaus viršun. Mes perspėjome tave, kad liautumeisi plepėjęs, bet tu nesiliovei. Paimk tą išdykėlį, Šeimai, paimk jį“.

„O, nagi, slauge, juk jis nieko bloga nedaro. Tai tik truputis poezijos“.

„Paimk tą išdykėlį, Šeimai, tučtuojau paimk jį“.

Jis lenkiasi prie manęs ir šnabžda: „O, Dieve, man gaila, Frenki. Štai tavo Anglijos istorija“. Jis pakiša knygą man po marškiniais ir pakelia mane iš lovos. Kužda, kad esu lengvas kaip plunksnelė. Kai einame pro gretimą palatą, bandau pamatyti Patriciją, bet įžvelgiu tik juodą dėmę ant pagalvės.

Sesuo Rita sustabdo mus koridoriuje ir priekaištauja, kad labai ją nuvyliau, ji tikėjosi, jog būsiu geras berniukas, nes Dievas man tiek daug padarė, šimtai brolijos berniukų už mane kalbėjo maldas,

ligoninės slaugės ir vienuolės manimi rūpinosi, net įleido motiną ir tėvą manęs aplankyti, o tai retai pasitaiko, ir štai kaip aš jiems atsidėkoju — guliu lovoje deklamuodamas kvailus eilėraštukus Patricijai Medigen, nors puikiai žinau, kad šiltinei draudžiama šnekėtis su difterija. Ji sako, kad turėsiu daugybę laiko apgalvoti savo nuodėmes viršuje, didelėje palatoje, man reikėtų Dievo atleidimo už nepaklusnumą, už tai, kad deklamavau pagonišką anglų eilėraštį apie raitą vagį ir raudonlūpę mergelę, padariusią baisią nuodėmę, o juk galėjau melstis ar skaityti apie šventųjų gyvenimus. Ji nepatingėjo, perskaitė šią poemą, jos nuomone, turėčiau papasakoti apie ją kunigui per išpažintį.

Slaugė iš Kerio seka įkandin į viršų gaudydama orą ir laikydamasi turėklų. Ji mesteli man, kad nesitikėčiau, jog ji lakstys viršun į šią pasaulio dalį kiekvienąsyk, kai man ką suskaus ar sudiegs.

Palatoje yra dvidešimt lovų, visos baltos, visos tuščios. Slaugė liepia Šeimui paguldyti mane tolimajame palatos gale prie sienos, kad aš nesikalbėčiau su niekuo, kas įeina pro duris, bet vargu ar tai nutiks, nes visame aukšte nėra nė gyvos dvasios. Ji sako Šeimui, kad senų senovėje, per didįjį badmetį, tai buvo šiltinės palata, vienas Dievas težino, kiek čia mirė žmonių, nes buvo atvežti per vėlai, belikdavo tik nuprausti prieš juos palaidojant, kalbama, kad vidurnaktį čia girdisi verksmai ir aimanos. Širdis plyšta pagalvojus, ką mums padarė anglai, jei jie ir neužleido bulvių amarais, nelabai ką padarė, kad juos išnaikintų. Nebuvo jokio pasigailėjimo. Jokios užuojautos visiems tiems žmonėms, kurie mirė šioje palatoje, vaikai kentėdavo ir mirdavo, o anglai tuo metu puotaudavo, rydavo keptą jautieną ir maukdavo geriausią vyną savo milžiniškuose namuose. Vaikelių burnos būdavo pažaliavusios, nes jie mėgindavo valgyti žolę laukuose, Dieve, palaimink mus, išgelbėk mus ir saugok nuo ateities bado.

Šeimas sako, kad tai išties baisu, jis nenorėtų vaikščioti šiais koridoriais tamsoje, kai žalios vaikų burnytės žiotųsi priešais jį. Slaugė pamatuoja man temperatūrą: „Truputį pakilusi, gerai išsimiegok, tau nebereikės pliurpti su Patricija Medigen iš apačios, ji niekada nesulauks žilo plauko“.

Ji pakrato galvą žiūrėdama į Šeimą, šis atsako jai nežymiu krestelėjimu.

Slaugėms ir vienuolėms niekada neateina į galvą, kad tu supranti, apie ką jos kalba. Jei tau dešimt, eina vienuoliktieji, manoma, kad esi kvailas kaip mano dėdė Patas Šyhenas, kuris nukrito ant galvos. Negali uždavinėti klausimų. Negali išsiduoti suprantąs, ką slaugė pasakė apie Patriciją Medigen, kad ji mirs, negali parodyti graudulio dėl tos mergaitės, kuri išmokė gražaus eilėraščio, o vienuolė pareiškė, esą jis nieko vertas.

Slaugė sako Šeimui jau turinti eiti, o jam reikia iššluoti medvilnės

plaušelius iš po mano lovos ir truputį pavalyti palatą. Šeimas man sako, kad ji tikra sena kalė, nes nubėgo pas seserį Ritą ir pasiskundė, kad iš palatos į palatą skrieja eilėraštis, nuo eilėraščio negalima pasigauti ligos, na, nebent tai meilė, cha cha, o juk visai nepanašu į meilę, jei tau kiek? Dešimt, bus vienuolika? Jis niekada negirdėjo tokio dalyko — mažą vaiką perkėlė į viršų dėl to, kad tas deklamavo eilėraštį, būtų gerai nuėjus į „Limeriko vedlį“ ir viską papasakojus, kad jie atspausdintų, deja, jis turi šį darbą, prarastų jį, jei sesuo Rita kada nors sužinotų. Šiaip ar taip, Frenki, vieną gražią dieną išeisi iš čia ir galėsi perskaityti visą eilėraštį, tačiau nežinau, kaip bus su Patricija apačioje, nežinau, kaip bus su Patricija, Dieve, padėk mums.

Jis sužino apie Patriciją po dviejų dienų. Ji atsikėlė iš lovos į išvietę, nors turėjo naudotis antimi, ten susmuko ir mirė. Šeimas plauna grindis, jo skruostais teka ašaros, jis kalba: „Velniškai niekinga numirti išvietėje, kai esi tokia meilutė. Ji sakė man apgailestaujanti, kad privertė tave deklamuoti tą eilėraštį ir kad tave perkėlė iš gretimos palatos, Frenki. Ji sakė, kad tai vis jos kaltė“.

„Netiesa, Šeimai“.

„Žinau, juk taip jai ir sakiau“.

Patricijos nebėra, nebesužinosiu, kas nutiko pakelės plėšikui ir Besei, dvarininko dukrai. Klausiu Šeimo, bet jis nesidomi jokia poezija, ypač anglų. Kadaise mokėjo airišką eilėraštį, bet jis buvo apie fėjas, ten nebuvo kalbama apie pakelės plėšikus. Vis dėlto jis paklausiąs vyrų vietinėje aludėje, nes ten nuolatos kas nors ką nors deklamuoja, tada papasakosiąs man. O man derėtų perskaityti trumpą Anglijos istoriją ir viską sužinoti apie anglų klastas. Štai kaip sako Šeimas, klasta. Nežinau, ką tai reiškia, jis irgi nežino, bet jei tai kažkas, ką darė anglai, tai turi būti siaubinga.

Tris kartus per savaitę jis ateina valyti grindų, o slaugė kas rytą pamatuoja man temperatūrą ir paskaičiuoja pulsą. Daktaras paklauso mano krūtinės su tuo prietaisu, kabančiu jam ant kaklo. Jie visi klausinėja: „Kaip šiandien laikosi mūsų kareivėlis?“ Mergaitė mėlyna suknele tris kartus per dieną atneša valgyti, ji su manimi nesikalba. Šeimas aiškina, kad jai ne visi namie, taigi nieko jai nesakyk.

Liepos dienos ilgos, bet aš bijau tamsos. Palatoje yra tik dvi lempos, jos užgesinamos, kai išnešamas arbatos padėklas ir slaugė paduoda man piliulių. Slaugė liepia miegoti, bet aš negaliu, nes devyniolikoje lovų matau mirštančius žmones, jų burnos pažaliavusios, nes jie bandė valgyti žolę, jie meldžia sriubos, protestantų sriubos, bet kokios sriubos, aš užsidengiu veidą pagalve tikėdamasis, kad jie neateis ir nesustos aplink lovą, nedraskys manęs nagais, neprašys šokoladuko, kurį motina atnešė praėjusią savaitę.

Ne, ji neatnešė šokoladuko. Turėjo jį atsiųsti, nes manęs nebegalima lankyti. Sesuo Rita sako, kad lankymas Užkrečiamųjų ligų

ligoninėje yra lengvata, o po blogo elgesio su Patricija Medigen ir to eilėraščio ši lengvata man nebepriklauso. Ji sako, kad po kelių savaičių keliausiu namo, tad mano darbas yra susikaupti, sveikti ir vėl mokytis vaikščioti, nes pragulėjau lovoje šešias savaites. Galiu lipti iš lovos jau rytoj po pusryčių. Nesuprantu, kodėl ji sako, kad turiu mokytis vaikščioti, juk vaikštau nuo kūdikystės, bet kai slaugė pastato mane prie lovos, susmunku ant grindų. Slaugė juokiasi: „Žiūrėk, tu vėl kūdikis“.

Mokausi vaikščioti nuo lovos prie lovos, pirmyn atgal, pirmyn atgal. Nenoriu būti kūdikis. Nenoriu likti šioje tuščioje palatoje, kur nėra Patricijos, nėra pakelės plėšiko ir raudonlūpės dvarininko dukters. Nenoriu, kad žaliaburnės vaikų šmėklos rodytų į mane kaulėtais pirštais ir maldautų gabalėlio šokolado.

Šeimas sako, kad vienas vyras toje aludėje mokėjo visus pakelės plėšiko eilėraščio posmelius, tas eilėraštis labai liūdnai baigiasi. Ar norėčiau, kad jis padeklamuotų — jis niekada nesimokė skaityti ir turėjo išmokti atmintinai? Jis stojasi vidury palatos, atsiremia į šluotą ir deklamuoja:

Klakt klakt stingdančioj tyloj! Klakt klakt aidinčioj naktyje!
Artyn, vis artyn jis joja! Jos veidas — kaip šviesa!
Staiga išsiplečia jos akys, ji paskutinį kartą įkvepia giliai, irstai —
Jos pirštas mėnesienoje vos krusteli,
Ir muškieta mėnesieną šit sutrikdo,

Kulka mėnulio šviesoj sutrupina jos širdį ir praneša jam... apie mirtį.

Jis išgirsta šūvį ir pabėga, bet išaušus sužino, kaip mirė Besė, įtūžta, vėl grįžta atkeršyti, bet jį nušauna raudonšvarkiai britų kareiviai.

Vyno raudonio apsiaustas, pentinai popietę auksinę žėrėjo kruvinai,
Kai staiga nušovė jį ant kelio,
Kaip šunį parbloškė ant kelio,
Su nėriniais aplinkui kaklą jis gulėjo ant kelio, paplūdęs kraujais.

Šeimas rankove nusišluosto veidą ir sušnarpščia. Sako: „Visai nebuvo reikalo atskirti tave čia nuo Patricijos, juk net nežinojai, kas nutiko pakelės plėšikui ir Besei. Tai labai liūdna istorija, kai papasakojau ją savo žmonai, ji nesiliovė verkusi visą vakarą, kol nenuėjome miegoti. Ji kalbėjo, kad raudonšvarkiai anglai neturėjo teisės nušauti to pakelės plėšiko, jie kalti dėl pusės pasaulio bėdų, jiems niekada nebuvo gaila airių. Jei norėsi išgirsti daugiau eilėraščių, Frenki, pasakyk man, parnešiu juos iš aludės savo galvoje“.

Mergina mėlyna suknele, kuriai ne visi namie, vieną dieną staiga klausia: „Ar norėtum paskaityti knygą?“ Ji atneša man E. Filipso Openhaimo „Nepaprastas pono Ernesto Bliso paieškas“. Ši knyga yra apie anglą, kuriam viskas įkyrėjo, jis nebežino, ką veikti kiekvieną dieną, nors jis toks turtingas, kad nė savo pinigų nebesuskaičiuoja. Jo tarnas atneša jam rytinį laikraštį, arbatos, kiaušinį, skrebutį ir marmelado, o jis aikštijasi: „Nešk viską šalin, gyvenimas yra tuščias“. Jis nebegali skaityti laikraščio, nebegali valgyti kiaušinio, jis silpsta. Jo daktaras liepia jam iškeliauti ir apsigyventi tarp vargšų Londono Ist Ende, tada jis išmoksiąs mylėti gyvenimą. Taip ir nutinka, jis pamilsta merginą, kuri yra iš vargšų, bet sąžininga ir labai protinga, jie susituokia ir persikelia į jo namus Vestende, turtingųjų kvartale, nes taip lengviau padėti vargšams ir nesibodėti gyvenimu, jei tau viskas eina kaip iš pypkės.

Šeimui patinka, kai pasakoju jam, ką skaitau. Jis teigia, kad istorija apie poną Ernestą Blisą yra išgalvota, nes nė vienas sveiko proto žmogus neieškotų gydytojo dėl to, kad turi per daug pinigų, ar dėl to, kad nebenori kiaušinio, bet niekada negali žinoti. Taip gali nutikti tik Anglijoje. Airijoje su žiburiu tokių nerastum. Jei nevalgytum kiaušinio, tave išvežtų į beprotnamį arba praneštų vyskupui.

Negaliu sulaukti, kol parvyksiu namo ir papasakosiu Malachiui apie tą vyrą, kuris nevalgė kiaušinio. Malachis juokdamasis raitysis ant grindų, nes tokių dalykų negali būti. Jis sakys, kad aš pats sugalvojau, bet kai papasakosiu jam, kad ši istorija apie anglą, jis supras.

Negaliu sakyti merginai mėlyna suknele, kad ši istorija yra kvaila, nes mergaitę gali ištikti priepuolis. Ji siūlo, jei baigiau knygą, atnešti kitą, ligoninėje stovi visa dėžė knygų, kurias kadaise paliko ligoniai. Ji atneša man knygą „Tomo Brauno mokykliniai metai“, ją sunku skaityti, o P. G. Voudhauzo knygos nesibaigia, aš juokiuosi iš Akridžo, Berčio Vusterio, Džyvio ir visų Malinerių. Bertis Vusteris turtingas, bet jis kas dieną valgo kiaušinį ir bijo, ką pasakys Džyvis. Norėčiau merginai mėlyna suknele ar dar kam nors pasipasakoti apie knygas, bet bijau, kad nesužinotų slaugė iš Kerio arba sesuo Rita, tada mane perkeltų į dar didesnę tuščią palatą viršuje su penkiasdešimčia tuščių lovų ir galybe bado šmėklų žaliomis burnomis ir atkištais kaulėtais pirštais. Naktimis guliu lovoje ir galvoju apie Tomą Brauną, jo nuotykius Regbio mokykloje, apie visus P. G. Voudhauzo veikėjus. Galiu sau svajoti apie raudonlūpę dvarininko dukterį ir pakelės plėšiką, slaugės ir vienuolės nieko man nepadarys. Gera žinoti, kad žmonės negali įlįsti į tavo mintis.

Rugpjūtis, man vienuolika. Guliu ligoninėje jau du mėnesius, svarstau, ar mane išleis iki Kalėdų. Slaugė iš Kerio sako, kad turėčiau

klauptis ir dėkoti Dievui, nes esu gyvas ir tikrai neturiu kuo skųstis.

„Aš nesiskundžiu, slauge, aš tik svarstau, ar grįšiu namo Kalėdoms“.

Ji neatsako. Liepia gražiai elgtis, kitaip ji atsiųs pas mane į viršų seserį Ritą, o tada tai jau tikrai gražiai elgsiuosi.

Per mano gimtadienį mama ateina į ligoninę ir atneša ryšulėlį su dviem šokoladukais bei raštelį su skersgatvio kaimynų vardais, jie linki man pasveikti ir grįžti namo, tu didis karys, Frenki. Slaugė leidžia pasikalbėti su mama pro langą, tačiau tai nelengva, nes langai aukštai, aš turiu atsistoti ant Šeimo pečių. Sakau mamai, kad noriu grįžti namo, ji atsako, kad aš dar per silpnas, bet netrukus mane tikrai išleis. Šeimas tvirtina: „Puiku būti vienuolikos, bet kurią dieną jau būsi barzdą skutantis vyras, pasiruošęs išeiti iš namų, gauti darbą ir išlenkti bokalą, kaip visi tikri vyrai“.

Po keturiolikos savaičių sesuo Rita pasako, kad galiu keliauti namo, argi aš ne laimingas berniukas, juk ši diena — šventojo Pranciškaus Asyžiečio šventė. Ji kalba man, kad buvau labai geras ligonis, išskyrus tą problemėlę su eilėraščiu ir Patricija Medigen, tesiilsi ji ramybėje. Mane pakviečia grįžti ir Kalėdų vakarienę suvalgyti ligoninėje. Manęs pasiimti ateina mama, savo silpnomis kojomis ilgai užtrunku, kol nueinu iki autobuso Santarvės kryžkelėje. Ji sako: „Neskubėk. Po trijų su puse mėnesio galime skirti sau valandžiukę“.

Kareivinių kelyje ir Rodeno skersgatvyje tarpduriuose stovi žmonės, jie sako, kad esu šaunuolis, nes grįžau, kad esu didis karys, tai tėvo ir motinos nuopelnas. Malachis su Maiklu bėga prie manęs gatve ir šaukia: „Dieve, kaip lėtai eini. Argi nebegali bėgti?“

Diena giedra, aš laimingas, bet pamatau tėtį, sėdintį virtuvėje su Alfuku ant kelių, ir man širdis nusirita į kulnus, nes suprantu, kad jis vėl neteko darbo. Visą laiką buvau įsitikinęs, kad jis turi darbą, taip tvirtino mama, galvojau, kad mums nebetrūks maisto ir batų. Jis šypsosi man ir sako Alfukui: „O, čia tavo didysis broliukas grįžo namo iš ligoninės“.

Mama pasakoja jam, ką kalbėjo gydytojas, kad man reikia gero maisto ir poilsio. Daktaras sakė, kad jautiena padėtų man atsistoti ant kojų. Tėtis linkčioja. Mama verda jautienos sultinį iš kubelio, o Malachis ir Maikas žiūri, kaip jį geriu. Jie sako, kad irgi norėtų gurkšnelio, bet mama liepia eiti šalin, jūs nesirgote šiltine. Ji primena, kad daktaras liepė man anksti gultis. Ji mėgino atsikratyti blusų, bet jos piktesnės nei bet kada, nes lauke šilta. „Be to, — sako ji, — iš tavęs jos daug negaus, iš tavęs liko tik kaulai ir oda“.

Guliu lovoje ir galvoju apie ligoninę, kur baltos paklodės keičiamos kiekvieną dieną, kur nebuvo nė vienos blusos. Ten buvo išvietė, kur galėdavai sėdėti ir skaityti knygą, kol kas nors

nepaklausdavo, ar kartais nenumirei. Buvo vonia, kur galėdavai lindėti karštame vandenyje kiek tik lenda ir deklamuoti:

Tikiu, paakstinta galingų aplinkybių,
Kad tu esi manasis priešas.

Su šiais žodžiais užmiegu.

Kai Malachis ir Maiklas rytais keliasi į mokyklą, mama man sako, kad galiu likti lovoje. Malachis dabar penktoje klasėje pas poną O'Di, jam patinka visiems pasakoti, kad jis mokosi iš didelio raudono Sutvirtinimo katekizmo, o ponas O'Di jiems pasakoja apie malonės būklę ir apie Euklidą, apie tai, kaip anglai kankino airius tuos aštuonis šimtus metų.

Nebenoriu likti lovoje. Spalio dienos gražios, noriu atsisėsti lauke ir žiūrėti į gatvelę, kaip saulė slenka namo siena priešais. Maikis Molojus atneša man P. G. Voudhauzo knygų, kurių jo tėvas gauna iš bibliotekos, ir aš puikiai leidžiu dienas su Akridžu, Berčiu Vusteriu ir visais Mulineriais. Tėtis leidžia man skaityti jo mėgstamiausią knygą, Džono Mičelo „Kalėjimo dienoraštį", kur pasakojama apie didįjį airių maištininką, anglų pasmerktą tremčiai Van Dimeno Žemėje Australijoje. Anglai pažadėjo Džonui Mičelui, kad jis galės vaikštinėti po visą Van Dimeno Žemę kur tik nori, jei tik duos džentelmeno garbės žodį, kad nemėgins pasprukti. Jis duoda žodį, bet atplaukia laivas ir padeda jam pabėgti, jis nuvyksta į anglų magistratą, praneša: aš bėgu, šoka ant arklio ir galiausiai atsiduria Niujorke. Tėtis sako, kad galiu skaityti kvailas angliškas knygiūkštes, parašytas P. G. Voudhauzo, jei tik nepamiršiu vyrų, kurie atliko savo pareigą ir atidavė gyvybes už Airiją.

Negaliu likti namie amžinai, taigi mama lapkritį vedasi mane atgal į Limio mokyklą. Naujasis direktorius, ponas O'Haloranas, sako apgailestaująs, bet aš praleidau daugiau nei du mėnesius, jis turėsiąs mane grąžinti į penktą klasę. Mama tikina, kad aš tikrai pasirengęs šeštai klasei. „Pagaliau, — sako ji, — jis praleido tik kelias savaites". Ponas O'Haloranas pakartoja apgailestaująs, nuveskite berniuką į gretimą klasę pas poną O'Di.

Einant koridoriumi skundžiuosi mamai, kad nenoriu būti penktoje klasėje. Toje klasėje yra Malachis, aš nenoriu būti vienoje klasėje su broliu, kuris metais jaunesnis. Pernai gavau Sutvirtinimą. O jis ne. Aš vyresnis. Nebesu didesnis, nes sirgau šiltine, bet aš vyresnis.

Mama atšauna: „Nenumirsi".

Jai nesvarbu, kad patenku į tą klasę su Malachiu, žinau, kad visi jo draugai tyčiojasi iš manęs, nes mane grąžino atgal. Ponas O'Di liepia man sėstis priekyje ir liautis taip irzliai spoksojus, jei

nesiliausiu, paragausiu jo šermukšninės rykštės.

Tada nutinka stebuklas, visa tai dėl Pranciškaus Asyžiečio, mano mėgstamo šventojo, ir paties mūsų Viešpačio. Gatvėje randu pensą pačią pirmą dieną grįžęs į mokyklą, noriu skubėti pas Keitliną O'Konel didelio gabalo Klyvio iriso, bet negaliu bėgti, nes mano kojos vis dar nusilpusios po šiltinės, kartais man tenka pasilaikyti už sienų. Be galo noriu Klyvio iriso, bet be galo noriu ir išeiti iš penktos klasės.

Žinau, kad reikėtų eiti prie Pranciškaus statulos. Jis vienintelis išklausys, bet jis kitame Limeriko gale, taigi užtrunku valandą, kol ten nueinu, sėdinėju ant laiptelių, laikausi už sienų. Už uždegtą žvakę reikia sumokėti pensą, svarstau, kas bus, jei tiesiog uždegsiu žvakę ir pasilaikysiu tą pensą. Ne, šventasis Pranciškus sužinos. Jis myli paukščius danguje ir žuvis vandenyje, bet jis nėra kvailys. Aš uždegu žvakę, priklaupiu prie jo statulos ir maldauju, kad jis ištrauktų mane iš penktos klasės, kur įstrigau su savo broliu, dabar Malachis tikriausiai vaikštinėja skersgatviu ir pliurpia, kad jo didįjį brolį grąžino atgal. Pranciškus neištaria nė žodžio, bet žinau, kad jis klausosi, žinau, kad jis ištrauks mane iš tos klasės. Tai mažiausia, ką jis gali padaryti po visų mano pastangų einant prie jo statulos, sėdinėjant ant laiptų, laikantis už sienų, o juk galėjau nueiti į Šv. Juozapo bažnyčią ir uždegti žvakę Mažajai gėlelei ar pačiai Švenčiausiajai Jėzaus Širdžiai. Kokia nauda būti pakrikštytam jo vardu, jei jis ketina mane apleisti sunkią akimirką?

Turiu sėdėti pono O'Di klasėje ir klausytis katekizmo bei visų kitų nesąmonių, kurių jis mokė pernai. Man patiktų pakelti ranką ir atsakyti, bet jis sako: „Ramiai, leisk atsakyti savo broliui". Jis pateikia jiems aritmetikos užduotis, po to verčia mane sėdėti ir taisyti jų darbus. Jis diktuoja jiems airiškai ir verčia mane taisyti, ką jie parašė. Užduoda man parašyti ypatingus rašinius ir verčia juos skaityti priešais klasę, kad parodytų, ko išmokau iš jo pernai. Jis sako: „Frenkas Makortas parodys, kaip puikiai pernai šioje klasėje jis išmoko rašyti. Jis parašys rašinį apie mūsų Viešpatį, tiesa, Makortai? Jis papasakos mums, kas nutiktų, jei mūsų Viešpats būtų augęs Limerike, kuriame yra Šventosios Šeimos Arkos brolija ir kuris yra švenčiausias Airijos miestas. Juk jei mūsų Viešpats būtų augęs Limerike, Jis niekada nebūtų buvęs nukryžiuotas, nes Limeriko žmonės visais laikais buvo dori katalikai ir nekaldavo žmonių ant kryžiaus. Taigi, Makortai, eik namo, parašyk rašinį ir atnešk jį rytoj".

Tėtis sako, kad ponas O'Di turi lakią vaizduotę, bet argi mūsų Viešpats nepakankamai iškentė ant kryžiaus, kad reikėtų Jį dar grūsti į Limeriką, ką ir kalbėti apie tą Šanono drėgmę. Jis dedasi kepurę, išeina į žygius, o aš turiu pats galvoti apie Viešpatį ir svarstyti, ką gi parašysiu rytoj.

Kitą dieną ponas O'Di kviečia: „Gerai, Makortai, perskaityk savo

rašinį klasei“.

„Mano rašinio vardas yra...“

„Pavadinimas, Makortai, pavadinimas“.

„Mano rašinio pavadinimas yra „Jėzus ir oras““.

„Ką?“

„Jėzus ir oras“.

„Gerai, skaityk“.

„Štai mano rašinys. Nemanau, kad Jėzui, kuris yra mūsų Viešpats, būtų patikęs Limeriko oras, nes čia nuolat lyja, nuo Šanono visame mieste drėgna. Mano tėvas sako, kad Šanonas yra upė žudikė, nes ji nužudė du mano brolius. Kai pažvelgiame į Jėzaus paveikslus, matome Jį klajojantį po senovės Izraelį, apsigaubusį marška. Ten niekada nelyja, neišgirsi, kad kas kosėtų, susirgtų džiova ar dar kokia panašia liga, be to, ten niekas nedirba, jie tik stovinėja ir valgo maną, grūmoja kumščiais ir eina į nukryžiavimus.

Kai Jėzus išalksta, Jam tereikia takeliu paėjėti link figmedžio ar apelsinmedžio ir sočiai prisivalgyti. Jei Jis užsinori bokalo alaus, gali pamojuoti ranka virš didelio stiklo, ir ten atsiranda alaus. Jis galėtų aplankyti Mariją Magdaleną ir jos seserį Mortą, jos pamaitintų Jį pietumis neuždavinėdamos jokių klausimų, numazgotų Jam kojas, Marija Magdalena nusausintų jas savo plaukais, kol Morta išplautų indus, man atrodo, kad tai nesąžininga. Kodėl ji turi plauti indus, kol jos sesuo sėdi ir pliurpia su mūsų Viešpačiu? Gerai, kad Jėzus nusprendė gimti žydu toje šiltoje vietoje, nes jei Jis būtų gimęs Limerike, Jis būtų susirgęs džiova ir po mėnesio numiręs, tada nebūtų jokios Katalikų Bažnyčios, jokios Komunijos ar Sutvirtinimo, mums nereikėtų mokytis katekizmo ir rašyti apie Jį rašinių. Pabaiga“.

Ponas O’Di tyli ir varsto mane keistu žvilgsniu, aš sunerimstu, nes kai jis tyli, vadinasi, kažkas nukentės. Jis klausia: „Makortai, kas parašė tą rašinį?“

„Aš, sere“.

„Ar šį rašinį parašė tavo tėvas?“

„Ne, sere“.

„Ateik čia, Makortai“.

Seku paskui jį pro duris, koridoriumi einame į direktoriaus kabinetą. Mokytojas rodo jam mano rašinį, ponas O’Haloranas irgi keistai į mane dėbteli. „Ar pats parašei šitą rašinį?“

„Taip, sere“.

Iš penktos klasės mane perkelia į šeštą pono O’Halorano klasę su visais mano pažįstamais berniukais, Pedžių Klohesiu, Fintenu Sleteriu, Klausimu Kvigliu, kai tą dieną baigiasi pamokos, privalau sugrįžti prie Pranciškaus Asyžiečio statulos ir jam padėkoti, nesvarbu, kad mano kojos po šiltinės vis dar nusilpusios, turiu sėdinėti ant laiptelių ir graibstytis sienų. Svarstau, ar tame rašinyje pasakiau kažką gera ar

kažką bloga.

Ponas Tomas L. O'Haloranas vienoje patalpoje moko tris klases — šeštą, septintą, aštuntą. Jo galva kaip prezidento Ruzvelto, jis nešioja akinius auksiniais rėmeliais. Vilki tamsiai mėlynus arba pilkus kostiumus, ant liemenės skersai pilvo iš vienos kišenės į kitą driekiasi auksinė laikrodžio grandinėlė. Vadiname jį Šokliu, nes jis trumpakojis ir eidamas strykčioja. Ponas O'Haloranas žino, kaip jį vadiname, ir sako: „Taip, aš Šoklys, užšoksiu ant jūsų". Jis nešiojasi ilgą rodomąją lazdą, jei nekreipi dėmesio ar kvailai atsakai, jis po tris kartus suduoda per delnus arba išplaka per pakinklius. Jis viską verčia mokytis atmintinai, viską, taigi jis yra griežčiausias mokyklos mokytojas. Jis mėgsta Ameriką, todėl verčia mus išmokti visas Amerikos valstijas abėcėlės tvarka. Namuose jis braižo airių gramatikos, airių istorijos ir algebros lenteles, kabina jas ant stovo, o mes turime skanduoti airių kalbos linksnius, asmenuotes ir linksniuotes, įžymius vardus ir mūšius, santykius, koeficientus, lygtis. Turime žinoti visas svarbias Airijos istorijos datas. Jis aiškina mums, kas svarbu ir kodėl svarbu. Nė vienas mokytojas anksčiau nėra mums aiškinęs, kodėl. Jei paklausdavai, kodėl, gaudavai per galvą. Šoklys nevadina mūsų idiotais, jei užduodi klausimą, jis neįtūžta. Jis vienintelis mokytojas, kuris stabteli ir paklausia: „Ar supratot, apie ką kalbu? Ar turit klausimų?"

Mes apstulbstame, kai jis aiškina, kad Kinseilio mūšis 1601 metais buvo liūdniausia akimirka Airijos istorijoje, kariai kovėsi vienas prieš vieną, abi pusės buvo žvėriškai žiaurios.

Abi pusės žiaurios? Ir airiai? Ar taip gali būti? Visi kiti mokytojai mums sakydavo, kad airiai visada kovėsi kilniai ir sąžiningai. Jis deklamuoja ir reikalauja prisiminti:

Pirmyn į mūšį veržđavosi jie, kad žūtų,
Į niūrius skydus įsmeigtom akim.
Kovojo kilniai ir narsiai, bet neužteko pastangų,
Todėl susmukdavo, į širdis sužeisti kerų.

Jei airiai pralaimėjo, tai kalti išdavikai ir skundikai. Bet mane domina tas airių žvėriškumas.

„Sere, ar airiai buvo žvėriški Kinseilio mūšyje?"

„Taip, iš tiesų. Yra užrašyta, kad jie žudė belaisvius, bet jie nebuvo nei geresni, nei blogesni už anglus".

Ponas O'Haloranas negali meluoti. Jis juk direktorius. Metų metais mums tvirtindavo, kad airiai visada būdavo kilnūs, kad jie rėždavo ugningas kalbas prieš pakariami anglų. Dabar Šoklys O'Haloranas sako, kad airiai blogai elgėsi. Vėliau jis dar ims sakyti, kad anglai elgėsi gerai. Jis aiškina: „Turite studijuoti ir mokytis, kad

galėtumėte susidaryti savo nuomonę apie istoriją ir visa kita, bet negalėsite to padaryti, jei jūsų galvos tuščios. Kimškite į galvą žinias. Tai jūsų lobių kambarys, niekas pasaulyje negali į jį įsibrauti. Jei laimėsite Airijos žirgų lenktynėse ir nusipirksite namą, kuriam reikės baldų, ar pristatysite į jį visokių lūženų? Jūsų protas yra jūsų namai, jei jį prikimšite šiukšlių iš kino teatrų, jos supus jūsų galvoje. Galite būti vargšai, galite avėti prakiurusiais batais, bet jūsų protas yra jūsų rūmai“.

Jis kviečia mus vieną po kito prieš klasę ir apžiūri mūsų batus. Klausinėja, kodėl jie prakiurę, kodėl mes išvis neturime batų. Jis sako, kad tai gėdingas dalykas, kad jis surengsiąs loteriją, uždirbsiąs pinigų, tada mes visi galėtume gauti gerus šiltus batus žiemai. Jis padalija mums bilietų knygeles, ir mes užplūstame Limeriką skelbdami apie Limio mokyklos batų fondą, pirmoji premija — penki svarai, dar penkios premijos po vieną svarą. Vienuolika basų berniukų gauna naujus batus. Mudu su Malachiu negauname, nes avime batais, nors jų padai iki skylių numinti, tad svarstome, kodėl lakstėme po visą Limeriką pardavinėdami bilietus, negi tam, kad kiti berniukai gautų batus? Fintenas Sleteris sako, kad mes gavome visišką nuodėmių atleidimą, nes užsiimame labdara, bet Pedis Klohesis jį nutraukia: „Fintenai, gal tu eitum ir gerai nusišiktum“.

Žinau, kada tėtis elgiasi blogai. Žinau, kada jis prageria bedarbio pašalpą, tada mama puola į neviltį, turi elgetauti Šv. Vincento Pauliečio draugijoje ir prašyti kredito Keitlinos O’Konel parduotuvėje, bet aš nenoriu šalintis tėčio ir bėgti pas mamą. Negaliu to padaryti, juk keliuosi su juo kiekvieną ankstyvą rytą, kai visas pasaulis dar miega. Jis užkuria krosnį ir išverda arbatos, niūniuoja po nosimi arba pašnabždomis man skaito laikraštį, kad nepažadintų kitų šeimynykščių. Maikis Molojus pavogė Kuchuliną, Septintojo laiptelio angelas išvyko kažkur kitur, bet tėvas rytais vis dar priklauso man. Jis anksti gauna „Airių spaudą“ ir pasakoja man apie pasaulį, apie Hitlerį, Musolinį, Franką. Jis sako, kad karas nėra mūsų reikalas, tai anglai vėl ėmėsi savo suktybių. Jis pasakoja man apie didįjį Ruzveltą Vašingtone ir didįjį De Valerą Dubline. Ryte pasaulis priklauso mums, tėtis niekada nereikalauja mirti už Airiją. Jis pasakoja man apie Airijos senovę, kai anglai neleisdavo katalikams steigti mokyklų, nes norėjo, jog žmonės liktų neišmanėliai, tais laikais katalikų vaikai susirinkdavo slaptose mokyklose šalies gilumoje ir mokydavosi anglų, airių, lotynų ir graikų kalbų. Žmonėms patikdavo mokytis. Jie klausydavosi pasakojimų ir poezijos, nors šie dalykai nepadėdavo gauti darbo. Vyrai, moterys ir vaikai rinkdavosi grioviuose pasiklausyti tų didžiųjų mokytojų, visi stebėdavosi, kiek daug gali atsiminti žmogus. Mokytojai, eidami iš griovio į griovį, nuo tvoros prie tvoros,

rizikuodavo savo gyvenimais, nes jei anglai sugaudavo bemokant, juos ištremdavo į svečias šalis ar dar blogiau. Tėtis sako, kad dabar mokykloje lengva, nereikia sėdėti griovyje mokantis aritmetikos ar šlovingos Airijos istorijos. Mokykloje turėčiau elgtis gerai, vieną dieną grįšiu į Ameriką ir gausiu kabinetinį darbą, sėdėsiu prie stalo su dviem rašikliais kišenėje, raudonu ir mėlynu, priiminėsiu sprendimus. Manęs neužlis lietus, turėsiu kostiumą ir apavą, šiltą vietelę gyventi, o ko gi dar gali norėti žmogus? Jis sako, kad Amerikoje gali daryti bet ką, tai galimybių šalis. Gali būti žvejys Meine ar ūkininkas Kalifornijoje. Amerika ne tokia kaip Limerikas, niūri vieta su žudančia upe.

Kai rytais prie ugnies turi tėvą, nebereikia nei Kuchulino, nei Septintojo laiptelio angelo, nieko.

Vakarais jis padeda mums atlikti užduotis. Mama sako, kad Amerikoje tai vadinama namų darbais, bet čia tai užduotys — aritmetikos uždaviniai, anglų kalba, airių kalba, istorija. Tėtis negali padėti ruošti airių kalbos užduočių, nes jis iš šiaurės ir kalba kitaip. Malachis pasisiūlo pamokyti jį airiškų žodžių, bet tėtis atsako, kad jau per vėlu, kad senų žmonių naujaip gyventi neišmokysi. Prieš guldami susėdame aplink židinį, jei paprašome — tėti, papasakok mums ką nors, jis sukuria kokią istoriją apie žmogelį iš skersgatvio, ji nuneša mus per visą pasaulį, pakylame į orą, nusileidžiame po vandeniu ir vėl grįžtame į savo gatvelę. Visi šioje istorijoje yra kitoniškų spalvų, viskas apversta aukštyn kojom. Automobiliai ir lėktuvai nusileidžia po vandeniu, o povandeniniai laivai skraido ore. Rykliai sėdi medžiuose, o milžiniška lašiša sportuoja su kengūromis mėnulyje. Šiaurės meškos imasi su drambliais Australijoje, o pingvinai moko zulusus groti dūdmaišiais. Po pasakojimo jis vedasi mus į viršų ir suklupdo maldai. Sukalbame „Tėve mūsų“, tris „Sveika, Marija“, „Dieve, laimink popiežių“, „Dieve, laimink mamytę“, „Dieve, laimink mūsų mirusią seserį ir brolius“, „Dieve, laimink Airiją“, „Dieve, laimink De Valerą“ ir „Dieve, laimink visus, kurie duoda tėčiui darbą“. Jis sako: „Eikit miegoti, berniukai, šventasis Dievas jus stebi, Jis visada žino, kada esate negeri“.

Manau, mano tėvas yra kaip Šventoji Trejybė su trimis žmonėmis viename asmenyje, vienas — rytinis su laikraščiu, antras — vakarinis su istorijomis ir maldomis, galiausiai — tas, kuris blogai elgiasi, pareina namo dvokdamas viskiu ir nori, kad mirtume už Airiją.

Man liūdna dėl jo netikusio elgesio, bet negaliu jo šalintis, nes pirmasis ryte pasirodo tikrasis tėvas, jei gyvenčiau Amerikoje, galėčiau pasakyti: myliu tave, tėti, kaip sakoma filmuose, bet to negalima sakyti Limerike, nes baisu, kad būsi išjuoktas. Leidžiama sakyti, kad myli Dievą, kūdikius ir lenktynes laiminčius arklius, bet jei myli dar ką nors, vadinasi, tau trūksta kelių varžtelių.

Dieną naktį kankinamės virtuvėje, kai žmonės tuština savo

kibirus. Mama sako, kad mus nužudys ne Šanonas, bet dvokas iš išvietės šalia mūsų durų. Blogai žiemą, kai vanduo išsilieja ir skverbiasi po durimis, bet dar blogiau šiltu oru, kai skraido mėsinės musės ir siautėja žiurkės.

Šalia išvietės stovi arklidės, čia laikomas didžiulis arklys iš Gebeto anglių sandėlio. Jis vardu Finas, mes visi jį mylime, bet sandėlio arklininkas nepakankamai rūpinasi arklidėmis, ir dvokas atkeliauja iki mūsų namų. Išvietės ir arklidžių smarvė pritraukia žiurkes, mums tenka užsiundyti ant jų savo šunį Lakį. Jis mėgsta įspeisti žiurkes į kampą, tada mes jas uždaužome akmenimis, lazdomis ar arklidėje užbadome šakėmis. Arklys bijo žiurkių, turime būti atsargūs, kai jis stojasi piestu. Jis supranta, kad nesame žiurkės, nes atnešame jam obuolių, kai apvagiame kokį užmiesčio sodą.

Kartais žiurkės pasprunka ir slepiasi mūsų namuose ar anglių sandėliuke po laiptais, kur tamsu nors į akį durk, neįmanoma jų įžiūrėti. Negalime jų rasti net kai atsinešame žvakę, nes jos išsirausią urvus, nežinia, kuriame ieškoti. Jei turime ugnies, užsiverdame vandens ir lėtai iš katiliuko pilame į urvą, tada palei mūsų kojas jos išsilaksto iš sandėliuko ir vėl neria pro duris, jei Lakis nespėja jų sučiupti dantimis ir užpurtyti negyvai. Mes tikimės, kad jis suės tas žiurkes, bet jis palieka jas gatvėje išvirtusiomis žarnomis ir bėga pas tėvą kąsnio duonos, pamirkytos arbatoje. Kaimynai kalba, kad šuo elgiasi keistai, bet ko gi tikėtis iš Makortų šuns.

Vos pasigirsta krebždėjimas ar kas pamini žiurkes, mama išbėga pro duris ir lekia skersgatviu. Ji mieliau amžinai vaikščios Limeriko gatvėmis nei bent minutę pasiliks namuose, kur apsigyveno žiurkė, mama niekada neturės ramybės, nes kol šalia yra arklidės ir išvietė, netoliese vakarienės nuolat lauks kokia žiurkė su šeimyna.

Mes kovojame su žiurkėmis ir su dvoku iš išvietės. Šiltu oru norėtume atsidaryti duris, bet negalime, nes skersgatviu trepsi kaimynai ir tuština savo kaupinus kibirus. Kai kurios šeimos itin netvarkingos, bet tėtis nekenčia jų visų, nors mama aiškina, kad žmonės nekalti, jei statybininkai prieš šimtą metų pastatė namus be išviečių, išskyrus šią vienintelę prie mūsų durų. Tėtis sako, kad jie turėtų tuštinti kibirus vidury nakties, kai miegame, kad mūsų netrikdytų dvokas.

Musės beveik tokia pati blogybė kaip ir žiurkės. Šiltomis dienomis jos būriais skrenda į arklidę, o kai ištuštinamas kibiras, sulekia į išvietę. Jei mama ką nors verda, jos užpuola virtuvę, tėtis šlykštisi pagalvojęs, kad musė, tupinti ant cukrinės, prieš akimirką tupėjo ant unitazo ar ant išmatų. Jei esi susižeidęs, jos susiras tą vietą ir kankins tave. Dienomis puola musės, naktimis — blusos. Anot mamos, blusos geresnės bent todėl, kad jos švarios, o musės purvinos, nežinia, iš kur jos atskrenda, jos perneša daugybę ligų.

Galime vaikytis žiurkes ir jas pribaigti. Galime uždaužyti muses ir blusas, bet nieko negalime padaryti su kaimynais ir jų kibirais. Jei žaisdami skersgatvyje pamatome ką nors su kibiru, šaukiame namiškiams: „Ateina kibiras, uždarykite duris, uždarykite duris“, tada tas, kuris yra viduje, lekia prie durų. Šiltu oru kiaurą dieną lakstome uždarinėti durų, nes žinome, kurių šeimų kibirai baisiausi. Yra šeimų, kuriose tėvai turi darbus, jei tos šeimos įpranta valgyti su kariu, žinome, kad jų kibirai taip nežmoniškai dvoks, jog beveik susivemsime. Dabar, kai vyksta karas ir vyrai siunčia pinigų iš Anglijos, vis daugiau šeimų verda maistą su kariu, tad mūsų namas smirdi dieną naktį. Atpažįstame šeimas, valgančias su kariu, atpažįstame tas, kurios valgo kopūstus. Mamą visą laiką pykina, tėtis vis ilgiau užtrunka aplinkiniuose kaimuose, o mes stengiamės žaisti lauke, kuo toliau nuo išvietės. Tėtis nebesiskundžia dėl Šanono. Jis jau supranta, kad išvietė yra kur kas blogiau, ir vedasi mane į Rotušę skųstis. Darbuotojas sako: „Pone, galiu jums tik pasiūlyti išsikraustyti“. Tėtis kalba, kad negalime sau leisti išsikraustyti, tas vyras atsako nieko negalįs padaryti. Tėtis pareiškia: „Čia ne Indija. Čia katalikiškas kraštas. Gatvėje reikia daugiau išviečių“. Darbuotojas klausia: „Negi tikitės, kad Limerikas ims statyti išvietes jau griūvančiuose namuose, kurie ir taip po karo bus sunaikinti?“ Tėtis skundžiasi, kad išvietė mus visus pribaigs. Vyras atkerta, kad gyvename pavojingais laikais.

Mamai sunku papildomai kurstyti liepsną, kai Kalėdų vakarienė ant nosies, bet jei aš Kalėdoms eisiu į ligoninę, turėsiu nusiprausti nuo galvos iki kojų. Ji nesuteiks progos seseriai Ritai pasakyti, kad aš neprižiūrimas ar kad bręstu kitai ligai. Ji užverda puodą vandens anksti ryte, prieš Mišias, ir vos nenusmaukia man odos nuo galvos. Mama šveičia man ausis ir trina odą taip stipriai, kad ima peršėti. Ji įduoda dvipensį autobusui į ligoninę, bet atgal turėsiu eiti pėsčiomis, tai išeis man į naudą, nes būsiu prisivalgęs. Ji turi vėl įkurti ugnį kiaulės galvai, kopūstams ir miltingoms bulvėms, visa tai ji dar kartą gavo iš Šv. Vincento Pauliečio draugijos. Mama nusprendė, kad paskutinis kartas, kai švenčiame mūsų Viešpaties gimimą su kiaulės galva. Kitais metais turėsime žąsį ar puikų kumpį, kodėl gi ne, juk Limerikas visame pasaulyje garsėja kumpiu.

Sesuo Rita sveikinasi: „Tik pažiūrėkite į jį, mūsų mažasis kareivėlis atrodo visai sveikas. Nors nesimato jokios mėsos ant kaulų, bet vis tiek. Dabar sakyk man, ar šįryt ėjai į Mišias?“

„Taip, seserie“.

„Ar priėmei komuniją?“

„Taip, seserie“.

Ji vedasi mane į tuščią palatą ir liepia sėstis ant kėdės, netrukus gausiu savo vakarienę. Ji išeina, o aš svarstau, ar valgysiu su

vienuolėmis ir slaugėmis, o gal atsidursiu palatoje su vaikais, valgančiais Kalėdų vakarienę. Vakarienę man atneša mergina mėlyna suknele, kuri atnešdavo knygų. Ji padeda padėklą ant lovos krašto, aš prisitraukiu kėdę. Ji susiraukia ir nutaiso piktą veidą. „Tu, — sako ji, — tai tavo vakarienė, nenešiu tau jokių knygų“.

Vakarienė puiki, kalakutas, bulvių košė, žirneliai, drebučiai ir saldus kremas, dar puodelis arbatos. Drebučiai ir kremas atrodo labai skanūs, negaliu atsispirti, suvalgysiu juos iš pradžių, juk čia nieko nėra, niekas nepastebės, bet kai imu valgyti, su duona grįžta mergina mėlyna suknele ir klausia: „Ką darai?“

„Nieko“.

„Kaip nieko? Tu valgai saldumynus prieš vakarienę, — ir ji išbėga šaukdama. — Seserie Rita, seserie Rita, greitai ateikite!“ Įbėga vienuolė: „Frensi, ar gerai jautiesi?“

„Taip, seserie“.

„Jam ne viskas gerai, seserie. Jis valgo drebučius ir saldų kremą prieš vakarienę. Tai nuodėmė, seserie“.

„O, nagi, jergutėliau, tu bėk, o aš apie tai pasikalbėsiu su Frensiu“.

„Taip, seserie, pasikalbėkite su juo, nes visi vaikai ligoninėje ims valgyti saldumynus prieš vakarienę, kas gi iš to išeis?“

„Iš tiesų, iš tiesų, kas gi iš to išeis? Dabar bėk“.

Mergina išeina, sesuo Rita man šypsosi. „Dievas ją myli, ji net tokios būklės viską pastebi. Turime būti su ja kantrūs, Frenki, nes ji yra palytėta“.

Ji išeina, tuščioje palatoje tylu, kai baigiu, nežinau, ką daryti, nes nevalia nieko daryti, kol tau ko nepaliepia. Ligoninėse ir mokyklose visada sakoma, ką daryti. Laukiu ilgai, kol mergina mėlyna suknele ateina padėklo. „Ar baigei?“ — klausia ji.

„Taip“.

„Ką gi, tai viskas, gali eit namo“.

Tikriausiai merginos, kurioms ne visi namie, negali liepti eiti namo, svarstau, gal man palaukti sesers Ritos. Slaugė koridoriuje sako, kad sesuo Rita vakarieniauja ir jai nereikėtų trukdyti.

Nuo Santarvės kryžkelės iki Kareivinių kalvos ilgas kelias, kai pareinu namo, mano šeima jau susikrausčiusi viršun į Italiją ir kemša kiaulės galvą su kopūstais ir baltomis miltingomis bulvėmis. Pasakoju jiems apie savo Kalėdų vakarienę. Mama domisi, ar valgiau su slaugėmis ir vienuolėmis, ji pykteli, kai pasakau jai, kad valgiau vienas palatoje, ir sako, kad taip nereikėtų elgtis su vaikais. Ji liepia man sėstis ir suvalgyti kiek kiaulės galvos, sugrūdu viską į burną, esu taip prisivalgęs, kad turiu gultis į lovą, o mano pilvas atsikišęs per kokią mylią.

Ankstyvas rytas, prie mūsų durų sustoja automobilis, pirmasis, kurį matome skersgatvyje. Kostiumuoti vyrai žiūri pro Fino arklidės duris, tikriausiai ten kažkas negerai, nes skersgatvyje niekada nematėme kostiumuotų vyrų.

Kažkas nutiko Finui. Jis guli ant arklidės grindų, žvelgia į gatvę, pro jo lūpas virsta baltos tarsi pienas putos. Arklininkas, kuris rūpinasi Finu, sako, kad rado jį tokį šįryt, tai keista, nes jis visada būna atsikėlęs ir laukia pašaro. Vyrai purto galvas. Mano brolis Maiklas klausia vieno iš jų: „Pone, kas nutiko Finui?“

„Arklys serga, sūnau. Eik namo“.

Arklininkas, kuris prižiūri Finą, dvokia viskiu. Jis sako Maiklui: „Tas arklys beviltiškas. Reikės jį nušauti“.

Maiklas tampo mane už rankos: „Frenkai, jie negali jo nušauti. Pasakyk jiems. Tu didelis“.

Arklininkas sako: „Eik namo, berniuk. Eik namo“.

Maiklas jį užpuola, ima spardyti, įkanda į ranką, tada arklininkas pargriauna Maiklą. „Laikyk tą savo broliūkštį, — liepia jis man. — Laikyk jį“.

Vienas iš vyrų ištraukia kažką gelsva ir rusva iš krepšio, eina prie Fino, prideda tą daiktą jam prie galvos, pasigirsta garsus pokštelėjimas. Finas sudreba. Maiklas užrinka ant to vyro ir užpuola jį, bet tas paaiškina: „Arklys sirgo, sūnau. Jam geriau iškeliauti“.

Kostiumuoti vyrai išvažiuoja, o arklininkas sako, kad turės palaukti sunkvežimio, kuris išveš Finą, negalima palikti jo vieno, nes užpuls žiurkės. Jis klausia, ar galėtume pasaugoti arklį su šunimi, kol jis suvaikščios į aludę, jam tiesiog burna perdžiūvo, kaip norisi alaus.

Nė viena žiurkė neturi galimybės prasibrauti prie Fino, nes ten stovi Maiklas su maža lazda, tokia, kaip ir jis pats. Grįžta alumi pradvisęs arklininkas, paskui didžiulis sunkvežimis atvažiuoja išvežti arklio, didžiulis sunkvežimis su trimis vyrais ir dviem plačiomis lentomis, kurias nuleidžia iš sunkvežimio Finui prie galvos. Trys vyrai ir arklininkas Finą apraišioja virvėmis ir tempia lentomis į viršų, o skersgatvio žmonės šaukia ant jų, nes lentose yra vinių ir rakščių, jos sminga į Finą, plėšo jo odą ir nudažo lentas šviesiai rausvu krauju.

„Jūs sudirbsit tą arklį“.

„Argi negalite bent kiek gerbti negyvėlio?“

„Atsargiau su tuo vargšu arkliu“.

Arklininkas užrinka: „Vardan Jėzaus, ko čia cypčiojat? Tai tik negyvas arklys“. Maiklas vėl jį užsipuola, nuleidęs galvą jis mojuoja mažais kumšteliais, kol arklininkas stumteli jį taip, kad jis parkrenta aukštielninkas, tada mama įtūžusi puola prie arklininko, šis tekinas skuodžia lentomis ir pasislepia už Fino lavono. Vakare jis girtas grįžta išsimiegoti, kai jis išeina, šiene įsiliepsnoja ugnis ir arklidės sudega. Žiurkės pasipila į skersgatvį, visi berniukai ir šunys jas vejasi, kol

graužikai pasprunka į garbių žmonių gatves.

IX

Mama pareiškia: „Užteks Alfuko. Aš nusikamavau. Viskas. Daugiau jokių vaikų“.

Tėtis nesutinka: „Gera katalikė turi atlikti žmonos pareigą ir paklusti vyrui, jei ne, bus amžiams pasmerkta“.

Mama atsiliepia: „Jei tik nebebus vaikų, amžinas pasmerkimas man skamba visai patraukliai“.

Ką gi tėčiui daryti? Vyksta karas. Anglų agentai verbuoja airius dirbti jų ginklų gamyklose, uždarbis geras, o Airijoje nėra jokio darbo. Jei žmona tau atsuka nugarą, Anglijoje, kurios pajėgūs vyrai kaunasi su Hitleriu ir Musoliniu, moterų netrūksta, tad gali daryti ką nori, jei tik neužmiršti, kad esi žemesniosios klasės airis ir nemėgini iššokti virš bambos.

Šeimos mūsų skersgatvyje gauna pašto perlaidas iš vyrų, dirbančių Anglijoje. Jos lekia į paštą išgryninti pinigų, kad šeštadienio vakarais ir sekmadienio rytais galėtų apsipirkti ir parodyti kaimynams, jog yra pasiturintys. Berniukams šeštadieniais kerpami plaukai, moterys garbanoja plaukus geležinėmis žnyplėmis, įkaitintomis ugnyje. Dabar tos moterys išdidžiai sumoka šešiapensį ar net šilingą už vietą Savojos kino teatre, čia renkasi aukštesnės klasės žmonės, o žemesniųjų sluoksnių atstovai užima dvipensį kainuojančias vietas Lyrikos kino galerijoje ir niekada nepavargsta rėkti ekranui, tokie žiūrovai gali šūksniais drąsinti afrikiečius, svaidančius ietis į Tarzaną, arba indėnus, skalpuojančius Jungtinių Valstijų kavaleriją. Naujieji turtuoliai sekmadieniais po mišių grįžta namo pasipūtę, prisikerta mėsos ir bulvių, saldainių ir pyragaičių, jiems nieko nereiškia gerti arbatą iš dailių puodukų, pastatytų ant lėkštučių, į kurias nuteka arbatos lašeliai, kai pakelia puoduką, jie atkiša mažąjį pirštelį, kad matytųsi, kokie jie kilmingi. Kai kurie net nebevaikšto į žuvies ir keptų bulvių užkandines, nes tokiose vietose nepamatysi nieko gera, tik girtus kareivius, naktines plaštakes ir vyrus, pragėrinėjančius bedarbio pašalpas, o jų žmonos klykia, kad jie eitų namo. Drąsiausius turtuolius galima pamatyti Savojos restorane ar pas Stelą, geriančius arbatą, valgančius bandeles, prie lūpų glaudžiančius servetėles, tik pamanykit, grįžtančius namo autobusu ir besiskundžiančius, kad aptarnavimas nebe toks, koks buvo. Jie įsivedė elektrą, dabar jie gali turėti tai, ko niekada anksčiau nėra matę, kai sutemsta, jie įsijungia naują radijo imtuvą, kad pasiklausytų, kaip vyksta karas. Jie dėkoja Dievui už Hitlerį, nes jei jis nebūtų pražygiavęs per visą Europą, Airijos vyrai vis dar tupėtų namie ir krapštytųsi subines eilėje prie darbo biržos.

Kai kurios šeimos dainuoja:

Op ėhė oi ėhė oi ėhė o!
Op ėhė oi ėhė oi!
Mums nerūpi nei Anglija, nei Prancūzija,
Mes tik norime, op, kad pultų Vokietija!

Jei atvėsta, turčiai įsijungia elektrinį židinį, nes taip jaukiau, ir sėdi virtuvėse, klausydami naujienų, skelbiančių, kad labai gaila anglų moterų ir vaikų, mirštančių nuo vokiečių bombų, bet tik prisiminkime, ką anglai išdarinėjo su mumis ištisus aštuonis šimtus metų.

Šeimos, kurių vyrai Anglijoje, gali dėtis ponais prieš kitus. Per pietus ir pavakarius naujosios turtuolės stovi prie durų ir šaukia savo vaikus: „Maiki, Keitlina, Pedi, ateikit valgyti pietų. Ateikit skanutėlės ėriuko kojos, gardžių žaliųjų žirnelių ir baltų miltingų bulvių“.

„Šonai, Džose, Pege, ateikit gerti arbatos, jūsų laukia šviežia duona su sviestu ir nuostabus anties kiaušinis, tokio čia neturi nė vienas“.

„Brendanai, Ene, Petsi, ateikit valgyti keptos kraujinės dešros, virtų dešrelių ir skanaus biskvito, pamirkyto geriausiame ispaniškame cherese“.

Tokiu metu mama liepia mums sėdėti namie. Neturime nieko, išskyrus duoną ir arbatą, ir ji nenori, kad įkyrūs kaimynai pamatytų mus, varvinančius seiles, kankinamus gardžių kvapų, sklindančių skersgatvyje. Anot mamos, akivaizdu, jog jie neįpratę skaniai valgyti, jei tiek tauškia apie maistą. Tik žemiausio sluoksnio žmonės gali stovėti prie durų ir šūkauti kitiems, ką valgys vakarienės. Mama sako, kad šitaip jie mėgina atsiskirti nuo mūsų, nes tėtis yra svetimšalis iš šiaurės, jis neturi su jais nieko bendra. Tėtis tvirtina, kad visas tas maistas perkamas už anglų pinigus, tie, kurie juos paėmė, neregės laimės, bet ko gi gali tikėtis iš limerikiečių, iš tų žmonių, kurie pelnosi iš Hitlerio karo, iš žmonių, kurie dirba ir kovoja už anglus. Jis sako niekada nevažiuosiąs ten ir nepadėsiąs anglams laimėti karo. Mama šaiposi: „Ne, tu liksi čia, kur nėra darbo ir vargiai gali gauti anglių arbatai išsivirti. Ne, tu liksi čia ir pragėrinėsi pašalpą, kai tau užeis noras. Tu žiūrėsi, kaip tavo sūnūs vaikšto prakiurusiais batais, kaip pro kelnių skyles šviečia jų užpakaliai. Visuose skersgatvio namuose jau įvesta elektra, o mes džiaugiamės turėdami žvakę. Dieve aukštybėse, jei turėčiau pinigų bilietui, pati keliaučiau į Angliją, esu tikra, kad ten gamyklose reikia moterų“.

Tėtis sako, kad gamykloje ne vieta moteriai.

Mama atkerta: „Sėdėti prie židinio, kol kelnės suplyš, irgi netinka vyrui“.

Sakau tėčiui: „Kodėl tau neišvažiavus į Angliją, kad galėtume įsivesti elektrą ir nusipirkti radijo imtuvą, tada mama galėtų stovėti

prie durų ir pasakoti kaimynams, ką valgysime pietų?“

Jis klausia: „Ar nenori, kad tavo tėvas būtų čia, namie, su tavimi?“

„Noriu, bet tu galėsi grįžti pasibaigus karui, tada visi galėsime plaukti į Ameriką“.

Jis atsidūsta: „Ak, aha, ak, aha“. Gerai, jis važiuosiąs į Angliją po Kalėdų, nes Amerika dabar irgi kariauja, matyt, tam yra rimta priežastis. Jis niekada nevyktų, jei į karą nebūtų įsivėlę amerikiečiai. Jis sako man, kad namuose turėsiu būti vyras, pasirašo su agentu sutartį darbui Koventrio fabrike, nors visi kalba, kad Koventris yra labiausiai bombarduojamas Anglijos miestas. Agentas tikina: „Ten daugybė darbo norintiems dirbti vyrams. Galėsi dirbti viršvalandžius, kol išsilaikysi ant kojų, jei taupysi, drauguži, karui pasibaigus tapsi Rokfelerių“.

Anksti atsikeliame ir lydime tėtį į geležinkelio stotį. Keitlina O’Konel iš parduotuvės žino, kad tėtis išvyksta į Angliją ir kad pinigai plauks atgal, ji tokia laiminga, kad leidžia mamai skolon nusipirkti arbatos, miltų, cukraus, duonos, sviesto ir kiaušinį.

Vieną kiaušinį.

Mama sako:

„Šis kiaušinis jūsų tėvui. Jam reikia pasistiprinti prieš jo laukiančią ilgą kelionę“.

Kiaušinis kietai virtas, tėtis jį nulupa. Supjausto kiaušinį į penkias dalis ir duoda kiekvienam iš mūsų po kąsnelį užsidėti ant duonos. Mama subara: „Nebūk kvailas“.

Tėtis atsako: „Ką gi veikti vyrui su visu kiaušiniu?“ Mamai ant blakstienų pakimba ašaros. Ji prisitraukia kėdę prie krosnies. Visi valgome duoną su kiaušiniu ir žiūrime, kaip ji verkia. Galiausiai ji burbteli: „Ko čia žiopsot?“, nusuka akis į pelenus. Jos duona su kiaušiniu vis dar guli ant stalo, svarstau, ar ji išvis ketina valgyti. Maistas vilioja, aš vis dar alkanas, tačiau tėtis atsikelia ir nuneša jai tą riekę su arbata. Ji purto galvą, bet jis tol ją įkalbinėja, kol ji, šniurkščiodama ir ašarodama, ima valgyti. Jis kiek pasėdi priešais ją tylėdamas, mama pakelia galvą, pažiūri į laikrodį ir primena: „Laikas eiti“. Tėtis užsideda kepurę ir pasiima krepšį. Mama suvynioja Alfuką į seną antklodę, mes iškeliaujame Limeriko gatvėmis.

Gatvėse mes ne vieni. Išvykstantys tėvai eina priekyje, motinos nešasi kūdikius ar stumia vežimėlius. Moteris su vežimėliu siūlo kitoms: „Viešpatie aukštybėse, ponia, jūs tikriausiai nusigalavote nešdama vaiką. Aišku, galite paguldyti jį į vežimėlį ir pailsinti savo rankas“.

Į vežimėlius galima suguldyti keturis ar penkis spiegiančius kūdikius. Vežimėliai seni, ratai išklibę, kūdikiai supami, kol jiems pasidaro bloga ir jie išvemia visą maistą.

Vyrai šaukia vieni kitiems: „Geros dienos, Mikai. Geros kelionės, Džo“. „Aha, iš tiesų, Mikai. Oje, mes galėtume kuo puikiausiai išlenkti po bokalą prieš išvažiuodami, Džo. Juk galime, Mikai. Jei jau taip nutiko, ramiausiai galime nusigerti“.

Jie kvatoja, o raudonanosės moterys ašaroja jiems už nugarų.

Vyrai susigrūda į aludes aplink geležinkelio stotį ir išleidžia pinigus, kuriuos agentai davė maistui kelionėje. Jie išgeria paskutinį alaus bokalą, paskutinį lašą viskio Airijos žemelėje, nes, Dievas žino, jis tikrai gali būti paskutinis, Mikai, juk fricai bombarduoja Angliją kaip išprotėję, praėjus vos akimirksniui po to, ką mums padarė anglai, argi ne tragiška, kad turime ten keliauti ir gelbėti seniausių priešų subines.

Moterys lieka prie aludžių ir šnekučiuojasi. Mama sako poniai Myhen: „Kai tik gausiu pirmąją perlaidą, keliausiu į parduotuvę ir nupirksiu daug maisto pusryčiams, kad visi sekmadienio ryte galėtume suvalgyti po kiaušinį“.

Žiūriu į Malachį: „Ar girdėjai? Visas kiaušinis sekmadienio rytą“. O, Dieve, aš jau turiu planų dėl savo kiaušinio. Trinktelėsiu per viršūnėlę, lukštas švelniai sutrūkinės, šaukšteliu nubrauksiu baltymą, ant trynio uždėsiu truputį sviesto, pasūdysiu, palauksiu, panardinsiu šaukštelį, pakabinsiu, dar druskos, dar sviesto, į burną, o, Dieve aukštybėse, jei rojus turi skonį, jis greičiausiai primena kiaušinį su sviestu ir druska, o po kiaušinio argi yra kas nors pasaulyje skaniau už šviežią šiltą duoną ir puodelį saldžios auksinės arbatos?

Kai kurie vyrai jau pernelyg girti, kad paeitų, anglų agentai sumoka blaiviesiems, kad ištrauktų juos iš aludžių ir sumestų į platų arklių traukiamą vežimą, nuvešiantį vyrus į stotį, kur juos sukimš į traukinį. Agentai beviltiškai mėgina išvesti samdinius iš aludžių. „Nagi, vyrai. Praleisite traukinį, neteksite gero darbo. Nagi, vyrai, Anglijoje turime *Guinessą.* Turime *Jamesoną.* Nagi, vyrai, būkite geri. Pragersite savo maistpinigius ir daugiau nieko negausite“.

Vyrai liepia agentams pabučiuoti jų airiškas subines, jiems dar pasisekė, kad liko gyvi, kad jų nepakorė ant artimiausio gatvės žibinto po to, ką jie padarė Airijai. Vyrai traukia:

Ant Džiaugsmo kalvos pirmadienio rytą
Aukštai ant medžio pakartas,
Kevinas Baris savo jaunystę
Atidavė čia už laisvę.

Stotyje sušvilpia traukinys, agentai maldauja moterų, kad ištrauktų savo vyrus iš aludžių. Vyrai iššlitiniuoja dainuodami, verkdami, glėbesčiuoja žmonas ir vaikus, žada atsiųsti tiek pinigų, kad Limerikas virs antruoju Niujorku. Vyrai kopia stoties laiptais, o

moterys ir vaikai šaukia įkandin:

„Kevinai, mylimasis, prisižiūrėk, nevilkėk šlapių marškinių“.

„Išsidžiovink kojines, Maiklai, kitaip kojos pirštо skaudulys tave visiškai priveiks“.

„Pedi, neprisigerk daug, ar girdi, Pedi?“

„Tėti, tėti, nevažiuok, tėti“.

„Tomi, nepamiršk atsiųsti pinigų. Iš vaikų liko tik kaulai ir oda“.

„Piteri, nepamiršk gerti vaistų, juk tavo silpna krūtinė. Dieve, padėk mums“.

„Lari, saugokis tų prakeiktų bombų“.

„Kristi, nesišnekėk su tom anglėm. Jos serga daugybe ligų“.

„Džeki, grįžk. Mes tikrai kaip nors išsiversime. Nevažiuok, Džeeekiii, Džekiii, o, Jėzau, nevažiuok“.

Tėtis glosto mums galvas. Jis liepia prisiminti religines pareigas, bet svarbiausia — klausyti motinos. Jis stovi priešais mamą. Ji laiko Alfuką ant rankų ir sako: „Prisižiūrėk“. Tėtis numeta krepšį ir apkabina ją. Jie taip stovi valandžiukę, kol suspaustas kūdikis ima inkšti. Tėtis linkteli, pakelia krepšį, kopia į stotį, atsisuka pamojuoti, ir štai jo nebėra.

Namuose mama sako: „Tebūnie. Žinau, tai mums ne pagal kišenę, bet aš užkursiu krosnį ir išvirsiu dar arbatos, nes ne kas dieną jūsų tėvas iškeliauja į Angliją“.

Mes susėdame aplink krosnį, geriame arbatą ir žliumbiame, nes nebeturime tėvo, bet mama suramina: „Neverkite, užteks. Dabar, kai jūsų tėvas išvyko į Angliją, mūsų rūpesčiai tikriausiai baigsis“.

Tikriausiai.

Mama su Braidė Hanon sėdi prie židinio viršuje Italijoje, rūko „Laukines vynuoges“, geria arbatą, o aš sėdžiu ant laiptų ir klausausi. Mūsų tėvas Anglijoje, taigi iš Keitlinos O’Konel parduotuvės galime gauti, ko tik norime, sumokėsime po dviejų savaičių, kai jis ims siųsti pinigus. Mama sako Braidei negalinti sulaukti, kol išsikels iš šio prakeikto skersgatvio į namą su padoria išviete, kurios nereikės dalytis su puse pasaulio. Visi turėsime naujus batus ir lietpalčius, nebegrįšime namo po pamokų išbadėję. Gausime kiaušinių ir lašinių bryzelį sekmadienio pusryčiams, kumpio, kopūstų ir bulvių vakarienei. Turėsime elektros šviesą, kodėl gi ne? Argi Frenkas su Malachiu neįprato prie to Amerikoje, kur visi turėjo elektrą?

Mums tereikia palaukti dvi savaites, kol pašto pasiuntinukas pasibels į duris. Tėtis turės priprasti prie darbo Anglijoje, nusipirkti darbo drabužių ir kur nors apsistoti, tad pirmoji perlaida nebus didelė, trys svarai ar trys svarai ir dešimt šilingų, bet netrukus gyvensime kaip kitos šeimos gatvelėje, gausime po penkis svarus per savaitę, sumokėsime skolas, pirksime naujus drabužius, šiek tiek pataupysime

tai dienai, kai susikrovę daiktus paliksime Angliją ir iškeliausime į Ameriką. Mama pati galėtų gauti darbą anglų gamykloje, gaminti bombas ar dar ką, Dievas mato, pinigai byrėtų į mūsų sterbles nenutrūkstamu srautu. Ji nebūtų laiminga, jei užaugtume kalbėdami angliškų akcentu, bet geriau angliškas akcentas nei tuščias pilvas.

Braidė sako, kad nesvarbu, kokiu akcentu kalba airis, jei tik jis nepamirš, ką anglai mums padarė per tuos aštuonis šimtus metų.

Žinome, kokie šeštadieniai būna mūsų skersgatvyje. Žinome, kad kai kurios šeimos, kaip Dauniai, gyvenantys priešais, gauna savo perlaidas anksti, nes ponas Daunis yra tvirtas vyras, jis penktadieniais išlenkia bokalą ar porą ir pareina namo miegoti. Tokie vyrai kaip jis bėga į paštą išsyk, kai tik jiems sumoka, kad jų šeimoms nė akimirkos nereikėtų nerimauti ar laukti. Vyrai kaip ponas Daunis siunčia savo sūnums Karališkojo oro laivyno antsiuvus, kad vaikai prisisiūtų juos prie paltų. Mes irgi tokių norime, apie juos kalbėjome tėčiui prieš kelionę. Nepamiršk Karališkojo oro laivyno ženklelių, tėti.

Matome, kaip pasiuntinukai ant dviračių įsuka į skersgatvį. Jie yra laimingieji pasiuntinukai, nes arbatpinigiai iš skersgatvių viršija tuos, kuriuos jie gauna didžiosiose gatvėse ir alėjose, kur turtingi žmonės gaili net savo myžalų srovės.

Šeimos, anksti gavusios perlaidas, atrodo itin patenkintos. Jos galės visą šeštadienį džiaugtis tais pinigais. Jos apsipirkinės, valgys, visą dieną galės galvoti, ką veiks vakare, o tai beveik geriausias užsiėmimas, nes šeštadienio vakaras, jei turi keletą šilingų kišenėje, yra nuostabiausias savaitės vakaras.

Yra šeimų, kurios kas savaitę negauna perlaidų, jas galima pažinti iš susirūpinusių išraiškų. Ponia Meger du mėnesius kiekvieną šeštadienį stovi prie savo durų. Motina sako, kad gėda šitaip laukti prie durų. Vaikai, žaidžiantys skersgatvyje, irgi neatitraukia akių nuo pasiuntinio. „Ėhė, pasiuntinuk, ar turi ką nors Meger?“ Kai jis atsako, kad ne, jie klausia: „Ar tikrai?“ Pasiuntinukas patikina: „Aišku. Žinau, ką nešioju suknistame pašto maiše“.

Visi žino, kad pasiuntinukai liaujasi važinėję, kai šeštą valandą nuskamba „Viešpaties angelas“, vakaro tamsa atneša nevilti moterims ir vaikams.

„Pasiuntinuk, ar galėtum dar kartą pažiūrėti į savo maišą? Prašau. Ak, Dieve“.

„Žiūrėjau. Nieko jums neturiu“.

„Ak, Dieve, prašau, pažiūrėk. Mes Megeriai. Ar pažiūrėsi?“

„Velniškai gerai žinau, kad jūs Megeriai, aš jau žiūrėjau“.

Vaikai griebia jį nuo dviračio, jis atsispardo: „Jėzau, ar atstosit nuo manęs!“

Kai šeštą vakare pasigirsta „Viešpaties angelas“, diena baigta. Tie, kurie gavo perlaidas, valgo vakarienę skaisčiai šviečiant lempoms, o

tie, kurie negavo, turi užsidegti žvakes ir pasidomėti, gal Keitlina O'Konel duos jiems arbatos, duonos ir palauks dar savaitę, kai tikrų tikriausiai, su Dievo ir Jo Palaimintosios Motinos pagalba, perlaida ateis.

Ponas Mehenas iš skersgatvio galo išvyko į Angliją kartu su tėčiu. Kai pašto pasiuntinukas sustoja prie Mehenų, žinome, kad po to jis ateis pas mus. Mama pasiruošia paltą eiti į paštą, bet ji neatsistos nuo kėdės Italijoje, kol neturės perlaidos savo rankose. Pasiuntinukas važiuoja skersgatviu ir pasuka pas Daunius. Jis įteikia jiems perlaidą, paima arbatpinigius ir apgręžia dviratį atgal. Malachis šaukia: „Pasiuntinuk, ar turi ką nors Makortams? Mūsiškė perlaida šiandien turėjo ateiti". Pasiuntinukas papurto galvą ir nuvažiuoja.

Mama traukia savo „Laukinę vynuogę". „Ką gi, priešaky dar visa diena, nors norėčiau apsipirkti ankstėliau, kol iš mėsininko Bario dar nenupirktas geriausias kumpis". Ji negali pasitraukti nuo krosnies, o mes iš gatvės, nes bijome, kad atvažiuos pasiuntinukas ir nieko neras namie. Tada turėtume laukti iki pirmadienio, kol išgrynintume pinigus, taigi savaitgalis būtų visiškai sugadintas. Turėtume žiūrėti, kaip Mehenai ir kiti vaikštinėja apsivilkę naujais drabužiais ar pėdina namo nešdamiesi kiaušinius, bulves ir dešreles sekmadieniui, kaip šeštadienio vakarą išlinguoja žiūrėti filmų. Ne, mes negalime pajudėti nė colio, kol nesulauksime pasiuntinuko. Mama ramina, kad nuo vidurdienio iki antros nėra ko jaudintis, nes daugelis pašto pasiuntinukų išeina pietauti, tikriausiai jie užplūs tarp antros ir šeštos. Mes nė kiek nesijaudiname maždaug iki šešių. Stabdome visus pasiuntinukus. Sakome, kad mūsų pavardė Makortai, kad tai pirmoji mūsų perlaida, ten turėtų būti trys svarai ar daugiau, gal jie tiesiog pamiršo užrašyti mūsų pavardę ar adresą, ar tikrai nieko nėra? Ar tikrai nieko? Vienas vaikinukas pažada, kad paklaus pašte. Jis žino, ką reiškia laukti perlaidos, nes jo paties tėvas šūdinai prasigėrė Anglijoje ir nesiunčia nė penso. Mama viduje jį išgirsta ir liepia mums niekada taip nekalbėti apie savo tėvą. Tas vaikinas grįžta prieš pat šešias, prieš „Viešpaties angelą", ir sako, kad paklausė ponios O'Konel pašte, ar šią dieną jie ką nors turėjo Makortams, bet jie neturėjo. Mama nusisuka į pelenus ir traukia paskutinį dūmą iš nuorūkos, suspaustos tarp parudusio nykščio ir nusvilusio didžiojo piršto. Maiklas, kuriam tik penkeri ir kuris nieko nesupras, kol jam nesukaks vienuolika, kaip man, klausia, ar šįvakar valgysime žuvį su bulvėmis, jis alkanas. Mama sako: „Kitą savaitę, meiluti". Maiklas grįžta žaisti į skersgatvį.

Nėra ką veikti, kai pirmoji perlaida neateina. Negali likti gatvėje ir visą vakarą žaisti su broliais, nes visi kiti suėję vidun, gėda likti lauke ir kankintis uodžiant dešrų, lašinių ir keptos duonos kvapus. Nesinori matyti elektros šviesos, sutemus sklindančios pro langus, nei girdėti BBC naujienų ar Airių radijo iš kaimynų imtuvų. Ponia Meger

ir jos vaikai suėję vidun, virtuvėje spingso tik maža žvakutė. Jiems irgi gėda. Šeštadienio vakarais jie lieka namie, net neina į Mišias sekmadieniais. Braidė Hanon sako mamai, kad poniai Meger gėda dėl skudurų, kuriais jie vilki, jai taip striuka, kad ji eina į labdaros vaistinę prašyti valstybės pašalpos. Anot mamos, tai blogiausias dalykas, kuris gali nutikti šeimai. Tai blogiau nei prašyti bedarbio pašalpos, blogiau nei vaikščioti į Šv. Vincento Pauliečio draugiją, blogiau nei elgetauti gatvėse prekiaujant skarda ar supirkinėjant sendaikčius. Tai paskutinis žingsnis stengiantis išvengti vargšų prieglaudos ir apsaugoti vaikus nuo našlaičių dalios.

Ant mano nosies tarp antakių iškyla skaudulys, pilkai raudonas, jį niežti. Senelė sako: „Neliesk to skaudulio ir nešlapink, nes jis išplis“. Jei susilaužytum ranką, ji lieptų jos nešlapinti, nes lūžis išplis. Skaudulys vis dėlto išplinta iki pat akių, jos paraudonuoja ir pagelsta nuo traiškanų, kurios sunkdamosi rytais sulipina blakstienas. Blakstienos sulimpa taip smarkiai, kad man tenka jas jėga atplėšti pirštais, o mama tas geltonas traiškanas valo drėgnu skudurėliu ir boro milteliais. Blakstienos išbyra, vėjuotomis dienomis Limeriko dulkės lekia man į akis. Senelė sako, kad mano akys plikos, kad tai mano paties kaltė, visos akių ligos atsiranda nuo to, kad sėdžiu skersgatvio gale po gatvės žibintu bet kokiu oru, įkišęs nosį į knygas, tas pat nutiks ir Malachiui, jei jis neatsisakys knygų. Mažasis Maiklas irgi darosi netikęs, vis kiša nosį į knygas, nors turėtų žaisti lauke kaip sveikas vaikas. „Knygos, knygos, knygos, — niurzga senelė, — jūs visiškai susigadinsite akis“.

Ji geria arbatą su mama, girdžiu ją šnabždant: „Reikia jam duoti šventojo Antano seilių“.

„Kas tai?“ — klausia mama.

„Tavo pasninko seilės ryte. Prieik prie jo, kol jis dar neatsibudo, ir paspjaudyk jam ant akių, pasninkaujančios motinos seilės turi gydomųjų galių“.

Bet aš visada pabundu anksčiau už mamą. Prisiverčiu atsimerkti kur kas anksčiau, nei ji ima krutėti. Girdžiu, kaip ji atšlepsi grindimis, ir kai sustoja virš manęs spjauti, aš atsimerkiu. „Dieve, — nustemba ji, — tu atsimerkęs“.

„Atrodo, man jau geriau“.

„Gerai“, — mama grįžta į lovą.

Akys negyja, ji vedasi mane į labdaros vaistinę, kur vargšai apsilanko pas gydytojus ir gauna vaistų. Čia galima prašyti valstybės pašalpos, kai tėvas miręs ar dingęs, kai nebelieka nei bedarbio pašalpos, nei uždarbio.

Palei sienas prie daktarų kabinetų stovi suolai. Ant suolų visada pilna žmonių, kalbančių apie savo negalavimus. Seni vyrai ir moterys

sėdi ir aimanuoja, vaikai klykia, motinos ramina: ša, meiluti, ša. Labdaros vaistinės centre stovi aukšta pakyla, apjuosta pertvara sulig krūtine. Kai ko nors nori, atsistoji į eilę prie tos pakylos pasimatyti su ponu Kofiu ar ponu Keiniu. Moterys eilėje primena moteris prie Šv. Vincento Pauliečio draugijos. Jos apsigaubusios skaromis, jos gerbia poną Kofį ir poną Keinį, nes jei elgsis nepagarbiai, joms bus liepta išeiti ir grįžti kitą savaitę, nors tau šią akimirką reikia valstybės pašalpos arba talono pas gydytoją. Ponas Kofis ir ponas Keinis mėgsta pajuokauti su moterimis. Jie nusprendžia, ar tau pakankamai blogai, kad prašytum pašalpos, ar pakankamai sergi, kad reikėtų gydytojo. Jiems prie visų reikia pasakyti, kas tau negerai, dažnai jie iš to smagiai pasijuokia. Jie klausinėja: „Ir ko gi jūs norite, ponia O'Šy? Talono pas gydytoją, a? Ir kokia gi jūsų bėda, ponia O'Šy? Skausmai, a? Gal jus perpūtė vėjas? O gal valgėte per daug kopūstų? O, nuo kopūstų taip nutinka“. Jie juokiasi, ir ponia O'Šy juokiasi, visos moterys juokiasi ir sako, kad ponas Kofis ir ponas Keinis yra linksmuoliai, jie galėtų pranokti Lorelį su Hardžiu.

Ponas Kofis klausia: „Nagi, moterie, kuo tu vardu?“

„Andžela Makort, sere“.

„Ir kas tau nutiko?“

„Aš su sūnumi, sere. Jo abi akys negaluoja“.

„O, Dievulėliau, išties, moterie. Jos tikrai nekaip atrodo. Jos primena dvi kylančias saules. Japonai galėtų jį nutapyti savo vėliavai, cha cha cha. Ar jis užsipylė acto ant veido, ar ką?“

„Tai kažkoks užkratas, sere. Pernai jis sirgo šiltine, o dabar štai kas“.

„Gerai, gerai, nereikia viso gyvenimo istorijos. Štai jūsų talonas pas daktarą Trojų“.

Pacientai pas daktarą Trojų laukia ant dviejų ilgų suolų. Mama sėdasi šalia moters, kuriai niekaip nedingsta didelis skaudulys nuo nosies. „Išmėginau viską, ponia, visus žinomus vaistus Dievo mylimoje žemėje. Man aštuoniasdešimt treji, norėčiau nueiti į kapą sveika. Argi per daug prašau, jei noriu susitikti savo Atpirkėją su sveika nosimi? O kas nutiko jums, ponia?“

„Mano sūnui. Akys“.

„O, telaimina mus Dievas ir tegelbsti, tik pažiūrėkite į jo akis. Tai dvi ligočiausios akys, kokias mačiau gyvenime. Dar neteko regėti tokio raudonio“.

„Tai užkratas, ponia“.

„Nuo jo yra vaistų. Jums reikia vaisiaus odelės“.

„Kas gi tai?“

„Kūdikiai gimsta su tuo dalykėliu aplink galvas, tai toks gobtuvas, retas ir stebuklingas. Gaukite vaisiaus odelę ir uždėkite jam ant galvos bet kurią dieną, kuri turi skaičių trys, priverskite jį sulaikyti kvapą tris

minutes, net jei turėsite ranka užspausti nosį, tris kartus apšlakstykite šventintu vandeniu nuo galvos iki kojų, ir auštant jo akys ims spindėti“.

„Kur man gauti vaisiaus odelę?“

„Juk visos pribuvėjos turi vaisiaus odelių, ponia. Kokia pribuvėja be odelės? Ji gydo ir atbaido visas ligas“.

Mama sako pasikalbėsianti su slauge O’Haloren, gal ji turi atliekamą vaisiaus odelę.

Daktaras Trojus apžiūri mano akis. „Šį berniuką tučtuojau guldom į ligoninę. Nuveskite jį į akių ligų palatą miesto prieglaudoje. Štai talonas, kad jį priimtų“.

„Kas jam, daktare?“

„Tai labiausiai išplitęs konjunktyvitas, kokį esu matęs gyvenime, ir dar kažkas, ko nesuprantu. Jam reikia akių gydytojo“.

„Kiek jis ten gulės, daktare?“

„Vienas Dievas žino. Reikėjo apžiūrėti šį vaiką prieš kelias savaites“.

Palatoje yra dvidešimt lovų, ten guli vyrai ir berniukai aptvarstytomis galvomis, jų akis dengia juodi raiščiai ir stori akiniai. Kai kurie vaikštinėja, dunksendami į lovas lazdelėmis. Vienas vyras visą laiką šaukia, kad jis niekada nebematys, kad jis per jaunas, jo vaikai dar kūdikiai, jis niekada jų nebepamatys, Jėzau Kristau, o, Jėzau Kristau. Vienuolės pasipiktina, nes jis be reikalo mini Dievo vardą. „Liaukis, Morisai, liaukis piktžodžiauti. Tu sveikas. Tu gyvas. Visi turime bėdų. Pasimelsk ir pagalvok, kaip mūsų Viešpats kentėjo ant kryžiaus su erškėčių vainiku, vinys buvo susmigusios į Jo vargšes rankas ir pėdas, šone atsivėrė žaizda“. Morisas atsako: „O, Jėzau, pažvelk žemyn ir pasigailėk manęs“. Sesuo Bernadeta perspėja, kad jei jis kalbės, kas ant liežuvio papuola, jos paguldys jį į atskirą palatą. Vyras atsidūsta: „Viešpatie aukštybėse“, o tai nėra taip blogai, kaip nuolat minėti Jėzų Kristų, tad sesuo nusiramina.

Ryte turiu leistis žemyn lašų. Slaugė sako: „Sėsk ant šitos aukštos kėdės, štai skanus saldainis“. Daktaras laiko buteliuką su rudu skysčiu. Jis liepia man atlošti galvą, gerai, dabar atsimerk, atmerk akis, jis pila skystį man į dešinę akį, liepsna perskrodžia man kaukolę. Slaugė liepia: „Atmerk kitą akį, nagi, būk geras berniukas“. Jai tenka jėga atplėšti mano vokus, kad daktaras galėtų išdeginti kitą kaukolės pusę. Ji nuvalo man skruostus ir liepia bėgti į viršų, bet aš vos matau, noriu sugrūsti veidą į ledus. Daktaras liepia: „Bėk, būk vyras, būk tikras kareivis“.

Visas pasaulis ant laiptų parudavęs ir miglotas. Ligoniai sėdi prie lovų su pietų padėklais, manasis irgi čia, bet aš nieko nenoriu, nes man plyšta galva. Sėdžiu prie lovos, o berniukas priešais klausia: „Ėhė, ar nenori pietų? Aš paimsiu“, ir ateina padėklo.

Mėginu atsigulti ant lovos, bet slaugė subara: „Nagi, nagi, negulima lovose vidury dienos. Tavo atvejis ne toks rimtas“.

Turiu sėdėti užsimerkęs, viskas paruduoja ir pajuoduoja, pajuoduoja ir paruduoja, aš tikriausiai sapnuoju, nes, Viešpatie Dieve danguje, ar tai tas mažylis su šiltine, mažasis Frenkis, mėnulis kaip šmėkliškas galionas plaukia per debesų jūras, ar tai tu, Frenki, negi manęs neperkėlė iš Užkrečiamųjų ligų ligoninės, dėkui Dievui, juk ten pilna visokiausių ligų, visokių mikrobų gali parsinešti namo pas žmoną savo drabužiuose, kas gi tau atsitiko, Frenki, kodėl parudavo tavo dvi akys?

„Man užkratas, Šeimai“.

„Oje, iki vestuvių pasveiksi, Frenki. Akims reikia pratimų. Labai sveika mirksėti. Turėjau dėdę su ligotomis akimis, mirksėjimas jį išgelbėjo. Jis kas dieną po valandą sėdėdavo ir mirksėdavo, galiausiai jo akys labai sustiprėjo, taigi“.

Noriu daugiau paklausinėti apie mirksėjimą ir stiprias akis, bet jis klausia: „Na, ar prisimeni eilėraštį, Frenki, tą gražų Patricijos eilėraštį?“

Jis stovi tarp lovų su šluota, kibiru ir deklamuoja pakelės plėšiko eilėraštį, ligoniai liaujasi aimanavę, vienuolės ir slaugės stovi, klausosi, Šeimas tęsia, kol prieina prie pabaigos, tada visi kaip išprotėję ploja ir drąsina jį, jis sako jiems, kad mėgsta šitą eilėraštį, kad amžius jį prisimins, kad ir kur nuvyktų, o juk tai nutiko dėl Frenkio Makorto ir jo šiltinės, dėl vargšės Patricijos Medigen, sergančios difterija, kuri mus paliko, tesiilsi ji ramybėje, kitaip jis niekada nebūtų išmokęs eilėraščio, taigi aš tampu įžymus prieglaudos ligoninės akių palatoje, viskas dėl Šeimo.

Mama neaplanko manęs kas dieną, iki čia tolimas kelias, ji ne visada turi pinigų autobusui, o eiti jai sunku, nes ją kankina nuospaudos. Ji mano, kad akys atrodo jau geriau, nors ką galima pasakyti, kai jos išterliotos tuo rudu skysčiu, primenančiu jodą ir taip pat dvokiančiu, o jei tai jodas, jis turi deginti. Vis dėlto sakoma, kad kuo kartesni vaistai, tuo greitesnis gijimas. Mama gauna leidimą išsivesti mane pasivaikščioti giedru oru, lauke pamatau keistą reginį — prie sienos, už kurios gydomi seni žmonės, stovi ponas Timonis pakėlęs akis į dangų. Noriu su juo pasikalbėti, bet turiu paprašyti mamos, nes niekada nežinai, kas dera ir kas nedera ligoninėje.

„Pone Timoni“.

„Kas čia? Ką čia matome?“

„Frenkas Makortas, sere“.

„Frensis, a, Frensis“.

Mama prisistato: „Aš jo motina, pone Timoni“.

„Ką gi, tada judu abu esate palaiminti. Neturiu nei pažįstamų, nei giminių, nei savo kalės Makašlos. O ką tu čia veiki, Frensi?“

„Mano akyse užkratas“.

„O, Jėzau, Frensi, ne akys, tik ne akys. Kristaus Motina, tu tam per jaunas“.

„Pone Timoni, gal norėtumėte, kad jums paskaityčiau?“

„Su tokiom akim, Frensi? O, ne, sūnau, saugok akis. Manęs nebedomina skaitymas. Galvoje turiu viską, ko man reikia. Buvau protingas, kad susikišau viską į galvą jaunystėje, dabar mano galvoje — biblioteka. Anglai nušovė mano žmoną. Airiai nužudė mano vargšę nekaltą Makašlą. Argi tai ne pasaulio pokštas?“

Mama sako: „Pasaulis baisus, bet Dievas yra geras“.

„Iš tiesų, ponia. Dievas sukūrė pasaulį, tai baisus pasaulis, bet Dievas yra geras. Sudie, Frensi. Ilsink akis, o paskui skaityk, kol jos išvarvės iš orbitų. Mes puikiai leidome laiką su senuku Džonatanu Sviftu, tiesa, Frensi?“

„Taip, pone Timoni“.

Mama vedasi mane atgal į palatą. Ji ramina: „Neverk dėl ponio Timonio, jis tau ne tėvas. Be to, šitaip kenki akims“.

Šeimas ateina į palatą tris kartus per savaitę ir atsineša galvoje naujų eilėraščių. Jis sako: „Tu nuliūdinai Patriciją, Frenki, kai supeikei eilėraštį apie pelėdą ir katiną“.

„Man dėl to gaila, Šeimai“.

„Turiu jį galvoje, Frenki, padeklamuosiu, jei nesakysi, kad jis kvailas“.

„Nesakysiu, Šeimai“.

Jis deklamuoja eilėraštį, visiems palatoje jis patinka. Ligoniai nori išmokti žodžius, todėl Šeimas pakartoja eilėraštį tris sykius, kol galiausiai visa palata ima deklamuoti:

Į jūrą išplaukė apuokas ir katytė.
Valtelė buvo jų graži, žalsva,
Pasiėmė medaus šiek tiek, monetų skambančių daugybę,
Banknotan penkių svarų suvynioję jas.
Apuokas pažvelgė aukštyn — kiek daug žvaigždžių!
Tad gitara pritardamas jis ūbavo balsu gūdžiu:
— O, mieloji katyte mano, o, katyte, meile mano,
Kokia graži esi,
Kokia tu graži,
Kokia tu graži,
Kokia graži katytė tu esi.

Jie pakartoja eilėraštį drauge su Šeimų, po to ima šūkauti ir ploti, Šeimas patenkintas juokiasi. Kai jis išeina, pasiėmęs šluotą ir kibirą, palatoje dieną naktį skamba toliau:

— O, mieloji katyte mano, o, katyte, meile mano,
Kokia graži esi,
Kokia tu graži,
Kokia tu graži,
Kokia graži katytė tu esi.

Paskui Šeimas ateina be kibiro ir šluotos, išsigąstu, kad jį išmetė dėl poezijos, bet jis šypsosi ir sako, kad iškeliauja į Angliją dirbti gamykloje, nors kartą padoriai užsidirbs. Jis dirbs du mėnesius, atsiveš žmoną, gal Dievas bus toks malonus ir atsiųs jiems vaikų, nes reikia ką nors daryti su tais eilėraščiais galvoje, o kas gali būti geriau, nei deklamuoti juos mažyliams, mielajai Patricijai Medigen, mirusiai nuo difterijos, atminti.

„Sudie, Frensi. Jei dailiai rašyčiau, atsiųsčiau tau laišką, bet kai atsivešiu žmoną, ji tau parašys. Gal net išmoksiu skaityti ir rašyti, kad gimsiantis vaikelis neturėtų kvailo tėvo“.

Noriu verkti, bet akių ligų palatoje su rudu skysčiu akyse verkti negalima, slaugės sako: „Kas čia dabar, kas čia dabar, būk vyras“. O vienuolės priduria: „Pasimelsk, pagalvok, kaip kentėjo mūsų Viešpats ant kryžiaus su erškėčių vainiku, su ietimi šone, plaštakos ir pėdos buvo sudraskytos vinimis“.

Aš jau mėnuo guliu ligoninėje, daktarai sako, kad galiu keliauti namo, net jei ir liko kiek užkrato. Jei plausiuos akis su muilu ir šluostysiuos švariu rankšluosčiu, jei atgausiu sveikatą valgydamas jautieną ir kiaušinius, netrukus turėsiu porą žvitrių akių, cha cha.

Ponas Daunis, gyvenantis priešais, grįžta iš Anglijos į motinos laidotuves. Jis pasakoja poniai Dauni apie mano tėvą. Ji perpasakoja Braidei Hanon, o šioji — mano motinai. Ponas Daunis sako, kad Malachis Makortas begerdamas išsikraustė iš proto, jis švaisto algą visose Koventrio aludėse, dainuoja airių maištininkų dainas, anglai nekreipia į jas dėmesio, nes jie įpratę, kad airiai taip elgiasi jau aštuonis šimtus kančių metų, bet jie neleidžia nė vienam stovėti aludėje ir įžeidinėti Anglijos karalių su karaliene, jų dvi mielas dukreles ir pačią karalienę motiną. Įžeidinėti karalienę motiną... To jau per daug. Ką gi ji kam padarė, ta miela sena ledi? Kartais Malachis prageria nuompinigius ir nakvoja parkuose, kol žemės savininkai išmeta jį lauk. Jis tikra nešlovė, toks jau jis yra, ponas Daunis džiaugiasi, kad Makortas ne limerikietis, jis darytų gėdą senajam miestui. Koventrio teisėjams ima trūkti kantrybės, jei Malachis Makortas nesiliaus paikioti, jis bus išspirtas iš šalies.

Mama skundžiasi Braidei nebežinanti, ką daryti su visais tais pasakojimais iš Anglijos, ji dar gyvenime nėra patyrusi tokios nevilties. Keitlina O’Konel nebenori duoti prekių skolon, jos pačios

motina apšaukia, jei ji prašo paskolinti kokį šilingą, o Šv. Vincento Pauliečio draugija klausinėja, kada gi ji liausis prašiusi labdaros, ypač kai jos vyras dirba Anglijoje. Ji gėdijasi mūsų išvaizdos, senų purvinų suplėšytų marškinių, apspurusių kelnių, prakiurusių batų ir skylėtų kojinių. Ji guli naktį atmerktomis akimis ir galvoja, kad geriausia būtų atiduoti mus keturis į našlaičių prieglaudą, o jai pačiai išvykti į Angliją ir susirasti ten kokio darbo, po metų ji galėtų mus atsivežti ir suteikti geresnį gyvenimą. Gal ten ir yra bombų, bet geriau jau bombos nei gėdingas elgetavimas pašalėmis.

Ne, nesvarbu, baisu ir pagalvoti, kad reikės atiduoti mus į našlaičių prieglaudą. Gal viskas būtų gerai, jei čia būtų tokių berniukų prieglaudų kaip Amerikoje — su šauniu kunigu, primenančiu Spenserį Treisį, bet negalima pasitikėti broliais krikščionimis Gline, nes jie linksminasi mušdami berniukus ir marindami juos badu.

Mama sako, kad nieko neliko, tik labdaros vaistinė ir valstybės pašalpa, bet jai beprotiškai gėda eiti jos prašyti. Tai reiškia, kad priėjai kelio galą, beveik nesiskiri nuo skardininkų, sendaikčių supirkinėtojų ir gatvių elgetų. Tai reiškia, kad turėsi šliaužioti priešais poną Kofį bei poną Keinį ir dėkoti Dievui, kad labdaros vaistinė yra kitame Limeriko gale, taigi mūsų gatvikės žmonės nesužinos, kad gauname pašalpą.

Iš kitų moterų mama žino, kad geriau ten nueiti anksti ryte, kai ponas Kofis ir ponas Keinis gali būti gerai nusiteikę. Jei ateisi vėlyvą rytą, jie gali būti viskuo nepatenkinti susidūrę su šimtais vyrų, moterų ir vaikų, sergančių ir prašančių pagalbos. Ji nusives mus, kad įrodytų, jog turi maitinti keturis vaikus. Mama keliasi anksti ir liepia mums nors kartą gyvenime nesiprausti veidų, nesišukuoti, apsirengti senais skudurais. Liepia man gerai pasitrinti skaudančias akis, kad jos būtų kuo raudonesnės, nes kuo prasčiau atrodai labdaros vaistinėje, tuo labiau tavęs gailimasi ir tavo galimybės gauti valstybės pašalpą padidėja. Ji skundžiasi, kad Malachis, Maiklas ir Alfukas atrodo pernelyg sveiki, nė nesuprasi, kodėl būtent šiandien jų keliai nenuėję šašais kaip įprasta, kodėl nesimato pamuštos akies ar kokios senos mėlynės. Jei ką nors sutiksime skersgatvyje ar Limeriko gatvėse, negalime sakyti, kur einame. Ji ir taip pakankamai gėdijasi slėpdama nuo viso pasaulio, ir tik palaukit, kol tai išgirs jos pačios motina.

Prie labdaros vaistinės jau išsirikiavo eilė. Ten yra moterų su vaikais ant rankų, tokiais kūdikiais kaip Alfukas, didesni vaikai žaidžia ant šaligatvio. Moterys guodžia sušalusius kūdikius ir klykia ant žaidžiančių vaikų, jei jie įbėga į gatvę, jos bijo, kad juos partrenks automobilis ar dviratis. Prie sienos glaudžiasi seni vyrai ir moterys, jie kalbasi tarpusavyje arba išvis tyli. Mama perspėja, kad nenuklystume nuo jos, mes laukiame pusvalandį, kol atsidaro plačios durys. Tarnautojas liepia mums eiti vidun atitinkama tvarka ir išsirikiuoti į eilę priešais pakylą, sako, kad ponas Kofis ir ponas Keinis ateis po

akimirkos, kai baigs gerti arbatą gretimame kambaryje. Viena moteris skundžiasi, kad jos vaikai šąla, gal Kofis ir Keinis galėtų baigti plempti arbatą ir paskubėti. Tarnautojas atsako, kad ji drumsčia ramybę, bet šįsyk jis neužsirašys jos vardo, nes šįryt šalta, bet jei ji ištars dar žodį, tai smarkiai pasigailės.

Ponas Kofis ir ponas Keinis lipa ant pakylos ir nekreipia dėmesio į žmones. Ponas Keinis dedasi akinius, nusiima juos, išsivalo, užsideda, žiūri į lubas. Ponas Kofis skaito popierius, kažką rašo, perduoda popierius ponui Keiniui. Jie šnabždasi tarpusavyje. Jie neskuba. Jie nežiūri į mus.

Paskui ponas Keinis kviečia pirmą senį prie pakylos. „Kuo tu vardu?“

„Timotis Krėjus, sere“.

„Krėjus, a? Graži sena limerikietiška pavardė“.

„Taip, sere. Išties“.

„Ir ko gi tu nori, Krėjau?“

„O, man vėl skauda skrandį, norėčiau pamatyti daktarą Fylį“.

„Na, na, Krėjau, ar esi tikras, kad ten ne alaus bokalai keliauja po tavo skrandį?“

„O, ne, iš tiesų, sere. Kai taip skauda, aš vargiai beprisiliečiu prie bokalo. Mano žmona guli lovoje, aš turiu ir ja rūpintis“.

„Žmonės labai tingūs, Krėjau“. Ponas Keinis pakartoja: „Ar girdėjot, damos? Labai tingūs, tiesa?“

Moterys atsiliepia: „O, taip, iš tiesų, pone Keini, labai tingūs“.

Ponas Krėjus gauna taloną pas gydytoją, eilė pajuda į priekį, ponas Keinis pasiruošęs kalbėtis su mama.

„Valstybės paramos, šito tu nori, moterie? Pašalpos?“

„Taip, pone Keini“.

„O kur tavo vyras?“

„O, jis Anglijoje, bet...“

„Anglijoje, a? O kur savaitinė perlaida, penki svarai?“

„Jis neatsiuntė mums nė penso visą mėnesį, pone Keini“.

„Ar tikrai? Ką gi, mes žinome, kodėl, tiesa? Žinome, ką tie Airijos vyrai sumanė Anglijoje. Mes žinome, kad kartais gali pamatyti limerikietį slampinėjant su Pikadilio kekše, tiesa?“

Jis žiūri į žmones eilėje, visiems aišku, kad jie turi atsakyti: „Tiesa, pone Keini“. Jie turi šypsotis ir juoktis, kitaip jiems bus riesta, kai pasieks pakylą. Jie žino, kad ponas Keinis gali perduoti juos ponui Kofiui, o šis pagarsėjęs neigiamais atsakymais į bet kokius prašymus.

Mama sako ponui Keiniui, kad tėtis dirba Koventryje, o ne kokiame Pikadilyje. Ponas Keinis nusiima akinius ir spokso į ją. „Kas čia dabar? Ar mums čia prieštaraujama?“

„O, ne, pone Keini, Dieve, ne“.

„Noriu pasakyti, moterie, kad mes laikomės nuostatos neduoti

pašalpų moterims, kurių vyrai išvykę į Angliją. Ar žinote, kad atimate duoną iš labiau nusipelniusių žmonių, likusių šioje šalyje atlikti savų darbų?“

„O, taip, pone Keini“.

„Kokia tavo pavardė?“

„Makort, sere“.

„Tai ne limerikietiška pavardė. Kur gavai tokią pavardę?“

„Iš savo vyro, sere. Jis iš šiaurės“.

„Jis iš šiaurės ir palieka tave čia, kad gautum pašalpą iš Laisvosios Airijos. Ar už tai mes kovojome, a?“

„Nežinau, sere“.

„Kodėl nevyksti į Belfastą ir nepasižiūri, ką tau padarytų oranžistai7?“

„Nežinau, sere“.

„Nežinai. Aišku, tu nežinai. Pasaulis pilnas neišmanėlių“.

Jis pakelia galvą į laukiančiuosius: „Sakiau, kad pasaulis pilnas neišmanėlių“. Žmonės linkčioja ir sutinka, kad pasaulis pilnas neišmanėlių.

Ponas Keinis šnabždasi su ponu Kofiu, jie žiūri į mamą, nužiūri mus. Galiausiai ponas Keinis sako mamai, kad ji galės gauti valstybės pašalpą, bet jei ji gaus bent vieną pensą iš savo vyro, turės atsisakyti bet kokių reikalavimų ir grąžinti pinigus labdaros vaistinei. Mama pažada, kad taip ir padarys, mes išeiname.

Mes sekame paskui ją į Keitlinos O’Konel parduotuvę, perkame arbatos, duonos ir keletą durpių gabalų židiniui. Užlipame laiptais į Italiją, įkuriame ugnį, čia jauku, mes geriame arbatą. Visi sėdime labai tyliai, net Alfukas, mes suprantame, kaip ponas Keinis pasielgė su mūsų motina.

X

Airijoje, apačioje, šalta ir drėgna, bet mes viršuje, Italijoje. Mama sako, kad reikėtų atsinešti vargšą popiežių į viršų ir pakabinti ant sienos priešais langą. Galiausiai jis yra darbininkų draugas, italas, o italai mėgsta šiltą orą. Mama drebėdama sėdi prie ugnies, mes matome, kad kažkas negerai, nes ji nesiekia cigaretės. Ji sako, kad jaučia artėjantį peršalimą, kad norėtų išgerti ko nors rūgštaus, gal limonado. Bet namuose nėra pinigų, nėra net rytinei duonos riekei. Ji išgeria arbatą ir eina miegoti.

Lova visą naktį girgžda mamai vartantis ir muistantis, ji prižadina mus ryte melsdama vandens. Ryte ji lieka lovoje, vis dar dreba, mes tylime. Jei ji ilgai miegos, mudu su Malachiu pavėluosime į mokyklą. Bėga valandos, mama vis dar nejuda, suvokiu, kad pamokos jau tikrai prasidėjo, įkuriu ugnį po katiliuku. Ji sujuda ir prašo limonado, bet aš

jai paduodu stiklainį su vandeniu. Klausiu, ar ji norėtų kiek arbatos, o ji elgiasi kaip kurčia. Ji išraudusi, keista, kad net neužsimena apie cigaretes.

Mes tyliai sėdime prie krosnies, Malachis, Maiklas, Alfukas ir aš. Geriame arbatą, kol Alfukas sukramto paskutinę duonos riekę, apibertą cukrumi. Jis mus prajuokina, nes išsiterlioja cukrumi visą veidą ir šypsosi, jo skruostukai apvalūs ir lipnūs. Bet negalime ilgai juoktis, nes mama tuoj iššoks iš lovos ir įsakys mudviem su Malachiu keliauti į mokyklą, kur mus užmuš dėl to, kad pavėlavome. Nebesijuokiame, duonos nebėra, mes alkani, mes keturiese. Nebegalime gauti prekių skolon O'Konel parduotuvėje. Negalime artintis ir prie senelės. Ji šaukia ant mūsų visą laiką, nes tėtis kilęs iš šiaurės, nes jis nesiunčia pinigų iš Anglijos, kur dirba ginklų fabrike. Senelė sako, kad galime numirti badu, o jam tai nerūpi. Tai pamoka mamai dėl to, kad ji ištekėjo už to blyškiaveidžio vyro iš šiaurės, kuris keistai elgiasi ir atrodo kaip presbiterijonas.

Vis dėlto reikia pamėginti dar kartą nueiti pas Keitliną O'Konel. Papasakosiu jai, kad motina serga ir guli lovoje viršuje, broliai badauja, kad mes visi mirsime, mes labai norime duonos.

Apsiaunu batus ir greitai bėgu Limeriko gatvėmis, kad nesušalčiau speiguotą vasarį. Pro langus matau, kaip jauku kitų žmonių virtuvėse, kaip liepsnoja ugnis, kaip kaista viryklės, kaip elektros šviesoje švyti lėkštės suraikytos duonos, svarai sviesto, stiklainiai uogienės, kiaušinienės ir lašinių kvapas smelkiasi pro langus, man nutįsta seilės, šeimos sėdi išsišiepusios ir kemša maistą, motinos segi šiugždančias švarias prijuostes, visur švaru, Švenčiausioji Jėzaus Širdis žvelgia į juos nuo sienos kentėdama ir liūdna, bet vis dėlto laiminga, nes geri katalikai pusryčiauja, turi maisto ir šviesos.

Bandau surasti kokią muziką savo galvoje, bet randu tik motinos aimanas dėl limonado.

Limonadas. Nuo Pietinės aludės važiuoja furgonas ir palieka dėžes su alumi ir limonadu lauke, o gatvėje nėra nė gyvos dvasios. Po sekundės po megztiniu laikau du butelius limonado ir slenku šalin, stengdamasis nutaisyti nekaltą išraišką.

Prie Keitlinos O'Konel parduotuvės stovi furgonas su duona. Užpakalinės durys atidarytos, ant lentynų garuoja ką tik iškepta duona. Furgono vairuotojas sėdi parduotuvėje su Keitimą, geria arbatą ir valgo bandeles, nėra jokių kliūčių apsirūpinti duonos kepalu. Negerai vogti iš Keitlinos, ji visada buvo mums palanki, bet jei įeisiu ir paprašysiu duonos, ji susierzins ir apibars, kad sugadinau jai rytinį arbatos gėrimą, o ji norėjusi pasėdėti ramiai ir jaukiai, labai ačiū. Lengviau pasikišti duoną po megztiniu šalia limonado ir prisižadėti viską papasakoti per išpažintį.

Broliai grįžę į lovą žaidžia po paltais, bet pašoka, kai pamato

duoną. Mes plėšome kepalą, nes esame pernelyg alkani, kad jį pjaustytume, ir užsipilame arbatos ant rytinių arbatžolių. Kai motina sujuda, Malachis prideda limonado butelį jai prie lūpų, ji geria, kol išgeria visą limonadą. Jei jai taip patinka limonadas, reikės jo gauti dar.

Įmetame anglis į židinį ir susėdame aplinkui, pasakojame istorijas, kuriame jas kaip tėtis. Pasakoju broliams apie savo nuotykius su limonadu ir duona, išgalvoju istorijas apie tai, kaip mane vaikėsi aludės ir parduotuvės savininkai, kaip nubėgau į Šv. Juozapo bažnyčią, kur negalima sekti iš paskos, net jei esi nusikaltėlis, net jei nužudei savo motiną. Malachis ir Maiklas apstulbsta išgirdę, kaip gavau duonos ir limonado, paskui Malachis sako, kad taip elgėsi tik Robinas Hudas, apvaginėdavo turtinguosius ir atiduodavo vargšams. Maiklas sako, kad esu už įstatymo ribų, jei mane pačiups, pakars ant aukščiausio medžio Tautos parke, taip nusikaltėliai kariami filmuose Lyrikos kino teatre. Malachis tvirtina, kad reikėtų pasidomėti, ar nepraradau malonės būklės, nes gali būti sunku rasti kunigą, kuris ateitų mane kariant. Aiškinu jam, kad kunigas privalo ateiti kariant žmogų. Tam ir skirti kunigai. Pas Rodį Makorlį atėjo kunigas, kaip ir pas Keviną Barį. Malachis prieštarauja, kad kariant Rodį Makorlį ir Keviną Barį nebuvo kunigų, nes jie nepaminėti dainose, jis ima dainuoti, kad tai įrodytų, bet motina lovoje suniurzga ir liepia užsičiaupti.

Alfukas užmiega ant grindų prie krosnies. Guldome jį į lovą pas mamą, kad jis sušiltų, nors nenorėtume, kad jis užsikrėstų jos liga ir numirtų. Jei ji atsibudusi rastų jį negyvą lovoje šalia savęs, ji nesiliautų aimanavusi ir dėl visko apkaltintų mus.

Trise grįžtame į savo lovą, susiglaudžiame po paltais ir mėginame neįriedėti į skylę čiužinyje. Čia visai jauku, bet Maiklas ima nerimauti dėl to, kad Alfukas pasigaus mamos ligą, o mane pakars už nusikaltimus. Jis sako, kad tai nesąžininga, nes tada jam liktų tik vienas brolis, o visi pasaulyje turi daugybę brolių. Jis užmiega iš nerimo, netrukus ir Malachis apsnūsta, o aš guliu ir galvoju apie uogienę. Kaip būtų puiku suvalgyti dar kepalą duonos ir iškabinti braškių ar kokios kitos uogienės stiklainį. Neprisimenu, ar kada esu matęs prekes išvežiojantį furgoną su uogiene, nenorėčiau būti kaip Džesis Džeimsas8 ir brautis į parduotuvę reikalaudamas uogienės. Taip mane tikrai galų gale pakartų.

Pro langą žvelgia apsiblaususi saulė, esu tikras, kad lauke šilčiau nei viduje. Kaip nustebtų mano broliai, jei atsibudę rastų mane čia su dar vienu kepalu duonos ir stiklainiu uogienės. Jie sukamžlotų viską, o paskui imtų taukšti apie mano nuodėmes ir kartuves.

Mama vis dar miega, jos veidas išraudęs, ji knarkia tarsi dusdama.

Turiu būti atsargus eidamas gatve, nes šiandien pamokų diena, jei

gvardietis Denehis mane pamatys, išsyk nutemps į mokyklą, o ponas Haloranas valkios po klasę ir muš. Denehis atsako už pamokų lankomumą, jam patinka gaudyti mokinius dviračiu ir už ausies tempti juos į mokyklą.

Prie vieno didelio namo Baringtono gatvėje stovi dėžė. Apsimetu, kad beldžiu į duris, nes noriu pažiūrėti, kas dėžėje: butelis pieno, duonos kepalas, sūris, pomidorai ir, Dieve mano, marmelado stiklainis. Negaliu visko susikišti po megztiniu. O, Dieve. Gal paimti visą dėžę? Praeiviai nekreipia į mane jokio dėmesio. Galiu ramiausiai griebti dėžę. Motina sakydavo, kad jeigu lemta kyboti kartuvėse dėl ėriuko, tai kodėl tada nepavogus avies9. Pakeliu dėžę ir mėginu atrodyti kaip prekes pristatantis pasiuntinukas, niekas netaria nė žodžio.

Malachis su Maiklu netveria džiaugsmu, kai pamato, kas yra dėžėje, netrukus jie jau kemša storas riekes duonos, užteptas auksiniu marmeladu. Alfukas išsiterlioja marmeladu veidą ir plaukus, jo tenka ir kojoms, ir pilvui. Mes užgeriame maistą šalta arbata, nes neturime ugnies jai pašildyti.

Mama vėl murma prašydama limonado, duodu jai pusę kito butelio, kad ją nuraminčiau. Ji prašo daugiau, aš praskiedžiu limonadą vandeniu, juk negaliu visą gyvenimą lakstyti ir vogti limonadą iš kavinių. Mes puikiai leidžiame laiką, kol mama lovoje ima kliedėti apie savo mielą dukrytę, kurią iš jos atėmė, apie dvynukus, kurie mirė nesulaukę trejų, kodėl gi Dievas negalėtų dėl įvairovės pasiimti turtuolių, ar namuose yra kokio limonado? Maiklas klausia, ar mama mirs, Malachis atsako, kad ji negali mirti, kol neatėjo kunigas. Paskui Maiklas svarsto, ar kada turėsime ugnies ir karštos arbatos, jis stingsta lovoje net užsimetęs iš kaži kokių laikų užsilikusius paltus. Malachis sako, kad turėtume eiti iš namo į namą prašydami durpių ar anglių, tam galėtume panaudoti Alfuko vežimėlį. Reikia pasiimti Alfuką, nes jis mažas, jis šypsosi, žmonės, jį pamatę, pasigailės mūsų. Bandome nuplauti purvą, pūkus, plunksnas ir lipnų marmeladą, bet kai apipilame Alfuką vandeniu, jis ima staugti. Maiklas sako, kad jis vis viena išsiterlios vežimėlyje, tad kam išvis jį prausti. Maiklas mažas, bet jis visada pasako ką nors protinga.

Mes stumiame vežimėlį į turtingųjų alėjas ir gatves, bet kai pabeldžiame į duris, kambarinės liepia mums eiti šalin, jos žada paskambinti į atitinkamas tarnybas, kokia gėda tampyti kūdikį sulūžusiame vežimėlyje, kuris nežmoniškai dvokia, purvina griuvena, tokioje net kiaulės į skerdyklą niekas negabentų, o čia juk katalikų šalis, čia kūdikiais reikia rūpintis ir saugoti jų gyvybę, kad iš kartos į kartą sklistų tikėjimas. Malachis vienai kambarinei siūlo pabučiuoti jam subinę, ir ji trenkia tokį antausį, kad jam iš akių pasipila ašaros, jis prižada niekada gyvenime nieko nebeprašyti iš turčių. Jis sako, kad

nebeverta maldauti, reikia apeiti aplinkui, užlipti galine siena ir patiems pasiimti tai, ko norime. Maiklas galėtų skambinti į paradines duris ir užimti kambarines, mudu su Malachiu tuo metu mėtytume anglis ir durpes per sieną į vežimėlį šalia Alfuko.

Šitaip prirenkame kuro iš trijų namų, bet kartą Malachis meta anglių gabalą per sieną ir pataiko į Alfuką, šis pradeda klykti, tada turime bėgti pamiršę Maiklą, kuris vis dar skambina į duris ir klausosi, kaip jį plūsta kambarinės. Malachis sako, kad pirmiausia turėtume parvežti vežimėlį namo, o paskui grįžti Maiklo. Nebegalime laukti, nes Alfukas bliauna, žmonės bjauriai dėbso į mus sakydami, kad darome gėdą savo motinai ir visai Airijai.

Grįžę namo užtrunkame traukdami Alfuką iš po anglių ir durpių, jis nesiliauja klykęs, kol nepaduodu jam duonos su marmeladu. Bijau, kad mama pašoks iš lovos, bet ji tik murma apie tėtį, gėrimą ir mirusius kūdikius.

Malachis grįžta su Maiklu, šis patyrė nuotykių skambindamas į turtuolių namus. Viena moteris pati atidarė duris ir pakvietė jį į virtuvę suvalgyti pyragaičio, išgerti pieno, pasiūlė duonos su uogiene. Ji paklausė apie šeimą, ir Maiklas papasakojo jai, kad tėvas turi gerą darbą Anglijoje, bet motina guli lovoje, labai serga ir dieną naktį prašo limonado. Turtuolė norėjo sužinoti, kas mumis rūpinasi, ir Maiklas išplepėjo, kad patys rūpinamės savimi, kad mums pakanka duonos ir marmelado. Moteris užsirašė Maiklo vardą ir adresą, liepė jam būti geram berniukui, grįžti namo pas brolius ir motiną.

Malachis ima rėkti ant Maiklo, kad šis buvo toks kvailas ir viską pasakė tai moteriai. Dabar ji nueis ir praneš apie mus, nespėsime nė susivokti, kai viso pasaulio kunigai ims trankyti į duris ir mus trukdyti.

Jau kažkas beldžia į duris. Bet tai ne kunigas, tai pareigūnas Denehis. Jis šaukia: „Ei, labas, ar yra kas namie? Ar jūs čia, ponia Makort?“

Maiklas pabarbena į langą ir pamojuoja. Gerai jam įspiriu, Malachis vožia jam per galvą, Maiklas suklinka: „Pasakysiu gvardiečiui! Pasakysiu gvardiečiui! Jie žudo mane. Jie trankosi ir spardosi“.

Jis neužsičiaupia, Denehis šaukia, kad įsileistume. Rėkiu jam pro langą, kad negaliu atidalyti durų, nes motina labai serga ir guli lovoje.

„Kur tavo tėvas?“

„Jis Anglijoje“.

„Ką gi, ateinu pasišnekėti su tavo motina“.

„Negalite. Negalite. Ji serga. Visi sergame. Tai gali būti šiltinė. Gali būti ir greitoji džiova. Mes jau išberti. Kūdikis jau sutinęs. Tai gali pražudyti“.

Denehis atidaro duris ir užlipa laiptais į Italiją kaip tik tą

akimirką, kai Alfukas, išsiterliojęs marmeladu ir purvinas, iššliaužia iš po lovos. Jis žiūri į kūdikį, į motiną ir mus, nusiima kepurę ir kasosi galvą. Sako: „Jėzau, Marija ir Juozapai, tai beviltiška. Kaip jūsų motina šitaip susirgo?“

Perspėju jį, kad nesiartintų prie jos, o Malachis priduria, kad dabar gal amžius negalėsime eiti į mokyklą. Pareigūnas sako, kad ir kas atsitiktų, į mokyklą eisime, šioje žemėje esame tam, kad eitume į mokyklą, o jis yra tam, kad užtikrintų mūsų ėjimą į mokyklą. Jis klausia, ar turime kokių giminių, ir išsiunčia mane pasakyti senelei ir tetai Agei, kad ateitų.

Jos barasi ant manęs, nes esu murzinas. Mėginu paaiškinti, kad mama serga, kad pavargau, stengdamasis sudurti galą su galu, kurstydamas ugnį, ieškodamas limonado mamai ir duonos broliams. Neverta pasakoti joms apie marmeladą, nes jos vėl ims rėkauti. Neverta pasakoti apie bjaurybes turtuolius ir jų kambarines.

Jos stumia mane per Limeriko gatves atgal į skersgatvį, rėkia ant manęs ir gėdina. Denehis vis dar kasosi pakaušį. Jis sako: „Žiūrėkit, kokia nešlovė. Tokių nepamatysi net Bombėjuje ar Niujorko valkatų rajone“.

Senelė staugia ant motinos: „Dievo Motina! Andžela, ko čia voliojiesi lovoje? Kas tau nutiko?“

Motina perbraukia liežuviu išdžiūvusias lūpas ir žiopčioja prašydama dar limonado.

„Ji nori limonado, — sako Maiklas, — ir mes gavome jo, ir duonos, ir marmelado, o dabar visi esame nusikaltėliai. Frenkis buvo pirmasis, tačiau paskui visi ėjome vogti anglių į miestą“.

Denehis suklūsta, už rankos nusiveda Maiklą apačion, po kelių minučių išgirstame, kaip jis juokiasi. Teta Agė sako, kad baisu šitaip elgtis, kai mūsų motina sirgdama guli lovoje. Pareigūnas grįžta ir liepia eiti daktaro. Jis dangstosi veidą kepure žvelgdamas į mane ir brolius. „Banditai, — murma jis, — tikri banditai“.

Gydytojas su teta Age atvažiuoja automobiliu, jam tenka skubiai vežti motiną į ligoninę, nes jai plaučių uždegimas. Mums visiems patiktų pasivažinėti daktaro mašina, bet teta Agė kerta: „Ne, jūs visi keliausite pas mane, kol jūsų motušė grįš iš ligoninės“.

Sakau jai, kad nesivargintų. Man vienuolika, lengvai galiu prižiūrėti brolius. Man patiktų likti namie, nevaikščioti į pamokas ir prižiūrėti, kad visi būtų pavalgę ir nusiprausę. Bet senelė klykia, kad to nebus, o teta Agė skelia man per pakaušį. Denehis įsiterpia, kad esu per jaunas būti ir nusikaltėliu, ir tėvu, bet abiejose srityse manęs laukia daug žadanti ateitis.

„Pasiimkit drabužius, — liepia teta Agė, — keliausit į mano namus, kol jūsiškė motina neišeis iš ligoninės. Jėzau aukštybėse, tas kūdikis tikra gėda“.

Ji suranda skudurą ir apriša juo Alfuko sėdynę, ji nenori, kad jis pridirbtų visą vežimėlį. Tada pažiūri į mus ir teiraujasi, ko čia stovime išpūtę akis, juk ji liepė mums pasiimti drabužius. Išsigąstu, kad ji užvoš mums ar ims klykti, kai pasakau, kad viskas gerai, kad drabužius turime, esame juos apsivilkę. Ji įsispitrija į mane ir purto galvą. „Štai, — sako ji, — įberk cukraus ir įpilk vandens vaikui į buteliuką“. Ji pareiškia, kad turėsiu stumti Alfuką gatvėmis, kad ji negali valdyti vežimėlio tokiais išklibusiais ratais, iš po kurių lekia akmenys, be to, tas daiktas atrodo baisiai, jai būtų gėda į jį tupdyti net nusususį šunį. Ji paima tris senus paltus nuo mūsų lovos ir sukrauna juos ant vežimėlio, galiausiai Alfuko beveik nebesimato.

Senelė eina su mumis ir šūkauja ant manęs visą kelią nuo Rodeno skersgatvio iki tetos Agės buto Vėjo malūnų gatvėje. „Ar negali padoriai stumti to vežimėlio? Jėzau, tu nužudysi tą vaiką. Baik lakstyti iš šono į šoną, nes gerai užplosiu per žandą“. Ji neis į tetos Agės namus. Ji nebegali į mus žiūrėti nė minutės. Jai užtenka to Makortų klano dar nuo tos dienos, kai ji atsiuntė šešis bilietus, kad visi grįžtume iš Amerikos, nusibodo davinėti pinigų mirusių vaikų laidotuvėms, šelpti maistu kas kartą, kai mūsų tėvas prageria algą ar bedarbio pašalpą, nusibodo remti Andželą, kol tas kvailys iš šiaurės per gerklę varo savo algą visoje Anglijoje. O, jai jau gana, taip taip, ji nušlubčioja Henrio gatve juoda skara apsigobusi žilus plaukus, apsiavusi juodais ilgaauliais suvarstomais batais.

Kai tau vienuolika, o tavo broliams dešimt, penkeri ir vieneri, neaišku, kaip elgtis atsidūrus kieno nors namuose, net jei tai tavo motinos sesers namai. Tau liepiama palikti vežimėlį koridoriuje ir įnešti kūdikį į virtuvę, bet čia ne tavo namai, nežinai, kaip elgtis, kai ateini į virtuvę, nes bijai, kad teta užriks ant tavęs ar voš per pakaušį. Ji nusivelka paltą ir nuneša jį į miegamąjį, o tu stovi su kūdikiu ant rankų laukdamas, kol tau ką lieps. Jei žengsi žingsnį į priekį ar į šoną, ji gali išeiti ir paklausti, ką čia darai, ir tu nežinosi, ką atsakyti, nes pats nežinai. Jei pasakysi kokį žodį savo broliams, ji gali paklausti, ką sau manai kalbėdamasis mano virtuvėje. Turime stovėti tyliai, o tai sunku, nes iš miegamojo sklinda čiurenimas, mes žinome, kad ji tupi ant naktipuodžio ir šlapinasi. Stengiuosi nepažvelgti į Malachį. Jei aš nusišypsosiu, ir jis nusišypsos, Maiklas irgi nusišypsos, tada kils pavojus, kad pradėsime juoktis, o jei pradėsime, išvis negalėsime liautis, įsivaizduodami didelę baltą tetos Agės sėdynę ant mažo gėlėto naktipuodžio. Aš galiu susivaldyti. Aš nesijuokiu. Malachis su Maiklu irgi nesijuokia, visi akivaizdžiai didžiuojamės, jog nesijuokiame ir neįsiveliame į bėdas, bet Alfukas ant mano rankų nusišypso, suguguoja, ir mes nebesusivaldome. Trise imame kvatotis, Alfukas šypsosi murzinu veiduku ir vėl guguoja, mes netenkame kvapo, o teta Agė tempdama žemyn suknelę atriaumoja iš kambario ir taip vožia

man per pakaušį, kad aš su kūdikiu atsitrenkiu į sieną. Ji trenkia Malachiui, bando užtvoti ir Maiklui, bet šis nubėga į kitą apvalaus stalo pusę, teta negali jo pasiekti. „Ateik čia, — sako ji, — tu man nebesivaipysi“, bet Maiklas bėga ratu, o ji per stora, kad jį pagautų. „Prigriebsiu tave vėliau, — grasina ji, — užkursiu tau subinę, o tu, mėšlynų lorde, paguldyk tą vaiką ant grindų ten prie viryklės“.

Teta iškelia senus paltus iš vežimėlio ir patiesia juos ant grindų, Alfukas atsigula ten su savo saldytu vandeniu ir guguoja, šypsosi. Ji liepia mums nusirinkti šapus nuo drabužių, nešdintis prie kriauklės už namo ir nusigremžti kiekvieną kūno colį. Grįšime į šiuos namus tik tada, kai ant mūsų neliks nė dėmelės. Noriu priminti, kad vasario vidurys, kad lauke šalta, kad visi galime mirti, bet žinau — jei prasižiosiu, galiu numirti čia pat, ant virtuvės grindų.

Nuogi išbėgame į kiemą ir šlakstomės lediniu vandeniu iš čiaupo. Teta atidaro virtuvės langą, išmeta kietą šepetį ir didelį gabalą rudo muilo, kokiu būdavo mazgojamas arklys Finas. Ji liepia mums trinti vienas kitam nugaras tol, kol ji lieps liautis. Maiklas aimanuoja, kad jam iš šalčio nukris rankos ir kojos, bet jai nerūpi. Ji vis kartoja, kad mes dar purvini, o jeigu jai pačiai teks ateiti ir mus nutrinti, mes gailėsimės visą dieną. Dar kaip gailėsimės. Aš dar smarkiau trinuosi. Visi šveičiamės, kol išraustame ir imame kaukšėti dantimis. Tetai Agei negana. Ji atsineša kibirą ir apipila mus šaltu vandeniu. „Dabar, — sako ji, — eikit vidun ir nusišluostykit“. Stovime pašiūrėlėje šalia virtuvės ir šluostomės vienu rankšluosčiu. Stovime, drebame ir laukiame, nes negalima įžygiuoti į jos virtuvę, kol ji neleido. Girdime, kaip ji užkuria ugnį, kaip barškina žarstekliu, paskui šaukia ant mūsų: „Ar stovėsit ten kiaurą dieną? Eikit vidun ir apsivilkit“.

Teta įduoda mums puodelius su arbata ir po riekutę keptos duonos, susėdame prie stalo ir tyliai valgome, nes negalime ištarti nė žodžio, kol ji neleido. Maiklas paprašo antros riekės duonos, mes tikimės, kad ji nušluos jį nuo kėdės, bet ji tik suniurzga: „Namie jūs tikrai negaudavot poros riekių keptos duonos“, ir paduoda kiekvienam dar po riekutę. Ji mėgina maitinti Alfuką duona, pamirkyta arbatoje, bet jis nevalgo, kol ji neužberia cukraus, kai jis pavalgo, nusišypso ir apšlapina jai visą sterblę, mes džiūgaujame. Ji išbėga į pašiūrę apsišluostyti rankšluosčiu, mes galiausiai galime nusišypsoti vienas kitam prie stalo ir pasakyti Alfukui, kad jis puikiausias kūdikis pasaulyje. Pro duris įeina dėdė Pa Kytingas, pajuodęs nuo darbo dujų gamykloje. „O, jergutėliau, — nustemba jis, — kas gi čia?“

Maiklas paaiškina: „Mano motina guli ligoninėje, dėde Pa“.

„Tikrai? Kas jai yra?“

„Plaučių uždegimas“, — atsako Malachis.

„Ką gi, na, tai geriau nei senatvės uždegimas“.

Nesuprantame, ko jis juokiasi, teta Agė ateina iš pašiūrės ir sako,

kad mama guli ligoninėje ir mes pasiliksime pas juos, kol ji sugrįš. Jis sako: „Puiku, puiku“, ir eina į pašiūrę praustis, nors kai jis pasirodo, taip ir neaišku, ar bent pirštą kyštelėjo į vandenį, nes jis vis tiek juodas.

Jis sėdasi prie stalo, teta Agė neša jam vakarienę: keptos duonos, kumpio ir pjaustytų pomidorų. Ji liepia mums eiti šalin nuo stalo ir liautis spoksojus, kaip dėdė geria arbatą, draudžia jam kaišioti mums kumpio ir pomidorų gabalėlius. Jis sako: „Aje, vardan Jėzaus, Age, vaikai alkani“. Teta atšauna: „Tai ne tavo reikalas. Jie ne tavo“. Ji išvaro mus laukan žaisti ir liepia grįžti miegoti pusę aštuonių. Lauke šalta, norėtume likti viduje prie šiltos viryklės, bet geriau žaisti gatvėje, nei būti viduje su teta Age ir jos priekabėmis.

Vėliau ji pasišaukia mane vidun ir nusiunčia į viršų pasiskolinti guminio patiesaliuko iš moters, kurios vaikas mirė. Ta moteris prašo pasakyti tetai, kad ji norėtų atgauti tą patiesaliuką kitam vaikui. Teta Agė pasišaipo: „Tas vaikas mirė prieš dvylika metų, o ji vis dar saugo guminį patiesalą. Jai jau keturiasdešimt penkeri, jei atsirastų kitas vaikas, Rytuose turėtume dairytis žvaigždės“. Malachis klausia: „Kodėl?“ Teta liepia jam rūpintis savo reikalais, jis per mažas.

Teta Agė tiesia gumos paklotą ant savo lovos, tarp savęs ir dėdės Pa, ir guldo ant jo Alfuką. Ji miega prie sienos, o dėdė Pa iš krašto, nes ryte jis turės keltis į darbą. Mes miegame ant grindų palei sieną priešais, pasitiesę paltą ir užsikloję dviem kitais. Teta perspėja, kad jei naktį išgirs bent žodį, ji užkurs mums sėdynes, be to, ryte turėsime anksti keltis, nes rytoj Pelenų diena, mums nepakenktų nueiti į Mišias ir pasimelsti už savo vargšę motiną ir jos plaučių uždegimą.

Žadintuvas išplėšia mus iš sapnų karalystės. Teta Agė šaukia iš lovos: „Jūs trys kelkita ir eikita į Mišias. Ar girdit? Kelkitai Prauskita veidus ir eikita pas jėzuitus“.

Už namo šalta, apšerkšnijė, rankos stingsta nuo vandens iš čiaupo. Šiek tiek apsišlakstome veidus ir nusišluostome rankšluosčiu, kuris nuo vakar vis dar drėgnas. Malachis kužda, kad mes nusiprausėme labai jau paskubomis, kaip pasakytų mama.

Gatvės irgi apšerkšnijusios ir apledėjusios, bet Jėzuitų bažnyčioje šilta. Puiku būti jėzuitu, miegotum lovoje su paklodėmis, antklodėmis ir pagalvėmis, atsikeltum gražiame name, eitum į šiltą bažnyčią, nieko neveiktum, tik aukotum Mišias, išklausytum išpažinčių ir šauktum ant žmonių dėl jų nuodėmių, tau paduotų maistą, prieš miegą lotyniškai paskaitytum. Norėčiau kurią dieną tapti jėzuitu, bet, jei augai skersgatvyje, nėra vilties. Jėzuitai ypatingi. Jiems nepatinka vargšai. Jie mėgsta žmones su automobiliais, tuos, kurie atkiša mažuosius pirštelius gerdami arbatą.

Bažnyčioje prisigrūdę žmonių septintos valandos Mišioms, jie pelenais tepasi kaktas. Malachis šnibžda, kad Maiklas neturėtų gauti

pelenų, nes jis tik gegužę priims Pirmąją Komuniją, tai būtų nuodėmė. Maiklas ima žliumbti: „Noriu pelenų, noriu pelenų“. Senyva moteris už mūsų teiraujasi: „Ką darot tam mielam vaikučiui?“ Malachis paaiškina, kad šis mielas vaikutis dar nepriėjęs prie Pirmosios Komunijos ir negavęs malonės. Malachis ruošiasi Sutvirtinimui, visada parodo, jog išmano katekizmą, nuolat pliurpia apie malonės būklę. Jis nepripažįsta, kad aš jau prieš metus viską sužinojau apie malonės būklę, tai buvo taip seniai, kad jau imu viską pamiršti. Senoji moteris sako, kad malonės būklė ne tokia jau būtina norint trupučiuką pasitepti kaktą pelenais, ji liepia Malachiui liautis kankinti vargšą broliuką. Ji paglosto Maiklui galvą, sako, kad jis mielas vaikutis, gali eiti ir pasitepti tais pelenais. Maiklas bėga prie altoriaus, o kai grįžta, moteris duoda jam pensą.

Teta Agė vis dar guli lovoje su Alfuku. Ji liepia Malachiui pripilti į buteliuką pieno ir atnešti jį vaikui. Nurodo man įkurti ugnį viryklėje, paaiškina, kad dėžėje yra popieriaus ir malkų, o anglių kibire — anglių. Jei ugnis neįsikurs, pašlakstyk kiek žibalo. Ugnis lėtai kuriasi, rūksta, tad aš šliūkšteliu žibalo, ugnis užsiplieskia, sušnypščia ir vos nenusvilina man antakių. Visur pilna dūmų, teta Agė įpuola į virtuvę. Ji stumia mane nuo viryklės. „Jėzau aukštybėse, ar negali nieko padaryti gerai? Juk turėjai atitraukti kaištį, idiote“.

Nieko neišmanau apie kaiščius. Namuose turime krosnį Airijoje apačioje ir Italijoje viršuje, bet ten nėra jokio kaiščio. O kai nukeliauji į savo tetos namus, turi viską žinoti apie kaiščius. Neverta aiškinti, kad pirmą kartą kuri ugnį viryklėje. Ji tiesiog dar sykį užplos tau per pakaušį ir paspirs. Sunku suprasti, kodėl suaugusieji įpyksta dėl tokių smulkmenų kaip kaiščiai. Kai būsiu vyras, nemušiu mažų vaikų dėl kaiščių ar dar ko. Teta rėkia: „Tik pažiūrėkit į tą mėšlynų lordą, stovintį čionai. Gal teiktumeisi atidaryti langą ir išleisti dūmus? Aišku, kad ne. Tavo snukis toks pat kaip ir tavo šiauriečio tėvo. Kaip manai, ar gali užvirti vandens arbatai nesupleškindamas viso namo?“

Ji mums atpjauna nuo kepalo tris riekeles, sutepa jas margarinu ir grįžta į lovą. Geriame arbatą, valgome duoną ir bent vieną rytą džiaugiamės, kad eisime į mokyklą, kur šilta ir nėra klykiančių tetų.

Po pamokų ji liepia man sėsti prie stalo ir rašyti tėvui laišką, kad mama guli ligoninėje, kad dabar visi gyvename pas tetą Agę, kol mama grįš namo. Turiu jam pranešti, kad visi esame laimingi ir sveiki drūti, kad jis atsiųstų pinigų, nes maistas labai brangus, o augantys berniukai daug valgo, cha cha. Be to, Alfukui reikia drabužių ir vystyklų.

Nežinau, kodėl ji visada pikta. Jos bute šilta ir sausa. Namuose yra elektra, už namo stovi nuosava išvietė. Dėdė Pa turi pastovų darbą ir kiekvieną penktadienį parneša namo uždarbį. Jis išlenkia kokį bokalą Pietinėje aludėje, bet niekada negrįžta namo dainuodamas apie

ilgą liūdną Airijos istoriją. Jis keikteli: „Teeinie jie visi velniop“. Anot jo, keisčiausias dalykas pasaulyje yra tai, kad visi turime subines, kurias reikia šluostytis, nė vienas žmogus to neišvengia. Kai tik koks politikas ar net popiežius pradeda savo plepalus, dėdė Pa ima galvoti, kaip jis šluostosi užpakalį. Ir Hitleris, ir Ruzveltas, ir Čerčilis šluostosi užpakalius. Ir De Valera. Dėdė tvirtina, kad vieninteliai žmonės, kuriais šioje srityje gali pasitikėti, yra musulmonai, nes jie valgo viena ranka, o šluostosi kita. Pati žmogaus ranka yra pasalūniška šelmė, niekada nežinai, ką ji iškrės.

Gerai leidžiame laiką su dėde Pa, kai teta Agė išvažiuoja į Technikos draugiją lošti kortomis. Jis sako: „Velniop pavyduolius“. Dėdė atsineša porą butelių porterio iš Pietinės aludės, šešias bandeles ir pusę svaro kumpio iš parduotuvės prie kampo. Jis išverda arbatos, mes sėdime prie viryklės, geriame arbatą, valgome sumuštinius su kumpiu ir juokiamės iš dėdės Pa ir jo požiūrio į pasaulį. Jis tvirtina: „Aš prisirijau dujų ir išgėriau bokalą, man nė velnio nerūpi pasaulis“. Jei mažasis Aliukas pavargsta, ima ožiuotis ir verkti, dėdė Pa pakelia marškinius iki krūtinės ir siūlo jam: „Še, pačiulpk mažą speniuką“. Pamatęs plokščią krūtinę ir spenelį, Alfukas nustemba ir vėl apsiramina.

Kol teta Agė negrįžo namo, turime išplauti puodelius ir viską sutvarkyti, kad ji nesuprastų, jog kimšome bandeles ir sumuštinius su kumpiu. Jei sužinotų, ji graužtų dėdę Pa visą mėnesį, šito aš nesuprantu. Kodėl jis leidžiasi? Jis ėjo į Didįjį karą, apsinuodijo dujomis, jis suaugęs, turi darbą, moka prajuokinti žmones. Tai paslaptis. Būtent taip sako kunigai ir mokytojai: viskas yra paslaptis, privalai tikėti tuo, kas tau sakoma.

Man patiktų, jei dėdė Pa būtų mano tėvas. Mes puikiai leistume laiką sėdėdami prie ugnies ir gerdami arbatą, juokdamiesi, kai jis pabezdėjęs siūlo: „Uždek degtuką. Tai vokiečių dovana“.

Teta Agė kankina mane be paliovos. Ji vadina mane išvarvėjusiom akim. Ji sako, kad esu grynas tėvo atspindys, kad keistai elgiuosi, kad esu pasalūniškas šiaurės presbiterijonas, tikriausiai užaugęs pastatysiu altorių pačiam Oliveriui Kromveliui, pabėgsiu, vesiu anglų kekšę ir namus prikabinėsiu karališkosios šeimos paveikslų.

Norėdamas nuo jos pasprukti, galiu sugalvoti tik vieną būdą — susirgti ir iškeliauti į ligoninę. Vidurnaktį atsikeliu ir sliūkinu už namo. Galiu apsimesti, kad einu į išvietę. Stoviu lauke stingdančiame šaltyje ir tikiuosi, kad susirgsiu plaučių uždegimu ar greitąja džiova, tada galėčiau keliauti į ligoninę su švariomis paklodėmis, su valgiu, patiekiamu į lovą, ir knygomis, kurias atnešdavo mergina mėlyna suknele. Galėčiau susipažinti su kita Patricija Medigen ir išmokti dar vieną ilgą eilėraštį. Valandų valandas vienmarškinis ir basas stoviu už

namo, žiūriu į mėnulį, tą vaiduokliška galioną, plaukiantį per debesų jūras, grįžtu į lovą drebėdamas ir tikėdamasis, kad ryte pabusiu su baisiu kosuliu ir degančiais skruostais. Bet ne. Jaučiuosi atsigavęs, gyvybingas, būčiau puikios nuotaikos, jei galėčiau atsidurti namie su motina ir broliais.

Būna dienų, kai teta Agė tvirtina nebegalinti mūsų pakęsti nė akimirkos: „Eikit šalin nuo manęs. Še, išvarvėjusios akys, paimk Alfuką su vežimėliu, paimk brolius, eikit į parką ir žaiskit, darykit ką norit ir negrįžkit iki arbatos, kai suskambins „Viešpaties angelą“, nevėluokit nė minutės, ar girdit mane, nė minutės“. Šalta, bet mums nesvarbu. Stumiame vežimėlį O'Konelio alėja į Balinakurą ar į Rosbrajeno kelią. Leidžiame Alfukui šliaužioti po laukus, žiūrėti į karves ar avis, juokiamės, kai karvės jį uostinėja. Atsigulu po karve ir švirkščiu pieną Alfukui į burną, kol jis persivalgo ir viską išvemia. Ūkininkai vaikosi mus, kol pamato, kokie dar nedidukai Maiklas su Alfuku. Malachis šaiposi iš ūkininkų. Jis erzina: „Nagi, trenk man, kai laikau vaiką ant rankų“. Paskui jam šauna puiki mintis: „Kodėl mums nenuėjus į mūsų namus ir ten nepažaidus?“ Laukuose surandame medgalių, šakelių ir bėgame į Rodeno skersgatvį. Italijoje prie židinio guli degtukai, netrukus čia liepsnoja šauni ugnis. Alfukas užmiega, netrukus ir mes užsnūstame, bet Redemptorių bažnyčioje sugaudžia „Viešpaties angelas“, suprantame, kad pavėlavę turėsime aiškintis su teta Age.

Ir tiek to. Tegu ji klykia ant mūsų kiek tik nori, vis dėlto mes puikiai praleidome laiką užmiestyje su karvėmis ir avimis, o paskui šauniai pasišildėme viršuje Italijoje.

Juk aišku, kad ji niekada taip puikiai neleido laiko. Ji turi elektrą ir išvietę, bet neregėjo puikių akimirkų.

Senelė ateina ketvirtadieniais ir sekmadieniais, jos autobusu važiuoja į ligoninę aplankyti mamos. Negalime važiuoti kartu, nes vaikai neįleidžiami, o jei klausiame, kaip laikosi mama, jos suirzta ir atsako, kad viskas gerai, kad ji gyvens. Norėtume žinoti, kada ją išleis iš ligoninės, kad visi galėtume grįžti namo, bet bijome net prasižioti.

Vieną dieną Malachis pasiskundžia tetai Agei esąs alkanas, gal galėtų gauti gabalėlį duonos. Ji trenkia jam susuktu „Mažuoju Švenčiausiosios Širdies pasiuntiniu“, ant jo blakstienų pakimba ašaros. Kitą dieną po pamokų jis negrįžta namo, ateina laikas gulti, bet jo vis dar nėra. Teta Agė sako: „Na, manau, jis pabėgo. Laimingos kelionės. Jei būtų alkanas, sugrįžtų. Tegu susiranda prieglobstį griovyje“.

Po dienos iš gatvės atbėga Maiklas: „Tėtis čia, tėtis čia“, ir skuodžia atgal. Tėtis sėdi koridoriuje ant grindų, glėbesčiuoja Maiklą ir verkia: „Vargšė jūsų motina, vargšė motina“. Jis dvokia alkoholiu. Teta Agė šypsosi: „O, tu jau čia“. Ji verda arbatą, kiaušinius ir dešreles. Nusiunčia mane butelio porterio tėčiui, svarstau, kodėl ji

staiga tapo tokia maloni ir dosni. Maiklas klausia: „Ar keliausime į savo namus, tėti?“

„Taip, sūnau“.

Alfukas grįžta į vežimėlį su trimis senais paltais, anglimis ir medgaliais židiniui. Teta Agė stovi tarpduryje ir sako, kad būtume geri berniukai, kad bet kada galime ateiti arbatos, o man galvoje sukasi pikti žodžiai: „Sena kalė“. Jie sukasi mano galvoje, nieko negaliu padaryti, turėsiu prisipažinti kunigui per išpažintį.

Malachis ne griovyje, jis sėdi mūsų namuose, valgo žuvį ir keptas bulves, kurias girtas kareivis numetė prie Sarsfildo kareivinių vartų.

Po dviejų dienų grįžta mama. Ji silpna, išblyškusi, vaikšto lėtai. Ji sako: „Daktaras liepė man būti šilumoje, daug ilsėtis ir gerai maitintis, mėsa ir kiaušiniais tris kartus per savaitę. Dieve, padėk mums, tie vargšai daktarai neišmano, ką reiškia būti bėdžiumi“. Tėtis išverda arbatos ir skrudina jai skrebučius ant ugnies. Jis kepa duoną mums visiems, puikiai praleidžiame vakarą viršuje Italijoje, kur šilta. Jis sako, kad negalės likti amžinai, jis turi grįžti dirbti į Koventrį. Mama svarsto, kaip jis nukaksiąs į Koventrį be penso kišenėje. Didįjį šeštadienį jis keliasi anksti, geriu su juo arbatą prie židinio. Jis paskrudina keturias duonos riekes ir suvynioja jas į „Limeriko kronikos“ puslapius, po dvi riekes kiekvienoje palto kišenėje. Mama vis dar guli lovoje, tėtis šaukia jai iš apačios: „Jau einu“. Ji atsako: „Gerai. Parašyk, kai išsilaipinsi“. Tėvas išvyksta į Angliją, o mama net neišlipa iš lovos. Klausiu, ar galiu palydėti jį į geležinkelio stotį. Ne, jis ten neis. Jis trauks į Dublino kelią, gal jį kas pamėtės. Jis paglosto man galvą, liepia pasirūpinti motina, broliais ir išeina pro duris. Nulydžiu jį akimis einantį skersgatviu, kol jis pasuka už kampo. Tada bėgu skersgatviu, kad pamatyčiau, kaip jis eina Kareivinių kalva ir leidžiasi į Šv. Juozapo gatvę. Lekiu nuo kalvos ir seku jį taip toli, kaip tik galiu. Jis tikriausiai žino, kad seku iš paskos, nes atsisuka ir šaukia man: „Eik namo, Frensi. Eik namo pas motiną“.

Po savaitės ateina laiškas, tėtis praneša, kad atvažiavo saugiai, kad turime būti geri berniukai, laikytis religinių prievolių ir, svarbiausia, paklusti motinai. Kitą savaitę ateina perlaida su trijų svarų čekiu, ir mes pasijuntame kaip rojuje. Mes būsime turtingi, bus žuvies ir keptų bulvių, džemo ir saldaus kremo, filmų kiekvieną šeštadienį Lyrikos kine, Koliziejuje, Karltone, Literatų klube, Centriniame kino teatre ir, o tai visų geriausia, Savojos kino teatre. Galėsime gerti arbatą ir valgyti pyragaičius Savojos kavinėje su Limeriko ponais ir dabitomis. Mes tai jau tikrai kelsime arbatos puodelius atkišdami mažuosius pirštelius.

Kitą šeštadienį perlaida nebeateina, kaip ir dar kitą šeštadienį, išvis nė vieną šeštadienį. Mama vėl prašo paramos iš Šv. Vincento Pauliečio draugijos, šypsosi labdaros vaistinėje, kai ponas Kofis ir

ponas Keinis šmaikštauja apie tėtį, turintį kekšę Pikadilyje. Maiklas klausia, kas yra kekšė, mama atsako, kad tai toks augalas. Ji leidžia didžiąją dienos dalį prie krosnies su Braidė Hanon, papsi „Laukines vynuoges“, geria silpną arbatą. Kai pareiname iš mokyklos, duonos trupiniai nuo ryto voliojasi ant stalo. Ji nebeplauna uogienės stiklainių ar puodelių, cukrų nutūpusios musės, jos ropinėja visur, kur tik randa ką saldaus.

Ji sako, kad mudu su Malachiu turėsime paeiliui prižiūrėti Alfuką, vežti jį su vežimėliu laukan truputį pakvėpuoti grynu oru. Vaiko negalima laikyti Italijoje nuo spalio iki balandžio. Jei paprieštarausime, kad norime pažaisti su draugais, ji gali taip užtvoti atgalia ranka per pakaušį, kad ims gelti ausis.

Žaidžiame su Alfuku ir jo vežimėliu. Stoviu Kareivinių kalvos viršuje, Malachis laukia apačioje. Kai stumteliu vežimėlį žemyn, Malachis turi jį pagauti, bet brolis užsižiūri į draugužį ant ratukinių pačiūžų, vežimėlis praskrieja pro jį, kerta gatvę ir įlekia pro Lenistono aludės duris, kur vyrai ramiai sau geria alų ir nesitiki išvysti vežimėlio su murzinu guguojančių kūdikiu. Barmenas šaukia, kad tai gėda, kad turi būti įstatymas, draudžiantis taip elgtis, draudžiantis kūdikiams įdardėti pro duris aplūžusiuose vežimėliuose, jis pakvies pareigūnus, bet Alfukas moja jam, šypsosi, ir barmenas atlyžta: „Gerai, gerai, vaikui duosiu saldainį ir limonado, broliai irgi gali išgerti limonado, tiedu skarmaliai, ir, Viešpatie aukštybėse, koks nepakeliamas pasaulis, vos tik pagalvoji, kad jau judi į priekį, pro duris įskrenda vežimėlis, ir štai jau kairėn dešinėn dalini saldainius ir limonadą, judu imkit tą vaiką ir eikit namo pas motiną“.

Malachiui šauna dar viena puiki mintis — gal galėtume vaikščioti po Limeriką kaip čigonai ir stumdyti Alfuką su vežimėliu į aludes laukdami saldainių ir limonado, bet aš nenoriu, kad mama tai sužinojusi trenktų man atgalia ranka. Malachis išrėžia, kad esu nevykėlis, ir pasprunka. Stumiu vežimėlį Henrio gatve iki Redemptorių bažnyčios. Pilka diena, pilka bažnyčia, grupelė žmonių prie klebonijos durų irgi pilka. Jie laukia maisto nuoliekų nuo kunigų stalo.

Minios vidury stovi motina, apsivilkusi purvinu pilku paltu.

Tai mano motina, ji elgetauja. Tai blogiau už bedarbio pašalpą, už Šv. Vincento Pauliečio draugiją, už labdaros vaistinę. Tai didžiausia gėda, tai beveik tas pat, kaip elgetauti gatvėse, kur elgetos laiko iškėlę savo apgailėtinus vaikus: „Duokite pensą vargšui vaikeliui, pone, vargšas vaikelis alkanas, ponia“.

Motina tapo elgeta, jei kas nors iš gatvelės ar mokyklos ją pamatys, mūsų šeimą ištiks didžiausia gėda. Vaikai sugalvos pravardžių, kankins mane mokyklos kieme, žinau, ką jie kalbės:

Frenkis Makortas, elgetos sūnus,
šokėjas išvarvėjusiom akim,
atkištalūpis
japoškė.

Klebonijos durys atsiveria, žmonės bėga vidun ištiesę rankas. Girdžiu juos: „Broli, broli, šen, broli, o, dėl Dievo meilės, broli. Penki vaikai namuose, broli“. Matau, kaip kelią skinasi motina. Matau, kaip ji sučiaupia lūpas, kai stveria maišą ir sukasi nuo durų. Stumiu vežimėlį tolyn, kad ji manęs nepamatytų.

Nebenoriu namo. Keliauju su vežimėliu Prieplaukos keliu, į Kokenrį, kur verčiamos visos Limeriko šiukšlės. Stoviu ir žiūriu į berniūkščius, gaudančius žiurkes. Nesuprantu, kodėl jie kankina žiurkes, jei jos ne iš jų namų. Nesustodamas eičiau gilyn į kaimus, jei vežimėlyje iš alkio nebliautų Alfukas, spardydamasis putliomis kojytėmis ir mojuodamas tuščiu buteliuku.

Mama įkūrė ugnį ir kažką verda puode. Malachis šypsosi ir sako, kad ji parnešė namo sūdytos mėsos ir keletą bulvių iš Keitlinos O’Konel parduotuvės. Nebūtų toks laimingas, jei žinotų, kad yra elgetos sūnus. Mama kviečia mus vidun iš gatvės, kai susėdame prie stalo, man sunku pakelti akis į savo elgetą motiną. Ji nukelia puodą ant stalo, šaukštu pagauna kiekvienam po bulvę ir šakute iškelia sūdytos mėsos.

Tai visai ne sūdyta mėsa. Tai didelis gabalas drebančių pilkų riebalų, vienintelis sūdytos mėsos ženklas yra mažas raudonos mėsos gumulėlis viršuje. Spoksome į tą gumulėlį ir svarstome, kam jis atiteks. Mama sako: „Tai Alfukui. Jis kūdikis, jis greitai auga, jam reikia mėsos“. Ji padeda mėsą ant lėkštės priešais Alfuką. Jis stumia ją šalin pirštu, paskui prisitraukia. Pakelia prie burnos, apsižvalgo po virtuvę, pamato mūsų Lakį ir numeta mėsą šuniui.

Neverta ką nors sakyti. Mėsos nebėra. Kremtame bulves su gausybe druskos, aš valgau riebalus ir apsimetu, kad tai raudonos mėsos gumulėlis.

XI

Mama perspėja: „Nėra ko žiopsoti į tą lagaminą, ten nėra nieko, kas bent kiek jus sudomintų ar būtų su jumis susiję“.

Ji tame lagamine turi tik daugybę dokumentų, gimimo ir krikšto liudijimus, savo airišką pasą, tėčio anglišką pasą iš Belfasto, mūsų amerikietiškus pasus ir šviesiai raudoną jaunystės laikų suknelę su blizgučiais ir juodais klostėtais apsiuvais, ją atsivežė net iš Amerikos. Ji nori pasilaikyti šią suknelę, kad prisimintų, kokia buvo jauna, kai kadaise šoko.

Man nerūpi, ką mama laiko lagamine, kol su Biliu Kempbelu ir Malachiu įkuriu futbolo komandą. Mes negalime įpirkti uniformų ar batų, Bilis klausia: „Kaip žmonės sužinos, kas esame? Juk net pavadinimo neturime“.

Prisimenu raudonąją suknelę ir man topteli pavadinimas — „Raudonosios Limeriko širdys“. Mama niekada neatidaro lagamino, argi kam rūpės, jei atkirpsiu gabalą suknelės ir padarysiu septynias raudonas širdis, kurias galėsime prisismeigti sau prie krūtinių? Juk jei nežinai, tai ir širdies neskauda, ji pati visada taip sako.

Suknelė pakišta po popieriais. Žiūriu į savo paso nuotrauką, kur aš dar mažas, ir suprantu, kodėl mane vadino „japoške“. Yra dokumentas su užrašu „Santuokos liudijimas“, jame rašoma, kad Malachis Makortas ir Andžela Šyhen buvo sujungti šventais santuokos saitais 1930 metų kovo dvidešimt aštuntąją. Kaip čia gali būti? Aš gimiau rugpjūčio devynioliktąją, o Bilis Kempbelas sakė, kad tėvas su motina turi būti susituokę devynis mėnesius iki gimstant vaikui. Bet aš gimiau tik po pusės to laiko. Tai reiškia, kad esu nepaprastas, gal užaugęs būsiu šventasis, gal žmonės švęs šventojo Frensio Limerikiečio šventę.

Reikės paklausti Maikio Molojaus, jis vis dar yra merginų kūnų ir visų gaišlių reikaliukų žinovas.

Bilis sako, kad jei norime būti garsūs futbolo žaidėjai, turime treniruotis ir susitikinėti parke. Kai ištiesiu širdis, berniukai purkštauja, o aš sakau, kad jei jiems nepatinka, gali eiti namo ir patys sukarpyti savo motinų sukneles ir palaidines.

Neturime pinigų geram kamuoliui, vienas berniukas atneša avies pūslę, prikimštą skudurų. Spardome ją po pievą, kol atsiranda skylių, skudurai iškrenta, pagaliau mums pabosta spardyti supliuškusią pūslę. Bilis sako, kad susitiksime rytoj ryte, šeštadienį, ir eisime į Balinakurą — turėsime mesti iššūkį Pusmėnulio koledžo berniukams tikrame žaidime, septyniese prieš septynis. Sako, kad prisismeigtume raudonas širdis prie marškinių, net jei jos tėra raudoni skarmalai.

Malachis eina namo arbatos, aš negaliu, nes turiu pasimatyti su Maikiu Molojumi ir sužinoti, kodėl gimiau po pusės laiko. Maikis išeina iš namų su savo tėvu Piteriu. Šiandien Maikio šešioliktasis gimtadienis, tėvas jį vedasi į Baulio aludę pirmojo bokalo. Nora Moloj viduje šaukia Piteriui, kad jei jie išeina, gali ir nebegrįžti, kad jai jau gana kepti duoną, ji nebeketina grįžti į beprotnamį, jei jis parneš vaiką namo girtą, ji išvyks į Škotiją ir dings jiems iš akių.

Piteris sako Maikiui: „Nekreipk į ją dėmesio, Kiklope. Airijos motinos visada yra pirmojo bokalo priešės. Mano paties motina bandė priploti mano tėvą keptuve, kai jis vedėsi mane pirmojo bokalo“.

Maikis klausia Piterio, ar galiu eiti su jais ir išgerti limonado.

Piteris visiems aludėje paskelbia, kad Maikis atėjo čia pirmojo

bokalo. Kai lankytojai siūlosi pastatyti Maikiui po bokalą, Piteris ramina: „O, ne, būtų baisu, jei jis išgertų per daug ir vėliau visiškai nebegalėtų gerti“.

Bokalai pripilti, susėdame prie sienos, Molojai su savo alumi, aš su limonadu. Vyrai linki Maikiui kuo geriausio gyvenimo, argi tai ne Dievo dovana, kad nuo tada, kai jis prieš metus nukrito nuo to lietvamzdžio, jo nebeištiko nė vienas priepuolis, argi negaila to vargšelio šmikio, Kvazimodo Dulio, kuris mirė nuo džiovos po visų jo pastangų metų metais kalbėti kaip anglui, kad galėtų patekti į BBC, kur, šiaip ar taip, nėra vietos airiams.

Piteris kalbasi su vyrais ir Maikiu. Šis siurbčioja pirmąjį bokalą ir šnabžda man: „Man visai nepatinka, bet aš nesakysiu tėvui“. Paskui jis pasakoja man, kaip slapčia lavinasi kalbėti su angliškų akcentu, kad galėtų tapti BBC pranešėju, tai Kvazimodo svajonė. Jis sako man, kad galiu atsiimti Kuchuliną, kad jis nebereikalingas, jei skaitai naujienas per BBC. Dabar, kai sukako šešiolika, jis nori išvažiuoti į Angliją, jei kada nors turėsiu radijo imtuvą, tai išgirsiu jį skaitantį BBC žinias.

Pasakoju jam apie santuokos liudijimą, apie Bilio Kempbelo šnekas, kad turi praeiti devyni mėnesiai, bet aš gimiau po pusės laiko, gal dabar esu kažkoks nepaprastas.

„Nee, — sako jis, — nee. Tu pavainikis. Tu pasmerktas“.

„Nėra ko manęs keikti, Maiki“.

„Nekeikiu. Taip vadinami žmonės, kurie gimė ne po devynių santuokos mėnesių, žmonės, pradėti be antklodės“.

„Ką tai reiškia?“

„Kas ką reiškia?“

„Pradėti“.

„Kai sperma paliečia kiaušinėlį, jis ima augti, o po devynių mėnesių pasirodai tu“.

„Nesuprantu, apie ką čia kalbi“.

Jis kužda: „Dalykėlis tarp tavo kojų yra susijaudinimas. Man nepatinka kiti žodžiai, varpa, Mikas, gaidžiukas, pimpalas. Tavo tėvas įkiša tą susijaudinimą į tavo motiną, atsiranda čiurkšlė, tada maži gemalėliai keliauja gilyn į motiną, link kiaušinėlio, kuris išaugęs tampa tavimi“.

„Nesu kiaušinis“.

„Esi. Visi kadaise buvome kiaušiniai“.

„Kodėl aš pasmerktas? Ne mano kaltė, kad aš pavainikis“.

„Visi pavainikiai pasmerkti. Jie kaip nekrikštyti kūdikiai. Jie amžiams nusiunčiami į pragaro prieangį, iš ten nėra išėjimo, tai ne jų kaltė. Įdomu, kodėl Dievas ten viršuje ant sosto nepasigaili mažų nekrikštytų kūdikėlių. Štai kodėl aš nė nebesiartinu prie bažnyčios. Šiaip ar taip, esi pasmerktas. Tavo tėvas ir motina patyrė susijaudinimą, kol nebuvo vedę, tad esi netekęs malonės“.

„Ką gi man daryti?“

„Nieko. Esi pasmerktas“.

„Argi negaliu uždegti žvakės ar ko panašaus“.

„Galėtum pamėginti nueit pas Palaimintąją Mergelę. Ji atsako už prakeiksmus“.

„Bet aš neturiu penso žvakei“.

„Gerai, gerai, štai tau pensas. Galėsi jį atiduoti, kai gausi darbą po tūkstančio metų. Esu merginų kūnų ir visokių gašlių dalykėlių žinovas, ir tai kainuoja man didžiulius pinigus“.

Barmenas sprendžia kryžiažodį ir klausia Piterio: „Kas yra priešinga atėjimui?“

„Pasitraukimas“, — atsako Piteris.

„Teisingai, — pritaria barmenas. — Viskas turi priešingybę“.

„Dievo motina!“ — sušunka Piteris.

„Kas tau, Piteri?“ — suklūsta barmenas.

„Ką tu prieš tai pasakei, Tomi?“

„Viskas turi priešingybę“.

„Dievo motina!“

„Ar viskas gerai, Piteri? Ar alus skanus?“

„Alus puikus, Tomi, ir aš esu alaus gėrimo čempionas, tiesa?“

„Garbė Dievui, esi, Piteri. Neneigsiu to“.

„Tai reiškia, kad galiu būti priešingos srities čempionas“.

„Ką čia tauški, Piteri?“

„Galiu būti negėrimo čempionas“.

„O, nagi, Piteri, manau, kad nuėjai kiek per toli. Ar žmona namie neserga?“

„Tomi, pasiimk iš manęs šį bokalą. Aš esu negėrimo čempionas“.

Piteris pasisuka ir atima bokalą iš Maikio. „Eime namo pas motiną, Maiki“.

„Nepavadinai manęs Kiklopu, tėti“.

„Esi Maikis. Esi Maiklas. Važiuosime į Angliją. Daugiau jokio alaus. Nei man, nei tau, užteks tavo motinai kepti duoną. Eime“.

Išeinant iš aludės, barmenas Tomis šaukia mums pavymui: „Tu juk žinai, kas atsitiko, Piteri. Kaltos visos tos knygiūkštės, kurias skaitai. Tau susisuko protas“.

Piteris ir Maikis pasuka į namus. Turiu eiti į Šv. Juozapo bažnyčią uždegti žvakės, kuri išgelbėtų mane nuo prakeiksmo, bet dirsteliu į Kuniheno parduotuvės vitriną, o ten viduryje puikuojasi didžiulis gabalas Klyvio iriso ir užrašas: DU GABALIUKAI UŽ PENSĄ. Žinau, kad esu pasmerktas, bet burna pilna seilių, kai padedu pensą panelei Kunihen ant prekystalio, pažadu Mergelei Marijai kitą pensą, kurį kada nors gausiu, tada uždegsiu žvakę, gal ji galėtų pasikalbėti su savo sūnumi ir kuriam laikui atidėti prakeiksmą.

Klyvio iriso už pensą neužtenka amžiams, kai saldainis sutirpsta,

imu galvoti apie grįžimą pas motiną, kuri leido tėvui įstumti į ją savo susijaudinimą, kad aš gimčiau po pusės laiko ir užaugčiau pavainikiu. Jei ji kada bent žodeliu užsimins apie raudoną suknelę ar dar ką, pasakysiu, kad viską žinau apie susijaudinimą, ir ji apstulbs.

Šeštadienio ryte susitinku su „Raudonosiomis Limeriko širdimis“, mes einame keliu ieškodami, ką galėtume iššaukti į varžybas. Berniukai vis dar niurzga, kad raudonos suknelės atraižos neprimena širdžių, bet Bilis pareiškia, kad jei jie nenori žaisti futbolo, gali šiaušti namo ir žaisti su seserų lėlėmis.

Balinakuros lauke berniukai žaidžia futbolą, Bilis kviečia juos pasirungti. Jie turi aštuonis žaidėjus, mes tik septynis, bet tai nesvarbu, nes vienas iš anų turi tik vieną akį. Bilis liepia mums stotis iš tos pusės, kuria akimi jis aklas. „Be to, — sako jis, — Frenkis Makortas aklas beveik abiem savo ligotom akim, o tai kur kas blogiau“. Jie visi išsičiustiję, su mėlynais ir baltais megztiniais, baltais šortais, avi gerus futbolininkų batus. Vienas berniukas sako, kad atrodome kaip katino grobis, o Malachį reikia prilaikyti, kad jis jų neprimuštų. Mes sutinkame žaisti pusvalandį, nes Balinakuros berniokai praneša, jog jiems reikės eiti priešpiečių. Priešpiečių. Visi žmonės vidurdienį valgo pietus, o šitie, matote, priešpiečius. Jei niekas neįmuš per pusvalandį, bus lygiosios. Mes žaidžiame, lakstome pirmyn atgal, kol Bilis gauna kamuolį, varosi jį ir lekia palei šoninę liniją taip greitai, kad niekas negali jo sučiupti, ir štai — įvartis. Pusvalandis beveik baigėsi, bet Balinakuros berniokai nori dar pusvalandžio, per tą pusvalandį jiems pavyksta įmušti įvartį. Paskui kamuolys nurieda už galinės linijos. Kamuolys mūsų. Bilis stovi ant šoninės linijos iškėlęs kamuolį. Jis apsimeta, kad žiūri į Malachį, bet meta kamuolį man. Kamuolys atlekia prie manęs tarsi jis būtų vienintelis daiktas visame pasaulyje. Jis atrieda man prie kojų, tereikia tik pasisukti į kairę ir spirti jį tiesiai į vartus. Jaučiuosi skaistus tarsi rojaus berniukas. Pasileidžiu per visą aikštelę, kol „Raudonosios Limeriko širdys“ ima ploti man per nugarą, jie sako, kad tai buvo šaunus įvartis, Frenki, ir tavo, Bili.

Mes grįžtame O’Konelio alėja, o aš svarstau, kaip kamuolys šitaip atriedėjo prie mano kojų, jį tikrai bus atsiuntęs Dievas ar Švenčiausioji Mergelė Marija, kuri niekada neatsiųstų tokio palaiminimo pasmerktajam, kuris gimė po pusės laiko. Kol gyvas būsiu, niekada nepamiršiu to Bilio Kempbelo perduoto kamuolio, to įvarčio.

Mama skersgatvyje susitinka Braidę Hanon su motina, jos papasakoja apie vargšes pono Hanono kojas. Vargšas Džonas, jam tikra kankynė važiuoti dviračiu į namus kas vakarą, kai jau kiaurą dieną būna vežiojęs anglis ir durpes dideliu vežimu anglių pirkliams Prieplaukos kelyje. Jam moka nuo aštuntos ryto iki pusės penkių

vakaro, nors jis turi paruošti arklį kur kas anksčiau nei aštuntą ir sutvarkyti jį nakčiai jau gerokai po pusės penkių. Jis dienų dienas linguoja ant to vežimo, kilnodamas maišus su anglimis ir durpėmis. Jis vis mėgina nenusmaukti tvarsčių nuo kojų, kad purvas nepatektų į atviras žaizdas. Tvarsčiai vis tiek išsipurvina, juos tenka nuvynioti, ir kai jis grįžta namo, žmona plauna žaizdas šiltu vandeniu ir muilu, užtepa tepalo ir apvynioja švariais tvarsčiais. Jie negali kas dieną vynioti naujų tvarsčių, tad ponia Hanon vis skalbia senuosius, kol jie papilkėja.

Mama sako, kad ponui Hanonui reikėtų nueiti pas gydytoją, o ponia Hanon atkerta: „Jis jau tuziną kartų buvo pas gydytoją, daktaras sako, kad jam negalima stovėti ant kojų. Tik tiek. Nevaikščioti. Kaipgi nevaikščiosi? Jis turi dirbti. Iš ko mes gyventume, jei jis nedirbtų?“

Mama sako, gal Braidė pati galėtų gauti kokį darbelį, Braidė įsižeidžia. „Argi nežinai, kad mano silpni plaučiai, Andžela? Argi nežinau, kad sergu reumatu ir bet kada galiu pasitraukti iš šio pasaulio? Man reikia būti atsargiai“.

Mama dažnai kalba apie Braidę, jos reumatą ir silpnus plaučius. Ji užsimena: „Toji gali sėdėti čia valandą ir skųstis savo ligomis, bet vis viena rūko „Laukines vynuoges“.

Mama sako Braidei labai apgailestaujanti dėl jos silpnų plaučių, baisu, jog jos tėvas šitaip kenčia. Ponia Hanon skundžiasi, kad Džonui kas dieną darosi vis blogiau. „Kaip manote, ponia Makort, jei jūsų berniukas Frenkis pavažinėtų vežimu su juo keletą valandų per savaitę ir padėtų jam tampyti maišus? Vargiai galime sau tai leisti, vis dėlto Frenkis uždirbtų kokį šilingą ar du, o Džonas pailsintų savo vargšes kojas“.

Mama abejoja: „Nežinau, jam tik vienuolika, jis persirgo šiltine, gal anglių dulkės pakenks ir jo akims“.

Braidė atsako: „Jis dirbs gryname ore, o juk nėra nieko geriau už gryną orą tam, kurio akys ligotos ar kuris sveiksta po šiltinės, tiesa, Frenki?“

„Tiesa, Braide“.

Mirštu, kaip noriu važinėtis su ponu Hanonu jo galingu vežimu kaip tikras darbininkas. Jei būsiu geras, gal man leis nebelankyti pamokų. Bet mama perspėja: „Jis gali padėti, jei tai netrukdys pamokoms, pradėkit nuo šeštadienio ryto“.

Dabar esu vyras, tad ankstyvą šeštadienio rytą įkuriu ugnį, išsiverdu arbatos ir pasikepu duonos. Laukiu prie durų, kol su dviračiu išeis ponas Hanonas, pro langą sklinda skanus lašinių ir kiaušinių kvapas. Mama sako, kad ponas Hanonas gauna geriausius kąsnelius, nes ponia Hanon kraustosi dėl jo iš proto kaip ir tą dieną, kai už jo ištekėjo. Jie elgiasi kaip du įsimylėjėliai iš amerikietiško filmo. Štai jis stumia dviratį ir papsi pypkę. Liepia man lipti ant dviračio strypo, štai

mes išvažiuojame į mano pirmą vyrišką darbą. Pono Hanono galva kyšo virš manosios, pypkė skaniai kvepia. Jo drabužiai atsiduoda anglimis, man norisi čiaudėti.

Vyrai eina pėsčiomis ar važiuoja dviračiais į anglių sandėlius, Renko malūną ar Limeriko garlaivių bendrovę Prieplaukos kelyje. Ponas Hanonas išsitraukia pypkę iš burnos ir sako, kad šeštadienio rytas pats geriausias, dirbti reikia tik pusdienį. Pradėsime aštuntą, o baigsime, kai dvyliktą skambins „Viešpaties angelą“.

Pirmiausia pasirūpiname arkliu, jį kiek aptriname, pripilame medinę geldą avižų ir kibirą vandens. Ponas Hanonas rodo man, kaip uždėti pakinktus, ir leidžia įkinkyti arklį į vežimą. Jis sako: „Jėzusėli, Frenki, o tu gabus“.

Taip nudžiungu, kad noriu šokinėti ir važinėtis vežimu visą likusį gyvenimą.

Du vyrai pila į maišus anglis, durpes ir sveria juos ant plačių geležinių svarstyklių, kiekviename maiše po centnerį. Jų darbas sukelti maišus ant vežimo, kol ponas Hanonas eina į kontorą tiekimo talonų. Maišus vyrai sukrauna sparčiai, mes pasiruošę vežioti. Ponas Hanonas sėdasi kairėje vežimo pusėje ir pliaukštelėjęs botagu parodo, kur dešinėje sėstis man. Sunku užlipti, nes vežimas didžiulis, prigrūstas maišų, bandau pasilypėti ant rato. Ponas Hanonas sako, kad negalima taip elgtis. Niekada nestatyk kojos ar nedėk rankos arti rato, kai arklys pakinkytas. Arklys gali žingtelėti į šalį, ir štai tavo koją ar ranką įsuks ratas, o tu nieko negalėsi padaryti. Jis suragina arklį: noo. Arklys purto galvą kratydamas pakinktus, o ponas Hanonas juokiasi: „Tas kvailiukas mėgsta dirbti. Po kelių valandų jis nebekratys pakinktų“.

Kai pradeda lyti, užsidengiame senais anglių maišais, o ponas Hanonas burnoje apverčia pypkę dugnu į viršų, kad tabakas išliktų sausas. Jis sako, kad lyjant dirbti sunkiau, bet kokia nauda iš tų skundų. Lygiai taip galėtum skųstis dėl saulės Afrikoje.

Mes pervažiuojame Sarsfildo tiltą, vežame anglis į Enio kelią ir Šiaurinį žiedą. „Turtingi žmonės, — pasišaipo ponas Hanonas, — o taip jau nenoriai kiša ranką į kišenę arbatpinigių“.

Turime nuvežti šešiolika maišų. Ponas Hanonas sako, kad šiandien mums sekasi, nes kai kurie namai užsisakė daugiau nei vieną, jam neteks laipioti aukštyn žemyn vežimu žalojant kojas. Kai sustojame, jis nulipa, o aš stumiu maišą prie krašto ir užridenu jam ant pečių. Kai kurių namų anglinės stovi lauke, atidarai dangtį ir išpili maišą, tai lengva. Kitų namų galiniai kiemai ilgi, matau, kaip ponas Hanonas kenčia dėl savo kojų, nes turi nešti maišus nuo vežimo iki pat pašiūrių greta galinių durų. „O, Jėzusėli, Frenki, o Jėzusėli“, — tik tiek sudejuoja ir prašo paduoti ranką, kad padėčiau užlipti atgal ant vežimo. Jei turėtų karutį, galėtų juo vežti maišus nuo vežimo iki

namo, tai būtų nuostabu, bet karutis kainuoja dviejų savaičių algą, kas gi gali tiek sau leisti?

Maišai išvežioti, pasirodė saulė, vežimas tuščias, arklys irgi žino, kad jo darbo diena baigėsi. Gera sėdėti ant vežimo, žiūrėti į arklio nugarą — nuo uodegos iki galvos, stebėti, kaip jis linguoja Enio keliu per Šanoną, vėliau Prieplaukos keliu. Ponas Hanonas sako, kad vyras, išvežiojęs šešiolika centnerių anglių ir durpių, nusipelno bokalo, o jam padėjęs berniukas vertas limonado. Jis aiškina man, kad turiu vaikščioti į mokyklą, tada nebūsiu toks kaip jis, dirbantis su pūvančiom kojom. „Lankyk mokyklą, Frenki, išsikapstyk iš Limeriko ir iš Airijos. Šis karas vieną dieną baigsis, galėsi vykti į Ameriką, Australiją ar bet kurią kitą didelę atvirą šalį, kur pakėlęs akis nematysi žemės krašto. Pasaulis platus, gali patirti puikių nuotykių. Jei ne mano kojos, keliaučiau į Angliją, gamyklose užsidirbčiau turtus kaip kiti airiai, kaip tavo tėvas. Ne, ne kaip tavo tėvas. Girdėjau, jis paliko jus skurde, a? Nežinau, kaip sveiko proto vyras gali išvykti ir žiemą palikti žmoną su šeima badauti ir drebėti iš šalčio. Mokykla, Frenki, mokykla. Knygos, knygos, knygos. Išvyk iš Limeriko, kol tau nenupuvo kojos ir visiškai nepraradai proto“.

Arklys kaukši kanopomis, kai parvažiuojame į anglių sandėlį, pašeriame jį, pagirdome ir aptriname. Ponas Hanonas nuolat su juo kalbasi, vadina jį „mano senolis“, arklys prunkščia ir kiša nosį ponui Hanonui prie krūtinės. Norėčiau parsivesti tą arklį namo ir leisti jam gyventi apačioje, kol mes gyvename Italijoje, bet net jei pravesčiau jį pro duris, motina užriktu ant manęs, kad kurgi ne, šiuose namuose mums stigo tik arklio.

Gatvės, kylančios nuo Prieplaukos kelio, yra per stačios ponui Hanonui, jis negali minti pedalų ir manęs vežti, tad einame pėsčiomis. Jam skauda kojas, ilgai užtrunkame, kol užkopiame į Henrio gatvę. Jis ramstosi į dviratį ar sėdinėja ant laiptukų, kandžiodamas pypkę.

Svarstau, kada gausiu atlygį už dienos darbą, nes mama leido man nueiti į Lyrikos kiną, jei laiku grįšiu namo su savo šilingu ar su tiek, kiek duos ponas Hanonas. Mes jau prie Pietinės aludės durų, jis kviečia mane eiti vidun, juk pažadėjo nupirkti limonado.

Aludėje sėdi dėdė Pa Kytingas. Kaip įprasta, visas juodas. Jis sėdi šalia Bilo Gaivino, kuris visada baltas, dėdė prunkščia ir dideliais gurkšniais geria juodą alų. Ponas Hanonas klausia: „Kaip sekasi?“, sėdasi iš kitos pusės prie Bilo Gaivino, visi aludėje juokiasi. „Jėzusėli, — sako barmenas, — tik pažiūrėkit, du gabalai anglių ir sniego gniūžtė“. Nuo kitų aludės stalų atskuba gėrėjai pasižiūrėti į du anglies juodumo vyrus su kalkių baltumo vyru per vidurį, jie ketina pasiųsti žmogų, kad parsivestų fotografą iš „Limeriko vedlio“.

Dėdė Pa klausia: „Kur taip išsijuodinai, Frenki? Ar įkritai į anglių šachtą?“

„Padėjau ponui Hanonui ant vežimo“.

„Tavo akys atrodo baisiai, Frenki. Kaip myžalų skylės sniege“.

„Tai anglių dulkės, dėde Pa“.

„Išsiplauk jas, kai pareisi namo“.

„Gerai, dėde Pa“.

Ponas Hanonas nuperka man limonado, duoda šilingą už ryto darbą ir sako, kad dabar galiu eiti namo, esu šaunus darbininkas, kitą savaitę vėl galėsiu jam padėti po mokyklos.

Pakeliui namo apžiūrinėju save stiklinėse vitrinose, esu visas juodas nuo anglių ir jaučiuosi kaip vyras, vyras su šilingu kišenėje, vyras, kuris gėrė limonado aludėje su dviem angliažmogiais ir vienu kalkiažmogiu. Nebesu vaikas, ramiausiai galėčiau palikti Limio mokyklą. Galėčiau kas dieną dirbti su ponu Hanonu, o kai jo kojos visai sugriūtų, perimčiau vežimą ir likusį gyvenimą vežiočiau anglis turtingiems žmonėms, tada motinai nebereikėtų elgetauti Redemptorių bažnyčios klebonijoje.

Žmonės gatvėse keistai dėbčioja į mane. Vaikai juokiasi ir šūkčioja: „Štai kaminkrėtys. Kiek nori už mūsų kamino išvalymą? Ar įkritai į anglių sandėliuką? Kur tave nudegino šitokia tamsa?“

Jie nieko nežino. Jie nežino, kad kiaurą dieną vežiojau centnerius anglių ir durpių. Jie nežino, kad esu vyras.

Mama miega Italijoje su Alfuku, ant lango užmestas paltas, kad kambaryje būtų tamsu. Giriuosi, kad uždirbau šilingą, ji sako, kad galiu eiti į Lyrikos kiną, nusipelniau to. „Paimk dvipensį, kitką palik ant krosnies atbrailos apačioje, bus kepalėliui duonos prie arbatos“. Paltas nuo lango staiga nukrenta, kambary prašviesėja. Mama žiūri į mane: „Dieve aukštybėse, kas tavo akims? Lipk apačion, po akimirkos nusileisiu jų praplauti“.

Ji užkaičia vandenį katile ir plauna man akis boro rūgšties milteliais. Ji sako, kad nei šiandien, nei kurią kitą dieną negalėsiu eiti į kiną, kol neišsivalys akys, Dievas žino, kada tai bus. „Negalėsi vežioti anglių su tokiomis akimis. Tos dulkės jas tikrai pribaigs“.

„Noriu šito darbo. Noriu parnešti namo šilingą. Noriu būti vyras“.

„Gali būti vyras ir neparnešdamas namo šilingo. Eik viršun, atsigulk ir pailsink savo akis, kitaip būsi aklas vyras“.

Noriu šito darbo. Trissyk per dieną plaunu akis boro rūgšties milteliais. Prisimenu Šeimą iš ligoninės, kaip jo dėdė išsigydė akis mirkčiodamas, tad sėdžiu ir mirksiu po valandą kasdien. Šeimas sakė, kad norėdamas turėti geras akis turi mirksėti. Taigi mirksiu be paliovos, bet Malachis nubėga pas motiną, skersgatvyje kalbančią su ponia Hanon: „Mama, kažkas nutiko Frenkiui, jis viršuje mirksi ir mirksi“.

Ji atbėga viršun. „Kas tau yra?“

„Stiprinu akis pratimais“.

„Kokiais pratimais?“

„Mirksėjimu“.

„Mirksėjimas nėra pratimas“.

„Šeimas ligoninėje sakė, kad, norėdamas turėti geras akis, turi mirksėti. Jo dėdė sustiprino akis mirksėdamas“.

Mama sako, kad darausi keistas, ir grįžta į skersgatvį plepėti su ponia Hanon, o aš mirksiu, plaunu akis boro rūgšties milteliais, ištirpintais šiltame vandenyje. Girdžiu pro langą ponią Hanon sakant: „Tavo mažąjį Frenkį pats Dievas atsiuntė Džonui, laipiodamas į tą vežimą jis visiškai nustekeno kojas“.

Mama nutyli, vadinasi, jai gaila pono Hanono, ji ir vėl leis jam padėti sunkiausią išvežiojimų dieną, ketvirtadienį. Trissyk per dieną plaunu akis ir mirksiu, kol man ima skaudėti antakius. Mirksiu ir mokykloje, kol mokytojas nemato, klasės berniukai ima vadinti mane Mirksiumi, šią pravardę prideda prie viso sąrašo.

Mirksius Makortas, elgetos sūnus,
šokėjas išvarvėjusiom akim,
atkištalūpis
japoškė.

Man nerūpi, kaip jie mane pravardžiuoja, jei tik akyse prašviesės ir gausiu pastovų darbą kiloti centnerius anglių iš vežimo. Norėčiau, kad jie pamatytų mane ketvirtadienį po pamokų, kai sėdėsiu vežime su ponu Hanonu ir jis paduos man vadeles, kad galėtų ramiai išrūkyti pypkę. „Nagi, Frenki, būk geras ir švelnus mūsų gerajam arkliui, jo nereikia tampyti“.

Jis įduoda man botagą, bet mūsų arkliui niekada jo neprireikia. Viskas tik dėl akių, tiesiog pliauškinu juo ore kaip ponas Hanonas, dar galiu numušti musę nuo didelio auksinio arklio pasturgalio, siūbuojančio tarp ienų.

Tikriausiai visi žiūri į mane ir žavisi, kaip aš linguoju vežime, kaip ramiai timpčioju pavadžius ir mojuoju botagu. Gaila, kad neturiu pypkės kaip ponas Hanonas ir tvido kepuraitės. Norėčiau būti tikras angliažmogis juoda oda kaip ponas Hanonas ir dėdė Pa Kytingas, kad žmonės sakytų: štai eina Frenkis Makortas, kuris Limerike išvežioja anglis ir geria alų Pietinėje aludėje. Niekada neprausčiau veido. Būčiau juodas kasdien, net per Kalėdas, kai reikia gerai išsiprausti prieš ateinant Kūdikėliui Jėzui. Žinau, kad Jis neprieštarautų, nes mačiau tris išminčius prie prakartėlės Redemptorių bažnyčioje, vienas iš jų buvo juodesnis už Pa Kytingą, juodžiausią Limeriko vyrą, o jei išminčius buvo juodas, vadinasi, visur pasaulyje kas nors išvežioja anglis.

Arklys pakelia uodegą, didelės garuojančio šūdo bandos krenta iš

jo užpakalio. Timpteliu vadeles, kad jis galėtų sustoti ir jam būtų patogu, bet ponas Hanonas sulaiko: „Ne, Frenki, leisk jam risnoti. Jie visada šika risnodami. Štai kur išties palaimingi padarai, jie šika risnodami, jie nėra purvini ir dvokiantys kaip žmonių rasė, visai ne, Frenki. Blogiausia pasaulyje yra nueiti į išvietę po žmogaus, kuris užvalgė kiaulės kojų ir kiaurą vakarą maukė alų. Tas dvokas gali parblokšti net tvirtą vyrą. Su arkliais viskas kitaip. Jie ėda tik avižas ir šieną, jų mėšlas švarus ir natūralus“.

Dirbu su ponu Hanonu po mokyklos antradieniais ir ketvirtadieniais, padedu ir šeštadienio rytą, vadinasi, gaunu tris šilingus motinai, nors ji visą laiką jaudinasi dėl mano akių. Kai tik peržengiu slenkstį, ji imasi jas plauti ir priverčia pusvalandį išbūti užsimerkus.

Ponas Hanonas sako, kad ketvirtadieniais, išvežiojęs anglis Baringtono gatvėje, jis palauks manęs prie Limio mokyklos. Dabar berniukai pamatys mane. Pagaliau jie sužinos, kad esu darbininkas, o ne tik šokantis atkištalūpis „japoškė“ išvarvėjusiomis akimis. Ponas Hanonas šūkteli: „Lipk viršun“, aš užlipu ant vežimo kaip bet kuris kitas darbininkas. Matau, kaip berniukai žiopso į mane. Jie žiopso. Siūlau ponui Hanonui patogiai surūkyti pypkę, o aš paimsiu vadeles. Kai jis man mesteli vadeles, esu tikras, kad išgirstu berniūkščius aikčiojant. Raginu arklį: noo, kaip ponas Hanonas. Mes nurisnojame, žinau, kad daugybė Limio berniukų nusideda mirtina pavydo nuodėme. Vėl raginu: noo, kad tikrai visi išgirstų, kad visi žinotų, jog aš vadelioju šitą arklį, o ne kas kitas, kad jie niekada nepamirštų, jog matė mane ant anglių vežimo su vadelėmis ir botagu. Tai geriausia mano gyvenimo diena, geresnė už Pirmosios Komunijos dieną, kurią sugadino senelė, ši diena geresnė už Sutvirtinimo dieną, kai susirgau šiltine.

Manęs nebepravardžiuoja. Nebesijuokia iš mano išvarvėjusių akių. Domisi, kaip gavau tokį gerą darbą būdamas vienuolikos, kiek man moka, ar visada turėsiu šį darbą. Klausia, gal anglių sandėliuose yra dar kokių gerų darbų, gal galėčiau už juos užtarti žodelį.

Dičkiai trylikamečiai prieina prie manęs ir aiškina, kad tai jie turėtų gauti tokį darbą, nes jie didesni, o aš tik liesas nuodvasa be pečių. Tegu kalba į valias. Turiu darbą, o ponas Hanonas sako, kad esu galiūnas.

Kartais jam taip skauda kojas, kad jis vos gali paeiti, tada ponia Hanon labai sunerimsta. Ji paduoda man puodelį arbatos, žiūriu, kaip ji atraitoja savo vyro klešnes ir nulupa purvinus tvarsčius. Žaizdos paraudusios, pageltusios, užneštos anglių dulkėmis. Ji plauna žaizdas muilinu vandeniu ir patepa geltonu tepalu. Užkelia jo kojas ant kėdės, taip jis ir lieka sėdėti visą vakarą, skaitydamas laikraštį ar knygas iš lentynos virš galvos.

Pono Hanono kojos taip eina blogyn, kad jis turi keltis visa valanda anksčiau, kad jas pramankštintų ir aprištų naujais tvarsčiais. Vieną šeštadienio rytą dar tamsu, bet ponia Hanon jau beldžia į mūsų duris ir prašo, kad nueičiau pas kaimyną ir pasiskolinčiau jų karutį, nes ponas Hanonas šiandien negalės nešioti maišų, gal aš tiesiog suvežiočiau juos karučiu vietoj jo. Jis nebegalės pavežti manęs dviračiu, atridenęs karutį susitiksiu su juo sandėlyje.

Kaimynas sako, kad ponui Hanonui paskolintų bet ką, telaimina jį Dievas.

Laukiu prie anglių sandėlio vartų ir žiūriu, kaip ponas Hanonas lėčiau nei bet kada važiuoja link manęs. Jo kojos taip sustingusios, kad jis vos gali nulipti nuo dviračio. Jis sako: „Esi šaunus vyras, Frenki“. Jis leidžia man pakinkyti arklį, nors man vis dar sunku uždėti pavadžius. Leidžia išsukti vežimą iš kiemo į apšerkšnijusias gatves, norėčiau važiuoti amžinai ir niekada negrįžti namo. Ponas Hanonas rodo, kaip nustumti maišus prie vežimo krašto ir numesti ant žemės, tada tempiu juos į karutį ir gabenu prie namų. Aiškina, kaip pakelti ir nustumti maišus nepersitempiant, iki vidurdienio mes išvežiojame šešiolika maišų.

Norėčiau, kad mane pamatytų Limio berniokai, kaip aš valdau arklį ir tvarkausi su maišais, kaip viskuo pasirūpinu, kol ponas Hanonas ilsina kojas. Gaila, kad jie nemato, kaip stumiu karutį į Pietinę aludę ir geriu limonadą su ponu Hanonu ir dėde Pa, aš visas išsijuodinęs, Bilas Gaivinas visas išsibaltinęs. Norėčiau jiems parodyti arbatpinigius, kuriuos ponas Hanonas leidžia pasilikti sau, tuos keturis šilingus, dar vieną šilingą jis duoda už ryto darbą, iš viso gaunu penkis.

Mama sėdi prie krosnies, kai paduodu pinigus, ji pakelia akis, įsimeta monetas į sterblę ir pravirksta. Nustembu, nes pinigai turėtų padaryti ją laimingą. „Pasižiūrėk į savo akis, — suaimanuoja ji. — Eik prie veidrodžio ir pasižiūrėk į savo akis“.

Mano veidas juodas, o akys atrodo baisiau nei bet kada. Baltymai ir vokai paraudę, kampučiuose susirinkę geltoni pūliai varva žemyn. Jei pūliai kiek užsilaiko, susiformuoja traiškanos, kurias reikia nukrapštyti ar nuplauti.

Mama sako, kad gana. Gana pono Hanono. Mėginu paaiškinti, kad ponui Hanonui manęs reikia. Jis vargiai bepaeina. Šįryt turėjau daryti viską, vadeliojau arklį, vežiojau karutį su maišais, sėdėjau aludėje, gėriau limonadą, klausiausi, kaip vyrai ginčijosi, kas geresnis, Romelis ar Montgomeris.

Mama sako užjaučianti poną Hanoną dėl jo bėdų, bet mes turime savų rūpesčių, jai visai nereikia aklo sūnaus, klupinėjančio Limeriko gatvėmis. „Užtenka, kad vos nenumirei nuo šiltinės, o dabar dar nori ir apakti“.

Negaliu sulaikyti ašarų, nes tai vienintelė mano galimybė būti vyru ir parnešti namo pinigų, kurių pašto pasiuntinukas niekada neatneša iš mano tėvo. Negaliu liautis žliumbęs, nes neįsivaizduoju, ką ponas Hanonas darys pirmadienio ryte, kai jam niekas nepadės nustumti maišų prie vežimo krašto ir nuvežti jų į turtuolių namus. Negaliu liautis žliumbęs, nes prisimenu, kaip jis elgiasi su arkliu, kaip vadina jį meilučiu, juk ponas Hanonas pats švelnus, tai kas gi bus su arkliu, jei šis neteks pono Hanono, kuris jį išveda, jei neteks manęs, galinčio jį išvesti? Juk arklys žus iš alkio negaudamas avižų, šieno ir obuolio retsykiais.

Mama liepia liautis verkti, tai kenkia akims. Ji sako: „Pažiūrėsim. Daugiau nieko negaliu tau pasakyti. Pažiūrėsim“.

Ji praplauna man akis ir duoda šešiapensį, kad nusivesčiau Malachį į Lyrikos kino teatrą pažiūrėti Boriso Karlovo filme „Vyras, kurio negalėjo pakarti“ ir nusipirkčiau porą gabalėlių Klyvio iriso. Sunku įžiūrėti ekraną, kai iš akių teka geltoni pūliai, Malachis turi man pasakoti, kas vyksta. Žmonės aplinkui liepia mums užsičiaupti, jie nori išgirsti, ką sako Borisas Karlovas, o kai Malachis atkerta, kad jis tik padeda savo aklam broliui, jie pakviečia prižiūrėtoją Frenką Goginą, šis pagrasina, kad jei išgirs dar vieną Malachio žodį, išmes mus abu lauk.

Neimu į galvą. Man pavyksta išspausti pūlius iš vienos akies ir ją išvalyti, galiu matyti ekraną, kol užpūliuoja kita akis, taip aš ir žiūriu — spaudžiu, žiūriu, spaudžiu, žiūriu ir viską matau geltonai.

Pirmadienio rytą ponia Hanon vėl beldžia į mūsų duris. Ji klausia mamos, ar Frenkas nenueitų į anglių sandėlį ir nepasakytų kontoroje, kad ponas Hanonas šiandien neatvažiuos, kad jis turi dėl kojų apsilankyti pas gydytoją, jis tikrai pasirodys rytoj, ko negalės išvežioti šiandien, išvežios rytoj. Ponia Hanon dabar mane vadina Frenku. Tas, kuris tiekia centnerius anglių, jau nebe Frenkis.

Vyras kontoroje dvejoja: „Hm. Manau, mes labai pakantūs Hanonui. Kuo tu vardu?“

„Makortas, sere“.

„Pasakyk Hanonui, kad man reikės gydytojo pažymos. Ar supratai?“

„Taip, sere“.

Gydytojas sako, kad ponui Hanonui reikia gultis į ligoninę, jei ne, kojos gangrenuos, tada gydytojas už nieką nebeatsakys. Greitoji išveža poną Hanoną, taigi mano didžiojo darbo nebėra. Dabar būsiu baltaveidis kaip ir visi kiti Limio mokykloje, nebebus vežimo, nebebus arklio, nebebus šilingų, kuriuos parnešdavau motinai.

Po kelių dienų prie mūsų durų pasirodo Braidė Hanon. Jos motina norėtų, kad ateičiau jos aplankyti ir išgerti puodelio arbatos. Ponia Hanon sėdi prie židinio, padėjusi ranką ant pono Hanono kėdės.

„Sėskis, Frenkai“, — sako ji. Kai sėduosi ant paprastos virtuvinės kėdės, ji prieštarauja: „Ne, sėsk čia. Sėsk ant jo kėdės. Ar žinai, kiek jam metų, Frenkai?“

„O, jis turėtų būti labai senas, ponia Hanon. Jam tikriausiai kokie trisdešimt penkeri“.

Ji šypsosi. Jos dailūs dantys. „Jam keturiasdešimt devyneri, Frenkai, o tokio amžiaus vyro kojos turėtų būti sveikos“.

„Taip, ponia Hanon“.

„Ar žinai, kad jis labai džiaugėsi tavimi sėdėdamas tame vežime?“

„Nežinojau, ponia Hanon“.

„Iš tiesų. Turime dvi dukteris, tu pažįsti Braidę, o Keitlina dirba slauge Dubline. Bet neturime sūnaus, jis sakė, kad tu jam buvai kaip sūnus“.

Jaučiu, kaip man ima degti akys, nenoriu, kad ji pamatytų mane verkiantį, ypač kad pats nežinau, kodėl verkiu. Pastaruoju metu vien ašaroju. Ar dėl darbo? Ar dėl pono Hanono? Motina sako: „O, tavo šlapimo pūslė netoli akių“.

Greičiausiai verkiu dėl to, kad ponia Hanon kalba labai tyliai — tai dėl to, kad kalba apie poną Hanoną.

„Kaip sūnus, — kartoja ji, — džiaugiuosi, kad jis patyrė tokį jausmą. Žinai, jo darbo dienos baigėsi. Nuo šiol jam teks likti namie. Gal ir yra kokių vaistų, jei yra, gal jis galės gauti sargo darbą, kur nereikės kilnoti ir vilkti“.

„Aš irgi nebeturiu darbo, ponia Hanon“.

„Turi darbą, Frenkai. Pamokas. Tai tavo darbas“.

„Tai ne darbas, ponia Hanon“.

„Niekada neturėsi kito tokio darbo, Frenkai. Ponui Hanonui širdis plyšta prisiminus, kaip nuo vežimo tampei maišus su anglimis, tavo motinai dėl to skauda širdį, ilgainiui būtum praradęs akis. Dievas žino, kaip gailiuosi, kad tave į tai įtraukiau, nes tavo vargšę motiną užgriuvo ir tavo akių bėdos, ir pono Hanono liga“.

„Ar galiu ligoninėje aplankyti poną Hanoną?“

„Ko gero, ten tavęs neįleis, bet visada gali ateiti jo aplankyti pas mus. Dievažin, jis nelabai ką veiks, tik skaitys ir žiūrės pro langą“.

Mama namie sako: „Nereikėjo verkti, bet ašaros sūrios, gal jos išplaus pūlius tau iš akių“.

XII

Gavome laišką nuo tėčio. Jis grįš namo dvi dienos iki Kalėdų. Jis rašo, kad viskas bus kitaip, kad jis tapo kitoks, tikisi, jog esame geri berniukai, klausome motinos, atliekame religines prievoles, jis visiems parveš kokių nors kalėdinių lauktuvių.

Mama vedasi mane jo pasitikti į geležinkelio stotį. Stotyje visada įdomu, ten pilna atvykstančių ir išvykstančių, žmonės persisvėrę per vagonų langus, vieni verkia, kiti šypsosi, mojuoja atsisveikindami, traukinys švilpia ir kviečia, nupukšnoja garų debesyje, išlydėjusieji šmurkščioja ant platformos, geležinkelio bėgiai tolumoje nusidažo sidabru, jie veda į Dubliną, į tolimus kraštus.

Dabar beveik vidurnaktis, tuščioje platformoje šalta. Vyras su geležinkelininko kepuraite klausia, ar nenorėtume palaukti šiltoje vietelėje. Mama dėkoja ir juokiasi, kai jis nuveda mus į platformos galą, kur kopėčiomis turime kopti į signalinį bokštą. Ji kiek užtrunka, nes ji sunki. Mama vis kartoja: „O, Dieve, o, Dieve“.

Mes pakylame virš pasaulio, signaliniame bokšte tamsu, tik raudonai, geltonai ir žaliai mirkčioja švieselės, kai geležinkelininkas pasilenkia virš skydelio. Jis sako: „Kaip tik vakarieniauju, kviečiu ir jus“.

Mama atsisako: „O, ne, ačiū, negalime atimti iš jūsų vakarienės“.

Jis neatlyžta: „Žmona visada primosią per daug, jei sėdėčiau šiame bokšte visą savaitę, ir tai neįstengčiau tiek suvalgyti. Juk nėra sunku stebėti šviesas ir vis nuleisti kokią svirtį“.

Vyras nusuka gertuvės dangtelį ir į puoduką įpila kakavos. „Še, — sako jis man, — išgerk trupučiuką kakavos“.

Mamai įduoda pusę sumuštinio. „O, ne, — stumia ji, — galėtumėte parnešti jį namo savo vaikams“.

„Turiu du sūnus, ponia, jie kariauja Jo didenybės Anglijos karaliaus pajėgose. Vienas atlieka prievolę pas Montgomerį Afrikoje, kitas išsiųstas į Birmą ar kokią kitą suknistą vietą, atleiskite, kad keikiuosi. Išsikovojome laisvę nuo Anglijos, o dabar kariaujame jos karus. Tad štai, ponia, paragaukite kąsnelį sumuštinio“.

Skyde sužybčioja švieselės, geležinkelininkas sako: „Jūsų traukinys atvažiuoja, ponia“.

„Labai jums ačiū, linksmų Kalėdų“.

„Linksmų Kalėdų ir jums, ponia, laimingų Naujųjų metų. Atsargiai ant tų kopėčių, vaikine. Padėk motinai“.

„Labai jums ačiū, sere“.

Mes laukiame ant platformos, kol traukinys įdunda į stotį. Vagonų durys atsiveria, keletas vyrų su lagaminais išlipa ir skuba prie vartų. Sužvanga išmestos pieno skardinės. Vyras su dviem berniukais

iškrauna laikraščius ir žurnalus.

Mano tėvo nė ženklo. Mama sako, kad gal jis užmigo kokiame vagone, bet juk jis vargiai užmiega ir savo lovoje. Mama sako, kad gal laivas iš Holihedo vėlavo, vadinasi, jis nespėjo į traukinį. Tokiu metų laiku Airijos jūra labai pavojinga.

„Jis neatvažiuos, mama. Mes jam nerūpim. Jis tiesiog prasigėrė ten Anglijoje“.

„Nekalbėk taip apie savo tėvą“.

Nieko nebesakau. Nesakau, kad norėčiau turėti tokį tėvą, kaip tas vyras iš signalinio bokšto, kuris vaišina sumuštiniais ir kakava.

Kitą dieną pro duris įeina tėtis. Jis nebeturi viršutinių dantų, po kairiąja akimi mėlynė. Jis sako, kad Airijos jūra buvo banguota, kai jis pasilenkė per bortą, iškrito dantys. Mama klausia: „Juk tu nebuvai girtas, tiesa? Nesusimušei?“

„Ak, ne, Andžela“.

Maiklas įsiterpia: „Sakei, kad turėsi mums lauktuvių, tėti“.

„O, turiu“.

Jis išima saldainių dėžutę iš lagamino ir paduoda mamai.

Mama atidaro dėžutę ir parodo mums, ten trūksta pusės šokoladinių saldainių.

„Ar negalėjai jų patausoti?“ — klausia ji.

Ji uždaro dėžutę ir padeda ant krosnies atbrailos. Saldainius valgysime rytoj po Kalėdų pietų.

Mama klausia, ar jis parvežė pinigų. Tėtis sako, kad laikai sunkūs, darbo reta. „Tyčiojiesi, ar ką? Juk karas, Anglijoje pilna darbo. Tu pragėrei pinigus, tiesa?“

„Tu pragėrei pinigus, tėti!“

„Tu pragėrei pinigus, tėti!“

„Tu pragėrei pinigus, tėti!“

Šaukiame taip garsiai, kad Alfukas pravirksta. Tėtis dūsauja: „Ak, berniukai, nagi, berniukai, gerbkite savo tėvą“.

Jis užsideda kepurę. Jis turi nueiti pas vieną žmogų. Mama perspėja: „Eik pas tą savo žmogų, bet šįvakar į šiuos namus negrįžk girtas, dainuodamas apie Rodį Makorlį ar dar ką“.

Jis grįžta namo girtas, bet tylus, ir nuvirsta ant grindų prie mamos lovos.

Kitą dieną valgome Kalėdų pietus, nes mama gavo maisto taloną iš Šv. Vincento Pauliečio draugijos. Parsinešėme avies galvą, kopūstą, baltų miltingų bulvių ir butelį sidro, nes Kalėdos. Tėtis sako, kad jis nealkanas, jis išgers arbatos, pasiskolins iš mamos cigaretę. Mama liepia: „Valgyk ko nors. Kalėdos“.

Tėtis vėl tvirtina, kad nėra alkanas, bet jei niekas nenori, jis suvalgysiąs avies akis. Jis sako, kad akys labai maistingos, mes suniurname iš pasišlykštėjimo. Jis užgeria avies akis arbata ir

sutraukia paskutinius „Laukinės vynuogės“ dūmus. Užsideda kepurę ir eina viršun lagamino.

Mama klausia: „Kur susiruošei?“

„Į Londoną“.

„Mūsų Viešpaties dieną? Per Kalėdas?“

„Tai geriausia diena keliauti. Žmonės, sėdintys automobiliuose, visada pamėtės darbininką iki Dublino. Jie prisimena sunkius Šventosios Šeimos laikus“.

„O kaip įlipsi į Holihedo laivą be penso kišenėje?“

„Kaip ir šįkart. Visada atsiranda akimirka, kai sargai nusisuka“.

Jis pabučiuoja kiekvieną į kaktą, liepia būti geriems berniukams, paklusti mamai, kalbėti maldas. Žada rašyti, mama nusišaipo: „O, taip, kaip visada“. Jis atsistoja priešais ją su lagaminu. Mama atsikelia, paima saldainių dėžutę ir paleidžia ją per rankas. Ji įsideda saldainį į burną ir vėl išsiima, nes jis per kietas, ji negali jo sukramtyti. Man pakliuvo minkštas, siūlau jį mamai už kietąjį, jo užteks ilgiau. Jis su grietinėle, riebus, viduje yra riešutas. Malachis su Maiklu skundžiasi, kad jie negavo riešuto, kodėl Frenkui visada atitenka riešutas? Mama stebisi: „Kaip — visada? Juk mes pirmą kartą gavome saldainių dėžutę“.

Malachis aiškina: „Jam atiteko bandelė su razina mokykloje, berniukai sakė, kad jis atidavė ją Pedžiui Klohesiui, tai kodėl jis negalėjo atiduoti mums riešuto?“

Mama sako: „Nes šiandien Kalėdos, jam skauda akis, o riešutas gerai, jei skauda akis“.

Maiklas klausia: „Ar nuo to riešuto jo akys pagerės?“

„Taip“.

„Ar pagerės viena akis ar abi?“

„Manau, abi“.

Malachis sako: „Jei rasiu dar vieną riešutą, atiduosiu jį jam, kad akys sveiktų“.

Mama linkteli: „Žinau, tu tikrai taip padarysi“.

Tėtis akimirką žiūri, kaip valgome šokoladinius saldainius. Tada atšauna skląstį, išeina pro duris ir jas užtrenkia.

Mama skundžiasi Braidei Hanon: „Dienos bjaurios, bet naktys dar bjauresnės, ar tas lietus kada nors liausis?“ Ji mėgina pasilengvinti bjauriąsias dienas nesikeldama ir leisdama Malachiui ir man įkurti ugnį ryte, kol ji sėdi lovoje maitindama Alfuką duona ir laikydama arbatos puoduką prie jo lūpų. Turime lipti žemyn į Airiją, nusiprausti kriauklėje po čiaupu ir nusišluostyti senais drėgnais marškiniais, kabančiais ant kėdės atlošo. Mama priverčia mus ateiti prie lovos, kad patikrintų, ar aplink kaklus neliko purvo, jei kaklai nešvarūs, turime grįžti į apačią prie čiaupo ir drėgnų marškinių. Jei kelnėse atsiranda

skylė, ji sėdasi ir lopo ją bet kokiu skuduru, kokį tik randa. Kol sukanka trylika, mūvime trumpas kelnes, tad mūsų ilgose kojinėse nuolat pilna skylių, kurias reikia užadyti. Jei mama neturi vilnos adyti, o kojinės tamsios, galime išsijuodinti kulkšnis batų tepalu, kad atrodytume padoriai. Nesmagu vaikštinėti tarp žmonių, jei pro kojinių skyles kyšo odos lopai. Po kelių savaičių skylės taip išdidėja, kad tenka nusmaukti kojines nuo pėdų ir pasikišti po pirštais, tada skylės pasislepia bate. Lietingomis dienomis kojinės permirksta, vakarais jas kabiname prie krosnies ir tikimės, kad ryte jos bus sausos. Jos sukietėja nuo purvo, ryte maudamiesi bijome, kad tik jos nesubyrėtų ant grindų į skutelius mums prieš nosis. Gal mums ir pasiseks užsimauti kojines, bet tada reikės paslėpti ir batų skyles, todėl aš kaunuosi su Malachiu dėl bet kokios skiautelės kartono ar popieriaus. Maiklui tik šešeri, jis turi laukti, kol jam kas liks, bet mama barasi ir aiškina, kad privalome padėti mažajam broliukui. Ji grasina: „Jei nepataisysite brolio batų ir man teks išlipti iš lovos, iškaršiu jums kailį. Turite užjausti Maiklą, nes jis per didelis žaisti su Alfuku ir per mažas žaisti su jumis“. Dėl tos pačios priežasties jis ir susipešti negali su niekuo.

Toliau rengtis lengva, su tais pačiais marškiniais miegu ir vaikštau į mokyklą. Vilkiu juos šiokiadieniais ir per išeigines. Su jais žaidžiu futbolą, laipioju sienomis, plėšikauju soduose. Su tais pačiais marškiniais einu į Mišias ir į broliją, žmonės užuodę kvapą traukiasi šalin. Jei mama Šv. Vincento Pauliečio draugijoje gaus taloną naujiems marškiniams, senieji taps rankšluosčiu ir mėnesių mėnesius drėgni kabos ant kėdės, mama galės panaudoti jų atraižas lopydama kitus marškinius. Gal net sukarpys juos ir leis kiek panešioti Alfukui, kol galiausiai jie baigs savo gyvenimą ant grindų, pakišti po durimis, kad apsaugotų nuo lietaus iš gatvės.

Į mokyklą einame skersgatviais ir šoninėmis gatvelėmis, kad nesusitiktume gerbiamų šeimų berniukų, lankančių Brolių krikščionių mokyklą, ar turtingųjų, lankančių Jėzuitų mokyklą ar Pusmėnulio koledžą. Brolių krikščionių berniukai vilki tvido švarkus, šiltus vilnonius megztinius, marškinius, pasirišę kaklaraiščius, apsiavę blizgančiais naujais batais. Žinome, kad jie gaus darbus valstybės tarnyboje ir padės žmonėms, valdantiems pasaulį. Pusmėnulio koledžo berniukai vilki striukes, kaklus ir pečius jie apsivynioję mokyklos šalikais ir elgiasi taip, tarsi jiems nebūtų lygių. Jų ilgi plaukai krenta ant kaktos ir ant akių, tad jie gali krestelėti juos atgal kaip anglai. Žinome, kad jie stos į universitetą, užsiims šeimos verslu, dirbs vyriausybėje, valdys pasaulį. Mes būsime kurjeriai, dviračiais išvežiojantys prekes, arba važiuosime į Angliją dirbti statybose. Mūsų seserys prižiūrės vaikus, šveis grindis, jei tik neišvažiuos į Angliją. Mes tai žinome. Gėdijamės savo išvaizdos, todėl, jei turtingų mokyklų

berniukai ima šaipytis, puolame į muštynes, susikruviname nosis ar suplėšome drabužius. Mūsų mokytojai praradę kantrybę dėl tų mūsų muštynių, juk jų sūnūs lanko turtingųjų mokyklas. „Neturite teisės kelti rankos prieš aukštesnės klasės žmones, nedarykite to“.

Kartais parėjęs namo randu mamą, sėdinčią prie krosnies ir plepančią su nepažįstamais — moterimi ir vaiku. Visada moteris ir vaikas. Mama randa juos klaidžiojančius gatvėmis, jei jie paprašo: „Gal galėtumėte duoti keletą pensų, ponia?“, mamai plyšta širdis. Ji niekada neturi pinigų, tad pakviečia juos į namus arbatos ir kąsnio keptos duonos, o jei naktis šalta, ji leidžia jiems permiegoti kampe prie krosnies ant krūvos skudurų. Jei ji duoda jiems duonos, vadinasi, mums jos liks mažiau, bet jei imame skųstis, ji sako, kad visada yra žmonių, kuriems dar blogiau, mes tikrai galime su jais pasidalyti tuo trupučiu, kurį turime.

Maiklas irgi toks pat. Jis parsiveda namo paklydusius šunis ir senukus. Jo lovoje bet kada galima rasti šunų. Žaizdotų šunų, šunų be ausų, be uodegų. Parke jis rado vaikų kankinamą aklą kurtą. Maiklas susimušė su vaikais, pasiėmė tą už save didesnį kurtą ir paaiškino mamai, kad šuo turėtų gauti vakarienę. Mama nustemba: „Kokią vakarienę? Džiaugiamės, jei namuose yra bent riekelė duonos“. Maiklas atsako, kad šuniui irgi reikia duonos. Mama sako, kad šunį rytoj reikės išvesti, Maiklas visą naktį verkia, o ryte ima verkti dar labiau, nes lovoje šalia savęs randa kurtą negyvą. Jis neis į mokyklą, nes turi iškasti kapą lauke, kur buvo arklidės, jis nori, kad kastume visi drauge ir kalbėtume rožinį. Malachis aiškina, kad beprasmiška melstis už šunį, iš kur žinai, kad jis bent jau buvo katalikas? Maiklas atšauna: „Aišku, jis buvo katalikas. Argi nelaikiau jo ant rankų?“ Jis taip smarkiai rauda, kad mama leidžia visiems neiti į mokyklą. Apsidžiaugiame ir noriai padedame Maiklui iškasti kapą, sukalbame tris „Sveika, Marija“. Neketiname ten stovėti ir tuščiai praleisti dieną kalbėdami rožinį už mirusį kurtą, jei neiname į mokyklą. Maiklui tik šešeri, bet kai jis parsiveda senukus namo, jam pavyksta įkurti ugnį ir pavaišinti juos arbata. Mama sako išsikraustysianti iš proto, jei dar sykį grįžusi namo rasianti tuos senius, geriančius iš jos mėgstamo puodelio, murmančius ir besikasančius prie krosnies. Ji skundžiasi Braidei Hanon, kad Maiklas parsiveda namo senius be kelių varžtelių, jei neturi nė trupinėlio duonos, jis beldžia į kaimynų duris ir nesigėdydamas prašinėja. Galiausiai mama uždraudžia Maiklui: „Daugiau jokių senukų. Vienas iš jų apkrėtė mus utėlėmis, jos mums įkyrėjo“.

Utėlės šlykščios, bjauresnės už žiurkes. Jos ropinėja per galvas, per ausis, sėdi ant raktikaulių. Jos įsisiurbia į odą. Įsiskverbia į drabužių siūles, ropinėja po paltus, kuriais užsiklojame. Turime apieškoti kiekvieną Alfuko kūno colį, jis juk kūdikis, bejėgis.

Utėlės blogiau už blusas. Utėlės įsikimba ir čiulpia, pro jų odą galime matyti savo kraują. Blusos šokinėja ir kandžioja, jos švarios, geriau jau blusos. Tie, kurie šokinėja, švaresni už ropinėjančius.

Visi nutariame, kad daugiau nebebus jokių klajoklių moterų su vaikais, šunų ir senukų. Nebenorime ligų ir užkrato.

Maiklas verkia.

Senelės kaimynė, ponia Parsel, vienintelė savo skersgatvyje turi radijo imtuvą. Jį davė vyriausybė, nes ponia Parsel sena ir akla. Noriu radijo. Mano senelė sena, bet ji ne akla, tad kam reikia senelės, kuri neapanka ir negauna radijo iš vyriausybės?

Sekmadienio vakarais sėdžiu lauke ant šaligatvio po ponios Parsel langu, klausausi pjesių per BBC ir *Radio Eireann* — Airijos stotį. Gali išgirsti O'Keisio, Šo, Ibseno ir net paties Šekspyro, geriausio iš geriausių, net jei jis anglas, pjesių. Išgirsti keistų pjesių apie tai, kaip graikai išsiplėšdavo akis, nes per klaidą susituokdavo su savo motinomis.

Vieną vakarą sėdžiu po ponios Parsel langu ir klausausi „Makbeto". Jos duktė Keitlina iškiša galvą pro duris. „Eikš vidun, Frenki. Mano motina sako, kad pasigausi džiovą sėdėdamas ant žemės tokiu oru".

„O, ne, Keitlina. Viskas gerai".

„Jokiu būdu. Užeik".

Jos pavaišina mane arbata ir stora rieke duonos, užteptos juodųjų serbentų uogiene. Ponia Parsel klausia: „Ar tau patinka Šekspyras, Frenki?"

„Man labai patinka Šekspyras, ponia Parsel".

„O, jo nepaprastai gera klausytis, Frenki, jo pasakojimai geriausi pasaulyje. Nežinau, ką daryčiau sekmadienio vakarais, jei nebūtų Šekspyro".

Kai pjesė baigiasi, ji leidžia man pasukinėti radijo rankenėlę, suku ją trumposiomis bangomis ir ieškau tolimų garsų, girdėti keistas šnabždesys ir šnypštimas, ošia banguodamas vandenynas, girdisi Morzės kodas pyp-pyp-pyp-pyyyyp. Girdžiu mandolinas, gitaras, ispaniškus dūdmaišius, Afrikos būgnus, valtininkus, šūkaujančius Nilo upėje. Matau budinčius jūreivius, iš puodukų geriančius karštą kakavą. Matau katedras, dangoraižius, namukus. Matau beduinus Sacharoje ir Prancūzijos svetimšalių legioną, kaubojus Amerikos prerijose. Matau ožius, šokinėjančius akmenuota Graikijos pakrante, kur piemenys yra akli, nes per klaidą vedė savo motinas. Matau žmones, plepančius kavinėse, geriančius vyną, vienuolius, giedančius giesmes, o štai garsiai gaudžia Didysis Benas: „Čia BBC užsienio tarnyba, eteryje žinios".

Ponia Parsel prašo: „Palik šitą stotį, Frenki, sužinosime, kas

vyksta pasaulyje“.

Po žinių įsijungia Amerikos ginkluotųjų pajėgų tinklas, gera girdėti vėsius ir jaukius amerikiečių balsus, štai suskamba muzika, o, žmogau, paties Diuko Elingtono muzika, jis liepia man lipti į traukinį, kur man vienam dainuoja Bilė Holidėj:

Negaliu duoti tau nieko, tik meilę, branguti,
Tik jos vienos turiu daug, meiluti.

O, Bile, Bile, norėčiau būti Amerikoje su tavimi ir visa šita muzika, kur niekam negelia dantų, kur žmonės lėkštėse palieka maistą, kur kiekviena šeima turi po išvietę, kur visi ilgai ir laimingai gyvena.

Ponia Parsel taria: „Žinai ką, Frenki?“

„Ką, ponia Parsel?“

„Tas Šekspyras toks puikus, tikriausiai jis yra airis“.

Nuomos mokesčių rinkėjui senka kantrybė. Jis sako mamai: „Jūs už dyką gyvenate jau keturias savaites. Reikia sumokėti svarą ir du šilingus. Tai nebegali tęstis, nes aš turiu grįžti į biurą ir pranešti serui Vincentui Nešui, kad Makortai skolingi už visą mėnesį. Kas tada man bus, ponia? Sėdėsiu be darbo, o turiu remti motiną, kuriai devyniasdešimt dveji ir kuri kas dieną eina komunijos į Pranciškonų bažnyčią. Mokesčių rinkėjas arba renka pinigus, ponia, arba praranda darbą. Grįšiu kitą savaitę, ir jei neturėsite pinigų, vieno svaro aštuonių šilingų ir šešių pensų, atsidursite ant šaligatvio, o lietus merks jūsų baldus“.

Mama grįžta į Italiją ir sėdasi prie krosnies svarstydama, kur, vardan Dievo, ji gaus pinigų už savaitės nuomą, o ką jau kalbėti apie skolas. Ji norėtų išgerti arbatos, bet nepavyks užsivirti vandens, kol Malachis nenuplėš klibančios lentos nuo sienos ta*rp viršutinio aukšto kambarių. Mama sako:* „Ką gi, ji nukrito, taigi galima ramiai sukapoti ją ugniai“. Išsiverdame vandens ir paliekame likusią lentos dalį ryto arbatai, bet ką darysime šįvakar, rytoj ir vėliau? Mama sugalvoja: „Nusiplėšime dar vieną lentą nuo tos sienos, bet tik vieną, daugiau tai ne“. Ji tai kartoja dar dvi savaites, kol sienų nelieka, tik sijos. Ji perspėja mus, kad neliestume sijų, nes jos laiko lubas ir patį namą.

O, niekada neliesime tų sijų.

Mama išeina pas senelę, namie taip šalta, kad aš imu kirviu kapoti vieną siją. Malachis mane drąsina, o Maiklas susižavėjęs ploja rankomis. Trukteliu siją, lubos sugirgžda, ir ant mamos lovos pasipila tinkas, šiferis, lietus. Malachis išsigąsta: „O, Dieve, mus visus užmuš“. O Maiklas šokinėja dainuodamas: „Frenkis sugriovė namą, Frenkis sugriovė namą“.

Per lietų bėgame pas mamą papasakoti naujienų. Ji nieko nesupranta iš Maiklo dainų apie sugriautą namą, kol nepaaiškinu, kad name yra skylė ir jis griūva. Ji suklinka: „Jėzau“, ir pasileidžia gatvėmis, senelė bando neatsilikti.

Pamačiusi savo lovą, palaidotą po tinku ir šiferiu, mama ima rautis plaukus: „Ką dabar darysime, ką darysime?“ Ji rėkia ant manęs, kad lindau prie sijų. Senelė sako: „Eisiu į savininko biurą ir liepsiu jam viską pataisyti, kol visiškai nepaskendote“.

Netrukus ji grįžta su nuomos mokesčių rinkėju. Jis išsižioja: „Didysis Dieve danguje, kur kitas kambarys?“

Senelė klausia: „Koks kambarys?“

„Išnuomojau jums du kambarius viršuje, vienas dingo. Kur kitas kambarys?“

Mama klausia: „Koks kambarys?“

„Viršuje čia buvo du kambariai, dabar liko vienas. O kas nutiko sienai? Čia buvo siena. Dabar jos čia nėra. Aiškiai prisimenu sieną, nes aiškiai prisimenu kambarį. Kurgi ta siena? Kur kambarys?“

Senelė sako: „Neprisimenu jokios sienos, jei neprisimenu sienos, kaip galiu prisiminti kambarį?“

„Neprisimenat? Ką gi, užtat aš prisimenu. Keturiasdešimt metų dirbu tarpininku, bet tokių kaip jūs niekada nemačiau. Dėl Dievo, tai tiesiog beviltiška, vos nusisuki, nuomininkai nebemoka nuomos, be to, dar pradangina sienas ir kambarius. Noriu sužinoti, kur ta siena ir ką jūs padarėte su kambariu, taigi!“

Mama atsisuka į mus: „Ar kuris prisimenate sieną?“

Maiklas tampo ją už rankos: „Ar tai ta siena, kurią sukūrenome?“

Mokesčių rinkėjas sušunka: „Brangus Dieve danguje, tai baisiausias košmaras, prakeikimas! Jokių pinigų, ką aš pasakysiu serui Vincentui biure? Lauk, ponia, iškeldinu jus lauk! Lygiai po savaitės pabelsiu į jūsų duris, nenoriu namie nieko rasti, visi eikit lauk ir niekada nebegrįžkit! Ar supratot mane, ponia?“

Mamos veidas sugriežtėja. „Gaila, kad negyvenote tais laikais, kai anglai išvarė mus ir paliko šalikelėje“.

„Nebūkit įžūli, ponia, nes rytoj atsiųsiu vyrus, kad jus iškraustytų“.

Jis išeina pro duris ir palieka jas praviras, rodydamas, ką apie mus galvoja. Mama dejuoja: „Dėl Dievo, nežinau, ką daryti“. Senelė svarsto: „Ką gi, pas mane nėra vietos, bet tavo pusbrolis Džerardas Grifinas gyvena Rosbrajeno kelyje tame savo motinos namelyje, jis greičiausiai galės jus priimti, kol ateis geresni laikai. Dabar jau naktis, bet nueisiu su juo pašnekėti, Frenkas gali eiti su manimi“.

Senelė liepia man apsivilkti lietpaltį, bet aš jo neturiu, tada ji suburba: „Manau, neverta ir klausti, ar turi skėtį. Eime“.

Ji užsitraukia skarą ant galvos, aš seku jai įkandin, lyjant

skersgatviu kylame į Rosbrajeno kelią beveik už dviejų mylių. Ji beldžia į mažo namuko, stovinčio ilgoje nedidelių namų virtinėje, duris. „Ar tu ten, Lamanai? Žinau, kad tu ten. Atidaryk duris!“

„Senele, kodėl vadini jį Lamanu? Argi jo vardas ne Džerardas?“

„Iš kur man žinoti? Ar žinau, kodėl žmonės tavo dėdę Patą vadina Abu? Visi vadina šį vyruką Lamanu. Atidaryk duris! Mes einame vidun. Gal jis dirba viršvalandžius?“

Ji stumteli duris. Tamsu, tvyro salsvas drėgmės kvapas. Kambarys primena virtuvę, šalia jo yra mažesnis kambarėlis. Virš miegamojo yra mažytė palėpė su stoglangiu, į kurį barbena lietus. Visur pilna dėžių, laikraščių, žurnalų, maisto atliekų, puodukų, tuščių skardinių. Dvi lovos miegamajame užima visą erdvę, didžiulė plati lova ir mažesnė prie lango. Senelė papurto griozdą didžiojoje lovoje: „Lamanai, čia tu? Kelkis, nagi, kelkis“.

„Ką? Ką? Ką? Ką?“

„Atsitiko bėda. Andželą išmetė lauk su vaikais, o lietus pliaupia kaip iš kibiro. Jiems reikia kokios pastogės, kol atsistos ant kojų, o pas mane nėra vietos. Galėtum įkurdinti juos palėpėje, bet tai ne išeitis, nes mažyliai negalės užlipti, nukris ir užsimuš, taigi turėsi keltis viršun, o jie įsikels čia“.

„Gerai, gerai, gerai, gerai“.

Jis išlipa iš lovos, jis dvokia viskiu. Eina į virtuvę ir prie sienos prisistumia stalą, kad užliptų į palėpę. Senelė sako: „Viskas gerai. Galite šįvakar čia persikelti, taigi iškraustytojai jūsų neateis“.

Senelė sako mamai, kad jai laikas namo. Ji pavargusi, permirkusi, jai nebe dvidešimt penkeri. Ji pataria neimti lovų ar kitų baldų, nes pas Lamaną Grifiną pilna visokio šlamšto. Paguldome Alfuką į vežimėlį ir krauname šalia jo puodą, keptuvę, katilą, stiklainius ir puodelius, popiežių, dvi pagalves ir paltus nuo lovų. Užsimetame paltus ant pakaušių ir gatvėmis stumiame vežimėlį. Mama liepia mums eiti tyliai, kad kaimynai nesužinotų, jog mus iškraustė, tai didelė gėda. Vežimėlio ratas sulūžęs, kilojasi, vežimėlis krypuliuoja. Mėginame jį ištiesinti. Puikiai leidžiame laiką, nes tikriausiai jau po vidurnakčio, vadinasi, mama nelieps rytoj eiti į mokyklą. Išsikraustome taip toli nuo Limio mokyklos, kad gal išvis nebereikės ten eiti. Kai tik išvažiuojame iš mūsų gatvelės, Alfukas ima daužyti puodą šaukštu, o Maiklas uždainuoja dainą, kurią girdėjo filme su Elu Džolsonu10: „Sveni, kaip aš tave myliu, kaip aš tave myliu, mano mielas bičiuli Sveni“. Jis mus prajuokina, nes mėgina traukti žemu balsu kaip Elas Džolsonas.

Mama sako esanti patenkinta, jog vėlu ir gatvėje nėra žmonių, galinčių matyti mūsų gėdą.

Kai pasiekiame pusbrolio namus, iš vežimėlio iškraustome Alfuką ir visa kita, kad su Malachiu galėtume parbėgti atgal į Rodeno

skersgatvį paimti lagamino. Mama sako, kad mirs, jei praras tą lagaminą ir viską, kas jame yra.

Mudu su Malachiu miegame priešinguose mažosios lovos galuose. Mama įsitaiso didžiojoje lovoje su Alfuku šalia ir Maiklu kojūgalyje. Viskas drėgna ir dulkėta, o virš galvų knarkia Lamanas Grifinas. Šiame name nėra laiptų, vadinasi, niekada nebuvo septintojo laiptelio angelo.

Bet man jau dvylika, eina trylikti, gal aš jau per senas angelams.

Vis dar tamsu, kai ryte ima čirkšti žadintuvas, Lamanas Grifinas sušnarpščia, išsišnypščia nosį ir riebiai atsikrenkščia. Grindys jam einant girgžda, o kai jis valandų valandas myža į naktipuodį, turime užsikimšti burnas paltais, kad nesijuoktume, mama šnypščia, kad nutiltume. Jis niurzga virš mūsų, kol nulipa žemyn, tada pasiima dviratį ir barškėdamas ridena jį prie durų. Mama sušnibžda: „Pavojaus nebėra, miegokit. Šiandien galite likti namie“.

Mums nesimiega. Esame naujame name, norime nusišlapinti ir viską apžiūrėti. Išvietė lauke, maždaug už dešimties žingsnių nuo galinių durų, mūsų vienų, su durimis, kurios užsidaro, su padoria sėdyne, ant kurios atsisėdęs gali skaityti „Limeriko vedlio“ skiauteles, Lamano Grifino paliktas nusišluostyti. Galinis kiemas driekiasi toli, sode auga aukštos žolės ir piktžolės, randame seną dviratį, tikriausiai priklausiusį milžinui, krūvą skardinių, senų laikraščių ir žurnalų, pūvančių žemėje, surūdijusią siuvamąją mašiną, negyvą katę su virve aplink kaklą, ją tikriausiai kas nors įmetė per tvorą.

Maiklui šauna mintis, kad tai Afrika, jis vis klausinėja: „Kur Tarzanas? Kur Tarzanas?“ Jis laksto po galinį kiemą be kelnių mėgdžiodamas Tarzaną, klykaujantį medžiuose. Malachis per tvoras žvilgteri į kitus kiemus ir šaukia: „Jie turi daržus. Ten kažkas auga. Mes galėsime ką nors auginti. Galėsime turėti savo bulvių ar dar ko nors“.

Mama šaukia nuo galinių durų: „Paieškokit, gal rasit ką, iš ko galėtume įkurti ugnį“.

Prie namo galo pridurta medinė pašiūrė. Ji griūva, tikriausiai galime pasiimti kiek lentų ugniai. Mama pasibaisi mūsų atneštu pagaliu. Ji sako, kad jis supuvęs, pilnas baltų lervų, bet elgetos negali rinktis. Pagalys šnypščia virš degančio laikraščio, matome, kaip lervos mėgina išsigelbėti. Maiklas sako, kad jam gaila tų baltų lervų, bet jam gaila visko pasaulyje.

Mama pasakoja, kad šis namas kadaise buvo parduotuvė, kad Lamano Grifino motina pro mažą langelį pardavinėdavo prekes, štai kodėl ji galėjo išsiųsti Lamaną į Rokvelo koledžą, kur jis tapo Karališkojo laivyno karininku. Taip, iš tiesų. Karališkojo laivyno karininkas, štai jo nuotrauka, jis ir kiti karininkai pietauja su įžymia

Amerikos kino žvaigžde Džine Harlou. Susitikęs Džinę Harlou jis labai pasikeitė. Beprotiškai ją įsimylėjo, bet kas iš to? Ji buvo Džine Harlou, o jis tuščia vieta, tik laivyno karininkas. Jis prasigėrė ir buvo išmestas iš laivyno. Tik pažiūrėkite į jį, dabar jis paprastas elektros tiekimo darbininkas, o jo namai — tikra gėda. Užmetęs akį net nepasakytum, kad čia gyvena žmonės. Akivaizdu, kad Lamanas nė daiktelio nepajudino po motinos mirties, turėsime viską išvalyti, kad galėtume čia įsikurti.

Randame dėžių su tamsiai raudono plaukų aliejaus buteliukais. Kol mama išvietėje, atidarome buteliuką ir išsitepame aliejumi plaukus. Malachis sako, kad kvapas nuostabus, bet kai mama grįžta, susidomi, kas čia taip baisiai dvokia ir kodėl mūsų plaukai staiga susiriebalavo. Ji priverčia pakišti galvas lauke po čiaupu ir nusišluostyti senu rankšluosčiu, ištrauktu iš po krūvos žurnalų, nuotraukų pilnų „Londono naujienų“. Žurnalai labai seni, nuotraukose mojuoja karalienė Viktorija ir princas Edvardas. Randame Pyrso muilo gabaliukų, storą knygą su užrašu „Pyrso enciklopedija“, prie jos prilimpu dienai ir nakčiai, nes čia pasakojama viskas apie viską, o kaip tik tai aš ir noriu sužinoti.

Atrandame Slouno tepalo buteliukų, mama sako, kad jie pravers, kai mums sutrauks raumenis ir nuo drėgmės apims skausmai. Ant buteliukų parašyta: „Skausmas jau čia, o kurgi Slounas?“ Čia stovi dėžės su žiogeliais ir maišai su moteriškomis skrybėlaitėmis, kurios sutrupa vos prisilietus. Yra maišų su korsetais, keliaraiščiais, aukštais užsagstomais moteriškais batais, įvairiais vidurių paleidžiamaisiais vaistais, kuriuos pavartojęs įgysi spindinčius skruostus, skaisčias akis, o plaukai ims garbanotis. Aptinkame generolo Eoino O’Dafio laiškų Džerardui Grifinui, eskvairui, juose sveikinami airių mėlynmarškiniai Nacionalinio fronto eiliniai ir puskarininkiai, sakoma, kad didelė garbė išgirsti, jog toks žmogus kaip Džerardas Grifinas susidomėjo judėjimu, juk jis gavęs tokį puikų išsilavinimą, tarnavęs Karališkajame jūrų laivyne, be to, turįs puikaus regbio žaidėjo reputaciją, nes yra žaidęs Mansterio jaunimo komandoje, kuri šalies čempionate laimėjo Beitmeno taurę. Generolas O’Dafis formuoja airių brigadą, kuri netrukus išplauks į Ispaniją kautis kartu su didžiuoju katalikų generalisimu, pačiu Franku, ponas Grifinas, jei sutiktų, daug prisidėtų prie brigados.

Mama sako, kad Lamano motina neleido jam išplaukti. Ji ne tam visus tuos metus vergavo parduotuvėlėje ir išsiuntė jį į koledžą, kad jis nukeliautų į Ispaniją pas Franką. Lamanas liko namie ir gavo darbą — kasė duobes elektros tiekimo kompanijos stulpams palei kaimo kelius. Jo motina buvo patenkinta, kad jis kas naktį grįžta pas ją namo, išskyrus penktadienius, kai išgerdavo alaus ir imdavo aimanuoti dėl Džinės Harlou.

Mama džiaugiasi, kad turime krūvas popierių ugniai uždegti, nors mediena, kurią deginame atsinešę iš tos griūvančios pažiūrės, šleikščiai dvokia, mama bijo, kad baltos lervos išsigelbės ir išsiperės.

Dirbame visą dieną, tampome dėžes ir maišus į lauko pašiūrę. Mama atidaro visus langus, išvėdina namą ir išleidžia lauk plaukų aliejaus dvoką bei daugybę pridvisusių metų. Ji sako, kad dabar daug maloniau, kai galima įžiūrėti grindis, susėskime ir ramiai išgerkime skanios arbatos, jaukiai ir patogiai, juk kaip bus smagu, kai prasidės šilti orai, galėsime ką nors pasisodinti sode ir sėdėti lauke gerdami arbatą, kaip anglai.

Lamanas Grifinas kas vakarą pareina namo šeštą, išskyrus penktadienius, išgeria arbatos ir pėdina į lovą iki kito ryto. Šeštadieniais jis užmiega pirmą popiet ir lieka lovoje iki pirmadienio ryto. Jis prisistumia virtuvės stalą prie sienos po palėpe, užlipa ant kėdės, užtraukia tą kėdę ant stalo, vėl lipa ant jos, tada stveria lovos kojų ir prisitraukia. Jei penktadieniais būna per girtas, įsako man užlipti jo pagalvės su antklodėmis ir miega ant virtuvės grindų prie židinio arba griūva lovon pas mane ir brolius, tada knarkia ir bezda visą naktį.

Iš pradžių, kai įsikraustėme, jis skundėsi, kad turėjo kambarį apačioje iškeisti į palėpę, kad pavargo laipioti aukštyn žemyn ir lakstyti į išvietę už namo. Kai jis sušunka žemyn: „Atneškit stalą, kėdę, leidžiuosi“, mes turime nukraustyti stalą ir pristumti jį prie sienos. Jam gana, jis nebelaipios, jis panaudos gražųjį savo motinos naktipuodį. Jis visą dieną guli lovoje, skaito knygas iš bibliotekos, rūko „Gold Flake“ cigaretes ir mėto mamai po keletą šilingų, kad pasiųstų vieną mūsų į parduotuvę, nes jis norėtų suvalgyti paplotėlių su arbata ar skanų gabalėlį kumpio bei pjaustytų pomidorų. Vėliau jis šaukia mamai: „Andžela, naktipuodis pilnas“, mama prisitraukia kėdę ir stalą, lipa naktipuodžio, ištuština jį išvietėje, praskalauja ir lipa atgal į palėpę. Mamos veidas griežtas, ji klausia: „Ar jūsų didenybė norės dar ko šiandien?“

Lamanas Grifinas juokiasi: „Moters triūsas, Andžela, moters triūsas ir jokios nuomos“.

Lamanas numeta iš palėpės žemyn savo bibliotekos kortelę ir liepia atnešti jam dvi knygas, vieną apie meškeriojimą, kitą apie sodininkystę. Jis rašo raštelį bibliotekai, kuriame paaiškina, kad jam labai skauda kojas, juk prikasė šitiek duobių elektros tiekimo bendrovei, tad nuo šiol jam knygas nešios Frenkas Makortas. Jis žino, kad Frenkui tik trylika, eina keturiolikti, žino, kad taisyklės dėl vaikų leidimo į suaugusiųjų skyrių bibliotekoje griežtos, bet berniukas nusiplaus rankas, gerai elgsis ir darys tai, kas jam liepiama, būčiau dėkingas.

Bibliotekininkė perskaito raštelį ir sako, kad nežmoniškai gaila

pono Grifino, jis tikras džentelmenas ir daug mokosi, nepatikėsite, kiek jis perskaito knygų, kartais net po keturias per savaitę, o vieną dieną jis parsinešė namo prancūzišką knygą, prancūzišką, įsivaizduokite, apie šturvalų istoriją, šturvalų, įsivaizduokite, ji kaži ką atiduotų, jei galėtų pažvelgti į jo galvą, tikriausiai ten visos žinios sudėliotos į lentynėles, tiesiog sudėliotos, įsivaizduokite.

Ji išrenka puikią knygą su spalvotais paveikslėliais apie angliškuosius sodus. „Žinau, kokias jis mėgsta iš žvejybos skyriaus“, — sako ji ir išrenka knygą „Ieškant airiškų lašišų“, kurią parašė brigados generolas Hju Koltonas. „O, — atsidūsta bibliotekininkė, — jis skaito daugybę knygų apie anglų karininkus, žvejojančius Airijoje. Pati keletą perskaičiau, iš gryno smalsumo, tada supratau, kodėl tiems karininkams patinka būti Airijoje sugrįžus iš Indijos, Afrikos ar kitų beviltiškų vietų. Bent jau žmonės čia mandagūs. Tuo ir esame garsūs, sava mandagumu, mes nelakstome ir nesvaidome iečių į žmones“.

Lamanas guli lovoje, skaito knygas, šneka iš palėpės apie tą dieną, kai jo kojos pasveiks ir jis čia užveis sodą, apie kurį eis kalbos per apylinkes, sodas bus spalvingas ir gražus, o kai nedirbs sode, žvejos upėse aplink Limeriką ir parneš namo lašišų, kurias pamačius nutįs seilės. Jo motina paliko lašišos kepsnio receptą, tai šeimos paslaptis, jei jis turėtų laiko ir šitaip neskaudėtų kojų, kur nors name surastų tą receptą. Lamanas sako, kad man patikėta pačiam kas savaitę parnešti namo knygą, tik nenešk namo nešvankybių. Norėčiau sužinoti, kas yra nešvankybės, bet jis man nesako, turėsiu sužinoti pats.

Mama irgi pageidautų įsirašyti į biblioteką, bet nuo Lantano namų tolimas kelias, dvi mylios, gal galėčiau jai kas savaitę parnešti po knygą, Šarlotės M. Breim ar kokios kitos šaunios rašytojos romaną. Ji nenori jokių pasakojimų apie anglų karininkus, gaudančius lašišas, arba apie žmones, kurie šaudo vieni į kitus. Pasaulyje ir taip užtenka bėdų, kam dar skaityti apie žmones, kurie kelia rūpesčių žuvims ir vieni kitiems.

Tą naktį, kai name Rodeno skersgatvyje įgriuvo stogas, senelė peršalo, o peršalimas virto plaučių uždegimu. Ją paguldė į miesto ligoninę, ten ji mirė.

Jos vyriausias sūnus, mano dėdė Tomas, nutarė išvažiuoti į Angliją užsidirbti, kaip ir kiti Limeriko skersgatvių vyrai, bet jo džiova sustiprėjo, jis grįžo į Limeriką ir numirė.

Jo žmona, Golvėjaus Džeinė, nusekė jam iš paskos, keturi iš šešių jų vaikų pateko į prieglaudas. Vyriausias berniukas Džeris pabėgo, įstojo į Airijos kariuomenę, dezertyravo ir perėjo pas anglus. Vyriausia mergaitė, Pegė, atsikraustė pas tetą Agę ir gyvena skurde.

Airių kariuomenė ieško muzikalių berniukų, juos traukiniu nugabena į Kariuomenės muzikos mokyklą. Jie priėmė mano brolį

Malachį, jis išvyko į Dubliną tarnauti kareiviu ir groti trimitu.

Dabar namie man liko tik du broliai, mama sako, kad šeima nyksta jos akyse.

XIII

Mano klasės draugai iš Limio mokyklos savaitgalį dviračiais važiuos į Kilaloję. Jie sako, kad pasiskolinčiau dviratį ir atvažiuočiau. Reikia tik antklodės, keleto šaukštelių arbatžolių, cukraus ir kelių riekių duonos pasistiprinti. Mokysiuosi važinėti Lamano Grifino dviračiu kiekvieną vakarą, kai jis nueis miegoti, jis tikrai man leis dviem dienom pasiskolinti dviratį.

Geriausia jo ko nors prašyti penktadienio vakare, kai jis geros nuotaikos, nes visą vakarą gėrė ir papietavo. Jis atsineša namo tuos pietus lietpalčio kišenėse: didelį varvantį krauju žlėgtainį, keturias bulves, svogūną, butelį tamsaus alaus. Mama verda bulves ir kepa žlėgtainį su pjaustytais svogūnais. Nenusivilkęs lietpalčio Lamanas sėdasi prie stalo ir rankomis kemša mėsą. Taukai ir kraujas per smakrą varva jam ant lietpalčio, į kurį jis valosi rankas. Jis išgeria porterį ir juokiasi, kad nėra nieko geriau už didžiulį kruviną žlėgtainį penktadienio vakarą, ir jei tai didžiausia jo kada nors padaryta nuodėmė, jis keliaus į rojų su kūnu ir siela, cha cha cha.

„Aišku, gali pasiskolinti mano dviratį, — sako jis. — Berniukams reikia išvažiuoti ir susipažinti su apylinkėmis. Žinoma. Bet turėsi jį nusipelnyti. Juk negali ko nors gauti dykai, tiesa?“

„Tiesa“.

„Turiu tau darbelį. Juk tu mielai atliksi vieną darbelį, tiesa?“

„Tiesa“.

„Ir būtum nieko prieš padėti savo motinai? “

„Taip“.

„Ką gi, mano naktipuodis pilnas nuo pat ryto. Noriu, kad užliptum, paimtum jį ir išneštum į išvietę, praskalautum po čiaupu ir užliptum su juo atgal“.

Nenoriu tuštinti jo naktipuodžio, bet svajoju, kaip kelias mylias minsiu keliu į Kilaloję, įsivaizduoju laukus ir dangų toli nuo šitų namų, maudynes Šanone, nakvynę kluone. Prisistumiu stalą prie sienos, užkeliu kėdę. Užlipu viršun, po lova stovi baltas, rudais ir geltonais dryžiais išmargintas naktipuodis, iki kraštų pilnas šūdų ir myžalų. Atsargiai padedu jį ant palėpės krašto, kad neišsipiltų, nulipu ant kėdės, siekiu naktipuodžio, keliu jį žemyn, nusisuku, laikau, kol nulipu ant stalo, pastatau jį ant kėdės, lipu ant grindų, nešu naktipuodį į išvietę, ištuštinu jį ir apsivemiu už išvietės, kol galiausiai priprantu prie šio darbo.

Lamanas sako, kad esu geras berniukas, kad galiu pasiimti dviratį

bet kada, jei tik naktipuodis bus tuščias, be to, turėsiu lakstyti į parduotuvę jam cigarečių, vaikščioti į biblioteką knygų ir daryti viską, ko tik jis panorės. Jis giria: „Puikiai susitvarkei su naktipuodžiu“. Jis juokiasi, o mama įbeda akis į šaltus pelenus krosnyje.

Vieną dieną taip smarkiai lyja, kad bibliotekininkė panelė O’Riorden perspėja: „Neik dabar laukan, nes sugadinsi nešamas knygas. Sėsk čia ir gražiai elkis. Kol lauki, gali pasiskaityti apie šventuosius“. Bibliotekoje yra keturios milžiniškos knygos, Batlerio „Šventųjų gyvenimai“. Nenoriu praleisti gyvenimo skaitydamas apie šventuosius, bet kai pradedu, imu trokšti, kad lietus truktų amžinai. Šventieji paveiksluose, vyrai ir moterys, visada žiūri į dangų, kur ant debesų pilna mažų riebių angeliukų, laikančių gėles ar arfas, garbinančių Viešpatį. Dėdė Pa Kytingas sako, kad jis su nė vienu šventuoju rojuje nenorėtų susėsti ir išlenkti bokalo alaus. Šiose knygose šventieji kitokie. Čia pasakojamos istorijos apie skaistybę, kankinius, nukankintas skaisčias mergeles, tos istorijos baisesnės už bet kokį siaubo filmą Lyrikos kino teatre.

Turiu pažiūrėti į žodyną, ką reiškia „skaistus“. Žinau, kad Dievo motina yra Skaisčioji Marija, ją taip vadina, nes ji neturėjo tikro vyro, tik vargšą senį šventąjį Juozapą. „Šventųjų gyvenimuose“ skaistuolės visada patenka į bėdą, nesuprantu, kodėl. Žodyne pasakyta: skaisti ta moteris (paprastai jauna moteris), kurios tyrumas lieka nesuterštas.

Dabar turiu pasižiūrėti, ką reiškia „nesuterštas“ ir „tyrumas“, randu tiktai, kad „nesuterštas“ reiškia: nėra suterštas, o „tyrumas“ — tai, kas tyra, kas nesutepta neteisėtais lytiniais aktais. Ieškau, ką reiškia „aktas“, šis žodis nuveda prie „intromisijos“, tada pereinu prie „intromitento“, vyriškos lyties padarų kopuliacinio organo. Nuo kopuliacinio organo pereinu prie kopuliacijos, lyčių sąjungos kuriant kartas, nežinau, ką tai reiškia, per daug pavargau keliaudamas nuo vieno žodžio prie kito šiame sunkiame žodyne, atrodo, tarsi ieškočiau, ko nepametęs, ir visa tai dėl to, kad žmonės, rašantys žodyną, nenori, kad tokie kaip aš ką nors sužinotų.

Aš tik noriu suprasti, iš kur atsiradau, bet kai ko nors paklausiu, man liepia pasiteirauti kitų arba varinėja nuo žodžio prie žodžio.

Visoms toms nekaltoms kankinėms romėnų teisėjai siūlo atsisakyti savo tikėjimo ir pripažinti romėniškus dievus, bet jos nesutinka: „Nee“, tada teisėjai jas kankina ir nuteisia myriop. Man labiausiai patinka šventoji Kristina, kuri niekaip nenumiršta. Teisėjas įsako: „Nupjaukite jai krūtį“, kai tai padaroma, ji puola prie teisėjo, tas apkursta ir apanka. Kitas teisėjas imasi bylos ir vėl įsako: „Nupjaukite jai kitą krūtį“, ir vėl nutinka tas pat. Romėnai mėgina ją nušauti laidydami strėles, bet strėlės atsimuša nuo jos kūno ir persmeigia jas paleidusius kareivius. Jie mėgina išvirti ją aliejuje, bet ji supasi kubile

ir nusnūsta. Tada teisėjai netenka kantrybės, nurėžia jai galvą, ir viskas baigiasi. Šventosios Kristinos diena švenčiama liepos dvidešimt ketvirtąją, manau, kad prisiminsiu, kaip ir Pranciškaus Asyžiečio šventę spalio ketvirtąją.

Bibliotekininkė sako: „Bėk namo, lietus liovėsi“. Kai einu pro duris, ji pasišaukia mane atgal. Ji nori kai ką parašyti mano motinai, nesvarbu, galiu ir perskaityti. Raštelyje parašyta: „Brangioji ponia Makort, kai tik pagalvojame, kad Airija ritasi šunkeliais, išsyk atsiranda berniukas, sėdintis bibliotekoje ir taip įnikęs į „Šventųjų gyvenimus“, kad net nepastebi, jog lietus baigėsi, jį tenka jėga atitraukti nuo minėtosios knygos. Galbūt, ponia Makort, jūs auginate busimąjį kunigą, uždegsiu žvakutę tikėdamasi, kad tai išsipildys. Jums nuoširdžiai ištikima Katerina O’Riorden, bibliotekininko padėjėja“.

Šoklys O’Haloranas yra vienintelis mokytojas valstybinėje Limio mokykloje, kuris kartais prisėda. Todėl, kad jis direktorius, o gal todėl, kad turi pailsėti nuo to šokčiojančio vaikščiojimo su trumpesne koja. Kiti mokytojai vaikštinėja pirmyn atgal prieš klasę priekyje arba tarp suolų, niekada nežinai, kada jie smogs lazdele arba pliaukštelės diržu dėl neteisingo atsakymo ar rašalo dėmėmis aptaškyto sąsiuvinio. Jei Šoklys ketina ką nors tau padaryti, iškviečia į priekį ir nubaudžia stebint trijų klasių mokiniams.

Būna ramių dienų, kai jis sėdi prie stalo ir pasakoja apie Ameriką. Jis kalba: „Mano berniukai, amerikiečiai gyvena įvairiausio klimato rajonuose — nuo šaltųjų Šiaurės Dakotos dykumų iki kvapniųjų apelsinmedžių giraičių Floridoje“. Jis pasakoja Amerikos istoriją: „Jei Amerikos ūkininkai su titnaginiu šautuvu ir muškieta galėjo atsikovoti iš Anglijos žemyną, tai mes, kariai iš prigimties, tikrai galime atgauti savo salą“.

Jei nenorime, kad jis kankintų mus algebra ar airių gramatika, tereikia užduoti jam klausimą apie Ameriką, ir jis taip įsijaučia, kad gali kalbėti apie ją kiaurą dieną.

Jis atsisėda prie savo stalo ir ima pasakoti apie indėnų gentis ir jo mėgstamus vadus. „Atapaskai, šajenai, čibčai, sijai, apačiai, irokėzai. Poezija, mano berniukai, tikra poezija. Tik paklausykite, kokie jų vadų vardai: Besispardantis Lokys, Lietaus Veidas, Sėdintis Jautis, Pašėlęs Arklys, genialusis Džeronimas11“.

Septintoje klasėje jis išdalija mažas knygeles, nepaprastai ilgą Oliverio Goldsmito poemą „Apleistas kaimas“. Atrodo, jog ši poema apie Angliją, bet, kaip sako mokytojas, iš tiesų tai rauda apie poeto gimtąjį kraštą, apie mūsų gimtinę, apie Airiją. Turime išmokti šią poemą atmintinai, po dvidešimt eilučių kas vakarą, kad jas ryte padeklamuotume. Šeši berniukai iškviečiami priešais klasę deklamuoti, jei kas praleidžia bent eilutę, dusyk gauna rykščių per

kiekvieną delną. Mokytojas liepia mums paslėpti knygas po suolais, visi kartu deklamuojame posmus apie kaimo mokytoją.

Už tos išretėjusios gyvatvorės abipus kelio,
Kur dygiakrūmiai, žydintys nepadoriai, linksmai žaliavo,
Savo triukšmingame dvare, įgudęs valdyti,
Kaimo mokytojas mokė vaikus mažoje mokykloje.
Jis buvo griežtas vyras, iš pažiūros rūstus,
Kaip kiti jį gerai pažinojau — ir nebuvo saldu.
Drebantys vaikiukai išmoko gana gerai įskaityti
Jo veide dienos nelaimes, jų laukiančias iš pat ryto.
Gana dažnai jie juokdavosi, apsimesdami linksmi kiek galėjo,
Iš visų jo pokštų, nes mokytojas daug jų mokėjo.
O kai susiraukdavo jis, lyg blogų žinių pranašai
Tuoj pat pasklisdavo po klasę šnabždesiai.

Ponas O'Haloranas visada užsimerkia ir šypsosi, kai prieiname prie paskutinių eilučių:

Tačiau jis buvo malonus, o jeigu rūstus kai kada,
Tik jo meilė mokslui ir tiesai buvo kalta —
Visas kaimas skelbė, kiek daug žino jis apie tai.
Jis mokėjo rašyti ir skaičiuoti tikrai.
Potvynius ir gimdymo laiką nuspėti mokėjo,
Net sklido gandai, kad jis matininkas, nes įvertinti žemę galėjo,
Dar mokėjo meistriškai ginčytis kaip kunigai,
Ir net nugalėtas galėdavo ginčytis jis atkakliai,
Koks balsas griausmingas ir žodžiai išmokti ilgi!
Paspoksot susirinkę galvas lingavo kaimiečiai visi.
Ir jie vis dar spoksojo ir vis labiau bruzdėjo, nerimo,
Stebėdamiesi, kaip vienoje mažoj galvelėj gali tilpt visa tai, ką jis žino.

Žinome, kad jam patinka šios eilutės, nes jos apie mokytoją, apie jį, ir jis teisus, nes mes irgi svarstome, kaip viena maža galva gali sutalpinti viską, ką jis žino, mes prisiminsime jį skaitydami šias eilutes. Jis sako: „Ai, berniukai, berniukai, gyvensite savo galvomis, bet pirmiausia prikimškite jas. Ar girdite mane? Prikimškite savo galvas ir galėsite tviskėti pasaulyje. Klarkai, paaiškink, ką reiškia „tviskėti".

„Manau, kad „spindėti", sere".

„Glaustai, Klarkai, bet teisingai. Makortai, sugalvok sakinį su žodžiu „glaustai"".

„Klarkas pasakė glaustai, bet teisingai, sere".

„Gudru, Makortai. Mąstai kaip kunigas, mano berniuk, arba kaip

politikas. Pagalvok apie tai“.

„Pagalvosiu, sere“.

„Liepk motinai ateiti pas mane“.

„Gerai, sere“.

Mama sunerimsta: „Jokiu būdu, negalėčiau nė prisiartinti prie pono O’Halorano. Neturiu nei tinkamos suknelės, nei padoraus palto. Kodėl jis nori mane pamatyti?“

„Nežinau“.

„Ką gi, paklausk jo“.

„Negaliu. Jis mane užmuš. Jei jis liepia atsivesti motiną, reikia ir atsivesti, kitaip jis į darbą paleis lazdą“.

Mama ateina pas jį, jie kalbasi koridoriuje. Mokytojas sako mamai, kad jos sūnus Frenkas turi mokytis toliau. Neturi įkliūti į pasiuntinukų spąstus. Tai niekur nenuves. Nueikite su juo pas Brolius krikščionis, pasakykite, kad aš jus siunčiau, pasakykite, kad jis sumanus berniukas ir turi lankyti vidurinę mokyklą, o paskui mokytis universitete.

Jis priduria, kad tapo valstybinės Limio mokyklos direktoriumi ne tam, kad vadovautų pasiuntinukų akademijai.

Mama dėkoja: „Ačiū jums, pone O’Haloranai“.

Norėčiau, kad ponas O’Haloranas žiūrėtų savo reikalų. Neturiu jokio noro eiti į Brolių krikščionių mokyklą. Svajoju amžiams mesti mokyklą ir gauti darbą, kiekvieną penktadienį parnešti atlyginimą, šeštadienio vakarais eiti į kiną kaip visi.

Po kelių dienų mama liepia gerai nusimazgoti veidą ir rankas, eisime į Brolių krikščionių mokyklą. Aiškinu, kad nenoriu ten eiti, kad noriu dirbti, noriu būti vyras. Ji liepia man liautis inkštus, aš lankysiu vidurinę mokyklą, kaip nors išsiversime. Lankysiu tą mokyklą, net jeigu jai tektų šveisti grindis, bet visų pirma ji pradės nuo mano veido.

Ji beldžia į Brolių krikščionių duris ir sako norinti pasikalbėti su vyresniuoju broliu Murėjumi. Jis prieina prie durų, pažiūri į mano motiną, į mane ir klausia: „Ko?“

Mama aiškina: „Tai mano sūnus Frenkas. Ponas O’Haloranas iš Limio sako, kad jis sumanus, gal būtų kokia galimybė priimti jį į jūsų vidurinę mokyklą?“

„Neturime vietų“, — burbteli brolis Murėjus ir užtrenkia duris mums prieš nosį.

Mama nusisuka nuo durų, tylėdami ilgai kulniuojame namo. Mama nusivelka paltą, išverda arbatos, sėdasi prie židinio. „Klausyk manęs, — sako ji. — Ar klausaisi?“

„Taip“.

„Jau antrą kartą Bažnyčia užtrenkia tau duris prieš nosį“.

„Tikrai? Nepamenu“.

„Stivenas Keris pasakė tau ir tėvui, kad negali būti klapčiuku, ir

užtrenkė duris jums prieš nosį. Ar prisimeni?“

„Taip“.

„O dabar brolis Murėjus tau prieš nosį užtrenkė duris“.

„Na ir kas. Noriu gauti darbą“.

Mamos veidas tampa rūstus, ji įpyksta. „Niekada neleisk, kad tau prieš nosį užtrenktų duris. Ar girdi mane?“

Ji apsiverkia: „O, Dieve, ar tam tave pagimdžiau, kad patektum į pasiuntinukų šeimyną?“

Nenumanau, ką daryti ar sakyti, man taip palengvėjo, kad nebeturėsiu mokytis dar penkerius ar šešerius metus.

Aš laisvas.

Man trylika, tuoj keturiolika, dabar birželis, paskutinė diena mokykloje. Mama vedasi mane pas kunigą, daktarą Kauperą, dėl telegramų išnešiotojo darbo. Pašte prižiūrėtoja ponia O’Konel klausia: „Ar moki važiuoti dviračiu?“ Meluoju, kad moku. Ji sako, kad negalėsiu pradėti, kol nesukaks keturiolika, taigi turiu grįžti rugpjūtį.

Ponas O’Haloranas prieš visą klasę piktinasi, jog tokie berniukai kaip Makortas, Klarkas, Kenedis turi kapoti malkas ir tampyti vandenį. Jam bjauri tokia laisva ir nepriklausoma Airija, kuri išlaiko klasinę sistemą, mums primestą anglų, o mes savo talentingus vaikus išmetame į mėšlo krūvą.

„Privalote išvykti iš šios šalies, berniukai. Važiuok į Ameriką, Makortai. Ar girdi?“

„Taip, sere“.

Į mokyklą ateina kunigai verbuoti mūsų į misijas užsienyje. Redemptoriai, pranciškonai, Šventosios Dvasios tėvai, įvairiausi tolimų kraštų pagonių atvertėjai. Aš jų nepaisau. Ketinu keliauti į Ameriką, bet vienas kunigas mane sudomina. Jis sako, kad atėjo pavestas Baltųjų tėvų, klajoklių beduinų genčių misionierių ir Prancūzijos svetimšalių legiono kapelionų.

Paprašau anketos.

Man reikia laiško iš parapijos kunigo ir šeimos gydytojo pažymos apie sveikatą. Kunigas tučtuojau parašo laišką. Jis džiaugsis matydamas mane išvykstantį. Daktaras paklausia: „Kas čia?“

„Tai anketa įstoti pas Baltuosius tėvus, klajoklių genčių Sacharoje misionierius ir Prancūzijos svetimšalių legiono kapelionus“.

„O! Prancūzijos svetimšalių legionas, ar ne? Ar žinai, kaip dažniausiai keliaujama Sacharos dykuma?“

„Traukiniais?“

„Ne. Kupranugariais. Ar žinai, kas yra kupranugaris?“

„Jis turi kuprą“.

„Jis turi daugiau nei kuprą. Jis yra pikto ir nedoro būdo, jo dantys pažaliavę nuo gangrenos, jis kandžiojasi. Ar žinai, kur jis kanda?“

„Sacharoje?“

„Ne, mulki tu. Jis kanda tau į petį, tiesiog nuplėšia jį. Ir palieka tave stovintį ten, Sacharoje. Kaip tau tai patiktų, ką? Kaip atrodytum vėliau vilkdamasis Limeriko gatvėmis, kokia sveiko proto mergina pažiūrėtų į buvusį Baltąjį tėvą su vienu varganu prakauliu petimi? Be to, pažvelk į savo akis. Jos ligotos čia, Limerike. O Sacharoje jos supūliuos, išpus ir iškris tau iš galvos. Kiek tau metų?“

„Trylika“.

„Grįžk namo pas motiną“.

Čia ne mūsų namai, negalime jaustis laisvai kaip Rodeno skersgatvyje, viršuje Italijoje ar apačioje Airijoje. Kai Lantanas grįžta namo, jis nori skaityti lovoje ar miegoti, o mes turime tylėti. Trinamės gatvėse iki tamsos, o kai grįžtame į vidų, belieka eiti miegoti ar skaityti knygą, jei turime žvakę ar žibalo lempai.

Mama liepia eiti miegoti, ji gulsis po valandžiukės, tik užkops į palėpę išgerti su Lamanu paskutinio puodelio arbatos. Mes dažnai užmiegame jai dar negrįžus, bet būna naktų, kai girdime juos besikalbančius, niurnančius, aimanuojančius. Būna naktų, kai ji taip ir nenulipa žemyn, tada Maiklui su Alfuku lieka didžioji lova. Malachis sako, kad mama lieka viršuje, nes jai per sunku tamsoje nulipti žemyn.

Jam tik dvylika, jis nieko nesupranta.

Man trylika, manau, kad viršuje jie susijaudina.

Žinau apie susijaudinimą, žinau, kad tai nuodėmė, bet kaip gali būti nuodėmė tai, kas ateina per sapnus, kur amerikietės iš Lyrikos kino teatro pozuoja su maudymosi kostiumėliais, o aš pabundu visas tvinksintis? Nuodėmė, kai nemiegi ir žaidi su savimi, apie tai Limio mokyklos kieme berniukai pasikalbėdavo po to, kai ponas O’Di išriaumojo mums šeštąjį Dievo įsakymą: nesvetimauk, o tai reiškia — neturėk nešvankių minčių, nesakyk nešvankių žodžių, nedaryk nešvankių poelgių, štai kas yra svetimavimas. Visa, kas nešvanku.

Redemptorių bažnyčios kunigas mums nuolat rėkauja apie šeštąjį Dievo įsakymą. Jis sako, kad nešvankybė yra tokia baisi nuodėmė, kad Mergelė Marija nusisuka ir ima raudoti.

„O kodėl gi ji rauda, berniukai? Ji rauda dėl jūsų, dėl to, ką darote jos mylimiausiajam Sūnui. Ji rauda, kai žiūri žemyn į niūrų šių dienų vaizdą, kai su siaubu regi, kaip Limeriko berniukai niekina, teršia save ir prievartauja, tvirkina ir sutepa savo jaunus kūnus, kurie yra Šventosios Dvasios šventyklos. Dievo Motina verkia dėl šių šlykštybių žinodama, kad kas kartą, kai save prievartaujate, jūs įkalate vinį į jos mylimiausiojo Sūnaus kryžių, dar kartą apraizgote Jo galvą erškėčių vainiku ir atvedate šiurpias žaizdas. Troškulio kamuojamas Jis kaba ant kryžiaus, ir ką gi Jam pasiūlo tie klastingi romėnai? Plaušinę, sumirkytą actu ir tulžimi, įgrūda ją pro sukepusias lūpas. Jo

lūpos vos juda, tik melsdamosi, jos meldžiasi net už jus, berniukai, net už jus, kalančius Jį prie kryžiaus. Pagalvokite apie mūsų Viešpaties kančias. Apie erškėčių vainiką. Įsivaizduokite mažą smeigtuką savo galvoje, badymo skausmą. O jeigu jums į galvą susmeigtų dvidešimt spyglių? Įsivaizduokite vinis, plėšančias Jam rankas ir kojas. Ar bent akimirką galėtumėte ištverti tokį skausmą? Vėl paimkite smeigtuką, tik vieną smeigtuką. Įsibeskite jį sau į šoną. Šimtą kartų padidinkite pojūtį, ir jus pervers ta baisioji ietis. O, berniukai, velnias laukia jūsų sielų. Jis nori nusitempti jus su savimi į pragarą, žinokite, kad kiekvienąsyk, kai save prievartaujate, kiekvienąsyk, kai pasiduodate tai šlykščiai nuodėmei, ne tik kalate Kristų prie kryžiaus, bet ir žengiate žingsnį link pragaro. Pasitraukite nuo bedugnės, berniukai. Atsispirkite velniui ir nekiškite rankų, kur nereikia“.

Negaliu liautis žaidęs su savimi. Meldžiuosi Mergelei Marijai ir sakau jai, kad gailiuosi vėl kaldamas jos Sūnų ant kryžiaus, kad daugiau niekada to nebedarysiu, bet negaliu susitvardyti, prisiekiu, kad eisiu išpažinties, o jau paskui tikrai niekada to nebekartosiu. Nenoriu keliauti į pragarą, kur velniai amžinai mane vaikysis ir badys degančiomis šakėmis.

Limeriko kunigai netenka kantrybės su tokiais kaip aš. Einu išpažinties, o jie šnypščia, kad tinkamai neatgailauju, nes jei atgailaučiau, atsisakyčiau tos bjaurios nuodėmės. Einu iš bažnyčios į bažnyčią ieškodamas pakantaus kunigo, kol Pedis Klohesis pasako, kad yra toks vienas Dominikonų bažnyčioje, jam devyniasdešimt, jis kurčias kaip pėdas. Kas kelios savaitės senasis kunigas išklauso mano išpažinties ir sumurma, kad už jį pasimelsčiau. Kartais jis užmiega, o aš nedrįstu jo žadinti, tad kitą dieną einu Komunijos be atgailos ir negavęs nuodėmių atleidimo. Aš nekaltas, jei kunigai užmiega, tikrai nepraradau malonės, juk vis vien buvau išpažinties. Vieną dieną klausyklos langelis prasiveria, o ten sėdi nebe tas žmogus, ten jaunas kunigas su didele ausimi, primenančia jūros kriauklę. Jis tikrai viską girdės.

„Palaiminkite mane, tėve, nes aš nusidėjau, praėjo dvi savaitės nuo paskutinės išpažinties“.

„Ir ką nuo tada padarei, mano vaike?“

„Trenkiau savo broliui, pabėgau iš pamokų, pamelavau savo motinai“.

„Taip, mano vaike, kas dar?“

„Aš... aš... aš nešvankiai elgiausi, tėve“.

„O, mano vaike, ar pats su savimi, ar su kokiu gyvuliu?“

Su gyvuliu. Anksčiau nesu girdėjęs apie tokią nuodėmę. Šis kunigas tikriausiai iš kaimo, jei taip, jis atveria man naują pasaulį.

Vakarą prieš mano išvyką į Kilaloję Lamanas Grifinas grįžta namo

girtas ir prie stalo sukemša žuvį su bulvėmis iš didelio maišo. Jis liepia mamai užvirti vandens arbatai, kai ji aiškina, kad neturi anglių ar durpių, jis šaukia ant jos ir vadina ją gvėra, gyvenančia po jo stogu už dyką su krūva vaikigalių. Jis sviedžia man pinigus, kad nubėgčiau į parduotuvę keleto durpių gabalų ir medžio prakurai. Nenoriu niekur eiti. Trokštu trenkti jam antausį už tai, kaip jis elgiasi su mano motina, bet jei ištarsiu nors žodį, jis rytoj neduos man dviračio, o aš laukiau tris savaites.

Kai mama įkuria ugnį ir užverda vandens, primenu jam, kad jis pažadėjo paskolinti man dviratį.

„Ar šiandien ištuštinai naktipuodį?“

„Oi, pamiršau. Tučtuojau ištuštinsiu“.

Jis rėkia: „Tu neištuštinai mano prakeikto naktipuodžio. Pažadėjau tau dviratį. Per savaitę duodavau tau dvipensį, kad vykdytum mano paliepimus ir ištuštintum naktipuodį, o tu stovi čia atvėpęs lūpą ir aiškini, kad to nepadarei“.

„Atsiprašau. Pamiršau. Dabar tai padarysiu“.

„Dabar? Nejaugi? Ir kaipgi tu užlipsi į palėpę? Ar ištrauksi man stalą iš po žuvies ir bulvių?“

Mama įsiterpia: „Nagi, juk jis visą dieną praleido mokykloje, o paskui turėjo eiti pas gydytoją dėl akių“.

„Ką gi, gali pamiršti tą velnio dviratį. Nesi vertas jokių susitarimų“.

„Bet jis negalėjo išnešti naktipuodžio“, — gina mama.

Lamanas liepia jai užsičiaupti ir žiūrėti savo reikalų, mama nutyla. Jis vėl palinksta prie žuvies su bulvėmis, bet aš neatlyžtu: „Jūs man pažadėjote. Aš tris savaites tuštinau tą naktipuodį ir dariau, ką liepdavote“.

„Užsikimšk ir eik gult“.

„Negalite liepti man eiti gulti. Nesate mano tėvas, be to, jūs man pažadėjote“.

„Žiūrėk man, jei atsikelsiu nuo šio stalo, tau tikrai teks šauktis savo šventojo globėjo“.

„Jūs man žadėjote“.

Jis atstumia kėdę nuo stalo. Prisvirduliuoja prie manęs ir beda pirštu į tarpuakį: „Liepiau užčiaupti žabtus, susna“.

„Neužsičiaupsiu. Jūs man žadėjote“.

Jis vožia man per pečius, bet aš nenutylu, tada ima trankyti per galvą. Motina verkdama pašoka ir bando jį atstumti. Jis niuksais ir spyriais varo mane į miegamąjį, bet aš vis kartoju: „Jūs man žadėjote“. Jis partrenkia mane ant motinos lovos ir tol daužo, kol rankomis užsidengiu veidą ir galvą.

„Užmušiu tave, mažas šūdžiau“.

Mama klykia ir tampo jį, pagaliau jis įgriūva į virtuvę. Mama

ramina: „Nagi, nagi. Valgyk žuvį ir bulves. Jis tik vaikas. Jis išgyvens“.

Girdžiu, kaip Lamanas eina prie kėdės ir vėl stumia ją prie stalo. Girdžiu, kaip šnarpščia ir šliurpia valgydamas. „Paduok degtukus, — liepia jis. — Jėzau, po viso šito man reikia cigaretės“. Girdžiu, kaip jis čiulpia cigaretę, kaip žliumbia motina.

Jis pareiškia: „Einu į lovą“. Kadangi jis girtas, ilgai krapštosi, kol užkelia kėdę ant stalo, užlipa ant jos ir pasikelia į palėpę. Lova po juo sugirgžda, jis niurzgėdamas nutraukia batus ir sviedžia ant grindų.

Girdžiu verkiant mamą, ji užpučia lempą, namus apgaubia tamsa. Po to, kas nutiko, ji tikrai gulsis į savo lovą, tad pasiruošiu keliauti į mažąją prie sienos. Tačiau girdžiu, kaip ji lipa ant kėdės, ant stalo, vėl ant kėdės, verkdama ropščiasi į palėpę ir sako Lamanui Grifinui: „Jis tik mažas berniukas skaudančiomis akimis“. Kai Lamanas atkerta: „Jis mažas šūdžius, noriu, kad varytų iš mano namų“, mama ima raudoti ir maldauti, paskui jie ima šnibždėtis, niurnėti, aimanuoti, pagaliau nutyla.

Jiedu knarkia palėpėje, broliai aplinkui miega. Negaliu likti šiuose namuose, nes jei Lamanas Grifinas vėl mane užsipuls, peiliu perrėšiu jam gerklę. Nežinau, ką daryti ir kur dėtis.

Palieku namus ir keliauju gatvėmis nuo Sarsfildo kareivinių iki Paminklo užkandinės. Svajoju, kaip vieną gražią dieną grįšiu pas Lamaną. Nukeliausiu į Ameriką ir pasimatysiu su Džo Luisu. Papasakosiu jam apie savo bėdas, jis supras, nes kilęs iš vargšų šeimos. Jis pamokys, kaip užsiauginti raumenis, kaip mojuoti kumščiais ir panaudoti kojas. Jis parodys, kaip įbesti smakrą į petį, kaip kad jis, ir kaip dešiniuoju smūgiu iš apačios parblokšti Lamaną. Nutempsiu Lamaną į kapines Mangrete, kur palaidota jo ir mano mamos šeima, ir užpilsiu jį žemėmis iki pat smakro, kad jis negalėtų pajudėti, jis maldaus jo nežudyti, o aš atsakysiu: „Priėjai liepto galą, Lamanai, dabar susitiksi su savo Kūrėju“, jis nesiliaus maldavęs, o aš drėbsiu purvą jam ant veido, kol visiškai jį užpilsiu, o jis žiopčios ir prašys Dievo atleisti, kad nedavė man dviračio ir kumščiais varinėjo po visą namą, kad jaudinosi su mano motina, o aš kvatosiu, nes po susijaudinimo jis bus praradęs malonę ir keliaus tiesiai į pragarą, kaip dukart du, taip jis pats sakydavo.

Gatvėse tamsu, aš žvalgausi, gal man pasiseks, kaip kadaise Malachiui, rasti girto kareivio numestos žuvies su keptomis bulvėmis. Ant žemės nieko nerandu. Jei rasčiau savo dėdę, Abą Šyheną, gal jis man duotų kiek savo penktadienio vakaro žuvies ir keptų bulvių, bet kavinėje man sako, kad jis jau buvo čia ir išėjo. Man trylika, tad nebevadinu jo dėde Patu. Vadinu jį Abu ar Abatu kaip visi kiti. Jei pasibelsiu į senelės namus, jis tikrai pasiūlys man riekutę duonos ar ko kito, gal leis ir pernakvoti. Pasakysiu jam, kad po kelių savaičių pradėsiu dirbti pašte ir nešiosiu telegramas, gausiu daug arbatpinigių

ir galėsiu pats už viską susimokėti.

Jis sėdi lovoje, kramtydamas paskutinius vakarienės likučius, tada meta ant grindų „Limeriko vedlį“, į kurį buvo suvyniota žuvis su bulvėmis, antklode nusišluosto lūpas ir rankas. Pasižiūri į mane: „Tas veidas visas ištinęs. Ar nukritai ant to veido?“

Sakau jam, kad nukritau, nes neverta sakyti ką kita. Abas nesuprastų. Jis sako: „Šįvakar gali permiegoti mano motinos lovoje. Su tokiu veidu ir raudonom akim negali slampinėti po gatves“.

Dėdė perspėja, kad namuose nėra ką valgyti, nė trupinėlio duonos, kai jis užmiega, pakeliu taukuotą laikraštį nuo grindų. Nulaižau pirmą puslapį, ten sudėti skelbimai apie filmus ir šokius mieste. Nulaižau antraštes, tada didžiąsias Montgomerio ir Petono atakas Prancūzijoje bei Vokietijoje. Braukiu liežuviu per karą Ramiajame vandenyne. Per užuojautas ir liūdnas atsisveikinimo eilutes, sporto puslapius, kiaušinių, sviesto ir kumpio rinkos kainas. Čiulpiu popierių, kol ant jo nelieka nė taškelio riebalų.

Svarstau, ką darysiu rytoj.

XIV

Ryte Abatas duoda man pinigų, kad nueičiau pas Keitliną O’Konel duonos, margarino, arbatos ir pieno. Jis užverda vandens ant dujų degiklio ir sako, kad galiu išgerti puodelį arbatos: „Tačiau palengva su tuo cukrumi, aš ne milijonierius. Gali atsipjauti riekę duonos, bet neriek per storai“.

Liepa, mokykla užmiršta amžiams. Po kelių savaičių vežiosiu telegramas iš pašto, dirbsiu kaip vyras. Savaičių savaites esu laisvas, galiu daryti ką noriu, keltis rytais kada noriu, likti lovoje, ilgai vaikštinėti po apylinkes kaip mano tėvas, slampinėti po Limeriką. Jei turėčiau pinigų, eičiau į kiną, valgyčiau saldainius, žiūrėčiau, kaip Erolas Flinas12 užkariauja viską, ką tik pamato. Galiu skaityti angliškus ir airiškus laikraščius, kuriuos Abatas parsineša namo, arba naudotis Lamano Grifino ir motinos bibliotekos kortelėmis, kol mane nutvers.

Mama atsiunčia Maiklą su šilta arbata pieno butelyje, keletu riekių duonos, pamirkytos taukuose, ir rašteliu, kuriame parašyta, kad Lamanas Grifinas nebepyksta, galiu grįžti. Maiklas klausia: „Ar grįši namo, Frenki?“

„Ne“.

„O, grįžk, Frenki. Nagi“.

„Dabar gyvenu čia. Niekada nebegrįšiu“.

„Bet Malachis išėjo į armiją, tu atskėlei čia, man nebeliko vyresnių brolių. Visi berniukai turi vyresnius brolius, o aš — tik Alfuką. Jam nėra net ketverių, jis dar nemoka aiškiai kalbėti“.

„Negaliu grįžti. Niekada nebegrįšiu. Kai tik užsimanysi, galėsi ateiti čia“.

Jo akyse sužvilga ašaros, man taip suskausta širdį, kad noriu nusileisti; „Gerai, eisiu su tavimi“. Aš taip tik sakau. Žinau, kad niekada nebegalėsiu susidurti su Lamanu Grifinu, abejoju, ar galėčiau pakelti akis į motiną. Žiūriu, kaip Maiklas nueina skersgatviu, jo bato padas atsiknojęs, šlepsi šaligatviu. Kai pradėsiu dirbti pašte, tikrai nupirksiu jam batus. Išvirsiu jam kiaušinį, nusivešiu į kiną, pavaišinsiu saldainiais, o paskui eisime pas Notoną valgyti žuvies su keptomis bulvėmis, kol pilvai išsipūs kaip balionai. Vieną dieną sukaupsiu pinigų namui ar butui su elektros šviesa ir išviete, su lovomis, paklodėmis, antklodėmis, pagalvėmis, kaip pas kitus žmones pasaulyje. Valgysime pusryčius šviesioje virtuvėje, sode linguos gėlės, turėsime dailių puodukų ir lėkštučių, kiaušinių indelių, kiaušinių tryniai bus minkšti, juose tirps riebus sviestas, turėsime arbatinuką su apdangalu, skrebučių, gausiai užteptų sviestu ir marmeladu. Laisvalaikiu klausysimės muzikos per BBC ar per Amerikos ginkluotųjų pajėgų radiją. Pirksiu reikiamus drabužius visai šeimai, kad mūsų subinės nekyšotų pro kelnes, kad mums nebūtų gėda. Pagalvojus apie gėdą, man suskausta širdį, imu šnirpščioti. Abatas klausia: „Kas tau? Ko dar nori? Žiūrėk, dar ir kiaušinio užsimanysi!“

Neverta kalbėtis su žmogumi, kuris buvo numestas ant galvos ir pragyvena pardavinėdamas laikraščius.

Abatas skundžiasi, kad negalės amžinai manęs maitinti, kad turiu pats užsidirbti duonos ir arbatos. Jam nusibodo grįžus namo rasti mane virtuvėje skaitantį ir žibinantį elektrą. Jis moka skaičiuoti, ir dar kaip, kai išeina pardavinėti laikraščių, jis pasižiūri į elektros skaitiklį, todėl žino, kiek išnaudojau, jei nesiliausiu deginęs šviesą, jis išims saugiklius ir išsineš juos kišenėje, o jei įdėsiu kitą saugiklį, jam teks visiškai atjungti elektrą ir grįžti prie dujų, kurių visiškai užteko jo vargšei mirusiai motinai ir tikrai užteks jam, nes jis tik sėdi lovoje, valgo žuvį su bulvėmis ir prieš eidamas miegoti suskaičiuoja pinigus.

Keliuosi anksti kaip tėtis ir ilgam išeinu į apylinkes. Vaikštinėju po kapines senajame Mangreto vienuolyne, kur palaidoti mano motinos giminaičiai, siauru takučiu kylu aukštyn į Normano pilį Karigogunelyje, kur tėtis dukart buvo mane nusivedęs. Užlipu į viršūnę, po manimi driekiasi Airija, Šanonas skinasi kelią į Atlantą. Tėtis pasakojo, kad ši pilis buvo pastatyta prieš daugybę šimtmečių, jei sulauksi, kol nustos čirenę vyturiai, išgirsi, kaip normanai apačioje žvangina ginklais, kalbasi ir ruošiasi mūšiui. Kartą jis atsivedė mane čia tamsoje, kad išgirsčiau per šimtmečius atsklidusius normanų ir airių balsus, ir aš juos išgirdau. Išgirdau.

Retsykiais, kai pakylu į Karigogunelio viršūnę, pasigirsta senovės normanų merginų balsai, jos juokiasi ir dainuoja prancūziškai,

įsivaizdavęs jas nesusilaikau nuo pagundos, užsikariu į patį pilies viršų, kur kadaise buvo bokštas, ir čia, atsivėrus Airijos vaizdams, žaidžiu su savimi ir išlieju sėklą žemyn per Karigogunelį į laukus apačioje.

Tai nuodėmė, apie kurią niekada negalėčiau papasakoti kunigui. Lipti į aukštybes ir žaisti su savimi virš visos Airijos tikrai baisiau, nei daryti tai kur nors namie vienam ar su kokiu gyvuliu. Kažkur apačioje laukuose ar prie Šanono krantų koks berniukas ar karvę melžianti mergaitė gali pakelti galvą ir pamatyti mane nusidedantį, jei taip įvyktų, būčiau amžinai pasmerktas, nes kunigai nuolat kartoja, kad tas, kuris vaikui atskleidžia nuodėmę, su sunkiu akmeniu po kaklu bus įmestas į jūrą.

Vis dėlto pagalvojęs, kad kas nors mane stebi, vėl susijaudinu. Nenoriu, kad į mane žiūrėtų mažas berniukas. Ne, ne, taip tikrai užsitarnaučiau akmenį po kaklu, bet jei ten į viršų žiopsotų melžėja, ji greičiausiai susijaudintų ir imtų žaisti su savimi, nors nežinau, ar mergaitės gali žaisti su savimi, juk jos neturi kuo žaisti. Jokios įrangos, kaip sako Maikis Molojus.

Norėčiau, kad grįžtų senas ir kurčias dominikonų kunigas, tada galėčiau papasakoti jam apie savo bėdas bei susijaudinimą, bet jis miręs, man teks susidurti su kunigu, šnekančiu apie akmenį po kaklu ir pasmerkimą.

Pasmerkimas. Tai mėgstamiausias visų Limeriko kunigų žodis.

Grįžtu O'Konelio alėja, per Balinakurą, kur gyventojams prie durų anksti atvežama duonos ir pieno, nieko baisaus, jei pasiskolinsiu kepaliuką ar butelį, grąžinsiu, kai gausiu darbą pašte. Nevagiu, tik skolinuosi, o tai nėra mirtina nuodėmė. Be to, šį rytą stovėjau pilies viršūnėje ir nusidėjau kur kas baisiau nei vogdamas duoną ar pieną, o jei nusidedi vieną kartą, gali nusidėti ir antrą, nes vis viena būsi pasiųstas į pragarą. Viena nuodėmė — amžinybė. Daugybė nuodėmių — irgi amžinybė.

Už ėriuką gali būti pakartas taip pat kaip už avį, kaip sakytų mano motina. Išgeriu dar puslitrį pieno ir palieku butelį, kad pieninininko neapkaltintų, jog jis nepristatė prekių. Man patinka pieninininkai, vienas jų davė man du sudužusius kiaušinius, surijau juos žalius, su lukštais. Jis sakė, kad užaugsiu stiprus, jei kas dieną įmušiu du žalius kiaušinius į bokalą alaus. Viskas, ko tau reikia, yra kiaušinyje, o viskas, ko trokšti, yra bokalas alaus.

Prie kai kurių namų padėta geresnės duonos nei kitur. Ji brangesnė, kaip tik ją ir pasiimu. Man gaila turtingųjų, jie atsikels ryte, atidarys duris ir neras duonos, bet negaliu gi mirti badu. Jei badausiu, neturėsiu jėgų dirbti pašte ir išvežioti telegramų, vadinasi, neturėsiu pinigų grąžinti už tą duoną ir pieną, nesusitaupysiu kelionei į Ameriką, o jei nepavyks išvažiuoti į Ameriką, galiu tučtuojau šokti į

Šanoną. Vos po kelių savaičių pašte gausiu pirmąją algą, turčiai iki tol tikrai nemirs badu. Jie bet kada gali nusiųsti kambarinę atnešti daugiau maisto. Tuo ir skiriasi vargšai nuo turtuolių. Vargšas negali pasiųsti žmogaus atnešti dar maisto, nes jis neturi pinigų, o jei turėtų, neturėtų kambarinės. Nerimauju dėl kambarinių. Turiu būti atsargus, kai skolinuosi pieną ir duoną, o jos prie paradinių durų šveičia belstukus, rankenas ir laiškų dėžutes. Jei jos mane pamatytų, nubėgtų pas šeimininkę: „O, ponia, ponia, tenajaus toks padauža švilpia pieną ir duoną“.

Tenajaus. Kambarinės taip kalba, nes jos iš kaimo. Malingerio mergos, kaip sako Pedžio Klohesio dėdė, kojos kaip telyčių, jos pagailėtų ir savo myžalų srovės.

Parsinešu duoną namo. Nors Abatas stebisi, jis neklausia, iš kur ją gavau, nes kai esi kritęs ant galvos, nebebūni smalsus. Jis tiesiog žiūri į mane didelėmis akimis, kurių viduriukas mėlynas, o aplinkui geltona, ir šliurpia arbatą iš didelio suskilusio puoduko, likusio po motinos mirties. Jis sako: „Čia maniškis puodelis, negerk iš čion savo arbatos“.

Iš čion. Tai Limeriko lindynių kalba, taip nervindavusi tėtį. Jis aiškindavo: „Nenoriu, kad mano sūnūs augtų Limeriko skersgatviuose ir sakytų: iš čion. Tai žemųjų sluoksnių kalba. Kalbėkite kaip dera“.

Mama atsakydavo: „Gal tau ir nepatinka, bet nelabai stengiesi ištraukti mus lauk iš čion“.

Už Balinakuros perlipu per tvorą į obuolių sodą. Jei pasirodo šuo, sprunku, nes su manimi nėra Pedžio Klohesio, kuris mokėdavo su jais susikalbėti. Ūkininkai užpuola mane, bet jie su kaliošais lėtai vaikšto, net jei užšoka ant dviračio, kad mane pavytų, peršoku per tvorą, o jie dviračiu negali jos pervažiuoti.

Abatas žino, kur gaunu obuolių. Jei užaugai Limeriko skersgatviuose, anksčiau ar vėliau apvogsi kokį sodą. Net jei nemėgsti obuolių, privalai vogti iš sodų, kitaip draugužiai vadins tave myžniumi.

Visada pasiūlau obuolį Abatui, bet jis nevalgo, nes jam trūksta dantų. Jam liko tik penki, jis nerizikuos suleisti jų į obuolį. Jei supjaustau obuolį gabaliukais, jis atsisako, nes nedera taip valgyti obuolių. Jis taip sako, o jei prieštarauju: „Juk supjaustai duoną prieš valgydamas, tiesa?“, jis atkerta: „Obuoliai yra obuoliai, o duona yra duona“.

Štai kaip kalbi, jei esi numestas ant galvos.

Maiklas vėl ateina su šilta arbata pieno butelyje ir dviem riekėmis keptos duonos. Aiškinu jam, kad man jų nebereikia. „Pasakyk mamai, kad pasirūpinu savimi, man nereikia jos arbatos ir duonos, labai ačiū“. Maiklas apsidžiaugia, kai duodu jam obuolį, sakau, kad jis ateitų kas

antrą dieną, galės gauti dar. Tada jis liaujasi prašęs, kad grįžčiau pas Lamaną Grifiną, o aš džiaugiuosi, kad jis nebeverkia.

Airištaune yra turgus, ten šeštadieniais susirenka ūkininkai prekiauti daržovėmis, vištomis, kiaušiniais, sviestu. Jei nueinu ten anksti, jie užmoka man keletą pensų, kad padėčiau iškrauti jų vežimus ar automobilius. Dienai pasibaigus jie duoda man apdaužytų ar apipuvusių daržovių, kurių nepardavė. Vieno ūkininko žmona nuolat pasiūlo sudužusių kiaušinių. Ji perspėja: „Išsikepk tuos kiaušinius rytoj, kai grįši iš Mišių gavęs malonę, nes jei suvalgysi tuos kiaušinius su nuodėme sieloje, jie sulipdys tau ryklę, taigi“.

Ji ūkininko žmona, jos taip kalba.

Esu ne geresnis už elgetą, kai stoviu prie žuvies ir bulvių parduotuvių durų prieš jas uždarant, tikėdamasis, kad gal bus likę perdegusių bulvių ar žuvų likučių, plaukiojančių taukuose. Jei parduotuvių savininkai skuba, jie atiduoda man tas bulves ir numeta laikraštį joms suvynioti.

Man patinka laikraštis „Pasaulio naujienos“. Jis uždraustas Airijoje, bet žmonės atsigabena jį iš Anglijos dėl stulbinančių merginų nuotraukų su beveik neįžiūrimais maudymosi kostiumėliais. Ten būna pasakojimų apie visaip nusidedančius žmones, jie skiriasi, svetimauja, Limerike tokių nuodėmių nerastum.

Svetimavimas. Man vis dar reikia išsiaiškinti, ką šis žodis reiškia, pažiūrėti bibliotekoje. Esu įsitikinęs, kad tai baisiau nei tai, ką mums sakė mokytojai — blogos mintys, blogi žodžiai, blogi poelgiai.

Parsinešu keptas bulves namo ir lipu į lovą kaip Abatas. Jei jis išgėręs keletą bokalų, sėdi, valgo bulves nuo „Limeriko vedlio“ ir dainuoja „Kelią į Rašyną“. Kramtau bulves. Laižau „Pasaulio naujienas“. Laižau pasakojimus apie nedorai besielgiančius žmones. Laižau merginas su maudymosi kostiumėliais, o kai riebalų nebelieka, žiūriu į merginas, kol Abatas išjungia šviesą, tada po antklode darau mirtiną nuodėmę.

Bet kada galiu nueiti į biblioteką su mamos ar Lamano Grifino pažymėjimu. Manęs niekada nesučiups, nes Lamanas per tingus, kad šeštadienį išliptų iš lovos, o mama nė nesiartina prie bibliotekos, nes gėdijasi savo drabužių.

Panelė O’Riorden šypsosi. „Šventųjų gyvenimai“ laukia tavęs, Frenkai. Tomų tomai. Batleris, O’Henlonas, Baring Gould. Papasakojau apie tave bibliotekos direktorei, ji taip apsidžiaugė, kad ketina tau įteikti suaugusiojo pažymėjimą. Argi nenuostabu?

„Ačiū, panele O’Riorden“.

Skaitau apie skaisčiąją Brigitą, jos diena — vasario pirmoji. Ji buvo tokia graži, kad visos Airijos vyrai geidė ją vesti, bet jos tėvas norėjo, kad ji ištekėtų už žymaus vyro. Tačiau ji pati išvis nenorėjo

tekėti ir meldė Dievo pagalbos, tada Jis padarė taip, kad jos akis sutirpo ir išvarvėjo skruostu, liko toks randas, kad Airijos vyrai ja nebesidomėjo.

Dar yra šventoji Vilgefortė, skaisčioji kankinė, jos šventė liepos dvidešimtąją. Jos motina pagimdė devynis vaikus, visus iš karto, keturias poras dvynių ir dar Vilgefortę, visi jie tapo tikėjimo kankiniais. Vilgefortė buvo gražuolė, tėvas norėjo ją ištekinti už Sicilijos karaliaus. Vilgefortė puolė į neviltį, Dievas jai padėjo, jos veidas apaugo ūsais ir barzda, tada Sicilijos karalius apsigalvojo, bet tėvas taip įtūžo, kad nukryžiavo ją, nors ir barzdotą.

Jei esi anglė, ištekėjusi už prasto vyro, meldiesi šventajai Vilgefortei.

Kunigai mums niekada nepasakojo apie skaisčiąsias kankines, tokias kaip šventoji Agota, kurios diena — vasario penktoji. Vasaris — skaisčiųjų kankinių mėnuo. Sicilijos pagonys įsakė Agotai atsisakyti tikėjimo Jėzumi, o ji, kaip visos skaisčiosios kankinės, nesutiko: „Nee“. Pagonys ją paguldė į kankinimo suolą, plėšė šonus geležiniais kabliais, svilino liepsnojančiais deglais, bet ji kalbėjo: „Nee, aš neatsisakysiu mūsų Viešpaties“. Pagonys sutraiškė jai krūtis ir jas nupjovė, o kai ėmė ją volioti po karštas anglis, ji nebegalėjo iškęsti ir išleido paskutinį kvapą garbindama Viešpatį.

Skaisčiosios kankinės mirdavo giedodamos himnus ir garbindamos Viešpatį, nekreipdamos dėmesio į liūtus, draskančius mėsą joms iš šonų ir čia pat ją ryjančius.

Kodėl kunigai niekada nepasakojo apie šventąją Uršulę ir jos vienuolika tūkstančių mergelių kankinių, jos šventė spalio dvidešimt pirmąją? Jos tėvas norėjo, kad ji ištekėtų už pagonių karaliaus, bet ji pareiškė: „Aš trejiems metams iškeliausiu ir pagalvosiu“. Ji iškeliavo su tūkstančiu kilmingų freilinų ir dešimčia tūkstančių jų palydovių. Merginos plaukiojo jūromis ir bastėsi po svečias šalis, galiausiai apsistojo Kelne, kur hunų vadas paprašė Uršulės rankos. „Nee“, — tarė ji, tada hunai nužudė ją ir jos mergeles. Kodėl ji nesutiko ir neišgelbėjo vienuolikos tūkstančių skaisčių gyvybių? Kodėl skaisčiosios kankinės tokios užsispyrusios?

Man patinka šventasis Moulingas, airių vyskupas. Jis gyveno ne rūmuose kaip Limeriko vyskupas. Jis gyveno medyje, ir kai kiti šventieji aplankydavo jį per vakarienę, jie susėsdavo aplinkui ant šakų kaip paukščiai, puikiai leisdavo laiką gerdami vandenį ir valgydami sausą duoną. Vieną dieną jis vaikštinėjo ir sutiko raupsuotąjį. Tas paklausė: „Ėhė, šventasis Moulingai, kur trauki?“ — „Einu į Mišias“, — atsakė šventasis Moulingas. „Ką gi, aš irgi norėčiau nueiti į Mišias, kodėl tau nepasisodinus manęs ant kupros ir nenunešus?“ Šventasis Moulingas taip ir padarė, bet vos užsisodino raupsuotąjį ant nugaros, šis ėmė skųstis. „Tavo ašutiniai marškiniai, — dejavo jis, — žeidžia

man skaudulius, nusivilk juos“. Moulingas nusivilko marškinius, jie nuėjo toliau. Tada raupsuotasis tarė: „Man reikia išsišnypšti nosį“. Šventasis atsakė: „Neturiu jokios nosinės, išsišnypšk ranka“. Raupsuotasis pareiškė: „Negaliu laikytis už tavęs ir pūsti nosies tuo pačiu metu“. — „Gerai, — sutiko Moulingas, — išsišnypšk į mano ranką“. — „Nieko neišeis, — nenurimo raupsuotasis, — mano ranką visai suėdė raupsai, negaliu laikytis ir šnypšti į tavo ranką. Jei būtum tikras šventasis, tu atsisuktum ir iščiulptum snarglius man iš nosies“. Šventasis Moulingas nenorėjo čiulpti raupsuotojo snarglių, bet vis dėlto tai padarė, tada pasimeldė ir pagarbino Dievą už suteiktą garbę.

Galiu suprasti, kodėl mano tėvas čiulpė snarglius iš Maiklo nosies, kai jis buvo kūdikis ir sunkiai sirgo, bet nesuprantu, kodėl Dievas norėjo, kad šventasis Moulingas čiulptų snarglius iš raupsuotojo nosies. Išvis nesuprantu Dievo, net jei man patiktų būti visų garbinamu šventuoju, niekada nečiulpčiau raupsuotojo snarglių. Gal ir neblogai būti šventuoju, bet jei reikėtų šitaip elgtis, geriau liksiu toks, koks esu.

Vis dėlto esu pasiruošęs praleisti gyvenimą šioje bibliotekoje, skaitydamas apie skaisčiąsias ir nekaltąsias kankines, bet patenku į panelės O’Riorden nemalonę dėl knygos, kurią kažkas paliko ant stalo. Jos autorius yra Linas Jutangas. Visiems aišku, kad tai kiniškas vardas, o man įdomu sužinoti, apie ką rašo kinai. Tai apybraižos apie meilę ir kūną, dėl vieno žodžio man prireikia žodyno. Autorius rašo: vyro organas per kopuliaciją išpampsta ir yra įkišamas į juslią moters kiaurymę.

Išpampsta. Žodyne sakoma, kad tai reiškia — išsipučia. Stoviu ir žiūriu į žodyną pagaliau supratęs, apie ką nuolat tauškė Maikis Molojus — kad visa tai nesiskiria nuo šunų, kai jie poromis susikabina gatvėse, baisu net pagalvoti, kad šitaip elgiasi motinos ir tėvai.

Vadinasi, tėvas man metų metus melavo apie Septintojo laiptelio angelą.

Panelė O’Riorden susidomi, kokio žodžio ieškau. Ji visada sunerimsta, kai paimu žodyną, aiškinu jai, kad ieškau žodžio „kanonizuoti“, „palaimintasis“, ar paminiu kokį kitą religinį žodį.

„O kas gi čia? — klausia ji. — Tai ne „Šventųjų gyvenimai““.

Ji paima Liną Jutangą ir ima skaityti puslapį, ties kuriuo ant stalo palikau apverstą knygą.

„Dievo Motina. Tu tai skaitei? Mačiau šitą knygą tavo rankose“.

„Na, aš... aš... tik norėjau sužinoti, ar kinai, ar kinai... ar jie turi šventųjų“.

„O, kurgi ne. Tikra gėda. Vienos nešvankybės. Nesistebiu, kad kinai tokie. Ko dar galima tikėtis iš kreivaakių ir geltonodžių, tačiau tu, kaip atrodo, ir pats imi kreivalioti akis. Tučtuojau išeik iš šios bibliotekos“.

„Bet aš skaitau „Šventųjų gyvenimus““.

„Eik lauk, arba aš pakviesiu bibliotekos direktorę, ir ji užsiundys tvarkos sergėtojus! Lauk! Turėtum bėgti pas kunigą ir išpažinti savo nuodėmes. Lauk! Prieš išeidamas atiduok savo motinos ir pono Grifino bibliotekos pažymėjimus. Norėčiau parašyti tavo vargšei motinai, taip ir padaryčiau, bet bijau visiškai ją sužlugdyti. Linas Jutangas, išties. Lauk!“

Neverta aiškintis su bibliotekininkėmis, kai jos taip nusiteikusios. Gali čia stovėti valandą ir įtikinėti, kad skaitei apie Brigitą, Vilgefortę, Agotą ir Uršulę bei kitas skaisčiąsias kankines, bet jos galvoja tik apie vienintelį žodį Lino Jutango puslapyje.

Už bibliotekos yra Tautos parkas. Diena saulėta, žolė sausa, aš pavargau prašinėti keptų bulvių ir peštis su bibliotekininkėmis, kurios įtūžta pamačiusios žodį „išpampsta“, tad žiūriu į debesis, plaukiančius virš paminklo, užsnūstu ir išpampstu, nes susapnuoju skaisčiąsias mergeles su maudymosi kostiumėliais „Pasaulio naujienose“, pliekiančias kinų rašytojus avių pūslėmis, kai pabundu susijaudinęs, iš manęs liejasi kažkas karšta ir lipnu, o, Dieve, mano vyriškasis kopuliacijos organas atsikišęs per mylią, žmonės parke keistai žvilgčioja, motinos kviečia vaikus pas save, meiluti, eik šalin nuo to vyrioko, kas nors turėtų pakviesti sergėtojus.

Savo keturioliktojo gimtadienio išvakarėse žiūriu į savo atspindį senelės indaujos stikle. Argi taip atrodydamas galiu pradėti darbą pašte? Viskas suplyšę — marškiniai, kelnės, trumpikės, kojinės, o batai beveik krenta nuo kojų. Senojo padorumo pėdsakai, pasakytų mano motina. Mano drabužiai baisūs, bet aš pats atrodau dar blogiau. Kad ir kiek drėkinu plaukus po čiaupu, jie stirkso į visas puses. Geriausia suglostyti plaukus seilėmis, tik kad sunku pasispjaudyti sau ant pakaušio. Reikia švirkštelėti seilių čiurkšlę aukštyn į orą ir staigiai nerti po ja, kad nukristų ant plaukų. Mano akys raudonos, pūliuoja geltonais pūliais, po visą veidą išsibarstę raudoni ir geltoni spuogai, o priekiniai dantys tokie išpuvę, kad gyvenime nebegalėsiu šypsotis.

Nesu plačiapetis, bet žinau, kad visi žavisi plačiapečiais. Kai Limerike miršta kuris nors vyras, moterys sako: „Jis buvo didis vyras, pečiai tokie stambūs ir platūs, kad net pro duris neįtilpdavo, turėdavo eiti šonu“. Kai aš mirsiu, jos sakys: „Vargšas velniūkštis, mirė neturėdamas plačių pečių“.

Norėčiau, kad pečiai bent kiek paplatėtų, kad žmonės matytų, jog man bent jau keturiolika. Visi berniukai Limyje buvo plačiapečiai, išskyrus Finteną Sleterį, o aš nenoriu būti toks, be pečių ir nuo maldų šašuotais keliais. Jei turėčiau kiek pinigų, uždegčiau žvakutę Pranciškui ir paklausčiau, ar įmanoma įtikinti Dievą padalyti stebuklą su mano pečiais.

O jei turėčiau pašto ženklą, parašyčiau Džo Luisui: „Gal galėtum pasakyti, kaip įgijai tokius galingus pečius, net jei buvai skurdžius?“

Turiu atrodyti padoriai eidamas į darbą, tad nusivelku visus drabužius ir nuogas už namo skalbiu juos po čiaupu su gabalu karbolinio muilo. Pakabinu viską ant senelės skalbinių virvės — marškinius, kelnes, kelnaites, kojines, meldžiu Dievą, kad nelytų, meldžiu, kad jie išdžiūtų iki rytdienos, kai prasidės mano gyvenimas.

Negaliu niekur eiti nuogas, tad visą dieną lieku lovoje, skaitinėju senus laikraščius, jaudinuosi žiūrėdamas į merginas „Pasaulio naujienose“ ir dėkoju Dievui už džiovinančią saulę. Abatas grįžta namo penktą, apačioje verdasi arbatą, esu alkanas, bet žinau, kad jis niurzgės, jei ko paprašysiu. Jis supranta, kad bijau, jog jis nenueitų pas tetą Agę ir nepasiskųstų dėl gyvenimo senelės namuose, juk aš miegu jos lovoje, jei tą sužinotų teta Agė, ji atėjusi išmestų mane į gatvę.

Pabaigęs valgyti dėdė paslepia duoną, niekada jos nerandu. Atrodytų, tas, kuris nebuvo nukritęs ant galvos, turėtų rasti duoną, paslėptą to nukritusiojo. Ilgainiui suvokiu — jei duonos nerandu namuose, tikriausiai jis ją susikiša į žiemą vasarą dėvimo lietpalčio kišenę. Kai tik išgirstu jį rioglinant iš virtuvės į išvietę, bėgu žemyn, išsitraukiu kepalą iš kišenės, atsipjaunu storą riekę, įgrūdu duoną atgal, lekiu laiptais viršun ir šoku į lovą. Dėdė neištars nė žodelio, niekada manęs neapkaltins.

Tik prasčiausias vagis vagia riekelę duonos, niekas tuo nepatikėtų, net ir teta Agė. Be to, ji imtų rėkti: „Ką tas duonos kepalas veikia tavo kišenėje? Tai ne vieta duonai“.

Lėtai kramtau duoną. Jei atsikąsiu kas penkiolika minučių, užtruksiu ilgiau, o jei vėliau užsigersiu vandeniu, duona mano pilve išbrinks, jausiuosi sotus.

Vis dirsčioju pro galinį langą tikrindamas, ar vakaro saulė džiovina mano drabužius. Kituose kiemuose ant skalbinių virvių vėjyje plevėsuoja šviesūs, spalvingi drabužiai. Maniškiai kybo ant virvės kaip padvėsę šunys.

Saulė šviečia, bet namuose šalta ir drėgna, norėčiau ką nors apsivilkti lovoje. Neturiu jokių kitų drabužių, o jei apsivilksiu ką nors Abato, jis tikrai nubėgs pas tetą Agę. Spintoje randu seną juodą vilnonę senelės suknelę. Nereikėtų jos liesti, senelė jau mirusi, o aš esu berniukas, bet kam rūpi, jeigu ta suknelė mane sušildo po antklodėmis, juk niekas niekada nesužinos. Suknelė kvepia mirusia senele, svarstau, gal ji prisikels iš kapo ir prakeiks mane visos šeimos ir kitų susirinkusiųjų akivaizdoje. Meldžiuosi šventajam Pranciškui, prašau suturėti ją kape, kur jai priklauso būti, pažadu jam žvakutę, kai pradėsiu dirbti, primenu, kad jo paties vilkimas drabužis labai primena suknelę, o juk niekas jo dėl to nekaltino, tada užmiegu ir jį

sapnuoju.

Nieko gero miegoti mirusios senelės lovoje vilkint jos juodą suknelę, kai dėdė Abatas krenta ant subinės prie Pietinės aludės prisiplempęs alaus, ir žmonės, kurie netveria nekišę nosies į kitų reikalus, bėga į tetos Agės namus pasakyti, kad ji su dėde Pa Kytingu parvilktų Abatą namo, į viršų, kur aš miegu. Teta Agė pratrūksta: „Ką veiki šiuose namuose, šitoje lovoje? Kelkis ir kaisk virdulį savo vargšui nukritusiam dėdei Patui“. Aš nejudu, tada ji nutraukia antklodę ir atšoka tarsi pamačiusi šmėklą: „Dievo Motina, ką čia veiki su mano mirusios motinos suknele?“

Tai visai blogai, nes sunku paaiškinti, kad ruošiesi didžiausiam savo gyvenimo darbui, todėl išsiskalbei drabužius, jie džiūsta lauke ant virvės, o namuose taip šalta, jog teko užsivilkti vienintelį spintoje rastą drabužį. Sunku kalbėtis su teta Age, kai Abatas aimanuoja lovoje: „Maniškės kojos svyla, užpilkit vandens ant maniškių kojų“. Dėdė Pa Kytingas prisidengia ranka burną ir susmunka prie sienos kvatodamas, sako, kad atrodau dieviškai, kad juoda man tinka, klausia, ar išsilyginau suknelės klostes. Kaip pagaliau elgtis, kai teta Agė surinka: „Lipk iš tos lovos ir kaisk vandenį, išvirk arbatos savo nelaimėliui dėdei. Gal nusivilktum suknelę ir apsivyniotum antklode, nejaugi rodysies kaip motina pagimdė?“ Ką tik ji klykė klausdama, ką čia veikiu su jos vargšės motinos suknele. Dabar liepia užkaisti virdulį. Aiškinu jai, kad išsiskalbiau drabužius didžiajam darbui.

„Kokiam didžiajam darbui?“

„Pašto pasiuntinio“.

„Jei paštas samdo tokius kaip tu, tikriausiai jie išgyvena paskutines dienas, lipk žemyn, užkaisk tą virdulį“.

Dar viena nelaimė ištinka, kai išeini už namo prisipilti vandens iš čiaupo, tvieskia mėnulis, o kaimynė Keitlina Parsel užsiropštusi ant tvoros dairosi savo katės. „Dieve, Frenki Makortai, ką čia veiki pasipuošęs senelės suknele?“ Stovi ten su suknele, su virduliu rankoje ir aiškini jai, kad išsiskalbei drabužius, jie kybo čia visų matomi ant virvės, pasakoji, kad sušalai lovoje ir apsivilkai senelės suknelę, o tavo dėdė Patas, Abatas, pargriuvo, teta Agė ir jos vyras Pa Kytingas jį parnešė namo, teta išsiuntė tave pripilti virdulio, kad nusivilksi šią suknelę, kai tik tavo drabužiai išdžius, kad niekada netroškai rodytis su savo mirusios senelės suknele.

Keitlina Parsel suklinka ir griūva nuo tvoros pamiršusi katę, girdžiu, kaip ji kikendama kalba savo aklai motinai: „Mamule, mamule, palauk, papasakosiu tau apie Frenkį Makortą, stovintį už namo su senelės suknele“. Jei Keitlina Parsel užuodė kokią paskalą, iki ryto ją sužinos visa gatvelė, būtų geriau paprasčiausiai iškišti galvą pro langą ir visiems paskelbti apie savo suknelės istoriją.

Kol vanduo verda, Abatas miega priveiktas alaus. Teta Agė sako,

kad jie su dėde Pa patys išgers gurkšnelį arbatos, tikriausiai ir aš galėčiau prie jų prisidėti. Dėdė Pa sako, kad nieko baisaus, juoda suknelė yra lyg dominikonų kunigo sutana, jis klaupiasi ant kelių ir meldžiasi: „Palaiminkite mane, tėve, nes aš nusidėjau“. Teta Agė užpyksta: „Kelkis, senas idiote, liaukis tyčiotis iš religijos“. Paskui ji teiraujasi: „O ką gi tu veiki šiuose namuose?“

Negaliu papasakoti jai apie mamą, Lamaną Grifiną ir jų susijaudinimus palėpėje. Sakau, kad ketinu čia kiek pagyventi, nes nuo Lamano Grifino namų labai toli iki pašto, kai tik atsistosiu ant kojų, tikrai rasime padorią vietelę, tada visi persikelsime, motina, broliai, visi.

„Ką gi, — sako ji, — tai daugiau, nei įstengtų tavo tėvas“.

XV

Sunku užmigti žinant, kad rytoj tau sukaks keturiolika ir pirmą kartą pradėsi dirbti kaip vyras. Auštant dejuodamas atsibunda Abatas. Galėčiau jam užvirti arbatėlės, tada atsiriekčiau didelę riekę duonos nuo puskepalio jo kišenėje, jis ten saugo duoną, kad nesurytų kokia žiurkė, o jei žvilgterėčiau į senelės gramofoną, kuriame ji laikydavo plokšteles, rasčiau uogienės stiklainį.

Dėdė Abatas nemoka skaityti, nemoka rašyti, bet žino, kur slėpti uogienę.

Atnešu Abatui arbatos su duona ir pats kiek užkandu. Apsivelku drėgnus drabužius ir lipu į lovą tikėdamasis, kad iki išeinant į darbą jie išdžius nuo mano kūno šilumos. Mama visada sakydavo, kad vilkėdamas šlapiais drabužiais susigausi džiovą ir anksti nukeliausi į kapus. Abatas atsisėdęs pasakoja, kad jam nežmoniškai skauda galvą, nes jam prisisapnavo, kad aš buvau apsivilkęs jo vargšės motinos juodą suknelę, o motina lakstė aplink ir klykė: „Nuodėmė, nuodėmė, tai tikra nuodėmė“. Jis išgeria arbatą ir užknarkia, o aš laukiu, kol jo laikrodis išmuš pusę aštuonių, tada kelsiuos, pašte reikia būti devintą, net jei drabužiai ant kūno vis dar drėgni.

Gatvėje matau, kad skersgatviu leidžiasi teta Agė. Ji tikriausiai ateina pažiūrėti, ar Abatas gyvas, ar jam nereikia gydytojo. Ji klausia: „Kelintą turi būti darbe?“

„Devintą“.

„Gerai“.

Teta Agė apsigręžia ir eina su manimi į paštą Henrio gatvėje. Ji nesako nė žodžio, greičiausiai pašte apskųs mane už tai, kad miegojau senelės lovoje ir vilkėjau jos juodą suknelę. Ji liepia: „Eik viršun ir pasakyk, kad apačioje tavęs laukia teta ir kad tu valandą pavėluosi. Jei jie nesutiks, aš užlipsiu pati“.

„Kodėl turėčiau valandą vėluoti?“

„Velniai griebtų, daryk, kas tau liepiama“.

Ant suolelio palei sieną laukia pasiuntinukai. Prie stalo sėdi dvi moterys, viena stora, kita liesa. Liesoji pakelia galvą: „Ko norėjai?“

„Aš vardu Frenkas Makortas, panele, atėjau į darbą“.

„Kokį gi darbą?“

„Pasiuntinio, panele“.

Liesoji sukikena: „O, Dieve, maniau, kad atėjai plauti išviečių“.

„Ne, panele. Mano motina atnešė laišką iš kunigo, daktaro Kaupero, taigi turiu gauti darbą“.

„O, nejaugi? O ar žinai, kokia šiandien diena?“

„Žinau, panele. Mano gimtadienis. Man keturiolika“.

„Kaip įspūdinga“, — pasišaipo storulė.

„Šiandien ketvirtadienis, — sako liesoji. — Tavo darbas prasidės pirmadienį. Keliauk atgal, nusiprausk ir sugrįžk“.

Pasiuntinukai pasieniu juokiasi. Nežinau kodėl, bet jaučiu, kaip ima kaisti skruostai. Padėkoju moterims, išeidamas girdžiu liesąją sakant: „Jėzau aukštybėse, Morina, kas atitempė čia tą tipą?“ Moterys ir pasiuntinukai prapliumpa juoku.

Teta Agė praveria burną: „Na?“ Atsakau, kad pradėsiu pirmadienį. Ji burbteli, kad mano drabužiai siaubingi, kuo gi aš juos skalbiau.

„Karbolio muilu“.

„Jie dvokia kaip padvėsę balandžiai, tu visą šeimą statai pajuokai“.

Ji vedasi mane į Rošo parduotuvę, perka marškinius, kelnes, trumpikes, dvi poras kojinių ir nukainotus vasarinius batus. Duoda du šilingus, kad išgerčiau arbatos ir nusipirkčiau bandelę gimtadienio proga. Tada autobusu važiuoja į O’Konelio alėją, nes yra per stora ir per tingi, kad eitų pėsčiomis. Storulė tinginė, neturi savo sūnaus, bet vis viena perka man drabužius naujajam darbui.

Pasuku į Artūro krantinę su ryšuliu naujų rūbų, stabteliu ant Šanono kranto, kad žmonės nepamatytų vyro ašarų tądien, kai jam sukanka keturiolika.

Pirmadienio rytą atsikeliu anksti, nusiprausiu veidą, suglostau plaukus vandeniu ir seilėmis. Abatas pamato mane su naujais drabužiais. „Jėzau, — atsidūsta, — ar tu vesti ketini?“ Ir vėl užmiega.

Ponia O’Konel, storulė, sako: „Nagi, nagi, mes patys madingiausi, tiesa?“ O liesoji, panelė Bari, priduria: „Ar per savaitgalį apiplėšei banką?“ Pasiuntinukai, sėdintys ant suolelio prie sienos, ima garsiai žvengti.

Man liepia sėsti suolelio gale ir laukti, kol ateis mano eilė nešti telegramas. Kai kurie pasiuntinukai, vilkintys uniformas, čia dirba nuolat, jie išlaikė egzaminą. Jie gali likti pašte amžinai, jei norės, išlaikys dar vieną paštininko egzaminą, paskui raštininko egzaminą, tada galės dirbti viduje, pardavinėti pašto ženklus ar išdavinėti pinigus apačioje prie langelio. Paštas nuolatiniams išnešiotojams duoda plačius neperšlampamus apsiaustus nuo lietaus, kasmet jie turi po dvi savaites atostogų. Visi sako, kad tai geras darbas, pastovus, suteikiantis teisę į pensiją, garbingas, jei gausi tokį darbą, niekada gyvenime nebeteks nerimauti, tad to ir nedarai.

Laikiniesiems pasiuntinukams, sulaukusiems šešiolikos, neleidžiama likti darbe. Jie neturi nei uniformų, nei atostogų, jiems mokama mažiau, jei susergi ir neateini, tave gali atleisti.

Jokių pasiteisinimų. Jokių neperšlampamų apsiaustų. Atsinešk savo apsiaustą arba sukis nuo lietaus kaip išmanai.

Ponia O’Konel pakviečia mane prie stalo, įteikia juodą odinį diržą ir krepšį. Paaiškina, kad paštui trūksta dviračių, tad pirmąjį telegramų pluoštą turėsiu išnešioti pėsčiomis. Visų pirma turiu nunešti telegramą tolimiausiu adresu, paskui sugrįžti ir neužtrukti kiaurą dieną. Ji pakankamai seniai dirba pašte ir žino, kiek trunka pėsčiomis išnešioti šešias telegramas. Negalima stabčioti užkandinėse ar pas bukmekerius, draudžiama užsukti namo puodelio arbatos, jei taip padarysiu, jie viską sužinos. Neturiu stabčioti koplyčiose ir melstis. Jei tenka pasimelsti, tai reikia daryti einant ar važiuojant dviračiu. Jei lis, nekreipk dėmesio. Pristatinėk telegramas ir nebūk ištižėlis.

Viena perlaida adresuota poniai Klohesi Artūro krantinėje, tai Pedžio motina.

„Ar čia tu, Frenki Makortai? — klausia ji. — Dieve, nė nenumaniau, kad tu toks didelis. Nagi, užeik“.

Ji vilki šviesią gėlėtą suknelę, avi blizgančius naujus batelius. Ant grindų du vaikiukai žaidžia žaisliniu traukiniu. Ant stalo stovi arbatinukas, puodukai su lėkštutėmis, butelis pieno, kepalas duonos, sviestas, uogienė. Prie lango stovi dvi lovos, anksčiau jų nebuvo. Didžioji lova kampe tuščia, ponia Klohesi supranta, kas mane domina. „Jo nebėra, — sako ji, — bet jis nemirė. Iškūrė į Angliją su Pedžių. Išgerk puodelį arbatukės ir suvalgyk kiek duonos. Tau reikia maisto, Dieve, padėk mums. Atrodai tarsi išgyvenęs badmetį. Valgyk duoną su uogiene ir stiprėk. Pedis visada kalbėdavo apie tave, o Denis, mano vargšas vyras, anuomet gulėdavęs lovoje, taip ir nepamiršo tos dienos, kai atėjo tavo motina ir sudainavo dainą apie Kerio šokius. Dabar jis Anglijoje, valgykloje daro sumuštinius, kas savaitę atsiunčia man kelis šilingus. Nesuprasi, ką galvoja tie anglai, kai priima vyrą, sergantį džiova, ir leidžia jam tepti sumuštinius. O Pedis gavo puikų darbą aludėje Kriklevude, irgi Anglijoje. Denis vis dar būtų čia, jei Pedis nebūtų lipęs per sieną liežuvio“.

„Liežuvio?“

„Denis užsigeidė gražios avies galvos su kopūstais ir bulvėmis, tad nusiuntė mane su paskutiniais keliais šilingais pas mėsininką Barį. Viriau tą galvą, o ligonis Denis vos galėjo sulaukti, kol ji išvirs. Jis lovoje kaip beprotis prašė avies galvos, kai padaviau ją ant lėkštės, jis su malonumu apčiulpė kiekvieną tos galvos colį. Pabaigęs paklausė, o kurgi liežuvis“.

„Koks liežuvis?“

„Avies liežuvis. Visos avys gimsta su liežuviais, kad galėtų mekenti, o šitoje galvoje liežuvio nėra. Eik pas mėsininką Barį ir pareikalauk“.

Nuėjau pas mėsininką, o jis sako: „Ta prakeikta avis atkeliavo čia mekendama ir bliaudama taip garsiai, kad išpjovėme jai liežuvį ir

numėtėme šuniui, šis jį prarijo, nuo tol šuo mekena kaip avis, jei nesiliaus, išpjausiu jo liežuvį ir numesiu katinui“.

Grįžtu pas Denį, tai išgirdęs jis tiesiog paklaiksta lovoje. „Noriu liežuvio, — kartoja. — Liežuvyje yra visos maistingos medžiagos“. Ir ką manai, kas buvo vėliau? Mano Pedis, buvęs tavo draugas, sutemus eina pas mėsininką Barį, perlipa tvorą, išpjauna liežuvį iš avies galvos, pakabintos ant sienos, ir parneša jį savo nelaimingajam tėvui. Turėjau išvirti tą liežuvį ir gerai pasūdyti, o Denis, tegul Dievas jį saugo, suvalgė jį, minutėlę pagulėjo lovoje, tada atmetė antklodę ir atsistojęs paskelbė, kad džiova ar ne džiova, bet jis neketinąs mirti savo lovoje. Jei jau laikas mirti, tai geriau nuo vokiečių bombos, šitaip bent uždirbs keletą svarų šeimai, užuot aimanavęs lovoje.

Ponia Klohesi rodo man Pedžio laišką. Jis dirba savo dėdės Antonio aludėje po dvylika valandų per parą, uždirba po dvidešimt penkis šilingus per savaitę, kas dieną gauna sriubos ir sumuštinį. Jis džiūgauja, kai vokiečiai ima bombarduoti, tada jis gali nusnūsti, nes aludė uždaroma. Naktimis jis miega ant grindų viršutinio aukšto koridoriuje. Pedis rašo, kad siųs motinai po du svarus kas mėnesį, o likusius pinigus taupys ir kada nors atsiveš ją su šeimyna į Angliją, kur jiems bus kur kas geriau viename kambarėlyje Kriklevude nei dešimtyje kambarių Artūro krantinėje. Motina lengvai galės gauti darbą. Tik visiškai beviltiškas žmogus negautų darbo kariaujančioje šalyje, ypač kai jankiai grūdasi čia ir švaisto pinigus į kairę ir į dešinę. Pats Pedis ketina ieškoti darbo Londono centre, kur jankiai palieka tokius arbatpinigius, kad iš jų savaitę pramistų šešių asmenų airių šeima.

Ponia Klohesi sako: „Pagaliau turime užtektinai pinigų maistui ir batams, dėkui Dievui ir Jo Palaimintajai Motinai. Spėk, ką Pedis sutiko ten Anglijoje — tas keturiolikmetis dirba kaip tikras vyras, Brendanas Kylis, jūs jį vadindavot Klausimu. Jis dirba ir taupo, kad galėtų išvykti, įstoti į Raitąją policiją, jodinėti po Kanadą kaip Nelsonas Edis ir dainuoti: aš tave šaukiu, ū-ū-ū. Jei ne Hitleris, visi būtume išmirę, net baisu taip kalbėti. O kaip sekasi tavo motinai, Frenki?“

„Puikiai, ponia Klohesi“.

„Ne, netiesa. Mačiau ją labdaros vaistinėje, ji atrodo dar baisiau, nei mano Denis atrodė lovoje. Turi pasirūpinti savo vargše motina. Tu irgi atrodai nekaip, Frenki, su tom stirksančiom raudonom akim. Štai tau arbatpinigių. Dvipensis. Nusipirk saldainį“.

„Gerai, ponia Klohesi“.

„Taip ir padaryk“.

Savaitės pabaigoje ponia O’Konel man įteikia pirmąjį mano gyvenime uždarbį, vieną svarą, pirmąjį mano svarą. Išbėgu į O’Konelio

alėją, tai pagrindinė gatvė, čia dega šviesos, žmonės iš darbo grįžta namo, tokie kaip ir aš, su uždarbiu kišenėje. Jie turėtų žinoti, kad esu toks pat, esu vyras, turiu svarą.

Einu viena O'Konelio alėjos puse, paskui grįžtu kita, tikiuosi, kad mane pastebės. Niekas nieko nepastebi. Kyla noras pamojuoti savo svaro banknotu žmonėms, kad jie sakytų: „Štai eina darbininkas Frenkis Makortas su svaru kišenėje".

Dabar penktadienio vakaras, galiu daryti ką noriu. Galiu suvalgyti žuvies su bulvėmis ir nueiti į kiną. Ne, ne į Lyrikos kino teatrą. Nebeprivalau sėdėti viršuje su tais, kurie šūksmais drąsina indėnus, žudančius generolą Kasterį, ar afrikiečius, po džiungles besivaikančius Tarzaną. Galiu nueiti į Savojos kino teatrą, sumokėti šešiapensį už vietą apačioje priešais ekraną, kur sėdi aukštesnio sluoksnio žiūrovai, valgo šokoladinius saldainius ir juokdamiesi prisidengia burnas. Po filmo galėsiu išgerti arbatos ir suvalgyti bandelių restorane viršuje.

Iš kitos gatvės pusės mane šūkteli Maiklas. Jis alkanas, svarsto, gal vertėtų nueiti pas Abatą kąsnelio duonos ir pasilikti ten visai nakčiai, užuot ilgiausiai keliavus iki Lamano Grifino. Liepiu jam nesijaudinti dėl kąsnelio duonos. Eisime į Koliziejaus kavinę, valgysime žuvį su keptomis bulvėmis, ko tik jis panorės, prisiplempsime limonado, paskui žiūrėsime filmą „Dabita jankis" su Džeimsu Kagniu ir suvalgysime du didelius šokoladus. Po filmo išgeriame arbatos su bandelėmis, tada visą kelią iki Abato pareiname dainuodami ir šokdami kaip Kagnis. Maiklas sako, kad būtų nuostabu gyventi Amerikoje, kur žmonės nieko neveikia, tik dainuoja ir šoka. Jis pro miegus murma, kad vieną dieną iškeliaus ten šokti ir dainuoti, ar aš jam padėčiau išvykti? Kai Maiklas užmiega, imu galvoti apie Ameriką, juk turėčiau taupyti pinigus, užuot švaistęs juos žuviai su bulvėmis, arbatai ir bandelėms. Privalau susitaupyti po kelis šilingus iš savo svaro, jei to nepadarysiu, liksiu Limerike visiems laikams. Man keturiolika, jei kas savaitę kiek nors sutaupysiu, sulaukęs dvidešimties tikrai galėsiu nukeliauti į Ameriką.

Būna telegramų biurams, parduotuvėms, gamykloms, kur niekas neduoda arbatpinigių. Tarnautojai painia telegramas nė nežvilgterėję į tave, net nepadėkoję. Būna telegramų garbiems žmonėms, turintiems kambarines ir gyvenantiems Enio arba Šiaurinio žiedo kelyje, kur neįmanoma gauti arbatpinigių. Kambarinės kaip tarnautojai, jos nepakelia akių ir nepadėkoja. Būna telegramų kunigams ir vienuoliams, jie irgi samdo kambarines, nors ir tvirtina, kad skurdas yra taurus. Jei lauktum arbatpinigių iš kunigų ar vienuolių, numirtum ant jų slenksčio. Būna telegramų ūkininkams, gyvenantiems toli už miesto, jų kiemai purvini, o šunys taikosi apgraužti tau kojas. Būna telegramų turtuoliams dideliuose namuose, prie vartų stovi būdelės, aplinkui tvoromis apjuostos plyti mylios žemės. Vartininkas moja tau

važiuoti vidun, tenka gerą gabalą minti takais pro vejas, gėlių lysves, fontanus, kol pasieki didįjį namą. Jei oras gražus, žmonės žaidžia kriketą, protestantų žaidimą, arba vaikštinėja, šnekučiuojasi ir juokiasi, jie dėvi gėlėtas sukneles ir puošnius sportinius švarkelius su auksinėmis sagomis, nė neįtartum, kad vyksta karas. Prie didžiųjų paradinių durų stovi bentliai ir rolsroisai, o kambarinė tau liepia eiti pro tarnų įėjimą, argi tu visiškas neišmanėlis.

Žmonės dideliuose namuose kalba su angliškų akcentu, jie neduoda arbatpinigių pašto pasiuntinukams.

Daugiausia arbatpinigių duoda našlės, protestantų pastorių žmonos ir skurdžiai. Našlės žino, kada turi ateiti pinigų perlaida iš anglų vyriausybės, jos laukia prie lango. Reikia būti atsargiam, jei jos pakviečia puodeliui arbatos, vienas laikinųjų pasiuntinukų, Skrobis Labis, pasakojo, kad sena trisdešimt penkerių metų našlė pasikvietė arbatos ir mėgino numauti jam kelnes, tad teko skubiai nešdintis iš jos namų, vis dėlto jis pajuto pagundą, šeštadienį teko nueiti išpažinties. Jis sako, kad buvo labai nepatogu dardėti dviračiu su atsikišusiu daikčiuku, bet jei mini labai greitai ir galvoji apie Mergelės Marijos kančias, netrukus nusiramini.

Protestantų pastorių žmonos niekada nesielgtų kaip Skroblo Labio senoji našlė, na, nebent jos pačios būtų našlės. Kristis Volisas, kuris yra nuolatinis telegramų išnešiotojas ir kada nors taps tikru paštininku, sako, kad protestantėms nesvarbu, kaip jos elgiasi, net jei jos yra pastorių žmonos. Vis viena jos pasmerktos, tad argi svarbu, jei trupučiuką pasimylės su pasiuntinuku. Pasiuntinukai mėgsta protestantų pastorių žmonas. Net ir turėdamos kambarinių jos pačios atidaro duris, paprašo minutėlę palaukti, duoda šešiapensį. Norėčiau su jomis pasikalbėti, paklausti, kaip jos jaučiasi būdamos pasmerktos, bet jos tikriausiai įsižeistų ir atsiimtų arbatpinigius.

Airiai, dirbantys Anglijoje, siunčia telegramas apie pinigų perlaidas penktadienio vakarais ir šeštadieniais, kaip tik tomis dienomis ir gauname daug arbatpinigių. Vos pristatę vieną pluoštą, išlekiame su kitu.

Bjauriausios gatvės yra Airištaune — už Aukštutinės ar Mangreto gatvelių, tai blogiau nei Rodeno, nei O'Kyfio skersgatvis ar bet kuri gatvikė, kurioje esu gyvenęs. Yra gatvių su vidury išraustais kanalais. Motinos stovi prie durų ir šaukia „saugokis!“, kai tuština paplavų kibirus. Purviname vandenyje vaikai plukdo popierinius laivelius arba degtukų dėžutes su mažomis burėmis.

Kai įvažiuoji į gatvelę, vaikai ima klykti: „Čia perlaidų išnešiotojas, čia perlaidų išnešiotojas“. Jie puola artyn, o moterys laukia prie durų. Jei atiduodi kokiam vaikiukui perlaidą, skirtą jo motinai, jis tampa šeimos didvyriu. Mergytės laukia, kol berniukai pasinaudos tokia proga, nors jos irgi gali gauti perlaidą, jei neturi

brolių. Moterys tarpduriuose šaukia, kad dabar jos neturi pinigų, bet jei rytoj eisiu šia gatve, galėsiu pasibelsti į duris savo arbatpinigių, telaimina Dievas tave ir tavo artimuosius.

Ponia O'Konel ir panelė Bari pašte kasdien mums kala, kad mūsų darbas — pristatinėti telegramas, nieko daugiau. Mes neturime patarnauti, neturime vaikščioti į parduotuves prekių ar nešioti žinučių. Joms nesvarbu, tegu žmonės miršta lovose.

Joms nerūpi bekojai, pamišėliai ar šliaužiojantys grindimis. Mes turime pristatyti telegramą, ir viskas. Ponia O'Konel sako: „Žinau viską, ką darot, viską, nes Limeriko žmonės jus stebi, turiu ataskaitų, laikau jas stalčiuose".

„Puiki vieta ataskaitoms laikyti", — šnibžteli Tobis Mekis.

Bet ponia O'Konel ir panelė Bari nežino, kaip atsitinka skersgatviuose, kai pasibeldi į duris, kas nors liepia užeiti, įeini vidun, ten tamsu, kampe ant lovos guli krūva skudurų, ta krūva klausia, kas čia, tu atsakai, kad perlaida, tada krūva skudurų prašo nueiti į parduotuvę, mirštu badu, atiduočiau abi akis už puoduką arbatos. Ką turėčiau daryti — pasakyti, kad aš užsiėmęs, sėsti ant dviračio ir palikti skudurų krūvą su telegrama apie pinigų perlaidą, kuri visai bevertė, nes krūva skudurų nepajėgia atsikelti iš lovos, nueiti į paštą ir išgryninti prakeiktų pinigiūkščių?

Ką turėčiau daryti?

Mums draudžiama eiti į paštą kam nors gryninti pinigų, jei nueisi, visam laikui prarasi darbą. Bet ką daryti, kai senukas, prieš šimtą metų vykusio būrų karo dalyvis, dejuoja, kad jo kojos nebepajuda, jis amžiais bus dėkingas, jei nueisi į paštą pas Pedį Konsidainą ir paaiškinsi jam, kokia padėtis, Pedis tikrai išgrynins pinigus, pasilaikyk sau du šilingus, esi puikus berniukas. Pedis Konsidainas sako, kad viskas gerai, bet niekam nesakyk, kitaip išmes ir mane, ir tave, sūnau. Būrų karo veteranas sako suprantąs, jog dabar turiu nešioti telegramas, bet gal galėčiau grįžti šįvakar ir nueiti į parduotuvę, namie nėra nė kąsnelio, be to, jis šąla. Jis sėdi kampe sename fotelyje apsigobęs antklodės draiskalais, už kėdės stovi dvokiantis kibiras, nuo kurio supykina. Kai pažiūriu į tą senuką tamsiame kampe, noriu atitempti žarną su karštu vandeniu, nurengti jį, išprausti ir padėti jam didelę lėkštę su kumpiu, kiaušiniais ir bulvių koše, ir kad netrūktų sviesto, druskos bei svogūnų.

Norėčiau paimti tą vyrą iš būrų karo, tą krūvą skudurų lovoje ir perkelti juos į didelį saulėtą namą kaime, kur už lango gieda paukščiai ir čiurlena upelis.

Ponia Spilein iš Siurblio skersgatvio ties Kerio keliu turi du luošus dvynius su didžiulėmis šviesiaplaukėmis galvomis ir smulkiais

kūneliais, sudžiūvusios jų kojytės kybo ant kėdžių krašto. Jie kiaurą dieną spokso į ugnį ir klausinėja: „Kur tėvelis?“ Jie kalba angliškai kaip ir visi, bet tarpusavyje šnekasi savo sukurta kalba: „Lauk vakar arbata arbata vakar lauk“. Ponia Spilein sako, kad tai reiškia: „Kada gausime vakarienę?“ Ji man pasakoja, kad būna labai patenkinta, jei jos vyras per mėnesį atsiunčia keturis svarus, tada jos niekas neplūsta labdaros vaistinėje dėl to, kad vyras išvykęs į Angliją. Vaikams tik ketveri, jie labai protingi, nors ir negali vaikščioti ar pasirūpinti savimi. Jei jie galėtų vaikščioti, jei būtų bent kiek sveikesni, ji susikrautų daiktus ir persikraustytų į Angliją iš šio Dievo pamiršto krašto, kuris taip ilgai kovėsi už laisvę, bet tik pažiūrėkite, kaip mes gyvename. De Valera turi rūmus prie Dublino, tas murzinas senas šunsnukis ir kiti politikai gali keliauti pragaran, Dieve, atleisk man. Kunigai irgi gali keliauti pragaran, neprašysiu Dievo atleidimo už šitokius žodžius. Kunigai ir vienuoliai sako mums, kad Jėzus buvo vargšas ir kad tai ne gėda, bet sunkvežimiai atrieda prie jų namų su dėžėmis ir statinėmis viskio bei vyno, jie kemša kiaušinius, kumpius ir aiškina mums, ko neturėtume valgyti per gavėnią. Eina šiknon, ta gavėnia. Ko dar mes galime atsisakyti, jei pasninkaujame visus metus?

Norėčiau paimti ponią Spilein su jos luošiukais ir perkelti juos į tą namą kaime — kartu su krūva skudurų ir senuku iš būrų karo, visus nuprausti ir pasodinti saulutėje, tegu klausosi, kaip čiulba paukščiai ir čiurlena upelis.

Negaliu palikti krūvos skudurų vienos su beverte pinigų perlaida, nes ta krūva yra senoji ponia Gertrūda Deili, visa susisukusi nuo įvairiausių ligų, kuriomis sergama Limeriko skersgatviuose: ją kamuoja artritas, reumatas, jai slenka plaukai, viena šnervė beveik sunyko nuo krapštymo pirštu, nesuprantu, kas čia per pasaulis, kur tokia senutė atsisėda iš skudurų ir šypsosi, balti dantys švyti tamsoje, puikūs jos pačios dantys. „Taip, — sako ji, — tai mano pačios dantys, kai supūsiu kape, po šimto metų atras mano baltus spindinčius dantis ir aš būsiu paskelbta šventąja“.

Pinigų perlaida, trys svarai, atėjo iš jos sūnaus. Ten prirašyta žinutė: „Laimingo gimtadienio, mamyte, tavo ištikimas sūnus Tedis“. Senutė nustemba: „Įdomu, iš kur jis dar turi pinigų, tas mažas šūdžius, besivalkiojantis su visomis Pikadilio kekšėmis“. Ji klausia, ar galėčiau padaryti jai paslaugą ir išgryninti pinigus, tada nupirkti jai mažą *Baby Powers* viskio buteliuką bare, kepalą duonos, svarą lydytų kiaulės taukų, septynias bulves, po vieną kiekvienai savaitės dienai. Gal galėčiau išvirti bulvę, sutrinti ją su šaukštu kiaulės taukų, paduoti riekę duonos ir atnešti lašą vandens viskiui praskiesti? Gal nueičiau pas vaistininką O’Konorą tepalo jos žaizdoms, o jei jau būsiu ten, gal paimčiau kiek muilo, kad ji gerai nusimazgotų kūną, ji bus amžiais dėkinga ir melsis už mane, štai pora šilingų už visus rūpesčius.

„O, ne, ačiū, ponia“.

„Paimk pinigus. Šiek tiek arbatpinigių. Labai man padėjai“.

„Negaliu, ponia, kai jūs taip gyvenate“.

„Paimk pinigus, arba pašte pasakysiu, kad nebenešiotum man telegramų“.

„Gerai, ponia. Labai ačiū“.

„Labos nakties, sūnau. Būk geras savo motinai“.

„Labos nakties, ponia Deili“.

Rugsėjį prasideda pamokos, kartais Maiklas sustoja prie Abato prieš keliaudamas namo pas Lamaną Grifiną. Lietingomis dienomis jis prašo: „Ar galiu likti čia nakvoti?“ Netrukus jis išvis nebenori grįžti pas Lamaną Grifiną. Jis išsenka ir išalksta žygiuodamas dvi mylias pirmyn ir dvi atgal.

Kai mama ateina jo ieškoti, nesumoju, ką jai pasakyti. Nepakeliu į ją akių, suku jas į šalį. Ji klausia: „Kaip darbas?“, tarsi nieko nebūtų nutikę pas Lamaną Grifiną. Aš atsakau: „Viskas gerai“, tarsi nieko nebūtų nutikę pas Lamaną Grifiną. Jei taip smarkiai lyja, kad ji negali pareiti namo, ji su Alfuku lieka viršutiniame kambarėlyje. Kitą dieną ji grįžta pas Lamaną, bet Maiklas lieka, netrukus mama irgi čia persikrausto ir liaujasi vaikščiojusi pas Lamaną.

Abatas kas savaitę moka mokesčius. Mama gauna pašalpą ir maisto talonų, bet kažkas ją įskundžia, tada ji nebetenka paramos iš labdaros vaistinės. Jei jos sūnus parneša po svarą per savaitę, o tai daugiau nei kai kurios šeimos gauna pašalpos, jai reikėtų būti dėkingai už tai, kad jis turi darbą. Dabar tenka atiduoti savo uždarbį. Mama klausia: „Vienas svaras? Ar tik tiek gauni, važinėdamas po miestą bet kokiu oru? Amerikoje tai būtų keturi doleriai. Keturi doleriai. O Niujorke už keturis dolerius negalėtum nė katės išmaitinti. Jei nešiotum *Westem Union* telegramas Niujorke, uždirbtum po dvidešimt penkis dolerius per savaitę ir gyventum prabangiai“. Ji nuolat perskaičiuoja airiškus pinigus į amerikietiškus, kad nepamirštų, ir tikina, kad ten buvo geriau. Kai kuriomis savaitėmis ji leidžia man pasilikti du šilingus, bet jei nueinu į kiną ar nusiperku seną knygą, nieko nebelieka, negalėsiu taupyti iš savo algos, turėsiu likti Limerike ir laukti senatvės, dvidešimt penkerių.

Malachis iš Dublino parašo, kad jam jau gana, jis nebenori praleisti gyvenimo pūsdamas trimitą kariuomenės orkestre. Po savaitės jis grįžta namo ir skundžiasi, kad didžiąją lovą reikia dalytis su Maiklu, Alfuku ir manimi. Ten, Dubline, jis turėjęs savo gultą su paklodėmis, antklodėmis ir pagalve. Dabar vėl reikia grįžti prie paltų ir pagalvės, iš kurios vos prisilietus pakyla plunksnų debesys. Mama sako: „Man tavęs gaila. Apgailestauju dėl tavo bėdų“. Abatas turi savo lovą, mama irgi turi savo lovą mažajame kambarėlyje. Mes vėl visi

drauge, Lantanas mūsų nebekankina. Verdamės arbatą, kepame duoną ir sėdime ant virtuvės grindų. Abatas sako, kad neturėtume sėdėti ant grindų, nes kam gi skirtos kėdės ir italai? Jis sako mamai, kad Frenkiui trūksta kelių varžtelių, o mama perspėja, kad šitaip susirgsime ir numirsime, nes grindys drėgnos. Sėdime ant grindų ir dainuojame, mama su Abatu sėdi ant kėdžių. Mama dainuoja: „Ar tu vienišas šįvakar?“, Abatas traukia savo „Kelią į Rašyną“, o mes vis dar nesupratome, apie ką ši daina. Sėdime ant grindų ir pasakojame istorijas apie įvairiausius nuotykius, apie tai, ko nebuvo, apie tai, kas nutiks, kai visi iškeliausime į Ameriką.

Pašte dienos slenka lėtai, sėdime ant suoliuko ir kalbamės. Kalbėti galime, bet juoktis draudžiama. Panelė Bari sako, kad turime būti dėkingi už tai, jog mums moka už sėdėjimą, nes mes esame tik šutvė tinginių ir gatvės vaikiščių, kad nebūtų jokių juokų ant suolelio. Mums moka už tai, kad sėdime ir kalbamės, jei susijuoksime, jei bent sukikensime, būsime išmesti lauk, kol ateisime į protą, o jei ir toliau kikensime, ji praneš apie mus valdžiai.

Berniukai pašnibždomis ją apkalba. Tobis Mekis sako: „Tai senai kalei reikia gerai patrinti jos senienas ir pabrūžinti uodegą. Jos motina buvo gatvės kekšė, o tėvas pabėgo iš beprotnamio su skauduliais ant kiaušų ir gumbais ant daikčiuko“.

Pasileidžiame kvatotis, o panelė Bari šaukia ant mūsų: „Perspėjau jus dėl juokų. Meki, apie ką ten pliurpiate?“

„Sakiau, kad tokiu gražiu oru mums būtų geriau išeiti laukan ir nešioti telegramas, panele Bari“.

„Kurgi ne, Meki. Liaukis burnoti. Girdi mane?“

„Taip, panele Bari“.

„Girdėjau tave nuo laiptų, Meki“.

„Taip, panele Bari“.

„Užsičiaupk, Meki“.

„Gerai, panele Bari“.

„Nė žodžio, Meki“.

„Taip, panele Bari“.

„Sakiau, užsičiaupk, Meki“.

„Gerai, panele Bari“.

„Gana, Meki. Nemėgink mano kantrybės“.

„Nemėginsiu, panele Bari“.

„Dievo Motina, suteik man kantrybės“.

„Taip, panele Bari“.

„Tai paskutinis tavo žodis, Meki. Paskutinis, girdi? Paskutinis“.

„Taip, panele Bari“.

Tobis Mekis yra laikinasis pasiuntinukas, kaip ir aš. Jis pamatė filmą „Pirmasis puslapis“ ir užsigeidė kada nors nukeliauti į Ameriką,

tapti atkakliu laikraščio reporteriu su skrybėle ir cigarete. Kišenėje jis nešiojasi užrašų knygutę, nes geras reporteris turi užrašinėti viską, kas vyksta. Įvykius. Jis turi užrašinėti įvykius, o ne suknistą poeziją, kurią girdi Limeriko aludėse, kai vyrai ima taukšti apie kančias, patirtas dėl anglų. Tik įvykius, Frenki. Jis užsirašo, kiek telegramų pristato ir kaip toli nukeliauja. Sėdime ant suoliuko nusprendę nebesijuokti, Tobis pasakoja man, kad jei pristatome keturiasdešimt telegramų per dieną, per savaitę susidaro du šimtai, per metus — dešimt tūkstančių, o per dvejus darbo metus — dvidešimt tūkstančių. Jei nuvažiuojame šimtą dvidešimt penkias mylias per savaitę, per dvejus metus sukariame trylika tūkstančių mylių, o tai pusė kelio aplink pasaulį, Frenki, nenuostabu, kad ant mūsų subinių nėra nė gabalėlio mėsos.

Tobis sako, kad Limeriką geriausiai pažįsta pašto pasiuntinukai. Žinome visas alėjas, kelius, gatves, namus, terasas, arklides, sodybas, aklagatvius, skersgatvius. „Jėzusėli, — sako Tobis, — Limerike nėra nė vienų durų, kurių nežinotume. Mes beldžiamės į visokiausias duris, geležines, ąžuolines, fanerines. Dvidešimt tūkstančių durų, Frenki. Mes beldžiamės, spardome jas, stumdome. Skambiname ir spaudžiame mygtukus. Šaukiame ir švilpiame: telegrama, telegrama. Mėtome telegramas į laiškų dėžutes, kišame jas po durimis, sviedžiame pro viršulangius. Lipame per langus pas tuos, kurie prirakinti prie lovos. Kaunamės su šunimis, norinčiais mus suėsti pietums. Niekada nežinai, kas nutiks, kai įteiksi žmogui telegramą. Jie ima juoktis, šokti, dainuoti, verkti, klykti ar net apalpsta, stovi ir svarstai, ar jie išvis atsitokės, ar gausi arbatpinigių“. Amerikoje telegramos pristatinėjamos visai kitaip, filme „Žmogiškoji komedija“ Mikis Runis lengvai suka ratus, gyventojai yra malonūs, jie vienas per kitą kiša arbatpinigius, kviečia vidun, pavaišina puodeliu arbatos ir bandele.

Tobis Mekis sako savo užrašų knygelėje turįs daugybę įvykių, jam nė velnio niekas nerūpi, norėčiau būti toks pat.

Ponia O’Konel žino, kad man patinka vežioti telegramas po užmiestį, jei diena būna saulėta, ji įteikia man dešimties telegramų pluoštą, turiu jas vežioti visą rytą ir grįžti tik po vidurdienio. Būna gražių rudens dienų, kai Šanonas žėri, o žali laukai žvilga nuo sidabrinės rytmečio rasos. Virš laukų sklando rūko kamuoliai, saldžiai kvepia degančios durpės. Laukuose ganosi karvės ir avys, man įdomu, ar jos ir yra tie gyvuliai, apie kuriuos anąsyk užsiminė kunigas. Nenustebčiau, nes buliai be paliovos lipa ant karvių, avinai ant avių, eržilai ant kumelių, jų visų tokie dideli daikčiukai, kad aš suprakaitavęs sustoju ir spoksau, man gaila visų moteriškų būtybių pasaulyje, kurios turi tai iškęsti, nors man pačiam patiktų būti buliumi, nes jie gali daryti ką nori, juk gyvuliai nenusideda. Man visai patiktų čia pažaisti su savimi, bet ant kelio gali pasirodyti ūkininkas, genantis karves ir avis į mugę ar į kitą lauką, ir pamojuoti lazda

sveikindamasis: geros dienos, jaunasis vaikine, puikus rytas, dėkui Dievui ir Jo Palaimintajai Motinai. Religingas ūkininkas gali įsižeisti pamatęs, kaip jo lauke laužai šeštąjį Dievo įsakymą. Arkliai mėgsta kyščioti galvas virš tvorų ar gyvatvorių ir dairytis į kelią, aš sustoju ir kalbinu juos, nes arkliai didžiaakiai ir ilganosiai, vadinasi, labai protingi. Kartais stabteliu pasiklausyti paukštukų porelės, ulbaujančios virš laukų, jei užsibūnu, išgirstu jų dar daugiau, galiausiai kiekvienas medis ir krūmas atgyja nuo paukščių giesmių. Kai po tiltuku čiurlena upelis, čiulba paukščiai, mukia karvės ir bliauna ėriukai, tai geriau už bet kokį orkestrą filme. Užuodęs kumpį, verdamą pietums su kopūstais, pasijuntu taip nusilpęs nuo alkio, kad įbrendu į laukus ir prisikemšu gervuogių, jų užtenka bent pusvalandžiui. Įmerkiu veidą į upelį ir geriu ledinį vandenį, jis skanesnis už limonadą žuvies ir keptų bulvių užkandinėse.

Kai išdaliju telegramas, lieka laiko užsukti į senąsias vienuolyno kapines, kur ilsisi mano motinos giminės, Gilfoiliai ir Šyhenai, ten nori būti palaidota ir motina. Iš čia galiu matyti aukštus Karigogunelio pilies griuvėsius, turiu daugybę laiko, galiu ten nuvažiuoti, atsisėsti ant aukščiausios sienos, žiūrėti į Šanoną, kuris pakeliui į Ameriką įteka į Atlantą, ir svajoti apie dieną, kai išplauksiu pats.

Anot berniukų pašte, man pasisekė, nes gavau telegramą Karmodžių šeimai, o jie duoda šilingą arbatpinigių, tai vieni didžiausių arbatpinigių, kokius gali gauti Limerike. Tad kodėl ji kliuvo man? Juk esu jaunesnysis pasiuntinys. Berniukai aiškina: „Na, kartais duris atidaro Teresa Karmodi“. Ji serga džiova ir pasiuntinukai bijo užsikrėsti. Jai septyniolika, ji vis gydosi sanatorijose, ji tikrai nesulauks aštuoniolikos. Berniukai sako, kad sergantys žmonės, tokie kaip Teresa, žino, kad jiems liko nebedaug, todėl jie kraustosi iš proto dėl meilės, romantikos ir panašių dalykų. Panašių dalykų. Štai kaip žmogų paveikia džiova, priduria berniukai.

Važiuoju šlapiomis lapkričio gatvėmis galvodamas apie tą šilingą arbatpinigių, kai įsuku į Karmodžių gatvę, dviratis išslysta, aš nučiuožiu žeme, apsibraižau veidą ir nusiplėšiu odą nuo plaštakos. Teresa Karmodi atidaro duris. Ji raudonplaukė. Jos akys žalios kaip laukai už Limeriko. Jos skruostai šviesiai rausvi, oda akinamai balta. Ji aikteli: „Oi, tu visas peršlapęs ir kraujuoji“.

„Nuslydau nuo dviračio“.

„Užeik, kuo nors patepsiu žaizdas“.

Svarstau, ar eiti vidun. O jei užsikrėsiu džiova, tada man galas. Noriu likti gyvas, nes esu tik penkiolikos, be to, laukiu šilingo arbatpinigių.

„Užeik. Numirsi čia stovėdamas“.

Teresa kaičia virdulį arbatai. Tada jodu patepa mano žaizdas, o aš

stengiuosi būti vyras ir neinkšti. Ji sako: „O, tu tikras vyras. Eik į svetainę ir išsidžiovink prie židinio. Klausyk, gal nusimauk kelnes ir išdžiovink jas ant židinio pertvaros?“

„O, ne“.

„O, taip“.

„Gerai“.

Padžiaunu kelnes ant pertvaros. Sėdžiu, žiūriu, kaip kyla garai, jaučiu, kad man pačiam kyla, bijau, kad ateis Teresa ir pamatys mane susijaudinusį.

Štai ir ji su lėkšte duonos, uogiene ir dviem puodeliais arbatos. „Viešpatie, — sako ji, — tu šitoks liesas, bet kokį dailų žaisliuką turi“.

Ji pastato lėkštę ir puodelius ant staliuko prie židinio, jie ten ir lieka. Nykščiu ir smiliumi ji suima už mano susijaudinimo galiuko ir vedasi per kambarį link žalios sofos prie sienos, visą laiką galvoju apie nuodėmę, apie jodą, apie baimę užsikrėsti džiova, apie šilingą arbatpinigių ir jos žalias akis, ji guli ant sofos, nesiliauk, arba mirsiu, ji verkia, aš irgi verkiu, nes nesuprantu, kas man darosi, juk pasmerkiu save myriop, ieškodamas džiovos iš jos lūpų, bet aš pakylu dangun, smengu nuo uolos, ir jei tai nuodėmė, man į ją nusispjaut.

Mes ilsimės ant sofos, galiausiai Teresa klausia: „Argi tau nereikia išvežioti kitų telegramų?“ Kai atsisėdame, ji šūkteli: „Oi, aš kraujuoju“.

„Kas tau yra?“

„Tikriausiai dėl to, kad man pirmas kartas“.

Sakau jai: „Palauk truputėlį“. Atnešu buteliuką iš virtuvės ir apšlakstau jodu jai žaizdą. Ji strykteli nuo sofos, ima šokinėti po svetainę kaip laukinė ir lekia į virtuvę užsipilti vandens. Nusišluosčiusi taria: „Viešpatie, koks tu naivus. Ant merginų nereikia pilstyti jodo“.

„Maniau, kad susižeidei“.

Po kelių savaičių vėl nešu jiems telegramą. Kartais mes jaudinamės ant sofos, bet kartais Teresa kosti, matau, kokia ji silpna. Ji niekada nesiskundžia, kad jai silpna. Ji nė karto nesakė, kad serga džiova. Berniukai pašte sako, kad tikriausiai puikiai leidžiu laiką, nes gaunu šilingą arbatpinigių ir Teresą Karmodi. Nesakau jiems, kad nebeimu šilingo. Nepasakoju apie žaliąją sofą ir susijaudinimą. Neišsitariu apie skausmą, kuris užplūsta jai atidarius duris, kai matau, kokia ji nusilpusi, kai tiesiog noriu išvirti jai arbatos ir apsikabinęs sėdėti ant žalios sofos.

Vieną šeštadienį man liepia nunešti telegramą Teresos motinai į darbą, į Vulvortą. Bandau atsainiai paklausti: „Ponia Karmodi, aš visada įteikdavau telegramas Teresai, tikriausiai jūsų dukteriai?“

„Teresa ligoninėje“.

„Ar sanatorijoje?“

„Sakau, kad ji ligoninėje“.

Ji kaip ir visi limerikiečiai gėdijasi tuberkuliozės, ji neduoda man šilingo, išvis jokių arbatpinigių. Važiuoju į sanatoriją aplankyti Teresos. Man paaiškina, kad įleidžiami tik giminaičiai, be to, suaugę. Tvirtinu, kad esu jos pusbrolis, kad rugpjūtį man sukaks penkiolika. Mane išvaro. Važiuoju į Pranciškonų bažnyčią pasimelsti už Teresą. „Šventasis Pranciškau, gal galėtum pasikalbėti su Dievu. Pasakyk Jam, kad Teresa nekalta. Turėjau atsisakyti tų šeštadieninių telegramų. Pasakyk Dievui, kad Teresa neatsako už tą susijaudinimą ant sofos, nes taip žmogų veikia džiova. Šiaip ar taip, tai nesvarbu, Pranciškau, nes aš myliu Teresą. Myliu ją taip, kaip tu myli paukščius, žvėrelius ar žuvis, būk geras, pasakyk Dievui, kad Jis atsiimtų džiovą, pažadu, niekada prie Teresos nebesiartinsiu“.

Kitą šeštadienį man vėl įteikia telegramą Karmodžiams. Nuo pusiaukelės pamatau, kad užuolaidos name užtrauktos. Virš durų kabo juodo krepo laidotuvių vainikas. Matau gedulinį užrašą violetiniame fone. Kiaurai duris ir sienas regiu, kaip mudu su Teresa tarsi laukiniai vartomės kūlio ant žalios sofos, žinau, kad dabar ji pragare, o dėl visko kaltas aš.

Pakišu telegramą po durimis ir traukiu atgal į Pranciškonų bažnyčią prašyti, kad Teresos sielai būtų atleista. Meldžiuosi visoms statuloms, vitražams, kryžiaus stotims. Prisiekiu, kad gyvensiu atsidavęs tikėjimui, vilčiai ir labdarai, skursiu, būsiu skaistus ir nuolankus.

Sekmadienį išklausau ketverių Mišių. Tris kartus pereinu Kryžiaus stotis. Visą dieną kalbu rožinį. Nevalgau, negeriu, kur tik randu ramią vietelę, verkdamas prašau Dievo ir Mergelės Marijos, kad jie pasigailėtų Teresos Karmodi sielos.

Pirmadienį seku įkandin laidotuvių procesijos į kapines. Sustoju už medžio tolėliau nuo kapo. Ponia Karmodi verkia ir aimanuoja. Ponas Karmodis šniurkščioja ir atrodo sutrikęs. Kunigas lotyniškai sukalba maldas ir apšlaksto karstą šventintu vandeniu.

Noriu pribėgti prie kunigo, prie pono ir ponios Karmodžių. Pasakyti jiems, kad tai aš pasiunčiau Teresą į pragarą. Tegu daro su manimi ką panorėję. Tegu plūsta mane. Užgaulioja. Apmėto kapo žeme. Bet lieku už medžio, kol išeina gedėtojai, tada duobkasiai užkasa karstą.

Šalna jau nubaltino šviežią žemę ant kapo, galvoju apie sustirusią Teresą karste, raudonus jos plaukus, žalias akis. Nesuprantu, kokie jausmai kunkuliuoja manyje, bet žinau, kad liūdėdamas dėl visų mirusių mano šeimos narių, mirusių skersgatvio kaimynų, visų, iškeliavusių į aną pasaulį, niekada širdyje nejaučiau tokio skausmo, tikiuosi, niekada nebeteks jo patirti.

Temsta. Išstūmiu dviratį iš kapinių. Turiu išvežioti telegramas.

XVI

Ponia O'Konel įteikia man telegramas ponui Haringtonui, anglui. Jo žmona mirė, ji gimė ir užaugo Limerike. Berniukai pašte sako, kad užuojautos telegramos yra laiko švaistymas. Žmonės tik verkia, aimanuoja iš sielvarto ir negalvoja apie jokius arbatpinigius. Jie klausia, ar nenorėtum užeiti, pasižiūrėti į išėjusįjį ir sukalbėti maldą prie lovos. Visai neblogai, jei pasiūlo lašelį chereso ir sumuštinį su kumpiu. Taip, jiems patinka, jei pasimeldi, bet juk esi tik pasiuntinukas, patenkintas gavęs kokį sausainį. Vyresni berniukai pašte sako, kad turi labai pasistengti, jei nori gauti arbatpinigių iš sielvartaujančiojo. Jei tavęs prašo užeiti ir pasimelsti, reikia atsiklaupti prie lavono, garsiai padūsauti, persižegnoti, nuleisti galvą prie patalų, kad niekas neįžiūrėtų tavo veido, imti purtyti pečius, tarsi būtum prislėgtas sielvarto, abiem rankom įsitverti už lovos, lyg tave reikėtų nuo jos atplėšti, kad galėtum toliau nešioti telegramas, be to, tavo skruostai privalo žvilgėti nuo ašarų ar ištepliotų seilių, o jeigu ir po viso šito negausi arbatpinigių, tada kitą pluoštą telegramų pakišk po durimis arba įsviesk pro langą ir palik juos vienus su savo širdgėla.

Ne pirmą kartą nešu telegramą į Haringtonų namus. Ponas Haringtonas nuolat būdavo draudimo kompanijoje, o ponia Harington dosniai dalydavo arbatpinigius. Bet jos nebėra, paskambinus išeina ponas Haringtonas. Jo akys raudonos, jis šniurkščioja. Klausia: „Ar tu airis?"

Airis? Kas gi dar galėčiau būti, jei stoviu čia, Limerike, ant jo slenksčio su pluoštu telegramų rankoje? „Taip, sere". Jis sako: „Užeik. Padėk telegramas ant staliuko koridoriuje". Jis uždaro koridoriaus duris, užrakina jas, įsideda raktą į kišenę, o aš galvoju, kokie keistuoliai tie anglai.

„Aišku, tu norėsi ją pamatyti. Norėsi pažiūrėti, ką jūs padarėte jai su savo prakeikta tuberkulioze. Jūs tikri vampyrai. Sek iš paskos".

Jis iš pradžių veda mane į virtuvę, ten paima lėkštę sumuštinių su kumpiu ir du butelius, tada į viršų. Ponia Harington atrodo miela lovoje, šviesiais plaukais, rausva, rami.

„Tai mano žmona. Gal ji ir airė, bet į jas nepanaši, dėkui Dievui. Airė. Kaip ir tu. Aišku, tau reikės išgerti. Jūs, airiai, nuolat gurkšnojate. Vos nujunkyti, reikalaujate viskio butelio ar bokalo alaus. Ką gersi, viskį, cheresą?"

„Norėčiau limonado".

„Aš gedžiu savo žmonos, o ne garbinu velnio citrinas. Gersi cheresą. Pamazgas iš prakeiktos fašistinės katalikų Ispanijos".

Paskubom gurgiu cheresą. Jis vėl pripildo mano taurę, o į savąją prisipila viskio. „Po velnių. Viskis baigėsi. Lik čia. Girdi mane? Einu į

barą kito butelio. Lik čia, kol grįšiu. Niekur neik“.

Aš sumišęs, apsvaigęs nuo chereso. Nežinau, kaip elgtis su sielvartaujančiais anglais. Ponia Harington, gražiai atrodote lovoje. Bet jūs protestantė, jau pasmerkta pragarui, kaip ir Teresa. Kunigas sakė: už Bažnyčios ribų nėra išsigelbėjimo. Pala, gal man pavyktų išgelbėti jūsų sielą? Pakrikštyti jus katalikiškai. Atsilyginti už tai, ką padariau Teresai. Atsinešiu kiek vandens. Dieve, durys užrakintos. Kodėl? Gal jūs visai nemirėte ir stebite mane? Ar jūs mirusi, ponia Harington? Aš nebijau. Jūsų veidas ledinis. O, jūs tikrai mirusi. Pakrikštysiu jus cheresu iš prakeiktos fašistinės katalikų Ispanijos. Krikštiju jus vardan Tėvo, Sūnaus ir...

„Po velnių, ką čia darai? Traukis nuo mano žmonos, bjaurus katalikų idiote. Kas čia per laukinis Pedžių ritualas? Ar ją lietei? Ar lietei? Nusuksiu tau sprandą“.

„Aš... aš...“

„Oi, oi, kalbėk angliškai, atmata“.

„Aš tik, truputį chereso, kad ji patektų į rojų“.

„Rojų? Mes jau buvome rojuje, Ana, aš ir mūsų duktė Emilė. Tu niekada nepažvelgsi į ją savo kiauliškomis akiūkštėmis. O, Kristau, negaliu to tverti. Še, gerk dar chereso“.

„O, ne, ačiū“.

„O, ne, ačiū. Inkšti kaip geibus keltas. Jūs mėgstate alkoholį. Jis jums padeda šliaužioti ir inkšti. Aišku, tu nori valgyti. Atrodai kaip išbadėjęs Pedis. Štai kumpis. Valgyk“.

„O, ne, ačiū“.

„O, ne, ačiū. Dar kartą pasakyk tai, ir sugrūsiu kumpį tau į šikną“.

Ponas Haringtonas sumosuoja sumuštiniu su kumpiu ir kiša jį man į burną.

Tada susmunka ant kėdės. „O, Dieve, Dieve, ką man daryti? Turiu trupučiuką pailsėti“.

Mano skrandis ima maištauti. Nubėgu prie lango, iškišu galvą lauk ir apsivemiu. Ponas Haringtonas pašoka nuo kėdės ir ima rėkti: „Tu, tu, tenutrenkia tave Dievas pragaran, tu apvėmei mano žmonos rožių krūmą“.

Jis smogia man, bet prašauna ir nukrinta ant grindų. Išsikabaroju pro langą ir pakimbu ant kopėčių. Jis lekia prie lango, stveria man už rankų. Pasileidžiu, krentu į rožių krūmą, į sumuštinį su kumpiu ir cheresą, kuriuos ką tik išvėmiau. Susibadau rožių spygliais, man gelia kūną, išsisuku kulkšnį. Jis šaukia pro langą: „Grįžk čia, airių nuodvasa“. Jis pranešiąs apie mane į paštą. Paleidžia man pavymui viskio butelį ir maldauja: „Argi nepabudėsi kokią valandą su manimi?“

Tada apmėto mane chereso taurėmis, viskio taurelėmis, sumuštiniais su kumpiu, daiktais nuo žmonos tualetinio stalelio: pudromis, kremais, šepečiais.

Užšoku ant dviračio ir vinguriuoju Limeriko gatvėmis, apsvaigęs nuo chereso ir skausmo. Ponia O'Konel užsipuola: „Daviau septynias telegramas vienu adresu, o tu prašapai kiaurai dienai".

„Taip, taip".

„Taip, taip. Tu girtas. Dvoki. O, mes girdėjome. Paskambino tas mielas vyriškis, ponas Haringtonas, malonus anglas, jo balsas kaip Džeimso Meisono. Jis įleido tave, kad sukalbėtum maldą prie jo vargšės žmonos, o tu iššokai pro langą su cheresu ir kumpiu. Nelaimingoji tavo motina. Ką gi ji pagimdė?"

„Jis privertė mane valgyti kumpį ir gerti cheresą".

„Privertė? Jėzau, tai bent pokštas. Privertė. Ponas Haringtonas yra išauklėtas anglas, jam nėra ko meluoti, o mes nenorime, kad tokie kaip tu dirbtų pašte, tokie, kurie negali susivaldyti nenukniaukę kumpio ir chereso, tad atiduok savo telegramas ir dviratį, nes šiame pašte tavo dienos baigėsi".

„Bet man reikia darbo. Turiu taupyti ir vykti į Ameriką".

„Į Ameriką. Ateis liūdni laikai, kai Amerika įsileis tokius kaip tu".

Klibikščiuoju Limeriko gatvėmis. Knieti grįžti ir sviesti plytą į pono Haringtono langą. Ne. Gerbkime mirusiuosius. Eisiu per Sarsfildo tiltą, nusileisiu prie upės ir atsigulsiu kur nors krūmuose. Nežinau, kaip namuose pasakyti motinai, kad praradau darbą. Reikia eiti namo. Privalau jai pasakyti. Negaliu likti pakrantėje visą naktį. Ji paklaiks.

Mama pašte maldauja, kad mane priimtų atgal. Jie nepriima. Apie tokius dalykus jie net nėra girdėję. Telegramų išnešiotojas, darkantis lavoną. Pasiuntinukas, sprunkantis su kumpiu ir cheresu. Daugiau jis nebeįkelsiąs kojos į paštą. Ne.

Mama gauna laišką iš parapijos kunigo. Kunigas liepia priimti berniuką atgal. „O, taip, tėve, būtinai", — atsako pašte. Jie leis man pasilikti iki šešioliktojo gimtadienio, bet nė akimirkos ilgiau. „Be to, — priduria ponia O'Konel, — kai pagalvoji, kaip anglai elgėsi su mumis aštuonis šimtus metų, tas vyras neturėtų teisės skųstis dėl gabalėlio kumpio ir gurkšnelio chereso. Palyginkite tą kumpį ir cheresą su didžiuoju badmečiu, ir kas gi išeis? Jei mano vargšas vyras būtų gyvas ir aš papasakočiau jam, ką padarei, jis pasakytų, kad tu gerai pavarei, Frenkai Makortai, gerai pavarei".

Kiekvieną šeštadienio rytą prisiekinėju, kad eisiu išpažinties ir papasakosiu kunigui apie savo netyrus veiksmus namuose, tuščiuose keliukuose aplink Limėtiką, kur dėbso karvės ir avys, ant Karigogunėlio kalvos, kai į mane žiūri visas pasaulis.

Papasakosiu jam apie Teresą Karmodi, kaip pasiunčiau ją į pragarą, tada man bus galas, mane atskirs nuo Bažnyčios.

Teresa man — tikra kančia. Kas kartą, kai nešu telegramą į jos gatvę, kas kartą, kai praeinu pro kapines, jaučiu savyje augant

nuodėmę tarsi pūlinį, jei netrukus nenueisiu išpažinties, tapsiu tikru pūliniu, riedančiu ant dviračio, žmonės rodys į mane ir sakys: štai jis, štai Frenkis Makortas, bjaurybė, pasiuntęs Teresą Karmodi į pragarą.

Žiūriu į žmones, kurie sekmadieniais eina komunijos, visi gavę malonę grįžta į savo vietas su Dievu burnose, ramūs, atsipalaidavę, pasirengę bet kurią akimirką numirti ir keliauti tiesiai į dangų arba grįžti namo valgyti lašinių, kiaušinių, dėl nieko nesirūpinant.

Pavargau būti baisiausiu Limeriko nusidėjėliu. Noriu atsikratyti tos nuodėmės, kirsti lašinius, kiaušinius, nejausti kaltės, nejausti kančios. Noriu būti kaip visi.

Kunigai visą laiką tvirtina, kad Dievo gailestingumas yra begalinis, bet kaip kunigas gali duoti atleidimą tokiam kaip aš, kuris nešioja telegramas, o galiausiai susijaudina ant žalios sofos su mergina, mirštančia nuo greitosios džiovos.

Važinėju po Limeriką su telegramomis ir sustoju prie kiekvienos bažnyčios. Riedu iš Redemptorių bažnyčios į Jėzuitų, iš ten į Augustinų, paskui į Dominikonų bažnyčią, galiausiai pas pranciškonus. Atsiklaupiu priešais Pranciškaus Asyžiečio statulą ir maldauju, kad jis man padėtų, bet manau, kad jis manimi šlykštisi. Klaupiuosi su kitais klauptuose prie klausyklų, bet kai ateina mano eilė, pritrūkstu kvapo, širdis ima daužytis, kaktą išmuša prakaitas, ir aš išbėgu iš bažnyčios.

Prisiekiu, kad nueisiu išpažinties per Kalėdas. Negaliu. Per Velykas. Negaliu. Eina savaitės, lekia mėnesiai, jau praėjo metai nuo Teresos mirties. Eisiu per jos metines, bet vėl nesugebu. Man jau penkiolika, praeinu pro bažnyčias nebesustodamas. Turėsiu palaukti, kol išvažiuosiu į Ameriką, ten kunigai kaip Bingas Krosbis filme „Mano kelias“, jie neišspirs manęs iš klausyklos kaip Limeriko dvasininkai.

Nuodėmė vis dar manyje, tas pūlinys, tikiuosi, jis nepribaigs manęs nespėjus susitikti su Amerikos kunigu.

Ateina telegrama senajai poniai Brigidai Finukein. Ji klausia: „Kiek tau metų, vaikine?“

„Penkiolika su puse, ponia Finukein“.

„Pakankamai jaunas, kad apsikvailintum, ir pakankamai senas, kad daug ką suprastum. Beje, ar tu nuovokus? Ar bent kiek sumanus?“

„Moku skaityti ir rašyti, ponia Finukein“.

„Oje, beprotnamyje irgi yra žmonių, mokančių skaityti ir rašyti. Ar gali parašyti laišką?“

„Galiu“.

Ji nori, kad parašyčiau laiškus jos klientams. Jei prireikia kostiumo ar drabužėlių vaikui, galima kreiptis į ponią Finukein. Ji išrašo kvitą parduotuvei, o ten tau duoda drabužius.

Senoji ponia parduotuvėje gauna nuolaidų, o iš žmonių paima

visą kainą ir dar palūkanas. Jai reikia mokėti kas savaitę. Kai kurie jos klientai nebeatneša pinigų, jiems reikia išsiųsti grasinamus laiškus. Ji siūlo: „Duosiu tau po tris pensus už kiekvieną parašytą laišką ir dar tris pensus, jei atgausiu pinigus. Jei nori darbo, ateik čia ketvirtadienio ir penktadienio vakarais, atsinešk savo popieriaus ir vokų“.

Beprotiškai noriu šito darbo. Noriu važiuoti į Ameriką. Bet neturiu pinigų popieriui ir vokams. Kitą dieną nešu telegramą į Vulvortą, ten laukiu atsakymo, visas skyrius prigrūstas popieriaus ir vokų. Neturiu pinigų, tad tenka apsirūpinti pačiam. Bet kaip? Mane išgelbsti du šunys, po susijaudinimo susikabinę prie Vulvorto durų. Jie viauksi ir laksto ratais. Klientai ir pardavimų vadybininkai kikena, apsimeta, kad žiūri kažkur kitur, o kol jie apsimetinėja, pasikišu popierių ir vokus po megztiniu, lekiu pro duris ir išvažiuoju dviračiu tolyn nuo susirakinusių šunų.

Ponia Finukein įtariai klausia: „Oje, kokio gražaus laiškų popieriaus atsinešei. Paėmei iš motinos? Juk grąžinsi, kai gausi pinigus, tiesa, išdykėli?“

„O, žinoma“.

Nuo šiol nebegaliu vaikščioti pas ją pro paradines duris. Už namo yra gatvikė, turiu eiti pro galines duris, kad kas nors manęs nepamatytų.

Ji pasako man vardus ir adresus šešių nesusimokančių klientų iš didelės sąskaitų knygos. „Įbaugink juos, išdykėli. Mirtinai juos išgąsdink“.

Mano pirmasis laiškas:

Brangioji ponia O’Brajen,

kadangi jūs, rodos, nė neketinate mokėti man to, ką esate skolinga, greičiausiai būsiu priversta imtis teisinių veiksmų. Jūsų sūnus Maiklas vaikštinėja po miestą su nauju kostiumu, už kurį sumokėjau, nors pati vos turiu duonos kąsnį kūnui ir sielai drauge palaikyti. Esu tikra, kad nenorite džiūti Limeriko kalėjimo požemiuose toli nuo draugų ir šeimos.

Nuoširdžiai jūsų, mėgstanti bylinėtis ponia

Brigida Finukein

Senoji ponia patenkinta: „Tai stiprus laiškas, išdykėli, geriau negu tai, ką esu skaičiusi „Limeriko vedlyje“. Tie teisiniai veiksmai, ta frazė skamba baisiai. Ką tai reiškia?“

„Na, tai tarsi paskutinis šansas“.

Parašau dar penkis laiškus, ji duoda man pinigų ženklams. Pakeliui į paštą galvoju: kodėl turėčiau švaistyti pinigus ženklams, jei turiu dvi kojas ir vidurnaktį galiu pats juos išnešioti? Skurdžiui grasinamas laiškas vis tiek yra grasinamas laiškas, kad ir kaip jis patektų po durimis.

Bėgioju po Limeriko skersgatvius, kaišioju laiškus po durimis melsdamasis, kad niekas manęs nepamatytų.

Kitą savaitę ponia Finukein spindi iš džiaugsmo. „Keturi jau susimokėjo. O, sėskis ir rašyk dar, išdykėli. Įvaryk jiems Dievo baimės“.

Savaitė po savaitės mano laiškai tampa vis šiurkštesni. Pradedu vartoti žodžius, kuriuos vargiai pats besuprantu.

Brangioji ponia O’Brajen,

kadangi jūs nepasidavėte gresiančio teismo neišvengiamumui, kaip minėjome praėjusiame rašte, pranešame, kad pasitarėme su savo baristeriu Dubline.

Kitą savaitę O’Brajen sumoka. „Ji atėjo drebėdama ir ašarodama, išdykėli, pažadėjo, kad niekada nebepamirš susimokėti“.

Penktadienio vakarais ponia Finukein siunčia mane į barą butelio chereso. „Tu per jaunas cheresui, išdykėli. Gali įsipilti puodelį skanios arbatos, bet teks naudoti arbatžoles, likusias nuo ryto. Ne, negausi riekės duonos, kai tokios kainos. Duonos, sakai? Kitą kartą dar paprašysi kiaušinio“.

Ji supasi kėdėje prie židinio, siurbčioja cheresą, ant kelių pasidėjusi piniginę skaičiuoja pinigus, įrašo įmokas sąskaitų knygoje, po to viską užrakina viršuje, lagamine po savo lova. Po kelių chereso taurių ji ima pasakoti, kad labai gera turėti kiek pinigų, galima juos palikti Bažnyčiai, užpirkti Mišias už savo sielą. Ji laiminga galvodama, kad kunigai metų metus jos garbei laikys Mišias, nors ji jau bus mirusi.

Kartais ji užmiega, o jei piniginė nukrenta ant grindų, aš apsirūpinu keletu šilingų už viršvalandžius ir už tai, kad pavartoju tuos skambius naujus žodžius. Liks mažiau pinigų kunigams ir Mišioms, bet kiekgi Mišių reikia sielai? Be abejonės, tie keli svarai turi atitekti man, juk Bažnyčia užtrenkė duris man prieš nosį. Man neleido būti klapčiuku, neleido tapti vidurinės mokyklos mokiniu, net išvažiuoti į misijas su Baltaisiais tėvais. Man nesvarbu. Pašte esu atsidaręs sąskaitą, jei ir toliau sėkmingai rašysiu grasinamus laiškus bei retkarčiais nukniauksiu po keletą šilingų iš ponios Finukein piniginės, dar pasilaikysiu pinigus pašto ženklams, sutaupysiu pinigų pasprukti į Ameriką. Net jei visa šeima mirtų badu, nepaliesčiau tų pinigų pašte.

Dažnai tenka rašyti grasinamus laiškus motinos kaimynams ir draugams, bijau, kad jie gali mane pričiupti. Jie skundžiasi mamai: „Ta sena kalė Finukein iš Airištauno atsiuntė man grasinamą laišką. Kokia piktoji dvasia iš pragaro gali kankinti savo luomo žmones tokiais laiškais? Aš vis viena nesuprantu tų žodžių, niekada negirdėjau jų nei žemėje, nei jūroje. Žmogus, rašantis tokius laiškus, yra blogesnis už Judą ar bet kokį anglą skundiką“.

Motina sako, kad tas, kuris rašo tokius laiškus, turėtų būti išvirtas aliejuje, o aklieji jam turėtų nuplėšyti nagus.

Man gaila jų, bet kitaip nesutaupysiu pinigų Amerikai. Kada nors būsiu turtingas jankis ir siųsiu namo šimtus dolerių, tada mano šeimai nebeteks jaudintis dėl grasinamų laiškų.

Kai kurie iš laikinųjų pasiuntinukų rugpjūtį laikys egzaminą nuolatiniam darbui. Ponia O’Konel sako: „Turėtum ir tu laikyti tą egzaminą, Frenkai. Turi tiek košės galvoje, be vargo išlaikytum. Netrukus taptum paštininku ir labai padėtum savo vargšei motinai“.

Mama irgi mano, kad turėčiau laikyti egzaminą, tapti paštininku, taupyti, vykti į Ameriką ir dirbti paštininku ten, juk tai būtų gražus gyvenimas.

Šeštadienį nešu telegramą į Pietinę aludę, ten sėdi dėdė Pa Kytingas, visas juodas kaip įprastai. Jis siūlo: „Išgerk limonado, Frenki, o gal norėtum bokalo alaus, tau jau netrukus šešiolika?“

„Dėkui, dėde Pa, norėčiau limonado“.

„Norėtum išgerti pirmąjį bokalą, kai tau sukaks šešiolika, tiesa?“

„Norėčiau, bet nebus mano tėvo, kad jį man nupirktų“.

„Nesirūpink dėl to. Žinau, kad su tėvu būtų geriau, bet aš nupirksiu tau pirmąjį bokalą. Taip padaryčiau, jei pats turėčiau sūnų. Ateik čia savo šešioliktojo gimtadienio išvakarėse“.

„Gerai, dėde Pa“.

„Girdėjau, kad laikysi egzaminą pašte?“

„Taip“.

„Kam tau to reikia?“

„Tai geras darbas, netrukus tapčiau paštininku, vėliau galėčiau gauti pensiją“.

„O, susikišk į subinę tą pensiją. Šešiolikmetis kalba apie pensiją. Gal tau galvoj negerai? Ar girdi, ką sakau, Frenki? Susikišk į subinę tą pensiją. Jei išlaikysi egzaminą, liksi pašte, būsi saugus ir užtikrintas visą likusį gyvenimą. Vesi kokią Brigidą, turėsi penkis mažus katalikus, auginsi rožytes sode. Tavo galva ištuštės dar nesulaukus trisdešimties, o pautai nudžius dar anksčiau. Gyvenk savo galva, po velnių tuos pavyduolius. Ar girdi, Frenki Makortai?“

„Taip, dėde Pa. Taip sakė ir ponas O’Haloranas“.

„Ką jis sakė?“

„Gyvenk savo galva“.

„Teisus tas ponas O’Haloranas. Turi savo gyvenimą, pats spręsk, ir velniop pavyduolius, Frenki. Juk vis viena išneši kulnus į Ameriką, tiesa?“

„Tiesa, dėde Pa“.

Egzamino dieną atsiprašiau iš darbo. O’Konelio gatvės kontoros lange kabo skelbimas: reikia sumanaus vaikino, dailios RAŠYSENOS, GERAI SKAIČIUOJANČIO, KREIPTIS Į VADYBININKĄ PONĄ MAKAFRĮ, *EASONS* KOMPANIJA.

Stoviu prie pastato, kur laikomi egzaminai, prie Limeriko jaunųjų kovotojų bendrijos būstinės. Čia susirinko berniukai iš viso Limeriko, jie lipa laiptais laikyti egzamino, tarnautojas prie durų dalija jiems popieriaus lapus, pieštukus ir šūkauja, kad jie paskubėtų, paskubėtų. Žiūriu į tą vyrą prie durų, galvoju apie dėdę Pa Kytingą ir apie tai, ką jis pasakė, apie skelbimą *Easons* kontoroje, kur reikia sumanaus vaikino. Nenoriu eiti pro šitas duris ir laikyti egzamino, nes jei tai padarysiu, tapsiu nuolatiniu telegramų išnešiotoju su uniforma, paskui paštininku, vėliau tarnautoju, pardavinėjančiu pašto ženklus, ir tai truks visą mano gyvenimą. Amžiams liksiu Limerike, auginsiu rožes, būsiu tuščiagalvis, o mano pautai nudžius.

Vyras prie durų klausia: „Ei, tu, ar eini vidun, ar ketini stovėti čia ištįsusiu veidu?“

Vos neišsižioju jam: „Pabučiuok man į subinę“, bet man dar teks kelias savaites dirbti pašte, jis gali mane paskųsti. Papurtau galvą ir pasuku į tą gatvę, kur reikia sumanaus vaikino.

Vadybininkas ponas Makafris sako: „Norėčiau pamatyti, kaip rašai, ir sužinoti, ar tavo daili rašysena. Sėskis čia prie stalo. Parašyk savo pavardę, adresą ir kodėl nori šio darbo, kaip ketini prisidėti prie *Eason and Son* kompanijos klestėjimo atkakliu ir uoliu darbu, nes šioje kompanijoje atsiveria plačių galimybių vaikinui, kuris neatplėš akių nuo trikampės vėliavėlės priekyje ir saugos savo flangus nuo nuodėmių, kviečiančių tarsi sirenos“.

Aš rašau:
Frenkas Makortas,
Mažojo Baringtono gatvė, Nr. 4,
Limerikas,
Limeriko grafystė,
Airija

Kreipiuosi dėl šio darbo, kad galėčiau prisidėti prie *Easons* kompanijos augimo dirbdamas atkakliai ir uoliai, žinodamas, kad jei žiūrėsiu į priekį ir saugosiu savo flangus, apsisaugosiu nuo bet kokių gundymų ir atnešiu šlovę tiek *Easons,* tiek Airijai.

„Kas čia? — klausia ponas Makafris. — Ar mes čia iškraipome tiesą?“

„Nežinau, pone Makafri“.

„Mažojo Baringtono gatvė. Tai tėra skersgatvis. Kodėl vadini jį gatve? Gyveni skersgatvyje, o ne gatvėje“.

„Žmonės vadina jį gatve, pone Makafri“.

„Nemėgink iššokti aukščiau bambos, vaikine“.

„O, tikrai nemėginu, pone Makafri“.

„Gyveni skersgatvyje, vadinasi, tau teks kilti tik aukštyn. Ar supranti tai, Makortai?“

„Taip, sere“.

„Turėsi dirbti, kad pakiltum iš skersgatvio, Makortai“.

„Suprantu, sere“.

„Atrodai kaip skersgatvio vaikis, Makortai“.

„Žinau, pone Makafri“.

„Esi skersgatvių gyventojas. Nuo galvos iki pirštų galiukų. Nebandyk dumti akių, Makortai. Toli gražu neapmulkinsi tokių kaip aš“.

„O, tikrai nedaryčiau to, pone Makafri“.

„Pagaliau tavo akys. Jos labai nekaip atrodo. Ar ką nors jomis įžiūri?“

„Taip, pone Makafri“.

„Moki rašyti ir skaityti, bet ar gali sudėti ir atimti?“

„Galiu, pone Makafri“.

„Ką gi, nežinau, kaip turėtume elgtis tokiu atveju. Reikės paskambinti į Dubliną ir pasiteirauti, ką jie galvoja apie nesveikas akis. Bet tu rašai aiškiai, Makortai. Dailiai. Mes priimsime tave, bet klausimas dėl tavo akių lieka neišspręstas. Pirmadienio ryte. Pusę šešių geležinkelio stotyje“.

„Ryte?“

„Ryte. Po velnių, juk neplatiname rytinių laikraščių naktį, tiesa?“

„Taip, pone Makafri“.

„Dar vienas dalykas. Mes platiname „Airijos gyvenimą“, protestantų laikraštį, kurį leidžia laisvieji masonai Dubline. Mes paimame jį geležinkelio stotyje, suskaičiuojame egzempliorius ir perduodame į kioskus. Bet jo neskaitome. Nenoriu pamatyti tavęs skaitančio šį laikraštį. Gali prarasti tikėjimą, vos pažvelgęs jų akimis gali prarasti savo regėjimą. Ar supranti, Makortai?“

„Taip, pone Makafri“.

„Jokio „Airijos gyvenimo“, o kai ateisi kitą savaitę, papasakosiu apie visą anglišką mėšlą, kurio neturi skaityti šioje kontoroje. Ar supratai?“

„Taip, pone Makafri“.

Ponia O’Konel sučiaupusi lūpas net nežiūri į mane. Panelei Bari ji burbteli: „Girdėjau, kažkoks išsišokėlis iš skersgatvio nenuėjo į pašto egzaminą. Tikriausiai jam tai buvo per žema“.

„Tiesą sakote“, — pritaria panelė Bari.

„Tikriausiai jam pas mus dirbti per žema“.

„Tiesą sakote“.

„Manote, jis mums pasakys, kodėl nelaikė egzamino?“

„O, gal ir pasakys, — atitaria panelė Bari, — jei atsiklaupę paprašysime“.

Bandau aiškinti: „Ketinu važiuoti į Ameriką, ponia O’Konel“.

„Ar girdėjote tai, panele Bari?“

„Girdėjau, išties, ponia O’Konel“.

„Jis prabilo“.

„Taip, išties“.

„Jis dar gailėsis dėl tos dienos, panele Bari“.

„Gailėsis, ponia O’Konel“.

Ponia O’Konel kreipiasi į berniukus, laukiančius ant suolelio savo telegramų: „Štai Frenkis Makortas, jis mano esąs per geras pašto darbui“.

„Aš taip nemanau, ponia O’Konel“.

„O kas prašė tave atverti žabtus, aukštasis ir galingasis pone? Jis pernelyg puikus mums, tiesa, berniukai?“

„Tiesa, ponia O’Konel“.

„Ir tai po visko, ką dėl jo padarėme. Duodavome jam telegramas, už kurias jis gaudavo nemažus arbatpinigius, gražiomis dienomis siųsdavome į apylinkes, priėmėme jį atgal nepaisant gėdingo elgesio pas poną Haringtoną, anglą, kur jis išgėdino vargšės ponios Harington palaikus, prisikimšo sumuštinių su kumpiu, prisiplempė chereso, iššoko pro langą, priplojo rožių krūmus, tada grįžo čia gerokai kaušteléjęs. Kas žino, ko jis dar prikrėtę per dvejus metus, kol vežiojo telegramas, išties, kas žino, nors mes gal ir žinome, tiesa, panele Bari?“

„Tiesa, ponia O'Konel, nors čia nederėtų apie tai kalbėti".

Ji kažką kužda panelei Bari, jos abi žiūri į mane ir purto galvas.

„Jis yra Airijos gėda, savo nelaimingosios motinos gėda. Tikiuosi, ji niekada nesužinos. Bet ko galima tikėtis iš vaikiščio, gimusio Amerikoje, o dar jo tėvas iš šiaurės. Mes nekreipėme dėmesio į visa tai ir vis dėlto priėmėme jį atgal".

Ponia O'Konel vėl kreipiasi į berniukus ant suolo.

„Jis eina dirbti į *Easons,* dirbs šutvei laisvųjų masonų ir protestantų iš Dublino. Pašte jam dirbti per žema, bet jis pasiruošęs noriai nešioti visokiausius šlykščius anglų žurnalus po Limeriką. Kiekvienas žurnalas, kurį jis palies, yra mirtina nuodėmė. Bet dabar jis mus palieka, taigi ateina sunkūs laikai jo vargšei motinai, kalbėjusiai maldas už sūnų ir būsimą pensiją, iš kurios ji galėtų pragyventi paskutinėmis dienomis. Tad še, imk savo algą ir dink mums iš akių".

Panelė Bari klausia: „Jis blogas berniukas, tiesa?"

Berniukai atsako: „Taip, panele Bari".

Nežinau, ką pasakyti. Nežinau, ką padariau blogai. Gal turėčiau atsiprašyti? Atsisveikinti?

Padedu diržą ir maišą ant ponios O'Konel stalo. Ji įsispitrija į mane: „Eik. Eik dirbti *Easons.* Keliauk iš čia. Na, kam eilė pasiimti telegramas?"

Jie grįžta prie darbo, o aš leidžiuosi laiptais į kitą savo gyvenimo etapą.

XVII

Nesuprantu, kam poniai O'Konel reikėjo mane išgėdinti prieš visą pasaulį, nemanau, kad esu per geras paštui ar kokiai kitai vietai. Taip negali būti, nes mano plaukai stirkso į visus šonus, veidas spuoguotas, akys raudonos, iš jų teka geltoni pūliai, dantys trupa nuo ėduonies, neturiu nei pečių, nei mėsos ant subinės, juk numyniau trylika tūkstančių mylių ir įteikiau dvidešimt tūkstančių telegramų prie kiekvienų durų Limerike ir jo apylinkėse.

Ponia O'Konel sako, kad ji seniai viską žino apie kiekvieną pasiuntinuką. Ji tikriausiai žino, kad žaisdavau su savimi Karigogunelio viršūnėje, kai į mane spoksodavo melžėjos ir maži berniukai.

Tikriausiai ji žino apie Teresą Karmodi ir žaliąją sofą, kaip priverčiau ją nusidėti ir nusiunčiau į pragarą, tai pati baisiausia mano nuodėmė, šimtus kartų baisesnė už Karigogunelį. Ji tikriausiai žino, kad po nuodėmės su Teresa nebėjau išpažinties ir pats esu pasmerktas keliauti į pragarą.

Žmogus, kuris padaro tokią nuodėmę, niekad nebūna per geras paštui ar kokiai kitai vietai.

Barmenas iš Pietinės aludės atsimena mane iš tų laikų, kai sėdėjau su ponu Hanonu, Bilu Gaivinu ir dėde Pa Kytingu, juoda balta juoda. Jis prisimena mano tėvą, kaip jis išleisdavo algą ir pašalpą, dainuodavo patriotines dainas ir prie baro rėždavo kalbas kaip pasmerktas maištininkas.

„Ir ko gi tu norėtum?“ — klausia barmenas.

„Atėjau čia susitikti su dėde Pa Kytingu ir išgerti pirmąjį bokalą alaus“.

„O, dievulėliau, tikrai? Jis bus čia po valandžiukės. Bet kodėl gi negalėčiau įpilti jam alaus, gal net pasiūlyti pirmąjį bokalą tau, tiesa?“

„Tiesa, sere“.

Įeina dėdė Pa ir liepia sėstis šalia jo prie sienos. Barmenas atneša alaus, dėdė Pa sumoka, pakelia bokalą ir sako vyrams aludėje: „Tai mano sūnėnas, Frenkis Makortas, Andželos Šyhen, mano žmonos sesers, sūnus, jis geria pirmąjį bokalą. Į tavo sveikatą, gyvenk ilgai, Frenki, gyvenk mėgaudamasis alumi, bet negerk per daug“.

Vyrai pakelia bokalus, linkteli, išgeria, jų lūpos ir ūsai apkimba putomis. Gerai maukteliu iš savo bokalo, bet dėdė Pa perspėja: „Lėčiau, vardan Jėzaus, neišgerk visko, nepritrūks dar to gero, kol gyvuos Ginesų šeima“.

Noriu pastatyti jam bokalą iš paskutinės algos pašte, bet jis prieštarauja: „Ne, nunešk pinigus namo motinai, pastatysi man išgerti, kai grįši iš Amerikos apsvaigęs nuo sėkmės ir karštos blondinės, kybančios tau ant rankos“.

Vyrai aludėje kalba apie pasaulio baisybes, apie tai, kaip, vardan Dievo, Hermanas Geringas išvengė kartuvių likus valandai iki egzekucijos. Ten, Niurnberge, sėdi jankiai, jie skelbia nežiną, kaip nacių šunsnukis sugebėjo paslėpti tą piliulę. Gal ją slėpė ausyje? Gal šnervėje? O gal šiknoje? Juk jankiai apžiūri kiekvieno pagauto nacio skylutes ir plyšelius, bet Hermanas vis viena nušluostė jiems nosį. Taigi. Vadinasi, jie gali perplaukti Atlanto vandenyną, išsilaipinti Normandijoje, subombarduoti Vokietiją, nušluoti ją nuo žemės paviršiaus, bet kai viskas pasakyta ir padaryta, jie nesuranda mažos piliulės, giliai įgrūstos į storą Geringo subinę.

Dėdė Pa nuperka man dar bokalą. Šitą gerti sunkiau, nes alus mane išpučia, pilvas pilnas skysčio. Vyrai kalbasi apie koncentracijos stovyklas ir vargšus žydus, niekada nieko nenuskriaudusius, vyrus, moteris, vaikus, sukištus į krosnis, vaikus, tik pagalvokite, kuo gi jie nusikalto, visur mėtosi maži batukai, juos sugrūdo į krosnis. Miglotai ką beįžiūriu, balsai tai nuslopsta, tai vėl sustiprėja. Dėdė Pa sunerimsta: „Ar gerai jautiesi? Tu baltas kaip paklodė“. Jis vedasi mane į išvietę, mes abu gerai nusimyžame ant sienos, kuri siūbuoja pirmyn ir atgal. „Nebegaliu grįžti į aludę, ten papirosų dūmai, išsivadėjęs alus, stora Geringo subinė, išmėtyti batukai, nebegaliu eiti

atgal, labos nakties, dėde Pa, ačiū“. Jis liepia man eiti tiesiai namo pas motiną, tiesiai namo, o, jis nieko nežino apie susijaudinimą palėpėje ar ant žaliosios sofos, nė nenumano, kad esu visiškai pasmerktas, jei dabar mirčiau, keliaučiau tiesiai į pragarą.

Dėdė Pa grįžta prie stalo. Išeinu į O'Konelio alėją, kodėl gi man nenuėjus kelių žingsnių iki Jėzuitų bažnyčios ir neišpažinus visų nuodėmių šį paskutinį vakarą prieš šešioliktąjį gimtadienį? Paskambinu į kleboniją, stambus vyras atsiliepia: „Ko?“ Aiškinu jam: „Noriu prieiti išpažinties, tėve“. Jis atsako: „Nesu kunigas. Nevadink manęs tėvu. Aš brolis“.

„Gerai, broli. Noriu prieiti išpažinties, kol man dar nesukako šešiolika. Kad rytoj per gimtadienį būčiau apgaubtas malonės“.

Jis supyksta: „Eik šalin. Tu girtas. Vaikas, girtas kaip pėdas, skambina kunigui tokiu metu! Eik šalin, arba pakviesiu pareigūnus“.

„O, ne. O, ne. Aš tik noriu prieiti išpažinties. Esu pasmerktas“.

„Esi girtas, tai netinkama būsena atgailai“.

Jis užtrenkia duris man prieš nosį. Dar vienos durys, užtrenktos prieš nosį, bet rytoj man sukaks šešiolika, tad aš skambinu vėl. Brolis atidaro duris, apsuka mane nugara ir spiria į užpakalį. Aš nuskrendu nuo laiptų.

Pagrasina: „Dar sykį paspausk šitą skambutį, ir aš sulaužysiu tau ranką“.

Broliams jėzuitams nederėtų taip kalbėti. Jie turėtų elgtis kaip mūsų Viešpats, o ne vaikštinėti po pasaulį grasindami sulaužyti visiems rankas.

Aš apsvaigęs. Eisiu namo į lovą. Laikausi už turėklų Baringtono gatvėje, stvarstausi už sienos leisdamasis skersgatviu. Mama prie ugnies rūko „Laukinę vynuogę“, broliai viršuje guli lovoje. Mama sako: „Puikiai atrodai sugrįžęs namo“.

Sunku apversti liežuvį, bet aš paaiškinu, kad išgėriau pirmąjį bokalą su dėde Pa. Juk neturiu tėvo, kuris man nupirktų pirmąjį stiklą.

„Tavo dėdė Pa turėtų įgyti daugiau proto“.

Nusvirduliuoju prie kėdės, mama mesteli: „Visai kaip tėvas“.

Mėginu suvaldyti liežuvį burnoje. „Geriau būsiu, geriau būsiu toks kaip tėvas nei kaip Lamanas Grifinas“.

Ji nusisuka nuo manęs ir nuduria akis į pelenus, bet aš nepaliksiu jos ramybėje, nes išgėriau savo bokalą, du bokalus, rytoj man sukaks šešiolika, būsiu vyras.

„Ar girdėjai mane? Geriau būsiu toks kaip tėvas nei kaip Lamanas Grifinas“.

Ji atsistoja ir atsisuka į mane. „Žiūrėk, ką kalbi“, — perspėja.

„Po velnių, pati žiūrėk, ką kalbi“.

„Nekalbėk šitaip su manimi. Aš tavo motina“.

„Po velnių, kalbėsiu su tavim taip, kaip norėsiu“.

„Kalbi kaip koks kurjeris“.

„Tikrai? Tikrai? Ką gi, mieliau būsiu kurjeris, nei toks, kaip Lamanas Grifinas, senas apsisnarglėjęs girtuoklis, ar toks, kaip kai kurie žmonės, lipantys pas jį į palėpę“.

Mama eina šalin nuo manęs, seku jai iš paskos į viršų, į mažąjį kambarėlį. Ji atsisuka: „Palik mane ramybėje, palik ramybėje“. O aš vis rėkiu jai: „Lamanas Grifinas, Lamanas Grifinas“, kol mama mane stumteli: „Dink iš šito kambario“. Tada aš taip trenkiu mamai per skruostą, kad jai ištrykšta ašaros ir ji suaimanuoja: „Tu niekada nebeturėsi progos padaryti tai dar kartą“. Pasitraukiu nuo mamos, tai dar viena nuodėmė mano ilgame sąraše, man gėda.

Krentu į lovą su visais drabužiais, atsibundu vidury nakties vemdamas ant pagalvės, broliai skundžiasi dėl dvoko, liepia man nusiprausti, sako, kad darau jiems gėdą. Girdžiu, kaip verkia motina, norėčiau pasakyti jai, kad apgailestauju dėl visko, bet negaliu prisiminęs, ką ji darė su Lamanu Grifinu.

Ryte mažieji broliukai iškeliauja į mokyklą, Malachis išeina ieškoti darbo, mama geria arbatą prie krosnies. Padedu atlyginimą ant stalo prie jos alkūnės ir pasisuku eiti. Ji klausia: „Ar nori puodelio arbatos?“

„Ne“.

„Šiandien tavo gimtadienis“.

„Na ir kas“.

Ji šaukia per skersgatvį man pavymui: „Įsimesk ką į skrandį“, bet aš atsuku jai nugarą ir tylomis pasuku už kampo. Vis dar noriu pasakyti jai, kad gailiuosi dėl savo elgesio, bet jei atsiprašysiu, turėsiu jai papasakoti, kad ji pati dėl visko kalta, kad nereikėjo lipti į palėpę tą naktį, pagaliau man tai nė velnio nerūpi, nes aš rašau grasinamus laiškus poniai Finukein ir taupau kelionei į Ameriką.

Prieš akis ištisa diena, vakare eisiu pas ponią Finukein rašyti laiškų. Vaikštinėju Henrio gatve, kol lietus įvaro mane į Pranciškonų bažnyčią, kurioje stovi šventasis Pranciškus su savo paukščiais ir ėriukais. Žiūriu į jį ir stebiuosi, kodėl kadaise jam melsdavausi. Ne, aš nesimelsdavau, tik maldaudavau.

Maldavau, kad užtartų Teresą Karmodi, bet jis nė piršto nepajudino, stovėjo čia ant pjedestalo šypsodamasis, su paukščiais ir ėriukais, jam nė velnio nerūpėjo nei Teresa, nei aš.

Nebenoriu turėti jokių reikalų su tavimi, šventasis Pranciškau. Eisiu tolyn. Frensis. Nežinau, kodėl man davė tokį vardą.

Būtų geriau, jei mane vadintų Malachiu, vienas karalius, kitas garsus šventasis. Kodėl neišgydei Teresos? Kodėl leidai jai nukeliauti į pragarą? Leidai mano motinai lipti į palėpę. Leidai man būti pasmerktam. Koncentracijos stovyklose mėtosi vaikų batukai. Mano krūtinėje vėl auga pūlinys, be to, aš alkanas.

Pranciškus nepadės, jis nenušluostys ašarų, upeliu tekančių iš mano akių, jam nesvarbu, kad aš šniurkščioju ir springstu rauda. Aukščiausiasis, kuris parklupdei mane ant abiejų kelių nuleista galva virš klaupto, aš taip nusilpęs nuo alkio ir verksmo, kad tuoj parkrisiu ant grindų, prašau, padėk man, Dieve, arba, šventasis Pranciškau, nes šiandien man sukanka šešiolika, o aš pakėliau ranką prieš motiną, pasiunčiau Teresą į pragarą, masturbavausi visame Limerike ir apylinkėse, aš tempiu labai sunkią naštą.

Kažkieno ranka apkabina mane per pečius, ruda sutana, juodi rožinio karolėliai, tai pranciškonų kunigas.

„Mano vaike, mano vaike, mano vaike“.

Esu vaikas ir prisiglaudžiu prie jo, mažasis Frenkis tėvui ant kelių, papasakok man apie Kuchuliną, tėti, tą mano istoriją, kurios negali pasisavinti nei Malachis, nei Fredis Leibovičius ant sūpuoklių.

„Mano vaike, sėskis prie manęs. Pasidalyk savo rūpesčiais. Tik jei pats to nori. Esu tėvas Grigorijus“.

„Man šiandien sukanka šešiolika, tėve“.

„Kaip miela, kaip miela, o kas tau kelia rūpesčių?“

„Vakar išgėriau pirmąjį bokalą alaus“.

„Taip?“

„Trenkiau savo motinai“.

„Tepadeda mums Dievas, mano vaike. Bet Jis tau atleis. Ar atsitiko dar kas?“

„Negaliu pasakyti jums, tėve“.

„Ar norėtum prieiti išpažinties?“

„Negaliu, tėve. Padariau baisių dalykų“.

„Dievas atleidžia atgailaujantiems. Jis atsiuntė savo vienintelį mylimą Sūnų, kad už mus numirtų“.

„Negaliu papasakoti, tėve. Negaliu“.

„Bet galėtum papasakoti šventajam Pranciškui, tiesa?“

„Jis man nebepadeda“.

„Bet juk tu jį myli, tiesa?“

„Taip. Aš pats vardu Frensis“.

„Tada papasakok jam. Pasėdėkime čia, o tu atverk jam savo širdį. Jei aš sėdėsiu ir klausysiuos, tave girdės tik Pranciškaus ir mūsų Viešpaties ausys. Argi tai nepadėtų?“

Kalbuosi su šventuoju Pranciškumi, pasakoju jam apie Margaretą, Oliverį, Judžiną, savo tėvą, dainuojantį apie Rodį Makorlį ir neparnešantį namo pinigų, tėvą, kuris neatsiunčia pinigų iš Anglijos, apie Teresą ir žaliąją sofą, savo baisias nuodėmes Karigogunelyje, klausiu, kodėl nepakorė Hermano Geringo už tai, ką jis padarė mažiems vaikams, kodėl jų batukai mėtosi koncentracijos stovyklose, paskui apie brolį krikščionį, užtrenkusį duris man prieš nosį, apie tai, kaip man neleido tapti klapčiuku, apie mažąjį broliuką Maiklą,

šlepsintį skersgatviu prakiurusiais batais, apie savo nesveikas akis, kurių gėdinuosi, apie brolį jėzuitą, darsyk užtrenkusį duris, apie ašaras mamos akyse, kai jai sudaviau.

Tėvas Grigorijus klausia: „Gal norėtum pasėdėti ir patylėti, ar keletą minučių pasimelsti?“

Jo ruda sutana braižo man skruostą, užuodžiu muilą. Jis žiūri į Pranciškų ir tabernakulį, linkteli, atrodo, kad jis kalbasi su Dievu. Paskui liepia man atsiklaupti, suteikia atleidimą, liepia sukalbėti tris „Sveika, Marija“, tris „Tėve mūsų“, tris „Tikiu Dievą Tėvą“. Sako, kad Dievas man atleidžia, kad turiu pats sau atleisti, kad Dievas mane myli ir aš turiu mylėti save, nes tik kai myli Dievą savyje, gali mylėti visus Dievo kūrinius.

„Bet aš noriu sužinoti apie Teresą Karmodi pragare, tėve“.

„Ne, mano vaike. Ji tikrai rojuje. Ji kentėjo kaip senovės kankiniai, Dievas mato, tai pakankama bausmė. Gali būti tikras, kad seserys ligoninėje neleido jai numirti be kunigo“.

„Ar jūs tuo tikras, tėve?“

„Taip, mano vaike“.

Jis vėl palaimina mane, prašo, kad už jį pasimelsčiau, tada laimingas nubidzenu pažliugusiomis Limeriko gatvėmis, žinodamas, kad Teresa danguje, kad ji nebekosti.

Pirmadienio rytas, aušta, stoviu geležinkelio stotyje. Laikraščiai ir žurnalai sukrauti į krūvą palei platformą. Ponas Makafris atėjęs čia su kitu berniuku, Viliu Haroldu, jie pjausto ryšulių virvutes, skaičiuoja, rašo į sąskaitų knygą. Angliškus laikraščius ir „Airijos gyvenimą“ reikia išnešioti anksti ryte, žurnalus vėliau. Mes suskaičiuojame laikraščius ir pasižymime, į kurias miesto parduotuves turėsime juos nunešti.

Ponas Makafris važiuoja furgonu ir laukia jame, kol mudu su Viliu nutempiame ryšulius į parduotuves ir gauname nurodymus kitai dienai, sudedame pliusus ar minusus sąskaitų knygoje. Pristatę laikraščius, kontoroje iškrauname žurnalus ir einame namo papusryčiauti, turime penkiasdešimties minučių pertrauką.

Kai grįžtu į kontorą, randu ten dar du berniukus, Eimoną ir Piterį, jie jau rūšiuoja žurnalus, skaičiuoja juos ir kiša į kioskininkų dėžutes palei sieną. Nedidelius užsakymus priima Džeris Halvis su kurjerio dviračiu, didesni kiekiai išvežiojami furgonu. Ponas Makafris liepia man likti kontoroje, kad išmokčiau skaičiuoti žurnalus ir įrašyti duomenis į sąskaitų knygą. Kai tik ponas Makafris išeina, Eimonas su Piteriu ištraukia stalčių, kur slepia nuorūkas, ir užsirūko. Jie negali patikėti, kad aš nerūkau. Gal kuo sergu, gal tos nesveikos akys slepia džiovą? Kaip galima vaikštinėti su mergina, jei nerūkai? Piteris sako: „Juk atrodytum tikras idiotas, jei einant gatve mergina paprašytų

tavęs cigaretės, o tu pasakytum, kad nerūkai, juk būtum tikras idiotas. Kaip tau pavyktų ją suvilioti?“ Eimonas priduria: „Mano tėvas sako, kad negalima pasitikėti vyrais, kurie negeria“. Piteris aiškina, kad jei sutinki vyrą, kuris negeria ar nerūko, vadinasi, tokiam net nerūpi merginos, šalia jo tau teks ranka pridengti šiknaskylę, štai ką tau reikės daryti.

Jie juokiasi ir užsikosti, kuo daugiau juokiasi, tuo daugiau kosti, kol galiausiai ima svirduliuoti, stvarstytis vienas, už kito, jie daužo viens kitam per tarpumentį ir šluostosi ašaras nuo skruostų. Kai priepuolis praeina, mes išsitraukiame anglų bei amerikiečių žurnalus ir žiūrime į moteriškų apatinių reklamas, į liemenėles, kelnaites ir ilgas nailonines kojines. Eimonas varto amerikiečių žurnalą „Žiūrėk“ su japonėmis, kurios linksmina karius, išvykusius toli nuo namų, ir pareiškia, kad jam reikia nueiti į išvietę. Kai jis išeina, Piteris man mirkteli: „Žinai, ką jis sumanė, tiesa?“ Kartais ponas Makafris susinervina, kai berniukai užsibūna išvietėse žaisdami su savimi ir švaistydami brangų laiką, už kurį jiems moka *Easons,* be to, jie kelia pavojų savo nemirtingoms sieloms. Ponas Makafris neateis ir neišrėš: „Liaukitės masturbavęsi“, nes negali ko nors apkaltinti mirtina nuodėme, jei neturi įrodymų. Kartais jis įlenda pašniukštinėti į išvietę, kai kuris nors berniukas grįžta. Atėjęs rūsčiai perspėja: „Esate čia ne tam, kad vartytumėte tuos gašlius užsienietiškus žurnalus. Turite juos suskaičiuoti ir sudėlioti į dėžutes, tik tiek“.

Eimonas grįžta iš išvietės, tada ten pasuka Piteris su amerikietišku žurnalu *Collier’s,* ten yra grožio konkurso merginų nuotraukos. Eimonas klausia: „Ar žinai, ką jis ten daro? Žaidžia su savimi. Eina ten penkis kartus per dieną. Kiekvienąsyk, kai atvežamas naujas amerikiečių žurnalas su moterų apatiniais, lenda į išvietę. Jam nepabosta smagintis. Jis pasiima žurnalus ir nešasi namo be pono Makafrio žinios, Dievas žino, ką jis veikia su jais visą naktį. Jei jis numirtų, pragaro nasrai plačiai atsivertų“.

Man knieti ir pačiam nueiti į išvietę, kai pagaliau pasirodo Piteris, bet nenoriu, kad jie šaipytųsi: „Anava, naujas vaikis, pirmą dieną darbe, o jau rankos niežti. Ne, jis neprisidegs cigaretės, bet drožia kaip senas ožys“.

Ponas Makafris grįžta išvežiojęs spaudą ir teiraujasi, kodėl žurnalai dar nesuskaičiuoti, nesurišti ir neparuošti išvežti. Piteris atsako: „Mes mokėme naujoką, Makortą. Dieve, padėk mums, jis kiek lėtokas, nes jam skauda akis, žinote, bet mes jį prižiūrėjome, ir dabar jis dirba greičiau“.

Džeris Halvis, kurjeris, nepasirodys visą savaitę, nes jam atostogos, jis nori praleisti jas su savo mergina Rouze, kuri grįžta iš Anglijos. Esu naujokas, tad man teks vietoj jo pabūti kurjeriu, važinėsiu po Limeriką dviračiu su dideliu metaliniu krepšiu priekyje.

Halvis parodo, kaip sudėlioti laikraščius ir žurnalus, kad su visu dviračiu neapsiverščiau ant balnelio ir kad pro šalį riedantis sunkvežimis nepervažiuotų manęs ir nepriplotų kaip lašišos gabalo ant kelio. Kartą jis matė armijos sunkvežimio suvažinėtą kareivį, jis taip ir atrodė, kaip lašiša.

Šeštadienio popietę Džeris paskutinį kartą pristato spaudą į *Easons* kioską geležinkelio stotyje, tai abiem paranku, nes galiu ten paimti iš jo dviratį, o jis gali pasitikti atvykstančią Rouzę. Stovime prie vartų, laukiame, jis sako, kad jau metus nematė savo draugės. Ji dirbo kavinėje Bristolyje, jam tai nepatinka, nes anglai vis dėbso į aires, kaišioja rankas po sijonais ir visur kur, o airės bijo atsikirsti, kad neprarastų darbo. Visi žino, kad airės saugo nekaltybę, ypač Limeriko merginos pasaulyje garsėja savo skaistumu, jei turi tokius vyrus kaip Džeris Halvis, pas kuriuos sugrįžta. Jis pagal jos eiseną išsyk pasakys, ar ji buvo jam ištikima. Jei mergina po metų grįžta kitaip vaikščiodama, ne taip, kaip prieš išvažiuodama, tada aišku, kad iš jos nieko gera, kad ji dulkinosi su tais purvinais raguotais anglų šunsnukiais.

Traukinys atūžia į stotį, Džeris mojuoja ir rodo į Rouzę, einančią prie mūsų iš tolimojo traukinio galo. Rouzė šypsosi baltais dantimis, žalia suknelė jai tinka. Džeris liaujasi mojavęs ir suveblena traukdamas orą: „Tik pažiūrėk, kaip ji eina, kalė, kekšė, gatvės prostitutė, kurva, šliundra“. Jis išbėga iš stoties. Rouzė prieina prie manęs: „Ar čia stovėjo Džeris Halvis?“

„Aha“.

„Kur jis?“

„O, jis išėjo“.

„Žinau, kad išėjo. Kur išėjo?“

„Nežinau. Jis man nepasakė. Tiesiog išbėgo“.

„Nieko nepasakė?“

„Negirdėjau, kad ką sakytų“.

„Tu su juo dirbi?“

„Taip. Perimu jo dviratį“.

„Kokį dviratį?“

„Kurjerio dviratį“.

„Tai jis važinėja kurjerio dviračiu?“

„Taip“.

„Jis man sakė, kad dirba *Easons* kontoroje raštininku, kad dirba viduje“.

Pasijuntu nei šiaip, nei taip. Nenoriu, kad Džeris Halvis atrodytų kaip melagis ir turėtų bėdų aiškindamasis mielajai Rouzei. O, mes visi iš eilės važinėjame kurjerio dviračiu. Valanda biure, valanda ant dviračio. Vadybininkas sako, kad gerai pabūti tyrame ore.

„Ką gi, keliausiu namo, pasidėsiu lagaminą ir nueisiu pas jį.

Maniau, kad jis paneš lagaminą“.

„Turiu dviratį, dėk lagaminą į krepšį, palydėsiu tave namo“.

Mes einame iki jos namų Kerio kelyje, ji pasakoja, kad labai žavisi Džeriu. Anglijoje ji taupė pinigus, dabar nori grįžti pas jį ir ištekėti, nesvarbu, kad jam tik devyniolika, o jai — septyniolika. Kai myli — nesvarbu. Anglijoje gyvenau kaip vienuolė, svajojau apie jį kas vakarą, labai ačiū, kad pavežei mano lagaminą.

Apsisuku, užšoku ant dviračio grįžti atgal į *Easons,* staiga iš nugaros mane užpuola Džeris. Jo veidas liepsnoja, jis prunkščia kaip bulius. „Ką darei su mano mergina, tu mažas šūdžiau? A? Ką? Jei kada sužinosiu, kad smaginaisi su mano mergina, užmušiu“.

„Nieko nedariau. Pavežiau jos lagaminą, nes jis buvo sunkus“.

„Nedrįsk dar kartelį į ją pažiūrėti, jei nepaklausysi, tu lavonas“.

„Nežiūrėsiu, Džeri. Nenoriu į ją žiūrėti“.

„O, tikrai? Gal ji bjauri, ką?“

„Ne, ne, Džeri, ji tavo, ji tave myli“.

„Iš kur žinai?“

„Pati man pasakė“.

„Tikrai?“

„Tikrai, prisiekiu Dievu“.

„Jėzau“.

Jis beldžia į jos duris: „Rouze, Rouze, ar tu viduje?“ Ji išeina į lauką: „Aišku, aš čia“. Išvažiuoju kurjerio dviračiu su užrašu „Easons“ ant krepšio, — įsivaizduoju, kaip jis dabar ją bučiuoja, galvoju apie baisius dalykus, kurių jis prikalbėjo apie ją geležinkelio stotyje, svarstau, kaip Piteris ponui Makafriui galėjo taip bjauriai pameluoti apie mane ir mano akis, juk visą laiką jie su Eimonu spoksojo į merginas su apatiniais, o paskui masturbavosi išvietėje.

Ponas Makafris kontoroje sėdi persiutęs. „Kur tu buvai? Gerasis Dieve aukštybėse, ar reikia kiauros dienos, kad atvažiuotum iš geležinkelio stoties? Čia pas mus šis tas atsitiko, reikėtų Halvio, bet jis išėjo į tas sušiktas atostogas, Dieve, atleisk, kad keikiuosi. Tau teks minti kuo greičiausiai, gerai, kad dirbai pašte, žinai kiekvieną Limeriko colį, varyk į kiekvieną parduotuviūkštę, kuriai pristatome spaudą, eik tiesiai vidun, pastverk visus „Džino O’Londono“ savaitraščio egzempliorius, kuriuos tik pamatysi, išplėšk šešioliktą puslapį, o jei kas mėgins sutrukdyti, pasakyk, kad tai vyriausybės įsakymas, kad jie neturi teisės kištis į vyriausybės reikalus, jei kas bent piršteliu tave palies, sulauks arešto, įkalinimo ir didžiulės baudos, dėl Dievo meilės, keliauk ir parnešk visus išplėštus šešioliktus puslapius, sudeginsime juos čia, židinyje“.

„Iš visų parduotuvių, pone Makafri?“

„Aš pasirūpinsiu didžiosiomis, tu apsilankyk mažosiose, visose, kurios yra pakeliui į Balinakurą, Enio kelyje ir aplinkui, tepadeda

mums Dievas. Važiuok, važiuok“.

Užšoku ant dviračio, laiptais žemyn skuodžia Eimonas. „Ei, Makortai, palauk. Klausyk. Neatiduok jam visų šešioliktų puslapių, kai grįši“.

„Kodėl?“

„Galėsime juos parduoti, mudu su Piteriu“.

„Kodėl?“

„Ten parašyta apie kontracepciją, o tai Airijoje uždrausta“.

„Kas yra kontracepcija?“

„Ek, Kristau aukštybėse, nejau esi visiškas neišmanėlis? Tai prezervatyvai, žinai, gumytės, prancūziški daikčiukai, tokie dalykėliai neleidžia mergytėms įklimpti“.

„Įklimpti?“

„Pastoti. Kaip šešiolikmetis, tu visiškas naivuolis. Paskubėk ir gauk puslapius, kol visi dar nenulėkė į parduotuves pirkti to savaitraščio“.

Jau stumiu dviratį, kai laiptais nusileidžia ponas Makafris. „Palauk, Makortai, važiuosime furgonu. Eimonai, važiuosi su mumis“.

„O Piteris?“

„Palik jį. Vis viena jis audrinasi su žurnalu išvietėje“.

Ponas Makafris furgone burbuliuoja po nosimi: „Po velnių, na ir pasisekė, kad jį kur galai tą skambutį iš Dublino šį gražų šeštadienį, siunčia mus lakstyti po Limeriką, plėšyti puslapių iš angliško žurnalo, o turėčiau būti namie, gerti arbatą su skania bandele, skaityti „Airių spaudą“ susikėlęs kojas ant dėžės po Švenčiausiosios Širdies paveikslu, iš tiesų, velniškai sekasi“.

Ponas Makafris bėga į visas parduotuves, mes skuodžiame iš paskos. Jis čiumpa žurnalus, įduoda kiekvienam po šūsnį ir liepia plėšyti. Parduotuvių savininkai rėkia ant jo: „Ką išdarinėjat? Jėzau, Marija ir šventasis Juozapai, ar jūs iš proto išsikraustėt? Padėkit tuos žurnalus atgal, arba iškviesime tvarkos sergėtojus“.

Ponas Makafris aiškina: „Vyriausybės įsakymas, gerbiamieji. Šią savaitę leidinyje yra nešvankybių, kurių neturi matyti airių akys, mes čia atliekame Dievo darbą“.

„Kokių nešvankybių? Kokių nešvankybių? Parodykit man tas nešvankybes prieš taršydamas žurnalus. Nemokėsiu *Easons* už šiuos žurnalus, tikrai nemokėsiu“.

„Ponai, mums nerūpi *Easons.* Mieliau prarasime didžiules sumas nei leisime, kad Limeriko ir Airijos žmones tvirkintų šios nešvankybės“.

„Kokios nešvankybės?“

„Negaliu pasakyti. Eime, berniukai“.

Mes metame puslapius ant furgono grindų, o kol ponas Makafris parduotuvėje ginčijasi, susikišame keletą po marškiniais. Furgone yra

senų žurnalų, mes juos išplėšome ir išmėtome, tegu ponas Makafris mano, jog tai vis šešiolikti „Džono O'Londono“ puslapiai.

Didžiausias žurnalų pirkėjas, ponas Hačinsonas, liepia ponui Makafriui kraustytis velniop iš jo parduotuvės, jei ne, jis suknežinsiąs jam galvą, liepia pasitraukti nuo jo žurnalų, bet ponas Makafris nesiliauja plėšęs, tada ponas Hačinsonas išmeta jį į gatvę, ponas Makafris klykia, kad čia katalikiškas kraštas, o jeigu Hačinsonas yra protestantas, tai nesuteikia jam teisės pardavinėti nešvankybių švenčiausiame Airijos mieste.

Ponas Hačinsonas šaiposi: „Ak, pabučiuok mano subinę“. Ponas Makafris šaukia: „Matote, berniukai? Matote, kas nutinka, kai nesi Tikrosios Bažnyčios narys?“

Kai kuriose parduotuvėse sako, kad visi „Džono O'Londono“ egzemplioriai išparduoti, ponas Makafris dejuoja: „O, Dievo Motina, kas mūsų visų laukia? Kam jūs juos pardavėte?“

Jis reikalauja vardų ir adresų tų pirkėjų, kuriems gresia pavojus prarasti nemirtingas sielas, jei jie skaitys straipsnius apie gimimų kontrolę. Jis eisiąs į jų namus ir išplėšius tą nešvankų puslapį, bet parduotuvių savininkai nesileidžia į kalbas: „Juk šeštadienio vakaras, Makafri, temsta, gal tu tiesiog nešdinkis iš čia.

Pakeliui į biurą Eimonas šnabžda man furgono gale: „Turiu dvidešimt vieną puslapį. Kiek turi tu?“ Sakau jam, kad keturiolika, bet iš tiesų turiu per keturiasdešimt, nesakau jam, nes niekada nereikia sakyti tiesos žmonėms, kurie meluoja apie tavo nesveikas akis. Ponas Makafris liepia mums atnešti puslapius iš furgono. Mes sušluojame viską nuo grindų, jis laimingas sėdasi prie stalo kitame kontoros gale ir skambina į Dubliną papasakoti, kaip jis įsiveržė į parduotuves tarsi Dievo keršytojas, kaip išgelbėjo Limeriką nuo gimimų kontrolės siaubo, o dabar žiūri į ugnyje liepsnojančius puslapius, kurie neturi nieko bendra su „Džono O'Londono“ savaitraščiu.

Pirmadienio rytą gatvėmis minu pedalus, vežioju žurnalus. Kai žmonės pamato „Easons“ užrašą ant dviračio, sustabdo mane ir domisi, ar yra kokia galimybė gauti savaitraščio egzempliorių. Jie atrodo turtingi, kai kurie važinėja automobiliais, vyrai dėvi skrybėles, apykakles ir kaklaraiščius, kišenėse nešiojasi po du parkerius, moterys pasipuošusios skrybėlaitėmis, jų pečius gobia lapių kailiai. Šie žmonės geria arbatą Savojoje ar kavinėje „Stella“, atkiša mažuosius pirštelius rodydami savo gerą išsiauklėjimą, jie norėtų perskaityti tą puslapį apie gimimų kontrolę.

Eimonas man iš pat ryto pasakė: „Už tą puslapiūkštį turi gauti mažiausiai penkis šilingus“. Paklausiau, ar jis juokauja. Ne, nejuokauja. Visi Limerike kalba apie tą puslapį ir beprotiškai trokšta jį gauti.

„Penki šilingai arba nieko, Frenki. Jei jie turtingi, prašyk daugiau,

bet šitiek aš pats prašysiu, tad nevažinėk dviračiu ir negadink man verslo užsiprašydamas per mažai. Turėsime kažkiek užmokėti Piteriui, nes kitaip jis nuskuos pas Makafrį ir viską išplepės“.

Kai kurie žmonės moka septynis šilingus ir šešiapensį. Per dvi dienas mano kišenėje atsiranda per dešimt svarų, vieną reikės atiduoti klastūnui Piteriui, galinčiam mus išduoti Makafriui. Aštuonis svarus padedu į sąskaitą bilietui į Ameriką, tą vakarą valgome šventinę vakarienę — kumpis, pomidorai, sviestas, duona, uogienė. Mama klausia, gal laimėjau žirgų lenktynėse, atsakau, kad gavau arbatpinigių. Ji nepatenkinta, kad dirbu kurjeriu, nes tai žemiausias užsiėmimas, iki kurio nusiritama Limerike, bet jei uždirbu tokio kumpio, iš dėkingumo galima ir žvakutę uždegti. Mama nežino, kad pašte auga sąskaita mano bilietui, ji numirtų sužinojusi, kad užsidirbu rašydamas grasinamus laiškus.

Malachis gavo darbą automobilių remonto dirbtuvėse, jis išduoda atsargines dalis mechanikams, o mama prižiūri senuką poną Slainį iš Pietinio žiedo, nes abi jo dukterys kas dieną išeina į darbą. Ji sako, kad jei ten užvažiuočiau su laikraščiais, galėčiau užeiti į jo namus arbatos ir sumuštinio. Dukterys nė nesužinos, o senukui vis tiek, nes didžiąją laiko dalį jis praguli beveik nieko nesuvokdamas, jį išsekino metai, praleisti anglų armijoje Indijoje.

Mama šių namų virtuvėje atrodo rami, jos prijuostė be jokios dėmelės, viskas švaru, išblizginta, už lango darželyje siūbuoja gėlės, čiulbuoja paukščiai, groja Airijos radijas. Ji sėdi prie stalo, ant jo stovi arbatinukas, išdėlioti puodukai su lėkštutėmis, daugybė duonos, sviesto, visokiausių rūšių šaltos mėsos. Galiu susitepti bet kokį sumuštinį, bet aš esu regėjęs tik kumpį ir slėgtainį. Čia nėra slėgtainio, nes tokią mėsą valgo žmonės skersgatviuose, o ne Pietinio žiedo namuose. Mama sako, kad turčiai nevalgo slėgtainio, nes jį gamina iš to, ką sušluoja nuo grindų ir prekystalių mėsos perdirbimo įmonėse, tad niekada nežinai, ką gausi. Turčiai labai žiūri, ką kiša tarp dviejų duonos riekių. Amerikoje kiaulės galvos slėgtainis vadinamas galvos sūriu, ji negali paaiškinti, kodėl.

Mama pasiūlo man sumuštinį su kumpiu ir sultingais pomidoro griežinėliais, įpila arbatos į puodelį su rausvais angeliukais, skraidančiais ir šaudančiais strėlėmis į kitus mėlynus angeliukus, svarstau, kodėl nebūna arbatos puodelių ir naktipuodžių be jokių angelų ir mergelių, šokančių slėniuose. Mama sako, kad tokie jau tie turčiai, jiems patinka puošmenos, juk ir mums patiktų, jei turėtume pinigų. Ji atiduotų akis, jei gautų tokį namą su gėlėmis, paukščiais sodelyje ir radijo imtuvu, per kurį galėtų klausytis puikaus Varšuvos koncerto arba „Olvino sapno“, turėtų daugybę puodukų ir lėkštučių su strėles laidančiais angelais.

Mama prisimena turinti pažiūrėti, kaip sekasi ponui Slainiui, jis

toks senas ir silpnas, kad pamiršta paprašyti paduoti naktipuodį.

„Naktipuodį? Turi ištuštinti jo naktipuodį?“

„Žinoma, kad taip“.

Nutylame, tikriausiai abu prisimename, dėl ko prasidėjo mūsų bėdos, tą Lamano Grifino naktipuodį. Bet tai buvo seniai, o čia tėra pono Slainio naktipuodis, čia nieko baisaus, nes už tai mokama, o senukas nieko blogo negali jai padaryti. Grįžusi mama sako, kad ponas Slainis norėtų mane pamatyti, užeik, kol jis nemiega.

Jis guli kambaryje į gatvės pusę, langas užtrauktas juoda užuolaida, tamsu. Prašo mano motinos: „Kilsterėkite mane, ponia, ir atitraukite tą prakeiktą skudurą, noriu pažiūrėti į berniuką“.

Pono Slainio žili plaukai siekia pečius. Mama sukužda, kad jis niekam neleidžia jų nukirpti. Jis sako: „Aš tebeturiu savo dantis, sūnau. Gali patikėti? Ar dar turi savo dantis, sūnau?“

„Taip, pone Slaini“.

„Tu žinai, aš buvau Indijoje. Keliavau su Timoniu. Daugybė Limeriko vyrų buvo Indijoje. Ar pažinojai Timonį, sūnau?“

„Taip, pone Slaini“.

„Juk žinai, jis miręs. Vargšelis apako. Aš dar matau. Ir tebeturiu dantis. Saugok savo dantis, sūnau“.

„Gerai, pone Slaini“.

„Jau pavargau, sūnau, bet noriu pasakyti tau dar vieną dalyką. Ar klausaisi?“

„Taip, pone Slaini“.

„Ar jis klausosi manęs, ponia?“

„O, taip, pone Slaini“.

„Gerai. Štai ką noriu tau pasakyti. Pasilenk, kad galėčiau sušnibždėti į ausį. Noriu tau pasakyti: niekada nerūkyk kito vyro pypkės“.

Halvis išvyksta į Angliją su Rouze, man tenka važinėti kurjerio dviračiu visą žiemą. Žiema rūsti, visur ledas, dviratis bet kada gali išslysti, tada tėkščiausi gatvėje ar ant šaligatvio, išmėtyčiau žurnalus ir laikraščius. Iš parduotuvių skundžiasi ponui Makafriui, kad „Airijos gyvenimas“ atkeliauja išpuoštas ledo gabalėliais, šunšūdžiais, o jis niurna mums, kad taip ir turėtų atrodyti tas laikraštis, protestantų popiergalis.

Kas dieną, išvežiojęs spaudą, parsinešu „Airijos gyvenimą“ namo ir skaitau, ieškodamas, kur slypi jo grėsmė. Mama sako esanti patenkinta, jog čia nėra tėčio. Jis piktintųsi: „Ar už tai kovojo ir mirė Airijos vyrai, kad mano paties sūnus sėdėtų prie virtuvės stalo ir skaitytų laisvųjų masonų laikraštį?“

Skaitytojai iš visos Airijos rašo laiškus redaktoriui, praneša, kad pirmąsyk šiemet išgirdo kukuojant gegutę, tarp eilučių galima nuspėti,

kad žmonės vienas kitą kaltina melagystėmis. Pranešama apie protestantų vestuves, yra ir nuotraukų, moterys jose atrodo gražesnės už mūsų pažįstamas iš aplinkinių gatvelių. Matau, kad protestančių gražūs dantys, nors ir Halvio Rouzės dantys dailūs.

Vis skaitau „Airijos gyvenimą“ ir svarstau, ar nusidedu, nors man nelabai rūpi. Jei tik Teresa Karmodi pateko į dangų ir nebekosti, aš nebeisiu išpažinties. Skaitau „Airijos gyvenimą“ ir Londono „Dienas“, nes sužinau, ką kiekvieną dieną veikia karalius, ką daro princesės Elizabeta ir Margareta.

Skaitau Anglijos žurnalus moterims, juose yra straipsnių apie valgio ruošimą ir atsakymų į moterų klausimus. Piteris ir Eimonas kalba su angliškų akcentu ir apsimeta, kad skaito Anglijos žurnalus moterims.

Piteris kvailioja: „Brangioji panele Houp, susitikinėju su vaikinu iš Airijos, jis vardu Makafris, jis mane grabalioja, jo daikčiukas remiasi į mano pilvo sagą, aš einu iš proto, nežinau, ką daryti. Nuoširdžiai jūsų, panelė Lulu Smit iš Jorkšyro“.

Eimonas atsako: „Mieloji Lulu, jei tas Makafris yra toks aukštas ir bado savo daikčiuku tau pilvo sagą, siūlau susirasti mažesnį vyrą, kuris įstums jį tau tarp šlaunų. Jorkšyre tikriausiai rasi tinkamą žemą vyrą“.

„Brangioji panele Houp, man trylika, esu juodaplaukė, su manimi vyksta kažkas siaubinga, to negaliu papasakoti niekam, net savo motinai. Kraujuoju kas kelias savaites žinote iš kur, bijau, kad mane pričiups. Panelė Agnesė Tripl, Kanopinių kaimas, Devonas“.

„Mieloji Agnese, tave reikėtų pasveikinti. Pagaliau tapai moterimi, gali pasidaryti ilgalaikę šukuoseną, nes tau mėnesinės. Nebijok savo mėnesinių, jomis serga visos anglės. Tai Dievo dovana, apvalanti mus, kad imperijai gimdytume stipresnius vaikus, karius, kurie sutramdytų airius. Kai kuriose pasaulio šalyse moteris, serganti mėnesinėmis, laikoma nešvaria, bet mes, britai, sveikiname savo moteris, sergančias mėnesinėmis, o, taip, iš tiesų“.

Pavasarį priimamas naujas kurjeris, aš grįžtu į kontorą. Piteris ir Eimonas iškeliauja į Angliją. Piteriui jau gana Limeriko, čia nėra mergiočių, nuolat žaidi su savimi, masturbuojiesi, masturbuojiesi, masturbuojiesi, tik tai ir darome Limerike. Atėjo naujokų. Esu vyriausias berniukas, dirbti lengviau, nes esu vikrus, o kai ponas Makafris išvažiuoja furgonu ir aš pabaigiu darbus, skaitau anglų, airių, amerikiečių žurnalus bei laikraščius. Dieną naktį svajoju apie Ameriką.

Malachis išvažiuoja į Angliją dirbti turtingų katalikų berniukų pensione, ten jis vaikštinėja linksmas ir šypsosi tarsi būtų lygus bet kuriam mokiniui, bet visiems aišku — jei dirbi anglų pensione, turi vaikščioti nuleidęs galvą ir vilkti kojas kaip dera tarnui iš Airijos. Jis

atleidžiamas už blogą elgesį. Malachis išrėžia, kad jie gali pabučiuoti jo karališką airišką subinę, anie atsako, kad tik tokios šlykščios kalbos bei elgesio ir galima buvo tikėtis. Jis gauna darbą dujų fabrike Koventryje, žeria anglis į krosnis kaip dėdė Pa Kytingas, semia anglis ir laukia dienos, kai galės važiuoti paskui mane į Ameriką.

XVIII

Sulaukiu septyniolikos, aštuoniolikos, eina devyniolikti, dirbu *Easons,* rašau grasinamus laiškus poniai Finukein, kuri kalba, kad nebeilgai svečiuosis šiame pasaulyje, ir kuo daugiau Mišių bus atlaikyta už jos sielą, tuo geriau ji jausis. Ji dėlioja pinigus į vokus ir siuntinėja mane į miesto bažnyčias, turiu pasibelsti į kunigų duris, įteikti vokus ir užsakyti Mišias. Ji nori, kad už ją melstųsi visi kunigai, išskyrus jėzuitus. Ji sako: „Neverta jų prašyti, jie tik mąsto, visai neturi širdies. Tą reikėtų lotyniškai užrašyti virš jų durų, neketinu duoti jiems nė penso, nes kiekvienas pensas, kurį atiduodi jėzuitams, virsta įmantria knyga ar buteliu vyno“.

Ji dalija pinigus ir tikisi, kad Mišios bus atlaikytos, bet nėra tuo tikra, o jei ji nėra tikra, kodėl turėčiau atiduoti visus pinigus kunigams, juk man reikia pinigų kelionei į Ameriką, o jei pasilaikysiu keletą svarų sau ir pasidėsiu juos į sąskaitą, niekas nė nesužinos. Jei pasimelsiu už ponią Finukein ir uždegsiu žvakutes už jos sielą, kai ji mirs, argi Dievas manęs neišklausys, net jei esu nusidėjėlis, net jei praėjo daug laiko nuo mano paskutinės išpažinties.

Po mėnesio man sukaks devyniolika. Man trūksta tik kelių svarų, ir surinksiu pinigų bilietui, reikės dar kelių svarų kišenėje, kai išsilaipinsiu Amerikoje.

Penktadienio vakarą, devynioliktojo gimtadienio išvakarėse, ponia Finukein pasiunčia mane chereso. Kai grįžtu, randu ją krėsle negyvą, jos akys atmerktos, o ant grindų voliojasi plačiai atverta piniginė. Negaliu pakelti į ją akių, bet pagriebiu ritinėlį“ banknotų. Septyniolika svarų. Paimu raktą nuo lagamino viršuje. Randu ten šimtą svarų, pasiimu keturiasdešimt iš jų ir pačiumpu sąskaitų knygą. Pridėsiu prie to, ką kaupiu pašte, ir man užteks kelionei į Ameriką. Išeidamas užgriebiu ir chereso butelį, kad nenueitų niekais.

Sėdžiu prie Šanono šalia sausųjų dokų, siurbčioju ponios Finukein cheresą. Sąskaitų knygoje randu tetos Agės vardą. Ji skolinga devynis svarus. Gal čia tie pinigai, kuriuos ji kadaise sumokėjo už mano drabužius, bet dabar jai nebereikės mokėti, nes nusviedžiu sąskaitų knygą į upę. Gaila, kad niekada negalėsiu papasakoti tetai Agei, kaip sutaupiau jai devynis svarus. Gaila, kad turėjau rašyti grasinamus laiškus saviškiams iš Limeriko skersgatvių, bet sąskaitų knygos nebėra, niekas niekada nesužinos apie savo skolas. Norėčiau tiems vargšams

paskelbti: „Esu jūsų Robinas Hudas“.

Vėl gurkšteliu chereso. Duosiu svarą ar du Mišioms už ponios Finukein sielą. Jos sąskaitų knyga plaukia Šanono upe į Atlanto vandenyną, netrukus ir aš nuseksiu jai iš paskos.

O’Riordano kelionių agentūroje pasako, kad jie negali nuskraidinti manęs į Ameriką, nebent pirma nukeliaučiau į Londoną, o tai kainuotų krūvą pinigų. Jie gali įsodinti mane į laivą „Airių ąžuolas“, jis išvyksta iš Korko po kelių savaičių. Tarnautojas sako: „Devynios dienos jūroje, spalį ar lapkritį, geriausiu metų laiku, nuosava kajutė, trylika keleivių, puikus maistas, šiokios tokios atostogos, tai kainuos penkiasdešimt penkis svarus, ar turi tiek?“

„Turiu“.

Pasakau mamai, kad po kelių savaičių išvykstu, ji pravirksta. Maiklas klausia: „Ar mes irgi kurią dieną išvyksime?“

„Taip“.

Alfukas klausia: „Ar atsiųsi man kaubojišką skrybėlę ir tą daiktą, kuris išmestas į orą grįžta atgal pas tave?“

Maiklas aiškina jam, kad tai bumerangas, kad jo reikėtų keliauti iki pat Australijos, tokių daiktų Amerikoje nėra.

Alfukas tvirtina, kad galima gauti jį Amerikoje, taip, galima, jie susiginčija dėl Amerikos, Australijos ir bumerangų, bet įsikiša mama: „Vardan Kristaus, jūsiškis brolis mus palieka, o judu riejatės dėl bumerango. Gal pagaliau liausitės?“

Mama sako, kad mano išvykimo išvakarėse surengsime šiokį tokį vakarėlį. Anksčiau, kai kas nors išvykdavo į Ameriką, būdavo rengiami vakarėliai. Amerika buvo taip toli, kad tie vakarėliai būdavo vadinami Amerikos budynėmis, nes šeima nebesitikėdavo pamatyti išvykusiojo. Labai gaila, kad Malachis negali sugrįžti iš Anglijos, bet ji tikisi, jog vieną dieną visi susitiksime Amerikoje, padedant Dievui ir Jo Palaimintajai Motinai.

Laisvadieniais, kai nereikia eiti į darbą, vaikštinėju po Limeriką ir dairausi po vietas, kuriose gyvenome, Vėjo malūnų ir Hatstongo gatvėje, Rodeno skersgatvyje, Rosbrajeno kelyje, Mažojo Baringtono gatvėje, kuri iš tikrųjų yra skersgatvis. Stoviu ir žiūriu į Teresos Karmodi namą, kol išeina jos motina ir ima klausinėti, ko man čia reikia. Atsisėdu prie Oliverio ir Judžino kapų senose šventojo Patriko kapinėse, paskui per kelią pereinu į Šv. Lorenso kapines, kur palaidota Teresa. Kad ir kur eičiau, girdžiu numirėlių balsus, svarstau, ar jie atseks paskui mane per Atlanto vandenyną.

Noriu, kad Limeriko vaizdai įsirėžtų mano atmintyje, jei niekada nebegrįžčiau. Prisėdu Juozapo ir Redemptorių bažnyčiose ir bandau gerai įsižiūrėti, gal niekada jų nebepamatysiu.

Leidžiuosi Henrio gatve atsisveikinti su šventuoju Pranciškumi, nors esu tikras, kad ir Amerikoje galėsiu su juo pasišnekučiuoti.

Ateina laikas, kai nebenoriu važiuoti į Ameriką. Užsimanau nubėgti į O'Riordano kelionių agentūrą ir atsiimti penkiasdešimt penkis svarus. Galėčiau palaukti, kol man sukaks dvidešimt vieneri, tada su manimi galėtų keliauti Malachis, Niujorke turėčiau bent vieną pažįstamą žmogų. Keistai jaučiuosi, kartais, kai su mama ir broliais sėdžiu prie krosnies, jaučiu užplūstant ašaras, man gėda, kad esu toks silpnavalis. Mama juokiasi iš manęs: „Tavo šlapimo pūslė tikriausiai netoli akių". Bet prabyla Maiklas: „Visi keliausime į Ameriką, ten bus tėtis, ten bus Malachis, visi būsime drauge". Tada mama pati apsiašaroja, taigi sėdime keturiese kaip kokie žliumbiantys idiotai.

Mama sako, kad pirmą kartą rengiame vakarėlį, argi ne liūdna jį rengti tada, kai tavo vaikai vienas po kito iškeliauja, Malachis į Angliją, Frenkas į Ameriką. Ji sutaupė keletą šilingų nuo uždarbio, kai rūpinosi ponu Slainiu, nupirko duonos, kumpio, slėgtainio, sūrio, limonado ir kelis butelius stipraus alaus. Dėdė Pa Kytingas atsineša porterio, viskio ir šiek tiek chereso jautriam tetos Agės skrandžiui, o teta iškepa pyragą su serbentais ir razinomis. Abatas atsineša šešis butelius porterio ir sako: „Viskas gerai, Frenki, visi galite gerti, jei tik man liks buteliukas ar pora, kad lengviau padainuočiau".

Jis dainuoja „Kelią į Rašyną". Užsimerkęs laiko rankose butelį, o jo daina išsilieja kaip aimana. Žodžiai beprasmiški, visi svarsto, kodėl liejasi ašaros iš užmerktų akių. Alfukas sukužda: „Kodėl jis verkia dėl dainos, kuri neturi jokios prasmės?"

„Nežinau".

Abatas baigia dainuoti, atsimerkia, nusišluosto skruostus ir paaiškina, kad tai liūdna daina apie airių berniuką, kuris išvyko į Ameriką ir buvo nušautas gangsterių, jis mirė, nespėjus pasirodyti kunigui, tada sako man: „Nesileisk nušaunamas, jei arti nėra kunigo".

Dėdė Pa tvirtina, kad tai pati liūdniausia kada nors jo girdėta daina, gal galėtume sudainuoti ką nors linksmesnio. Jis kviečia mamą, o ji ginasi: „O, ne, Pa, man trūksta kvapo".

„Nagi, Andžela, nagi. Tik kartelį, tik vieną kartą".

„Na gerai. Pamėginsiu".

Visi choru dainuojame jos graudžią dainą:

Motinos meilė — malonė tikra,
Kad ir kokiais klajotum keliais.
Kol turėti gali, tu saugoki ją,
Nes ilgėsies, kai ji amžinybėn išeis.

Dėdei Pa atrodo, kad ši daina dar liūdnesnė už aną, šis vakaras tikrai primena budynes, jei niekas nesudainuos dainos, kuri pagyvintų

palydas, jam teks prisigerti iš liūdesio.

„O, Dieve, — pašoka teta Agė, — pamiršau. Juk vyksta mėnulio užtemimas“.

Mes stovime skersgatvyje ir žiūrime, kaip mėnulį paslepia apvalus juodas šešėlis. Dėdė Pa sako: „Tai labai geras ženklas tau vykstant į Ameriką, Frenki“.

„Ne, — prieštarauja teta Agė, — tai blogas ženklas. Laikraštyje skaičiau, kad mėnulio užtemimas pranašauja pasaulio pabaigą“.

„O, gali susikišti į subinę tą pasaulio pabaigą, — tyčiojasi dėdė Pa. — Tai Frenkio Makorto pradžia. Po kelerių metų jis sugrįš su nauju kostiumu, bus apaugęs taukais kaip koks jankis, o už parankės ves žavią merginą baltais dantimis“.

Mama sudejuoja: „O, ne, Pa, o, ne“, jie veda ją vidun ir nuramina lašeliu ispaniško chereso.

Pavakary „Airių ąžuolas“ išplaukia iš Korko, pro Kinseilio kyšulį, sutemus Mizeno kyšulyje ima žybčioti švieselės, tai viskas, kas lieka iš Airijos, vienas Dievas žino, kada vėl ją pamatysiu.

Man reikėjo pasilikti, išlaikyti egzaminą pašte, prasimušti į žmones. Galėjau uždirbti užtektinai pinigų Maiklui ir Alfukui, jie eitų į mokyklą apsiavę gerais batais ir visada būtų prisikimšę pilvus. Galėjome persikelti iš skersgatvio į gatvę ar net į alėją, kur prie namų žydi sodai. Reikėjo išlaikyti tą egzaminą, tada mamai niekada nebetektų tuštinti pono Slainio ar kieno kito naktipuodžių.

Jau per vėlu. Esu laive, Airiją praryja naktis, kvaila stovėti denyje, žiūrėti atgal ir galvoti apie savo šeimą, Limeriką, Malachį ir tėvą Anglijoje, o dar kvailiau, kad man galvoje skamba dainos apie Rodį Makorlį, einantį mirti, mama gaudydama orą dainuoja: „O, kokios naktys Kerio šokiuose“, šoka su vargšu ponu Klohesiu, vėl sausai kosinčiu lovoje, noriu grįžti į Airiją vien dėl to, kad turiu mamą, brolius ir tetą Agę, nors ir kokia netikusi ji buvo, ir dėdę Pa, pastačiusį man pirmąjį bokalą, mano šlapimo pūslė vėl kyla link akių, bet štai priešais mane ant denio pasirodo kunigas ir ima smalsauti.

Jis limerikietis, bet, praleidęs daugybę metų Los Andžele, ėmė kalbėti amerikietišku akcentu. Jis žino, kaip sunku palikti Airiją, pats tą padarė ir niekada to nepamirš. „Gyveni Los Andžele, kur visada žaliuoja palmės, šviečia saulė, ir prašai Dievo, ar Jis negalėtų atsiųsti bent vienos lengvai krapnojančios Limeriko dienos“.

Kunigas sėdasi šalia manęs prie pirmojo kapitono padėjėjo staliuko, šis sako, kad pasikeitė laivo kryptis, užuot plaukę į Niujorką, keliaujame į Monrealį.

Po trijų dienų vėl pasikeičia kryptis. Galiausiai plaukiame į Niujorką.

Trys amerikiečiai keleiviai skundžiasi: „Prakeikti airiai. Ar jie

negali plaukti tiesiai?“

Prieš įplaukiant į Niujorką kryptis vėl pasikeičia. Mes išsilaipinsime prie Hadsono upės, ta vietovė vadinasi Olbanis.

Amerikiečiai piktinasi: „Olbanis? Prakeiktas Olbanis? Kokių velnių mes turėjome plaukti ta nelemta airių gelda? Prakeikimas“.

Kunigas siūlo nekreipti į juos dėmesio. Ne visi amerikiečiai tokie.

Auštant, kai įplaukiame į Niujorką, išlipu ant denio. Atrodo, kad žiūriu filmą, kad viskas baigsis ir Lyrikos kine tuoj užsidegs šviesos. Kunigas stengiasi man viską parodyti, bet to visai nereikia. Pats matau Laisvės statulą, Elio salą, *Empire State* ir *Chrysler* pastatus, Bruklino tiltą. Keliais laksto daugybė automobilių, saulė viską paverčia auksu. Turtingi amerikiečiai su aukštomis skrybėlėmis, baltais kaklaraiščiais ir frakais tikriausiai važiuoja namo į lovas pas nuostabias baltadantes moteris. Kiti traukia dirbti į šiltas jaukias įstaigas, nė vienas jų neturi jokių rūpesčių.

Amerikiečiai ginčijasi su kapitonu ir dar vienu vyru, kuris pakilo ant denio iš vilkiko: „Kodėl negalime čia išlipti? Kokių velnių turime kapstytis iki prakeikto Olbanio?“

Vyras iš vilkiko aiškina: „Nes esate laivo keleiviai, o kapitonas yra kapitonas, todėl negalime nuplukdyti jūsų į krantą“.

„O, kaipgi! Juk čia laisva šalis, o mes esame Amerikos piliečiai!“

„Nejaugi? Ką gi, esate airių laive su airių kapitonu, darysite, velniai griebtų, ką jis lieps, jei nepatinka, galite patys plaukti į krantą“.

Jis nusileidžia kopėčiomis, vilkikas nupukšnoja tolyn, mes plaukiame Hadsono upe per Manheteną, palendame po Džordžo Vašingtono tiltu, praplaukiame pro daugybę laivų, kurie atitarnavo jūroje, dabar jie pūva prišvartuoti.

Kapitonas skelbia, kad dėl potvynio būsime priversti išmesti inkarą nakčiai šalia vietovės, kuri, kaip man sako kunigas, vadinasi Poukypsis. Jis aiškina, kad tai indėniškas pavadinimas, amerikiečiai niršta: prakeiktas Poukypsis.

Sutemus mažas laivelis atpupsi prie mūsų laivo ir kažkas airiškai šūkteli: „Ei, jūs ten! Jėzusėli, matau airių vėliavą, taigi. Negaliu patikėti savo akimis. Ei, jūs ten!“

Jis kviečia kapitono padėjėją išlipti į krantą išgerti ir atsivesti draugą. „Ir jūs, tėve. Atsiveskite draugą“.

Kunigas pakviečia mane, su pirmuoju padėjėju ir radistu kopėčiomis nusileidžiame į mažą laivelį. Vyras laive sakosi esąs Timas Boilis iš Mėjo, Dieve, padėk mums, mes pasirodome prieplaukoje pačiu laiku, nes ten vyksta kažkoks vakarėlis, visi esame kviečiami. Jūreivis vedasi mus į namą, šalia jo pievelėje stovi fontanas su trimis rausvais paukščiais ant vienos kojos. Kambaryje, svetainėje, sėdi penkios moterys. Jų šiurkštūs plaukai ir švarutėlės suknelės. Rankose

jos laiko taures, draugiškai šypsosi, jų dantys tobuli. Viena sako: „Tučtuojau eikšekit vidun. Pats laikas vakarieliui“.

Vakarieliui. Štai kaip jos sako, tikriausiai ir aš taip kalbėsiu po kelerių metų.

Timas Boilis paaiškina, kad merginos linksminasi, kol jų vyrai šiąnakt medžioja elnius, o viena moteris, Betė, priduria: „Aha. Jie draugeliai nuo karo laikų. Tas karas baigėsi daugiau kaip prieš penkerius metus, o jie niekaip negali jo pamiršti, tad šaudo gyvūnus kiekvieną savaitgalį ir geria *Rheingold* alų, kol užsipila akis. Prakeiktas karas, atsiprašau už tokius žodžius, tėve“.

Kunigas sušnibžda: „Tai nedoros moterys. Ilgam čia nepasiliksime“.

Nedorosios moterys klausia: „Ko norit išgert? Visko turim. Kuo tu vardu, meiluti?“

„Frenkas Makortas“.

„Gražus vardas. Išgerk truputį. Visi airiai truputį išgeria. Ar norėtum alaus?“

„Taip, prašyčiau“.

„Jergau, koks mandagus. Man patinka airiai. Mano senelė buvo pusiau airė, tad kas aš — gal ketvirtis airės? Nežinau. Aš Fryda. Štai tavo alus, meiluti“.

Kunigas sėdasi ant kraštelio sofos, kurią čia vadina kušete, dvi moterys ima jį kalbinti. Betė klausia pirmojo padėjėjo, ar jis nenorėtų apžiūrėti namo, jis sutinka: „O, taip, tokių namų Airijoje nėra“. Kita moteris radistui siūlo pažiūrėti, ką jos augina sode, nepatikėsi, kokios ten gėlės. Fryda teiraujasi, ar gerai jaučiuosi, atsakau, kad gerai, bet gal ji galėtų parodyti, kur yra išvietė.

„Kas?“

„Išvietė“.

„O, turėjai galvoje tualetą. Štai čia, meiluti, eime koridoriumi“.

„Ačiū“.

Fryda atidaro duris, uždega šviesą, pabučiuoja man į skruostą ir šnipšteli, kad jei ko prireiktų, ji bus šalia.

Stoviu čiurkšdamas prie klozeto ir svarstau, ko man tokiu metu galėtų prireikti, o gal tai įprasta Amerikoje, kad moterys laukia už durų, kol tu nulieji.

Baigiu, nuleidžiu vandenį ir išeinu. Ji čiumpa mane už rankos ir vedasi į miegamąjį, ten pastato savo taurę, užrakina duris, parverčia mane ant lovos. Graibo man praskiepą. „Prakeiktos sagos. Argi Airijoje neturite užtrauktukų?“ Ji ištraukia mano susijaudinimą, užlipa ant manęs, slysčioja aukštyn ir žemyn, Jėzau, aš rojuje, kažkas beldžia į duris, tai kunigas: „Frenkai, ar tu ten?“ Fryda prideda pirštą prie lūpų, užverčia akis. „Frenkai, ar tu ten?“ Tėve, gal jūs pats kada gerai pasidulkintumėte, o, Dieve, o, Teresa, ar matai, kas man darosi,

galiausiai man nė velnio neberūpi, net jei pats popiežius pasibelstų į šias duris, o prie lango susirinktų ir spoksotų visa kardinolų kolegija, o, Dieve, visas mano vidus išsiliejo į tą moterį, ji susmunka ant manęs, kužda, kad esu nuostabus, gal kada užsimanysiu apsistoti Poukypsyje.

Fryda sako kunigui, kad truputį apsvaigau išėjęs iš tualeto, taip nutinka, kai keliauji ir geri neįprastą alų, tokį kaip *Rheingold,* juk greičiausiai Airijoje tokio nėra. Matau, kad kunigas ja netiki, mano veidas tai iškaista, tai išbąla, nieko negaliu padaryti. Jis turi užsirašęs mano motinos pavardę ir adresą, jis gali parašyti, kad jūsų šaunusis sūnelis pirmąją naktį Amerikoje praleido Poukypsio miegamajame, dulkino moterį, kurios vyras išvykęs šaudyti elnių, nes norėjo truputį atsipalaiduoti kare atlikęs savo prievolę Amerikai, tiesiog nuostabu šitaip elgtis su vyrais, kurie kovėsi už savo šalį.

Pirmasis kapitono padėjėjas su radistu grįžta iš savo pasivaikščiojimų po namus ir sodą, jie irgi nežiūri į kunigą. Moterys susigriebia, kad mes tikriausiai išbadėję, ir nuskuba į virtuvę. Sėdime svetainėje ir tylime, klausomės, kaip moterys virtuvėje šnabždasi ir juokiasi. Kunigas vėl man sukužda: „Nedoros moterys, nedoros moterys, tikra nuodėmė“, o aš nežinau, ką jam atsakyti.

Nedorosios moterys atneša sumuštinių, įpila dar alaus, kai pavalgome, jos uždeda Frenko Sinatros plokštelę ir klausia, ar kuris norėtume pašokti. Niekas nesutinka, nes negalima šokti su nedora moterimi kunigo akivaizdoje, tad moterys šoka vienos ir kikena, tarsi turėtų kokių savo paslapčių. Timas Boilis prisigėręs viskio užmiega kampe, galiausiai Fryda jį prižadina ir liepia nuplukdyti mus atgal į laivą. Kai einame pro duris, Fryda pasilenkia prie manęs lyg norėdama pakštelėti į skruostą, bet kunigas labai šiurkščiai palinki labos nakties, niekas nespaudžia rankų. Kai gatve leidžiamės prie upės, girdime moterų kvatojimą, skambų ir garsų nakties tyloje.

Kai kopėčiomis kopiame viršun, Timas šūkteli iš savo laivelio: „Atsargiai lipkit tomis kopėčiomis. O, vaikinai, vaikinai, argi ne šauni naktelė? Labos nakties, vaikinai, labos nakties, tėve“.

Mes akimis lydime jo laivelį, kol jis pranyksta tamsoje prie Poukypsio upės pakrantės. Kunigas palinki labos nakties ir nusileidžia į apačią, kapitono padėjėjas nuseka jam iš paskos.

Stoviu denyje su radistu, žiūriu į žybsinčius Amerikos žiburius. Radistas atsidūsta: „Dieve mano, išties buvo puiki naktis, Frenkai. Argi čia ne puiki šalis?“

XIX

„Aha“.

Išnašos

Angl. *male* nurodo vyriškąją lytį *(vert.)*.

Cu Chulain - senosios airių literatūros, vadinamojo Ulado ciklo sagų, veikėjas, galingas karys. Jis turėjo po septynis rankų ir kojų pirštus. Apgynė Alsterį nuo karalienės Medbos karių. Įtūžęs nesivaldydavo *(vert.)*.

1916 m. vykęs airių sukilimas prieš Didžiosios Britanijos viešpatavimą. Po atkaklių mūšių sukilimas buvo numalšintas *(vert.)*.

Dujinis apšvietimas įsijungdavo tik įmetus į skaitiklį monetą *(vert.)*.

Eamon de Valera (1882-1975) - amerikiečių kilmės airių politikas. 1916 m. padėjo vadovauti maištininkams per Velykų savaitės sukilimą. Įstojo į šinfeinerių partiją. 1919 m. tapo Airijos prezidentu. Prisidėjo prie 1937 m. konstitucijos, kurioje buvo paskelbta apie suverenią Airijos valstybę *(vert.)*.

James Cagney (1899-1986) - amerikiečių aktorius. Vaidino gangsterius, buvo talentingas šokėjas ir komediantas, 1942 m. gavo Oskaro premiją už vaidmenį miuzikle „Dabita jankis“ *(vert.)*.

Protestantų sąjunga Šiaurės Airijoje (*vert.)*.

Jesse James (1847-1882) - amerikietis nusikaltėlis. Su broliu Frenku ir kitais įkūrė gaują, kuri plėšė bankus ir traukinius. Jis įkvėpė daugelį vesternų kūrėjų *(vert.)*.

Pagal seną anglų paprotį avių vagystės buvo baudžiamos kartuvėmis *(vert.)*.

Al Jolson (1886-1950) - rusų kilmės amerikiečių dainininkas, kino aktorius, komediantas. Jis vaidino pirmajame 1927 m. pilno metražo garsiniame filme „Džiazo dainininkas“ *(vert.)*.

Geronimo (1829-1909) - apačių vadas. Ilgai kovėsi su JAV armija, pasidavė 1886 m. *(vert.)*

Errol Flynn (1909-1959) - australų kilmės amerikiečių aktorius. Romantinėse kostiuminėse dramose vaidindavo nutrūktgalviškus herojus, pavyzdžiui, Robiną Hudą.